

Park Grabiszyński. Planuj!

Konsultacje Parku Grabiszyńskiego

RAPORT

**WROCŁAW
ROZMAWIA**

I | O RAPORCIE

Niniejszy raport stanowi podsumowanie procesu konsultacyjnego, jaki toczył się w pierwszej połowie roku 2018. Punktem wyjścia do rozmów był Masterplan Parku Grabiszyńskiego, czyli dokument strategiczny, który określił walory parku oraz wyznaczył maksymalny zakres działań inwestycyjnych, które mogłyby się zadziać na terenie parku. Na potrzebę stworzenia takiego opracowania wskazywały m.in. uwagi i pomysły zgłaszane od dłuższego czasu przez mieszkańców. Miały one postać projektów do Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego, pism Rad Osiedli, a także indywidualnych propozycji ze strony mieszkańców. Dokument zdecydowano się poddać jednak konsultacjom, aby zweryfikować jego zapisy, a przede wszystkim wyznaczyć kolejność przyszłych działań.

W ten sposób niniejszy raport staje się ważnym uzupełnieniem Masterplanu, zawiera on bowiem nie tylko relację z całego procesu konsultacyjnego, ale także wskazuje jakie zapisy Masterplanu zostały w toku dyskusji podtrzymane, a które uległy zmianie. W wielu kwestiach jednak konsultacje przyniosły informacje, które wychodzą na przód – szczegółowe propozycje bowiem nie zostały zawarte w Masterplanie, który jest dokumentem ogólnym. Raport do pewnego stopnia stanowi więc doszczegółowienie zapisów Masterplanu.

Obszerny materiał zebrany podczas trzech etapów konsultacji został omówiony w niniejszym raporcie dwójako. Uwagi z pierwszego etapu (rozd. III), który miał charakter informacyjno-konsultacyjny, usystematyzowano w zagadnienia oraz pytania, które w wielu uwagach się powtarzały. Odpowiedzi na nie ujęto w tabelę oraz w formę pytanie-odpowiedź. Uwagi z drugiego i trzeciego etapu (rozd. IV), którego forma warsztatowa sprzyjała pracy nad poszczególnymi częściami parku lub konkretnymi zagadnieniami, pozwoliła na przyporządkowanie uwag do konkretnych części parku. Tutaj przede wszystkim opisano zakres, który dla danego obszaru zostaje podtrzymany zgodnie z Masterplanem oraz ten, który w toku dyskusji uległ zmianie. Całość zamknięto podsumowaniem (rozd. V) oraz dodano załączniki – zestawienie wyników ankiet i pierwszego etapu konsultacji, a także raport Fundacji Ekorozwoju, współprowadzącej drugi i trzeci etap konsultacji.

II | O KONSULTACJACH

Inwestycje wybrane w ramach WBO, P&R, ścieżka rowerowa wzdłuż Grabiszyńskiej/Hallera, ale i wydarzenia takie jak zawody biegowe, wydarzenia kulturalne i akcje społeczne mają wpływ na Park Grabiszyński. Wielość wniosków mieszkańców pokazała, że sposób jego zagospodarowania wymaga spójnego dokumentu zarządczego, który powinien być podstawą do przyszłego zarządzania parkiem. Stworzony został Masterplan Parku Grabiszyńskiego, który stanowił punkt odniesienia w dyskusjach podczas konsultacji społecznych. Park Grabiszyński to obszar, który można podzielić na strefy wynikające z historii oraz obecnego zagospodarowania. Dla tych stref zostały wykonane wstępne inwentaryzacje i analizy, które pozwoliły wskazać elementy wymagające ochrony, przywrócenia do stanu pierwotnego oraz określić potencjał poszczególnych stref, stanowiąc podstawę do dyskusji.

W trakcie dyskusji z mieszkańcami wykazano, że w szczególności część związana z fauną i florą, wymaga uzupełnienia. Park pełni ważne role związane z komunikacją, rekreacją ale jest też obiektem historycznym – zabytkowym oraz wartościowym przyrodniczo.

TERMIN KONSULTACJI

1 lutego – 30 czerwca 2018 roku.

PRZEDMIOT KONSULTACJI

Park Grabiszyński: część północna, środkowa, południowa, teren dawnego ogrodnictwa miejskiego (obecnie za ogrodzeniem), ścieżka Eugeniusza Romera, Park Górka Skarbowców, teren nad rzeką Ślężą (pomiędzy polem golfowym a ul. Raławicką).

ZAKRES KONSULTACJI

Wszystkie elementy zagospodarowania Parku Grabiszyńskiego – istniejące: do przebudowy, zachowania, likwidacji oraz propozycje nowych. Kolejność realizacji inwestycji w całym parku, jak i w poszczególnych jego częściach wynikające z potrzeb i oczekiwań mieszkańców. Sposób zarządzania parkiem obecny i przyszły.

CEL KONSULTACJI

Poznanie potrzeb mieszkańców co do zagospodarowania parku.

Określenie najpilniejszych potrzeb związanych z zagospodarowaniem parku.

Przekazanie mieszkańcom informacji na temat zapisów Masterplanu Parku Grabiszyńskiego.

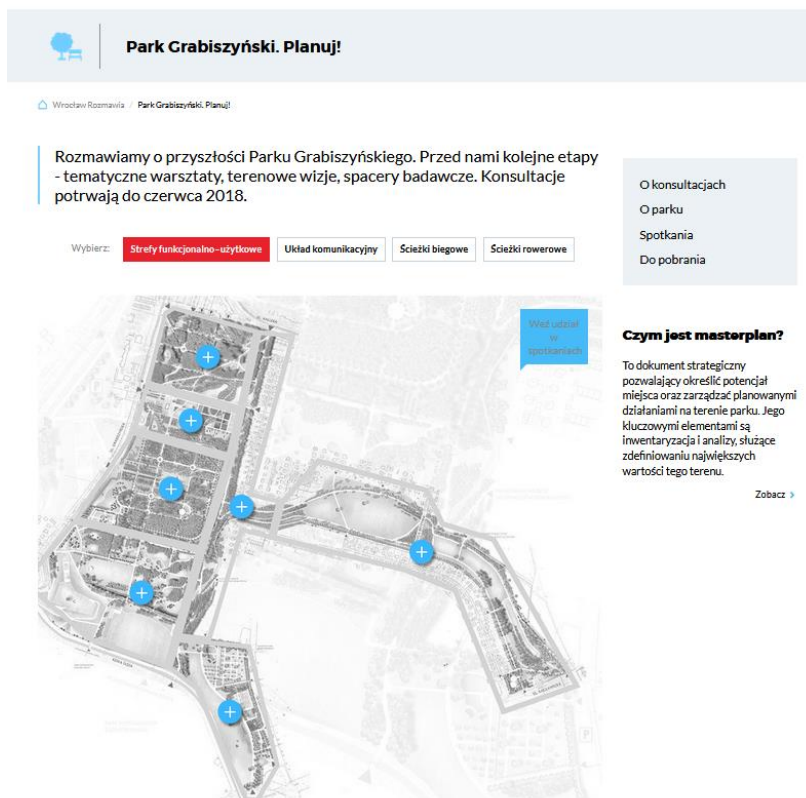
Zebranie rekomendacji dotyczących sposobu zarządzania parkiem.

ADRESACI KONSULTACJI

Wrocławianie i wrocławianki, osoby korzystające z parku, mieszkające w jego sąsiedztwie.

EFEKT KONSULTACJI

Raport z konsultacji stanowiący rekomendację do dalszych prac.

Park Grabiszyński. Planuj!

Wrocławianie / Park Grabiszyński. Planuj!

Rozmawiamy o przyszłości Parku Grabiszyńskiego. Przed nami kolejne etapy - tematyczne warsztaty, terenowe wizje, spacerowe badania. Konsultacje potrwać do czerwca 2018.

Wybierz: **Strefy funkcjonalno-użytkowe** Układ komunikacyjny Ścieżki biegowe Ścieżki rowerowe

Czym jest masterplan?

To dokument strategiczny pozwalający określić potencjał miejsca oraz zarządzać planowanymi działaniami na terenie parku. Jego kluczowymi elementami są inwentaryzacja i analiza, służące zdefiniowaniu największych wartości tego terenu.

Zobacz >

PROMOCJA KONSULTACJI

- ✓ Dedykowana strona WWW poświęcona konsultacjom: <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje> oraz strona miasta: [wroclaw.pl](https://www.wroclaw.pl) (aktualności).
- ✓ **Media lokalne** – artykuły poświęcone tematyce konsultacji.
- ✓ **Gazeta „Wrocław Rozmawia”** – w nr 1(4) ukazał się artykuł o parku i konsultacjach, w nr specjalnym „#oddechwnormie”. Wrocławski Program Poprawy Jakości Powietrza 2018–2028” zamieszczono zaś relację z pierwszego i rozpoczynającego się drugiego etapu konsultacji. Gazeta, w nakładzie 20 000 egz., kolportowana była na terenie miasta, w tym na przystankach komunikacji zbiorowej, w radach osiedli, instytucjach kultury, na spotkaniach z mieszkańcami, wersja elektroniczna tu: <https://www.wroclaw.pl/wroclaw-rozmawia-ukazal-sie-pierwszy-numer-gazety>.
- ✓ **Portale społecznościowe** – strona na Facebooku Wrocław rozmawia, Zielony Wrocław.

- ✓ **Poczta elektroniczna** – informacja o konsultacjach przesłana do zainteresowanych, w tym Rad Osiedli.

FORMY I HARMONOGRAM KONSULTACJI

ETAP 1: luty 2018

W pierwszym etapie zorganizowano sześć spotkań w Radach Osiedli, których mieszkańcy bezpośrednio korzystają z Parku Grabiszyńskiego, oraz jedno w centrum miasta dla pozostałych mieszkańców. Spotkania służyły zarówno poinformowaniu o założeniach Masterplanu, jak i zebraniu wstępnych uwag. W dużej mierze spotkania dotyczyły także bieżącego utrzymania parku. Część dyskusji zdominował temat odbywających się ówczynie wycinek sanitarnych. Łącznie w spotkaniach wzięło udział ponad 200 osób. Drugą formą konsultacji w pierwszym etapie była ankieta, uruchomiona w miesiącu lutym, na stronie konsultacji. Ankiety wypełniło **389** osób.

SPOTKANIA KONSULTACYJNE

- 1. SPOTKANIE KONSULTACYJNE W RADZIE OSIEDLA GRABISZYN-GRABISZYNEK,**
 - 6.02.2018 (g. 17:30),
 - Centrum Historii Zajezdnia (Grabiszyńska 184),
 - udział wzięło ok. **120** osób.
- 2. SPOTKANIEKONSULTACYJNE W RADZIE OSIEDLA OPORÓW I KLECINA,**
 - 8.02.2018 (g. 17:00),
 - Miejska Biblioteka Publiczna – filia nr 3 (ul. Morelowskiego 34),
 - udział wzięło **26** osób.
- 3. SPOTKANIEKONSULTACYJNE W RADZIE OSIEDLA KRZYKI-PARTYNICE,**
 - 13.02.2018 (g. 17:00),
 - siedziba Rady Osiedla (ul. Wiosenna 14),
 - udział wzięło **15** osób.
- 4. SPOTKANIEKONSULTACYJNE, na wniosek uczestników,**
 - 19.02.2018 (g. 17:00),
 - Barbara (ul. Świdnicka 8b),
 - udział wzięło **13** osób.
- 5. SPOTKANIEKONSULTACYJNE W RADZIE OSIEDLA GAJOWICE,**
 - 22.02.2018 (g. 17:00),
 - siedziba Rady Osiedla (ul. Lwowska 43),
 - udział wzięło **6** osób.
- 6. SPOTKANIEKONSULTACYJNE W RADZIE OSIEDLA BOREK,**
 - 27.02.2018 (g. 17:00),
 - siedziba Rady Osiedla (ul. Lipowa 6),
 - udział wzięło **27** osób.

ANKIETA

Ankietowani odpowiadali na 9 pytań, których celem było zebranie opinii dotyczących priorytetów dla przyszłego zagospodarowania Parku Grabiszyńskiego we Wrocławiu. W ankiecie zadano następujące pytania:

1. Którą strefę w Parku Grabiszyńskim według Pani/Pana należałoby odnowić w pierwszej kolejności?
2. Co według Pani/Pana wymaga remontu lub doposażenia w pierwszej kolejności na terenie całego parku?
3. Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części północnej dawnych cmentarzy (STREFA OZDOBNA)?
4. Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części środkowej dawnych cmentarzy (STREFA PAMIĘCI)?
5. Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części południowej dawnych cmentarzy (STREFA RODZINNA)?
6. Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części ŚCIEŻKI EUGENIUSZA ROMERA?
7. Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w Parku Górka Skarbowców (STREFA OSIEDLOWA)?
8. Jakie zagospodarowanie terenu Pani/Pan preferuje w miejscu po dawnym ogrodnictwie, gdzie proponowane są OGRODY WRAŻEŃ?
9. Jakie zagospodarowanie terenu Pani/Pan preferuje w miejscu, gdzie proponowany jest EKOPARK?

Ankieta można było wypełnić elektronicznie na dedykowanej stronie konsultacji. W ankiecie konsultacyjnej wzięło udział **389 osób**, z czego 45% stanowili mieszkańcy osiedla Grabiszyn-Grabiszynek, a 20% Oporowa. Zatem 65% uczestników zamieszkuje obszar w najbliższym sąsiedztwie Parku Grabiszyńskiego. Procent uczestniczących kobiet i mężczyzn jest podobny i jest to odpowiednio 53% i 47%. W podziale na grupy wiekowe, najliczniejszą stanowiły osoby w młodszym wieku produkcyjnym 26–39 lat (56%). Dużą liczbę stanowiły również osoby w późniejszym wieku produkcyjnym 40–65 lat (34%).

ETAP 2: kwiecień 2018

Przy organizacji drugiego i trzeciego etapu konsultacji współpracowano z Fundacją EkoRozwoju. W drugim etapie konsultacji zorganizowano spotkania warsztatowe. Podsumowanie całego przebiegu tego, jak i kolejnego etapu zawarto w raporcie, który stanowi załącznik do niniejszego opracowania. W spotkaniach warsztatowych łącznie wzięło udział **144** osoby.

SPOTKANIA WARSZTATOWE

1. 4.04.2018 (g. 17:00), Centrum Historii Zajezdnia(ul. Grabiszyńska 184),temat: Masterplan. Udział wzięło **67** osób.
2. 10.04.2018 (g. 17:00), Centrum Historii Zajezdnia, temat: Zarządzanie i pielęgnacja.Udział wzięło **40** osób.

3. 21.04.2018(g. 11:00), Centrum Historii Zajezdnia, temat: Udział społeczny. Udział wzięło **37** osób.

ETAP 3: maj–czerwiec 2018

W trzecim etapie, również realizowanym we współpracy z Fundacją EkoRozwoju, przeprowadzono dwa spacerzy badawcze – przyrodniczy oraz zabytkowy. Ponadto przez dwa dni (25–26.05.2018, g. 13–16) w pawilonie Emocje-Sport-Kultura w Parku Grabiszyńskim prowadzono Punkt Konsultacyjny, w którym mieszkańcy mogli zasięgnąć informacji, jak i odpowiedzieć na pytania ankietowe. W spacerach łącznie wzięło udział **50** osób, a ankiet wypełniono **32**.

SPACERY BADAWCZE

1. 25.05.2018 (g. 16.30), temat: przyroda. Udział wzięło **25** osób.
2. 26.05.2018 (g. 13.30), temat: charakter zabytkowy obszaru. Udział wzięło **25** osób.

Ponadto poza konsultacjami, w odpowiedzi na potrzebę, jaka w ich trakcie się pojawiła, zorganizowane zostały dodatkowe spotkania, Zarządu Zieleni Miejskiej ze stroną społeczną. Pierwsze spotkanie zorganizowano w Biurze ds. Partycypacji Społecznej, kolejne w siedzibie Zarządu Zieleni Miejskiej oraz w terenie. Notatki z ustaleniami z tych spotkań zamieszczone zostały na stronie: <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/o-parku-grabiszynskim>.

Wydział Architektury Politechniki Wrocławskiej we współpracy z Biurem ds. Partycypacji Społecznej Urzędu Miejskiego Wrocławia w maju i kwietniu 2018 roku prowadziły niezależne konsultacje metodą Planning for Real, które dotyczyły obszaru osiedla Grabiszyn-Grabiszynek ograniczonego od północy Aleją Hallera, od wschodu torami kolejowymi, od południa ulicą Raclawicką, a od strony zachodniej Parkiem Grabiszyńskim. Dotyczyły one jednakże przede wszystkim zagadnień organizacji ruchu na osiedlu i bezpieczeństwa. Zgłoszono także uwagi dotyczące wschodniej części tzw. Strefy osiedlowej, jednakże nie wyszły one poza zakres uwag zgłaszanych podczas konsultacji Parku Grabiszyńskiego. Podsumowanie dyskusji prowadzonej metodą Planning for Real zawarte zostanie w odrębnym raporcie, który jest w trakcie opracowania przez Politechnikę Wrocławską.

III | ODPOWIEDŹ NA UWAGI Z PIERWSZEGO ETAPU KONSULTACJI

Ze względu na duży zakres uwag przekazanych zarówno podczas spotkań pierwszego etapu, jak i zawartych w ankietach oraz przekazanych pocztą elektroniczną, zdecydowano się je pogrupować i usystematyzować. Wynikało to także z tego, iż wiele opinii było zbieżny ze sobą. Spisano je w formę tabeli, w której zawarto również odpowiedzi Zarządu Zieleni Miejskiej.

W opiniach wniesionych przez mieszkańców przeważa zdanie opowiadające się za zachowaniem naturalistycznego i „dzikiego” charakteru Parku Grabiszyńskiego, sprzeciwiając się znacznej lub jakiegokolwiek ingerencji w jego obecny stan. Większość uwag dotyczyła Parku Grabiszyńskiego, nie odwołując się bezpośrednio do Masterplanu, lecz wyraźna jest również opinia odnosząca się negatywnie do koncepcji zawartych w Masterplanie Parku Grabiszyńskiego, odrzucając go częściowo lub w całości. Wiele osób odnosiło się do wycinki drzew oraz nieprawidłowej pielęgnacji parku, zwracając uwagę, że odnowa i nowe nasadzenia muszą odbyć się jak najszybciej. Wymienione uwagi zawarte są w punktach 1–3 i odzwierciedlają niemal połowę wszystkich wniesionych przez mieszkańców opinii.

Ponadto, prawie 40 osób w swoich uwagach odniosło się do oświetlenia parku. Wśród tych opinii najliczniejsze są te opowiadające się za ograniczeniem przyszłego lub zachowaniem obecnego oświetlenia w parku (dotychczas zaprojektowanego z WBO).

Wiele osób odniosło się również do kwestii rodzaju, przebiegu i nawierzchni ścieżek. Głosy były zróżnicowane, lecz wyróżniającymi się opiniami są te dotyczące ich bezpieczeństwa, a więc utwardzenia, ale także zachowania ich naturalnego charakteru. Różnicującą sprawą okazał się przebieg ścieżek – część osób popiera wytyczenie ich zgodnie z historycznym przebiegiem, a część za zasadne uważa zachowanie przedeptów.

Powielające się uwagi dotyczyły również potrzeby wprowadzenia do parku toalet, proponując niekiedy konkretne propozycje lokalizacji.

Jeśli chodzi o konkretne propozycje zawarte w Masterplanie, mieszkańcy najczęściej odnosili się do toru saneczkowego oraz Ogrodów Wrażeń i w znacznej większości były to opinie nieprzychylnie dla zaproponowanych rozwiązań. Najbardziej pozytywnie odebrana została część Ekoparku i zaproponowanie przyłączenia nowych terenów w obszar Parku Grabiszyńskiego.

Sześć osób pozytywnie odniosło się do koncepcji Masterplanu Parku Grabiszyńskiego, opowiadając się za jego częściową lub całkowitą realizacją.

Lp.	Uwagi do koncepcji	Odpowiedź Zarządu Zieleni Miejskiej
OGÓLNY STOSUNEK DO PLANOWANYCH ZMIAN		
1	<p>Priorytetem jest podstawowa pielęgnacja parku, poprawa jego kondycji, naprawa zniszczeń oraz nowe nasadzenia drzew i krzewów. Wprowadzenie zmian i realizację Masterplanu należy odłożyć na późniejszy etap.</p>	<p>Zarząd Zieleni Miejskiej w celu zweryfikowania i usprawnienia prowadzenia prac pielęgnacyjnych w parku oraz wdrożenia planu naprawczego po pracach związanych z wycinką w lutym br. zlecił niezależnym ekspertom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - weryfikację planu naprawczego Parku Grabiszyńskiego sporządzonego przez kierownika podmiotu realizującego usługę kompleksowej konserwacji parków i zieleńców wraz z naniesieniem uwag i zaleceń dotyczących prawidłowego wykonania czynności dotyczących planu naprawczego po wykonanych pracach związanych z wycinką; - nadzór nad podmiotem realizującym usługę kompleksowej konserwacji parków i zieleńców w trakcie realizacji planu naprawczego oraz protokolarne potwierdzenie poprawności wykonanych prac przez podmiot realizujący ww. usługę; - opracowanie wytycznych dotyczących prowadzenia prac pielęgnacyjnych na terenie całego Parku Grabiszyńskiego, w tym wskazanie zaleceń dotyczących sposobu przygotowania technologii związanej z usuwaniem drzew i krzewów, zaleceń dotyczących sposobów i metod prowadzenia prac, zaleceń dotyczących cięć pielęgnacyjnych drzew i krzewów, zaleceń dotyczących pozostawienia stref biocenotycznych. Wytyczne te zostaną uwzględnione w trakcie prowadzenia prac konserwacyjnych w przyszłości. <p>Realizacja planu naprawczego i opracowanie ww. wytycznych jest zaplanowane na 2018r.</p>
2	<p>Należy znacznie ograniczyć i minimalizować ingerencję w obecny leśny i dziki charakter parku, szczególnie na terenie Starego Cmentarza. Dodać jedynie elementy małej architektury. Pojawiły się też</p>	<p>Głównym celem działań na terenie parku jest ochrona i przywrócenie wysokich wartości historycznych obszaru wpisanego do rejestru zabytków. Prace pielęgnacyjne w parku są niezbędne ze względu na zabytkowy charakter i konieczność zachowania i wyeksponowania zabytkowego założenia zieleni. W zakresie celów szczegółowych w tej części parku wymienić należy:</p>

	głosy, aby w parku nie zmieniać niczego.	uczynienie powiązań komunikacyjnych pomiędzy poszczególnymi obszarami z uwzględnieniem likwidacji barier przestrzennych; wzbogacenie wyposażenia poprzez zwiększenie liczby ławek, koszy na śmieci i innych elementów mających wpływ na podniesienie atrakcyjności terenu; wzbogacenie struktury przestrzennej i gatunkowej zieleni zgodnie z charakterem i funkcją obszaru.
3	Nie należy wprowadzać żadnych założeń prezentowanych w Masterplanie.	Masterplan jest planem ogólnym stanowiącym podstawę konsultacji i podejmowania dalszych decyzji co do kolejności i sposobu działań na danym terenie pod względem wagi i priorytetów. Spotkania konsultacyjne mają wyznaczyć kierunki funkcjonowania parku. W związku z licznymi wnioskami mieszkańców o podjęcie działań na terenie parku m.in. liczne wnioski w ramach WBO zaistniała konieczność realizacji tego typu dokumentacji.
PRZYSZŁA PIELĘGNACJA		
4	Konieczna jest odpowiednia pielęgnacja parku, dotychczasowa była niewłaściwie wykonywana. Nie należy wjeżdżać ciężkimi pojazdami do parku, nie należy grabić i wywozić opadłych liści z parku, nie używać dmuchaw.	Zarząd Zieleni Miejskiej w celu zweryfikowania i usprawnienia prowadzenia prac pielęgnacyjnych w parku zlecił opracowane wytyczne dotyczące prowadzenia prac pielęgnacyjnych na terenie całego Parku Grabiszyńskiego, w tym wskazanie: zaleceń dotyczących sposobu przygotowania technologii związanej z usuwaniem drzew i krzewów, zaleceń dotyczących sposobów i metod prowadzenia prac, zaleceń dotyczących cięć pielęgnacyjnych drzew i krzewów, zaleceń dotyczących pozostawienia stref biocenotycznych. Wytyczne te zostaną uwzględnione w trakcie prowadzenia prac konserwacyjnych w przyszłości.
5	Po realizacji Masterplanu, powinny znaleźć się środki na utrzymanie i pielęgnację parku.	Wszystkie nowo powstające i zrealizowane tereny zieleni miejskiej są obejmowane bieżącą konserwacją.
6	W obszarze Dawnego Cmentarza spróchniałe powalone drzewa należy pozostawić. Należy odtworzyć i lepiej chronić ściółkę, runo i podszyt m.in. poprzez nasycenie liści.	Prace w parku będą prowadzone zgodnie z opracowanymi wytycznymi dotyczącymi prac pielęgnacyjnych. W wyznaczonych strefach biocenotycznych będą pozostawiane kłody po uzgodnieniu lokalizacji z Miejskim Konserwatorem Zabytków. Projekt nasadzeń obejmujący również wzbogacenie runa i podszytu zostanie zlecony do opracowania w 2018 r. i realizowany etapami w ramach pozyskania środków na ten cel.
7	Na terenach nad Ślężą nie należy wycinać samosiejek.	Tereny rolne zlokalizowane wzdłuż rzeki Ślęzy nie są objęte bieżącą konserwacją. ZZM nie prowadzi wycinek na tym terenie. Sama rzeka i tereny w obrębie wałów nie

		należą do Gminy Wrocław i są pod zarządem i opieką Państwowego Gospodarstwa Wodnego „Wody Polskie”.
8	Należy wyciąć świerki ze względu na kornika.	Prace przy usuwaniu drzew zostały wstrzymane. Wznowienie prac nastąpi po szczegółowej analizie drzew wytypowanych do wycinki i stwarzających zagrożenie dla ludzi i mienia.
9	Należy wyciąć uschnięte drzewa w części od ul. Hallera jak najszybciej.	Prace przy usuwaniu drzew zostały wstrzymane. Wznowienie prac nastąpi po szczegółowej analizie drzew wytypowanych do wycinki i stwarzających zagrożenie dla ludzi i mienia.
10	Należy usunąć jemiolę niszczącą drzewa.	W ramach bieżącej konserwacji planowane są prace pielęgnacyjne przy drzewach porażonych jemiolą.
11	Nie należy kosić łąk. Pojawił się głos przeciwny – należy kosić, aby uniknąć siedlisk węży.	Prace w parku będą prowadzone zgodnie z opracowanymi wytycznymi dotyczącymi prac pielęgnacyjnych. W celu utrzymania parku zabytkowego w odpowiednim standardzie nie można zrezygnować z prowadzenia prac pielęgnacyjnych.
12	Należy zadbać o nieposprzątane nagrobki.	Nagrobki „wyłuskujące się” z podszytu są na bieżąco zbierane i przewożone na teren wygradzonego Cmentarzyka przy pętli tramwajowej. Masterplan przewiduje utworzenie lapidarium na terenie parku.
PROPOZYCJE NASADZEŃ		
13	Nowe nasadzenia w miejscach wycinki należy przeprowadzić jak najszybciej.	W 2018 roku zostanie zlecony projekt pn. Rewaloryzacja Parku Grabiszyńskiego oraz parku Górka Skarbowców” głównie w zakresie zieleni. Po wykonaniu szczegółowej inwentaryzacji zieleni i projektu nasadzeń ZZM przystąpi do wykonania prac.
14	Nowe drzewa powinny być odpowiednie dla alergików.	Na nieszczęście dla alergików drzewa naturalnie pylą co jest związane z ich cyklem życiowym. Ze względu na bioróżnorodność na terenie parku są wykonywane nasadzenia różnych gatunków.
15	Propozycja, aby Grabiszynkę obsadzić krzewami od strony boiska dla bezpieczeństwa dzieci.	Przy realizacji projektu nasadzeń zostanie rozważony postulat jednak z zgodnie z założeniem historycznym teren na którym funkcjonuje boisko ma pozostać terenem otwartych polan.
16	Należy posadzić drzewa wzdłuż ulicy Raclawickiej do rzeki Ślęzy, aby zminimalizować hałas.	ZZM uzupełni nasadzenia wzdłuż ulicy Raclawickiej uwzględniając przepisy i infrastrukturę podziemną.
17	Należy chronić siedliska ptaków i faunę, która znajduje się głównie na terenie Starego Cmentarza. Należy nasadzić krzewy, w których żyją ptaki.	W 2018 roku zostanie zlecony projekt rewaloryzacji Parku Grabiszyńskiego, głównie w zakresie zieleni, który będzie uwzględniał istniejące siedliska. Po wykonaniu szczegółowej inwentaryzacji zieleni i projektu nasadzeń ZZM przystąpi do wykonania prac.
18	Należy odtworzyć wycięte w	Projekt rewaloryzacji zieleni uwzględni postulat.

	latach 90. krzewy między Aleją Romera a Górką Skarbowców.	
19	Należy nasadzić więcej drzew iglastych w parku, ponieważ produkują tlen przez cały rok.	Projekt rewaloryzacji zieleni uwzględni postulat.
MAŁA ARCHITEKTURA		
20	Należy postawić więcej koszy na śmieci i wprowadzić kosze na psie odchody, głównie na placach zabaw, siłowniach i w centralnej części oraz częściowej sprzątać cały park. Propozycja, aby zamiast małych koszy na śmieci, postawić mniej dużych.	Park zostanie doposażony w elementy małej architektury ławki i kosze na śmieci. Psie odchody można wyrzucać do koszy na odpady zmieszane umieszczone w parku.
21	Należy wprowadzić więcej ławek.	Park zostanie doposażony w ławki.
22	Nie należy budować altanek, ponieważ przyciąga to osoby pijące alkohol.	Postulat przyjęty.
KOMUNIKACJA I PARKINGI		
23	Należy wydzielić bezpieczne, wyniesione przejścia na ulicach Beyzyma i Odkrywców.	Technicznie jest taka możliwość, aby powstały wyniesione przejścia dla pieszych i przejazdu rowerowe, rozwiązanie celowe zwłaszcza w odniesieniu do ulicy Ojca Beyzyma, z uwagi na większy ruch drogowy na tej ulicy. Zadanie to jest zadaniem inwestycyjnym nie ujętym w obecnych planach finansowych Miasta.
24	Dojazd do parku na rowerze powinien być lepszy.	Obecnie budowana jest droga rowerowa wzdłuż ul. Grabiszyńskiej na odc. od pętli Oporów do pl. Legionów. Wzdłuż Parku Grabiszyńskiego biegnie jego skrajem.
25	Priorytetem w Masterplanie powinna być komunikacja rowerowa i zbiorowa. Nie powinny być projektowane parkingi.	Należy zapewnić dostęp do parku wszystkim użytkownikom drogi, również z ograniczeniami ruchowymi.
26	Należy połączyć ulicę Odkrywców z Raławicką.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przewiduje połączenie ul. Odkrywców z ul. Raławicką – ulicę o parametrach drogi lokalnej z obustronnymi chodnikami.
27	Propozycja przedłużenia linii tramwajowej lub autobusowej w celu bezpośredniego połączenia	System transportu publicznego we Wrocławiu zbudowany jest w oparciu o model, w którym zakłada się, że linie tramwajowe prowadzą do centrum miasta, nawet ze znacznie oddalonych od centrum, osiedli mieszkaniowych

	<p>pętli Oporów z pętlą przy ul. Raclawickiej.</p>	<p>o dużej liczbie mieszkańców. Promienisty układ tramwajowy dopełniony jest promienisto-obwodowym układem kolejowym oraz systemem ulic obwodowych, które mają służyć prowadzeniu ważnych tras autobusowych.</p> <p>W obowiązującym Studium wskazane są główne korytarze tras tramwajowych: w kierunku Kleciny trasą prowadzoną od ul. Przyjaźni, nowym przebiegiem łącznika Klecińskiego do planowanej pętli w rejonie ul. Kupieckiej; w kierunku Grabiszynka trasą prowadzoną od ul. gen. Józefa Hallera, ul. Gajowicką, Raclawicką do planowanej pętli w rejonie ul. Raclawickiej oraz istniejącą trasę do Parku Grabiszyńskiego z istniejącą pętlą tramwajową (<i>Oporów</i>) w rejonie cmentarza.</p> <p>Studium planuje również uzupełniające korytarze tramwajowe dla obszarów miasta, w których w przyszłości może zaistnieć zapotrzebowanie na transport tramwajowy. Jednym z nich jest połączenie Oporowa i Kleciny – jako wydłużenie trasy układu podstawowego od pętli Oporów do planowanej pętli przy ul. Kupieckiej z przebiegiem ul. Solskiego i Karmelkową. jest to trasa, która wymaga wykonania wyprzedzająco szczegółowych analiz, zarówno w kontekście korytarza, jak i efektywności trasy, ale docelowo mogłaby dopiąć w tej części miasta system tramwajowy</p> <p>Połączenia autobusowe stanowią system wspomagający sieć tramwajową we Wrocławiu. Ze względu na dużą elastyczność tych połączeń, nie były one wyznaczane w Studium. Niewykluczone jest więc spięcie w przyszłości obu tras połączeniem autobusowym, które będzie przebiegać prostopadle do nich i łączyć systemy w miejscach przesiadkowych.</p>
28	<p>Propozycja dwóch dodatkowych kładek dla pieszych przez rzekę Ślężę na odcinku pomiędzy ulicą Grabiszyńską a Raclawicką.</p>	<p>Brak MPZP na obszarze planowanego Parku Mamuta i na odcinku rzeki Ślęży. ZZM nie posiada dokumentacji projektowej, dotyczącej dodatkowych połączeń – kładek na odcinku pomiędzy ul. Grabiszyńską i Raclawicką. Masterplan zakłada nowe połączenie kładką na przedłużeniu alejki biegnącej wzdłuż Wzgórza Żołnierzy Polskich. Obecnie opracowywana jest koncepcja budowy kładki przez rzekę Ślężę na przedłużeniu Grabiszyńskiej-Solskiego.</p>
29	<p>Lokalizacja kładki powinna wynikać z przebiegu planowanej drogi pieszo-</p>	<p>Jak wyżej.</p>

	rowerowej łączącej Oporów z Parkiem Grabiszyńskim oraz pętlą tramwajową.	
30	<p>Należy wprowadzić stojaki dla rowerów na pętli autobusowej.</p> <p>Propozycja wprowadzenia stacji rowerów miejskich ze wszystkich stron parku.</p>	<p>W sprawie stojaków rowerowych istnieje we Wrocławiu akcja tzw. wniosku o stojak.</p> <p>Prosimy o wypełnienie wniosku dostępnego pod mejlem: https://www.wroclaw.pl/wniosek-o-stojak-rowerowy</p> <p>Rozbudowa projektu Wrocławskiego Roweru Miejskiego była konsultowana. Rozszerzony zakres wypożyczalni spowoduje zwiększenie ilości stacji i rowerów działających w systemie. Aktualnie jesteśmy na etapie postępowania przetargowego.</p> <p>Zatwierdzona lista lokalizacji dostępna tutaj: https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1LIUNPKvZK_M9SovJUK6yDHOeFP-eJL3z&ll=51.1145537579279%2C17.004693999999972&z=12</p> <p>Raport z konsultacji dostępny tutaj: https://www.wroclaw.pl/rozmawia/zmieniamy-wroclawski-rower-miejski-raport-po-konsultacjach</p>
31	Propozycja parkingu P&R na pętli lub przy pętli autobusowej na ok. 20 samochodów, zamiast miejsc parkingowych przy ul. Odkrywców.	Rejon pętli autobusowej przy ulicy Raclawickiej jest wyłączony z ruchu ogólnodostępnego, brak jest miejsca na parking.
32	Propozycja pasa do parkowania wzdłuż ul. Odkrywców na wysokości Ekoparku.	Szerokość pasa drogowego ulicy Odkrywców umożliwia ulokowanie pasa postojowego wzdłuż ulicy Odkrywców. Zadanie nie jest zaplanowane w budżecie inwestycyjnym na najbliższe lata.
OŚWIETLENIE		
33	Oświetlenie w parku należy ograniczyć. Propozycja, aby oświetlać jedynie główne alejki, część osiedlową i	Oświetlenie realizowane jest w ramach WBO do końca 2018 r., w bardzo ograniczonym zakresie w stosunku do Masterplanu. Oprawy oświetleniowe dobrane są w taki sposób, by nie dopuścić do emisji światła do góry.

	<p>rodzinną w nieintensywny sposób. Oświetlenie w parku powinno działać do godziny 22:00 lub do ostatniego tramwaju. Pojawiły się również głosy mówiące, że należy wprowadzić więcej oświetlenia, szczególnie przy głównych alejach.</p>	<p>Godziny oświetlenia będą ustalone w trakcie użytkowania, proponowane bowiem oświetlenie do godziny 22.00, nie jest zasadne w okresie letnim. Czujniki ruchu również nie mogą być zrealizowane ze względów przyrodniczych. ZZM proponuje oświetlenie w okresie letnim do godz. 24.00, z sukcesywnym zmniejszeniem natężenia adekwatnie do poszczególnych pór roku. Ze względu na dewastacje i kradzieże, w pierwszym okresie po montażu lamp konieczne będzie utrzymanie oświetlenia w najmniejszym możliwym natężeniu 30% przez całą noc. W przypadku kolejnych wniosków mieszkańców o kontynuację budowy oświetlenia zostaną przeprowadzone konsultacje w tym zakresie.</p>
34	<p>Obecnie realizowane oświetlenie w ramach WBO jest wykonywane w złej kolejności. Budowa powinna odbywać się po zaprojektowaniu przebiegu i niwelety ścieżek. Latarnie są również lokalizowane za blisko pni drzew.</p>	<p>W celu realizacji zadania WBO, które zostało wybrane przez mieszkańców do realizacji zaistniała konieczność zaprojektowania oświetlenia na podstawie istniejącego układu alejek oraz przy uwzględnieniu koncepcji alejek ujętej w Masterplanie. Kabel był prowadzony w świetle alejki w celu uniknięcia kolizji z drzewostanem. Nie planuje się obecnie dalszej rozbudowy oświetlenia w parku.</p>
POŁĄCZENIA PARKU Z INNYMI OBSZARAMI		
35	<p>Propozycja połączenia parku Grabiszyńskiego z Parkiem Klecińskim pasem zieleni dostępnym dla pieszych i rowerzystów wzdłuż rzeki Ślęzy.</p>	<p>Połączenie Parku Grabiszyńskiego z Parkiem Klecińskim jest możliwe, zgodnie z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jednak ZZM nie posiada szczegółowej dokumentacji na zagospodarowanie wskazanego połączenia.</p> <p>Na odcinku od Alei Romera do ul. Raławickiej – połączenie zapewnione zgodnie z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – obszar 5KD-PR – jako obszar wydzielony na publiczny ciąg pieszo-rowerowy. Na tym odcinku działki są własnością Gminy.</p> <p>Na odcinku od ul. Raławickiej do Parku Klecińskiego – połączenie określone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego – obszar 6KD-PR/2 – obszar wydzielony na publiczny ciąg pieszo-rowerowy. Na tym odcinku wymagane jest przeprowadzenie regulacji związanej z zajęciem w zakresie dzierżaw, ponadto nie wszystkie grunty są działkami Gminy Wrocław – dlatego też kompleksowo konieczna będzie analiza przeprowadzona przez Wydział Nabywania i Sprzedaży</p>

		Nieruchomości oraz Wody Polskie (grunty Skarbu Państwa) odnośnie ewentualnego wykupu działek – w przypadku planów inwestycyjnych w zakresie budowy połączenia pieszo-rowerowego na tym odcinku.
36	Propozycja włączenia do Masterplanu ścieżki z okolic jazu na Oporów.	Masterplan dotyczy z założenia terenu parku będącego w zarządzie ZZM.
37	Propozycja włączenia do planu ulicy Raclawickiej (cała lub od al. Piastów do Górki Skarbowców) oraz posadzenia wzdłuż niej drzew i krzewów.	Masterplan dotyczy z założenia terenu parku będącego w zarządzie ZZM. Niezależnie od ww. dokumentacji na ulicy Raclawickiej zostaną zaplanowane nasadzenia uzupełniające.
38	Propozycja przyłączenia stawu na Raclawickiej do Masterplanu.	Teren stawu znajduje się na działce prywatnej. W związku z tym nie został ujęty w Masterplanie.
39	Propozycje zawarte w Masterplanie należy skoordynować z koncepcją i funkcjami Parku Mamuta. Propozycja, aby Park Mamuta był częścią Masterplanu.	Park Mamuta jest odrębnym obiektem parkowym, który powstaje na wniosek mieszkańców Oporowa. Masterplan dotyczy Parku Grabiszyńskiego i terenów bezpośrednio przyległych nie oddzielonych rzeką. W Parku Mamuta planowana jest strefa placu zabaw, siłowni, a także nasadzenia zieleni m.in. w formie sadów owocowych.
STREFOWANIE I ROZMIESZCZENIE FUNKCJI		
40	Nie należy dzielić parku na sztuczne strefy oraz nie powinno się przenosić obecnych funkcji i infrastruktury.	<p>Park nie został podzielony, ale jego poszczególne części zostały nazwane i scharakteryzowane. Głównym celem proponowanych rozwiązań jest ochrona i przywrócenie wysokiej wartości historycznych obszarów wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji oraz zagospodarowanie nowych obszarów z uwzględnieniem funkcji społecznych, ekologicznych i rekreacyjnych. W zakresie celów szczegółowych wymienić należy: uczytelnienie powiązań komunikacyjnych pomiędzy poszczególnymi obszarami z uwzględnieniem likwidacji barier przestrzennych; zwiększenie dostępności (w tym wyznaczenie stref parkingowych); wzbogacenie programu użytkowego z uwzględnieniem różnorodnych funkcji i zróżnicowanych grup wiekowych użytkowników; włączenie obszarów nowych – obecnie nieużytkownych; wzbogacenie wyposażenia poprzez zwiększenie liczby ławek, koszy na śmieci i innych elementów mających wpływ na podniesienie atrakcyjności terenu; wzbogacenie struktury przestrzennej i gatunkowej zieleni zgodnie z charakterem i funkcją projektowanego obszaru. Proponowane strefy:</p> <p>1) Ozdobna. Funkcje dominujące: spacerowanie i wypoczynek w zieleni, zieleń o charakterze ozdobnym,</p>

		<p>miejsce zabaw dla małych dzieci. W Masterplanie proponuje się zachowanie obecnego zagospodarowania z uwzględnieniem m.in. nowej aranżacji wejść, rewaloryzacji zieleni, remontu ścieżek i placu zabaw.</p> <p>2) Pamięci. Funkcje dominujące: spacer i wypoczynek w zieleni, miejsce kontemplacji przyrody, miejsce pamięci. W Masterplanie proponuje się zachowanie obecnego zagospodarowania z uwzględnieniem m.in. remontu ścieżek, odrestaurowania zabytkowego muru, rewaloryzacji zieleni.</p> <p>3) Rodzinna. Funkcje dominujące: wypoczynek oraz rekreacja czynna i bierna. Masterplan zakłada zachowanie obecnego charakteru w tej części parku oraz m.in. przebudowę i wzbogacenie części rekreacyjnej, rozbudowa programu użytkowego z zachowaniem i rewaloryzacją istniejącej zieleni, remont alejek.</p> <p>4) Promenada spacerowa. Funkcje dominujące: wypoczynek czynny i bierny, komunikacyjna. W Masterplanie proponuje się zachowanie obecnego zagospodarowania z uwzględnieniem m.in. remontu ścieżek, nowej aranżacji wejść, budowy oświetlenia, rewaloryzacji zieleni.</p> <p>5) Park osiedlowy. Funkcje dominujące: wypoczynek aktywny i bierny. W Masterplanie proponuje się zachowanie obecnego zagospodarowania z uwzględnieniem m.in. remontu ścieżek, budowy oświetlenia głównych ciągów komunikacyjnych, nowej aranżacji wejść, rewaloryzacji zieleni.</p> <p>6) Ogrody Wrażeń. Funkcje dominujące: wypoczynek bierny, kultura, edukacja, oddziaływanie na zmysły, atrakcje dla dzieci. W Masterplanie proponuje się włączenie do parku nowego terenu po dawnym ogrodnictwie i adaptacji istniejącej zieleni na tym terenie.</p> <p>7) Ekopark – tereny nadrzeczne. Funkcje dominujące: rekreacji czynnej i ekologiczna. W Masterplanie proponuje się zagospodarowanie terenu częściowo jako miejsce do rekreacji dla okolicznych mieszkańców, a częściowo jako obszar bioretencji.</p>
41	Propozycja, aby wyznaczyć strefy rekreacyjne ze skoszoną trawą i strefy łąk miododajnych.	Zarząd Zieleni Miejskiej w celu zweryfikowania i usprawnienia prowadzenia prac pielęgnacyjnych w parku zlecił opracowanie wytycznych dotyczących prowadzenia prac pielęgnacyjnych na terenie całego Parku Grabiszyńskiego, w tym wskazanie pozostawienia stref biocenotycznych, niekoszonych. Wytyczne te zostaną

		uwzględnione w trakcie prowadzenia prac konserwacyjnych.
42	Tereny dawnego ogrodnictwa miejskiego należy włączyć do parku, ale nie realizować Ogrodów Wrażeń. Pojawił się głos, aby wprowadzanie Masterplanu zacząć od realizacji Ogrodów Wrażeń.	Propozycja realizacji Ogrodów Wrażeń jest jednym z możliwych sposobów zagospodarowania wymienionego terenu. W przypadku realizacji włączenia terenu w teren parku zostaną uwzględnione wszystkie wnioski z konsultacji społecznych.
43	Należy wydzielić strefę ciszy z zakazem wstępu dla dzieci.	Tereny parkowe są terenami ogólnodostępnymi dla wszystkich grup społecznych. Nie ma możliwości wydzielenia stref z zakazem wstępu dla dzieci.
44	Propozycja w strefie Ekoparku, aby ściąć wysoką trawę i krzewy, które pokrywają teren na wschód od Ślęzy, utworzyć tam ścieżki i zostawić dużą otwartą przestrzeń (między wzgórzem Cmentarz Żołnierzy Polskich, a ścieżką zdrowia i siłownią). Od ulicy należy zasadzić drzewa.	Propozycja zagospodarowania terenu Ekoparku zawiera dwa warianty. Zasadniczo wizja przewiduje kompozycyjne i funkcjonalne podzielenie terenu na 2 części: całkowicie otwartą służącą wypoczynkowi, spacerom z fragmentem służącym bioretencji oraz część intensywniej zagospodarowaną, częściowo zadrzewioną, podzieloną na szereg mniejszych wnętrz mieszczących różne funkcje: sportowe, wypoczynkowe i rekreacyjne. W Masterplanie wzdłuż ul. Odkrywców na wysokości Ekoparku do ul. Raclawickiej został zaplanowany szpaler drzew.
45	Restauracje powinny znaleźć się w części po starym ogrodnictwie, jak najdalej od Górki Skarbowców.	W Masterplanie jedynymi obiektami kubaturowymi, w których można by było zorganizować gastronomię jest strefa wejściowa do dawnego ogrodnictwa miejskiego.
46	Należy wprowadzić toalety. Propozycje lokalizacji: - obok placu zabaw, - obok siłowni, - przy Górcie Skarbowców (strefa osiedlowa), -w strefie rodzinnej, -w Ekoparku. Uwaga: plac zabaw i siłownia znajdują się na Górcie Skarbowców i w strefie rodzinnej !!!	Masterplan zakłada realizację toalet w budynku przy dawnym ogrodnictwie, w strefie rodzinnej, w której obecnie jest to niemożliwe ze względu na brak technicznych możliwości przyłączenia do sieci kanalizacyjnej oraz na terenie Ekoparku. ZZM opiniuje pozytywnie lokalizację nowej toalety na terenie Górki Skarbowców w okolicy placów zabaw.
47	W parku powinny znaleźć się punkty gastronomiczne. Propozycje lokalizacji: - na terenie po starym	W Masterplanie miejscem, który mógłby w przyszłości funkcjonować jako stacjonarny punkt gastronomiczny jest budynek dawnego ogrodnictwa przy Grabiszyńskiej 333a. Na terenie parku mogą w chwili obecnej funkcjonować

	<p>ogrodnictwie, - w okolicach pętli autobusowej, - propozycja wykorzystania budynku Zieleni Miejskiej do obiektu gastronomicznego.</p> <p>Pojawił się głos przeciwny punktom gastronomicznym w parku.</p>	nieduże mobilne punkty gastronomiczne.
48	Propozycja, aby w miejscu obecnego boiska stworzyć łąkę kwietną.	Teren parku z założenia jest miejscem dla wszystkich grup społecznych. Ma służyć zarówno wypoczynkowi czynnemu, jak i biernemu. Tereny łąk kwietnych można zlokalizować w sąsiedztwie boiska.
49	Należy wyłączyć Stary Cmentarz z Masterplanu pozostawiając go w obecnym stanie, aby zachować jego dziki charakter. Pojawił się głos przeciwny, mówiący, że zieleń na terenie Starego Cmentarza należy uporządkować.	Masterplan dotyczy całego Parku Grabiszyńskiego i terenów przyległych. Jest dokumentem strategicznym dla całego parku, więc nie można wyłączyć tej integralnej części z Masterplanu. Jest to teren wpisany do rejestru zabytków i działania w tym parku muszą uwzględniać rewaloryzację terenu. Działania należy przeprowadzić z uwzględnieniem obecnego charakteru parku, uszanowaniem historii i obecnych potrzeb mieszkańców.
50	Propozycja, aby miejsce do grillowania znalazło się w Ekoparku.	W Masterplanie zostało wytyczone miejsce przystosowane do grillowania w strefie rodzinnej. Przy realizacji projektu zagospodarowania terenu Ekoparku zostanie rozważony postulat. Sposób zagospodarowania nie wyklucza tego typu aktywności.
ŚCIEŻKI		
51	Ścieżki powinny być wykonane z trwałych, wysokiej jakości materiałów przepuszczalnych; nie należy ich betonować, ani brukować.	Wszystkie zaproponowane w koncepcji ścieżki są przepuszczalne. W dokumentacji jest opisana nawierzchnia mineralna z kruszywa kamiennego oraz w niezbędnym zakresie odtworzenie nawierzchni z kostki granitowej. Szczegółowe rozwiązania zostaną ujęte w projekcie budowlanym.
52	Ścieżki powinny przebiegać zgodnie z obecnymi przedeptami; pojawił się też głos przeciwny. Propozycja, aby zwiększyć ilość ścieżek; pojawił się głos przeciwny ich zwiększaniu.	Szczegółowa koncepcja układu komunikacyjnego przedstawiona w Masterplanie uczytelnia go poprzez likwidację zbędnych oraz usankcjonowanie często użytkowanych przedeptów; uwzględnia likwidację barier przestrzennych ułatwiając komunikację pomiędzy poszczególnymi częściami parku.
53	Niwelety ścieżek powinny być kształtowane tak, aby	Szczegółowe rozwiązania dotyczące przekrojów i niwelety ścieżek zostaną ujęte w projekcie budowlanym. Będą

	krawędzie nawierzchni były wyniesione 15–20 cm powyżej otaczającego terenu, dla zapewnienia właściwego spływu wód opadowych z powierzchni ścieżki.	zgodne z obowiązującymi przepisami i normami.
KONSULTOWANIE I KONTROLA SPOŁECZNA		
54	Konsultacje społeczne powinny być prowadzone przed stworzeniem Masterplanu.	Ze względu na złożoność tematu uznano, że do przeprowadzenia konsultacji potrzebny jest materiał wyjściowy, który będzie wynikiem licznych analiz dotyczących obecnego zagospodarowania, historii, lokalizacji i in. W przyszłości jednak przy realizacji tego typu dokumentacji ZMZ przeprowadzi konsultacje na wstępnym etapie ich tworzenia.
55	Propozycja, aby plany i metody działania na terenie parku konsultować ze Społecznym Ruchem Sympatyków Parku Grabiszyńskiego „51”.	Strategiczne plany i działania na terenie parku już są i będą nadal konsultowane ze stroną społeczną. W tym celu powołano Radę Parku Grabiszyńskiego, której prace rozpoczną się w listopadzie 2018 r.
56	Nad przyszłymi wycinkami drzew powinna być większa kontrola, mieszkańcy powinni być wcześniej o nich informowani.	Przy pracach związanych z bieżącą konserwacją i ewentualną wycinką sanitarną związaną z zapewnieniem bezpieczeństwa użytkownikom parku zostanie wzmożony nadzór. Przed przystąpieniem do prac związanych z wycinką informacja zostanie przekazana do Rady Osiedla.
57	Propozycje powołania rady społecznej parku oraz oficera parkowego.	ZMZ powołał w 2018 Radę Parku Grabiszyńskiego, której prace rozpoczną się w listopadzie. Dotychczas ZMZ w trakcie spotkań roboczych konsultował działania na terenie parku z przedstawicielami strony społecznej (w tym Rady Osiedla, Społecznej Rady Parku Grabiszyńskiego). Władze miasta wprowadzają zmiany struktury organizacyjnej w ZMZ, aby zapewnić wzmożony nadzór nad zielenią w mieście, w tym parkami.
PLACE ZABAW I SIŁOWNIE		
58	Nie należy wprowadzać kolejnych siłowni.	Masterplan nie zakłada realizacji kolejnych siłowni. Istniejąca siłownia w strefie rodzinnej została przeznaczona do przebudowy i zmiany lokalizacji natomiast wybudowana siłownia przy Górcie Skarbowców została zrealizowana na wniosek mieszkańców (WBO) i uwzględniona w dokumentacji.
59	Propozycja rozbudowy ścieżki zdrowia.	Masterplan zakłada rozbudowę istniejących ścieżek zdrowia.

60	Propozycja interaktywnego placu zabaw.	Przedstawione propozycje w Masterplanie przewidują przebudowę istniejących placów zabaw, doposażenie i budowę nowych. m.in. muzyczny plac zabaw, lustra śmiechu zostały zaproponowane na terenie Ogrodów Wrażeń, tablice aktywności i fabryka piasku na terenie ścieżki Romera, natomiast w strefie rodzinnej zestawy do zabawy piaskiem i wodą. Dokumentacja zawiera szeroki wachlarz możliwości przebudowy i rozbudowy placów zabaw. Ostateczny zakres przebudowy placów zabaw będzie ustalony po zakończeniu konsultacji.
61	Konieczna jest naprawa szkód po wykonaniu placu zabaw i siłowni. Propozycja zmiany nawierzchni placów zabaw i siłowni na trawiastą zgodnie z normą PN-EN 1176;2009.	Wykonawca robót naprawił szkody powstałe w trakcie prowadzenia robót związanych z inwestycją. ZZM nie planuje zmiany nawierzchni placu zabaw i siłowni. Obecne nawierzchnie zostały zaprojektowane i wykonane zgodnie z obowiązującymi normami. Nawierzchnia trawiasta jest możliwa do stosowania jedynie przy urządzeniach dla małych dzieci, gdzie wysokość upadku nie przekracza 1 metra.
62	Uwaga, że proponowana nowa lokalizacja placu zabaw jest niezgodna z przepisami, ponieważ nie zapewnia właściwej odległości od parkingu oraz linii rozgraniczającej drogi.	Szczegółowy projekt budowlany całej infrastruktury parku będzie zgodny z obowiązującymi przepisami. Poszczególne elementy zagospodarowania terenu są w Masterplanie wrysowane na mapie orientacyjnie, lokalizacyjnie. Szczegółowy projekt będzie realizowany na mapach do celów projektowych.
WODA W PARKU		
63	Należy oczyścić ciekі wodne, szczególnie Grabiszynkę oraz jej brzegi. Konieczne jest zlokalizowanie i usunięcie źródeł zanieczyszczeń.	<p>W ramach już zrealizowanych działań eksploatacyjnych należy wymienić przede wszystkim następujące:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wykonano czyszczenie metodą hydrodynamiczną oraz inspekcję TV około 11 km sieci kanalizacji deszczowej i sanitarnej w zakresie całej zlewni wylotu przy ul. Sokolej. 2. Przeprowadzono inspekcję TV wszystkich przyłączy kanalizacyjnych, co do których były wątpliwości w zakresie odprowadzania ścieków sanitarnych do sieci deszczowej. 3. Rozdzielono zidentyfikowane instalacje i przepięto przyłącza, które odprowadzały ścieki sanitarne do sieci deszczowej.

4. Przeprowadzono szczegółową inwentaryzację rowu S-23 na odcinku od ul. Raclawickiej do wylotu do rzeki Ślęzy.
5. Wykonano czyszczenie metodą hydrodynamiczną wszystkich przepustów (zarurowanych odcinków rowu) oraz konserwację urządzeń p. powodziowych (klapy) na wylocie do rzeki Ślęzy.
6. Przeprowadzono konserwację rowu melioracyjnego w zakresie koszenia traw i innych porostów na odcinku od ul. Raclawickiej do Parku Grabiszyńskiego – kolejne prace w parku zostaną wykonane w IV kwartale br.
7. Wykonano zabezpieczenie (zamknięcie) na wylocie kanalizacji deszczowej przy ul. Sokolej – zabezpieczenie miejsca dla ewentualnych nielegalnych zrzutów ścieków do rowu.
8. Wykonano czyszczenie osadnika deszczowego zabudowanego przy ul. Sokolej pod torami kolejowymi.
9. Prowadzone są stałe kontrole tej zlewni w terenie przez służby eksploatacyjne MPWiK.

Ponadto MPWiK planuje:

1. Na początku września br. ponownie czyszczenie osadnika deszczowego – pkt.7.
2. Przygotowanie się do odmulenia odcinka Grabiszynki. Na początku września br. zostanie przeprowadzona inwentaryzacja geodezyjna celem doprecyzowania zakresu prac oraz analiza aspektów formalnych realizacji prac (konieczność uzyskania niezbędnych zgód/pozwoleń). Szacowany termin realizacji odmulenia IV kw. 2018 r. – I kw. 2019 r.

64	Należy zweryfikować stosunki wodne i uporządkować teren zalewowy.	Analiza stosunków wodnych, niwelacja terenu i przebudowa układu wodnego zostanie uwzględniona w szczegółowym projekcie rewaloryzacji parku.
65	Propozycja wykorzystania rzeki Grabiszynki do retencjonowania parku.	Analiza stosunków wodnych, niwelacja terenu i przebudowa układu wodnego zostanie uwzględniona w szczegółowym projekcie rewaloryzacji parku.
WBO		
66	Należy ograniczać projekty WBO na terenie parku – nie realizować nowych lub realizować tylko projekty zielone.	ZZM może realizować zarówno projekty zielone, jak i infrastrukturalne na terenie parku jednak będą one konsultowane szczegółowo na etapie opiniowania z Radą Osiedla, przedstawicielami strony społecznej, jak i mieszkańcami.
67	Należy lepiej pilnować wykonania projektów WBO. Powinna pojawić się informacja o ostatecznym zakresie projektu po głosowaniu.	Przy realizacji projektów WBO jest zapewniony nadzór inwestorski i autorski. Informacje o realizowanych projektach zamieszczane są na bieżąco na stronie www.wroclaw.pl/rozmawia oraz profilu Fb Wrocław Rozmawia.
68	Masterplan powinien uwzględnić ochronę przed przyszłymi projektami WBO.	Projekty WBO to propozycje i głosy mieszkańców. Masterplan powstał jako dokument strategiczny, który ma określać kierunki rozwoju parku i porządkować wszystkie działania, także te związane z WBO.
UDZIAŁ EKSPERTÓW		
69	Należy rozszerzyć dokumentację o analizy historyczne, inwentaryzacje i waloryzacje przyrodnicze w tym ornitologiczne. Powinna powstać mapa fitosocjologiczna parku.	Szczegółowe analizy będą wykonywane każdorazowo przed planowanymi inwestycjami.
70	W każdym etapie projektowania, realizacji i utrzymania powinni brać udział eksperci. Należy wprowadzić stały nadzór dendrologiczny w parku.	Dokumentacja projektowa na realizację poszczególnych inwestycji jest wykonywana przez projektantów z uprawnieniami i doświadczeniem. Przy realizacji inwestycji jest zapewniony w niezbędnym zakresie nadzór inwestorski i autorski. W zakresie bieżącego utrzymania parku nadzór nad firmą mają inspektorzy z kierunkowym wykształceniem i doświadczeniem w nadzorze nad tego typu pracami. W przypadku realizacji zadań związanych z wycinką czy nasadzeniami zostanie zapewniony nadzór zewnętrzny w niezbędnym zakresie.
71	Masterplan powinien brać pod uwagę kontekst historyczny i kulturowy.	Zaplanowane w Masterplanie propozycje biorą pod uwagę kontekst historyczny i kulturowy. Autorzy Masterplanu wykonali liczne analizy historyczne, które zostały uwzględnione przy realizacji dokumentacji. Miejski

		Konserwator Zabytków zaakceptował Masterplan i propozycje rewaloryzacji w nim zawarte.
INFRASTRUKTURA DLA PSÓW		
72	Należy wprowadzić toalety dla psów, pojawił się głos przeciwny. Propozycje wprowadzenia koszy i worków na psie odchody.	Na tak dużej powierzchni parku psie toalety się nie sprawdzają. Przez wiele lat była w parku toaleta dla psów jednak nie korzystano z niej. Odchody po psach można wrzucać do koszy na śmieci zmieszane rozstawione w parku. W Masterplanie przewidziano rozbudowę strefy dla psów.
73	Należy powiększyć obecny lub wprowadzić drugi wybieg dla psów. Propozycje lokalizacji: - przy Górcie Skarbowców, - w północnej części parku, - w części osiedlowej, - nie powinien znaleźć się w sąsiedztwie grillowiska.	Masterplan zakłada rozbudowę istniejącej strefy wybiegu dla psów w części południowej parku. Psy zgodnie z obowiązującymi przepisami można również prowadzić na terenie całego parku sprawując nad nimi odpowiednią kontrolę i sprząając pozostawione zanieczyszczenia. Przy realizacji szczegółowej dokumentacji projektowej rewaloryzacji tej części parku zostanie przeanalizowana lokalizacja grillowisk, aby była jak najmniej kolizyjna dla innych użytkowników parku.

PROPOZYCJE NOWYCH ELEMENTÓW I AKTYWNOŚCI		
74	Propozycja stworzenia "lasu pamięci" – wyznaczyć miejsce, gdzie każdy mógłby zasadzić drzewo upamiętniające ważną dla niego w życiu chwilę.	Wrocław propaguje uczestnictwo mieszkańców w akcjach sadzenia drzew m.in. cykliczne sadzenie drzew w Parku Tysiąclecia czy Akcja WROśnij we WROcław na Wzgórzu Gajowickim czy na terenie nowo powstającego parku przy Avicenny. ZZM w 2018 roku zleca dokumentację projektową na rewaloryzację Parku Grabiszyńskiego głównie w zakresie zieleni. Po odbiorze dokumentacji z szczegółowym projektem szaty roślinnej zostanie rozważona możliwość sadzenia drzew z udziałem mieszkańców.
75	Propozycja wyznaczenia boiska do siatkówki plażowej.	W Masterplanie zaproponowano lokalizację boiska do siatkówki plażowej w Ekoparku (tereny spacerowe nad rzeką Ślężą).
76	Propozycja wprowadzenia poidełek dla ptaków.	Masterplan zakłada wprowadzenie poidełek dla ptaków na terenie parku.
77	Propozycja, aby wyznaczyć teren z ulami.	Parki to tereny intensywnie penetrowane przez ludzi. Lokalizacja pasieki w takim miejscu może narazić odwiedzających na niebezpieczeństwo użądlenia przez pszczoły. Należy pamiętać, że u wielu osób użądlenia mogą powodować niebezpieczne dla zdrowia uczulenia. Tereny pod ule są udostępniane na mniej użytkowanych terenach np. na terenie lasów komunalnych i nieużytków. Na terenie parku jednak zakłada się pozostawienie rabaty dla trzmieli i domku dla owadów, a lokalizacja pasieki zostanie

		rozważona na etapie wniosku, w takiej lokalizacji, by nie stanowiła ryzyka dla użytkowników parku.
78	Propozycja zainstalowania czujników zanieczyszczenia powietrza w parku w wybranych punktach oraz zintensyfikowania prac nad wyeliminowaniem pieców węglowych w budynkach w okolicy parku.	<p>W zakresie instalacji czujników zanieczyszczeń powietrza w wybranych punktach parku informujemy, że zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska za organizację i funkcjonowanie systemu monitoringu i oceny jakości powietrza odpowiedzialny jest Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Monitoring jakości powietrza realizowany jest przez WIOŚ w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na podstawie wieloletnich programów monitoringu środowiska i w całości dostosowany jest do wymagań Unii Europejskiej. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu realizuje obecnie pomiary zaplanowane w „Programie państwowego monitoringu środowiska województwa dolnośląskiego na lata 2016–2020”. Obecnie istniejąca sieć stacji pomiarowych jest wystarczająca do potrzeb rocznej oceny jakości powietrza w strefach naszego województwa – opracowywanej zgodnie z art. 89 ustawy Prawo ochrony środowiska. Stan jakości powietrza na obszarach nie objętych pomiarami określany jest na podstawie danych z najbliższych stacji pomiarowych lub tzw. stacji tła miejskiego reprezentatywnych dla terenu miasta oraz za pomocą metod obliczeniowych przy uwzględnieniu danych na temat istniejących źródeł zanieczyszczeń, warunków meteorologicznych oraz przenoszenia się zanieczyszczeń z innych rejonów.</p> <p>Natomiast w zakresie zagadnienia dotyczącego zintensyfikowania prac nad wyeliminowaniem pieców węglowych w budynkach w okolicy parku informujemy, że jest dostępny miejski program wymiany pieców węglowych KAWKA+ dofinansujący wymianę źródeł węglowych, a ponadto mieszkańcy Wrocławia mogą liczyć na pomoc w ramach Lokalnego Programu Osłonowego, który jest wsparciem dla grupy odbiorców energii cieplnej, ponoszących zwiększone koszty grzewcze wynikające z trwałej zmiany systemu ogrzewania. O powyższych programach miasto Wrocław informuje na stronie:</p>

		www.wroclaw.pl/srodowisko .
79	Propozycja wybudowania tężni solankowej.	Nie przewiduje się wprowadzenia tego typu obiektów kubaturowych.
80	Propozycja ogrodu sensorycznego sąsiadującego ze strefą rodzinną.	Tego typu założenie zostało zaplanowane w Masterplanie w strefie Ogrodów Wrażeń. Zaproponowano w tej strefie ogrody poświęcone różnym tematom, cechujące się odmienną kompozycją i doborem gatunków roślin oraz materiałów. Ogrody Wrażeń to odmienne w swej kompozycji wnętrza wywołujące różne wrażenia i nastroje. Poszczególne wnętrza ogrodów tematycznych oddają przewidziany dla nich temat przewodni za pomocą komponowanych nasadzeń. W strefie rodzinnej zaproponowano rozbudowę placów zabaw: strefa zabawy piaskiem i wodą wraz z niezbędną aranżacją, strefa dla dzieci najmłodszych oraz strefa sprawnościowa dla dzieci starszych. W strefie rodzinnej nie planuje się realizacji ogrodu sensorycznego.
81	Propozycja parku linowego dla dzieci i dorosłych.	Masterplan nie przewiduje wprowadzenia tego typu zagospodarowania rekreacyjnego. Przy realizacji szczegółowej dokumentacji projektowej na rewaloryzację parku zostanie przeprowadzona analiza nad możliwością budowy parku linowego w parku.
82	Propozycja okrężnego toru dla rolkarzy i wrotkarzy wokół Strefy Pamięci wydzielając pas asfaltu lub gładkiej kostki (bez v-fugi).	W Strefie Pamięci nie ma możliwości lokalizowania tego typu zagospodarowania rekreacyjnego. Jest to obszar byłego cmentarza, stąd nazwa strefy, miejsce kontemplacji przyrody i wyciszenia.
83	Propozycja oznaczeń dla biegaczy w formie poziomych kostek co 100 m wzdłuż planowanych tras biegowych. Pojawiły się głosy, że oznaczenia nie są potrzebne.	Teren Parku Grabiszyńskiego jest obiektem wpisanym do rejestru zabytków. Przed przystąpieniem do szczegółowego projektu rewaloryzacji parku inwestor uzyska wytyczne od Miejskiego Konserwatora Zabytków, w tym w zakresie możliwości lokalizacji elementów ścieżki biegowej.
84	Propozycja wykonania na terenie starego ogrodnictwa oranżerii z kawiarnią.	Ta propozycja została przedstawiona w Masterplanie jako jedna z możliwych do realizacji w miejscu istniejących budynków na terenie starego ogrodnictwa. W dokumentacji jest zamieszczony taki wariant rozbudowy budynku historycznego. Obiekt w gminnej ewidencji zabytków miasta Wrocławia – przebudowa i nowe przeznaczenie wymagają wytycznych konserwatorskich.

85	Propozycja wprowadzenia elementów i ścieżek edukacyjnych w parku opisujących faunę i florę oraz oznaczeń stref, w których znajdowały się cmentarze.	ZZM przychyliła się do wprowadzenia ścieżek edukacyjnych w parku oraz tablic informacyjnych na temat wartości przyrodniczych i historycznych parku. Masterplan zakłada wprowadzenie tablic informacyjnych oraz strefę edukacji przyrodniczej.
86	W parku nie powinno być sceny i głośnych imprez. Pojawiła się też propozycja, aby wyznaczyć miejsce na letnie warsztaty.	Imprezy odbywają się na terenie polany sporadycznie. Miejscem letnich warsztatów i aktywności jest pawilon Emocje-Sport-Kultura zlokalizowany na polanie.
INNE		
87	Propozycja zaadoptowania bunkra Obrony Cywilnej na potrzeby mieszkańców.	Teren bunkra jest poza granicami parku: nie jest w administrowaniu ZZM – teren Skarbu Państwa. Nie był ujęty w Masterplanie.
88	Należy zlikwidować pole golfowe, jego teren należy udostępnić wszystkim mieszkańcom.	W Masterplanie jest propozycja, aby zachować pole golfowe, utrzymanie funkcji rekreacyjnej terenu. Konieczna jest spójna, nowoczesna, wysokiej jakości estetyka proponowanych obiektów i elementów małej architektury na terenie pola golfowego. Tereny Parku Grabiszyńskiego i terenów zieleni przyległych do parku są bardzo zróżnicowane, zasobne w polany i tereny spacerowe. W związku z powyższym zapewnienie innych terenów rekreacji w pobliżu parku jest zasadne.
89	Nie należy budować toru saneczkowego na Górcie Skarbowców, należy pozostawić obecną funkcję. Pojawiła się również propozycja, aby górkę wyrównać, oświetlić, zrewaloryzować oraz rozbudować infrastrukturę rowerową MTB.	Teren wpisany do rejestru zabytków, nie planuje się zmiany funkcji istniejącej góry. Na teren Górki Skarbowców zostanie zleony szczegółowy projekt rewaloryzacji, który zostanie poprzedzony analizami dotyczącymi możliwości przebudowy. Obecnie skarpy góry zostaną zabezpieczone kłodami drzew przed niekontrolowaną jazdą rowerami po zboczach skarpy, które powodują dewastację istniejącej zieleni.
90	W parku powinny być obecne patrole policji, szczególnie w nocy, ale policjanci nie powinni przemieszczać się samochodem.	Od początku 2018 roku na terenie parku Grabiszyńskiego odnotowano 10 zgłoszeń z czego 8 to wykroczenia, a 2 to przestępstwa. Teren parku nie należy do szczególnie zagrożonych obszarów miasta, natomiast patrole policji ulokowane są na terenie parku całodobowo.
91	Propozycja, aby zmiany w parku przeprowadzać zgodnie z zasadami feng shui.	W przypadku rewaloryzacji parku zabytkowego najważniejsze są analizy historyczne, przyrodnicze oraz obecnego zagospodarowania parku i potrzeb

		mieszkańców. Zgodnie z zasadami chińskiej filozofii feng shui projektuje się głównie ogrody na mniejszej powierzchni. Masterplan obejmuje ok. 80 ha parku i terenów przyległych.
--	--	--

Oprócz uwag, opinii i propozycji, pojawiły się również pytania i obawy związane z obecnym stanem oraz przyszłością Paru Grabiszyńskiego wymagające osobnego potraktowania. Poniżej przedstawiono je razem z odpowiedziami.

1. Czy, a jeśli tak, to jaki jest budżet na realizację Masterplanu?

Masterplan jest dokumentem, który z założenia ma określać kierunki i porządkować działania prowadzone na terenie parku Grabiszyńskiego i terenach przyległych, szczególnie w zakresie inwestycji. W związku z licznymi wnioskami mieszkańców o podjęcie działań na terenie parku m.in. liczne wnioski w ramach WBO, zaistniała konieczność realizacji tego typu dokumentacji. Dopiero po ostatecznym zatwierdzeniu Masterplanu także przez stronę społeczną Miasto przystąpi do pozyskania środków finansowych na ten cel.

Niezależnie od Masterplanu na terenie objętym dokumentacją są realizowane zadania, które zostały wybrane w ramach WBO na kwotę 2 000 000,00 zł. tj. budowa placu zabaw, siłowni terenowej, oświetlenia, ścianki wspinaczkowej oraz ustawienie ławek, koszy i tablic informacyjnych. W Wieloletnim Planie Inwestycyjnym są zarezerwowane środki na 2018 – 100 000,00 zł (w ramach tych środków zostanie zlecony projekt pn. „Rewaloryzacja Parku Grabiszyńskiego oraz parku Górka Skarbowców” głównie w zakresie zieleni) oraz na 2019 – 100 000,00 zł.

2. Czym dla dyr. K. Działy jest Park Grabiszyński? Czy osoby, które współtworzyły Masterplan zakładają, że mieszkańcy nie pozwolą na realizację planu Masterplan?

Masterplan to dokument strategiczny, który powstał w celu określenia kierunków działań w parku. Jest punktem wyjścia do konsultacji i dalszych analiz m.in. z mieszkańcami. Dopiero po ostatecznym zatwierdzeniu Masterplanu, także przez stronę społeczną, Miasto przystąpi do pozyskania środków finansowych na ten cel i realizacji poszczególnych zadań.

3. Kwestia dot. sprzedaży terenu deweloperowi przez Zarząd Zieleni Miejskiej we Wrocławiu, prośba o informacje na ten temat. Na końcu ulicy Odkrywców, przed ulicą Raclawicką jest zabytkowy bunkier, który nie jest uwzględniony w Masterplanie. Czy będzie on zburzony? Czy jest planowana rozbudowa obecnego parkingu, mocno eksploatowanego na okoliczność Święta Zmarłych?

ZZM jest zarządcą nieruchomości przekazanych przez Gminę. Zgodnie z Zarządzeniem Nr 11415/14 Prezydenta Wrocławia z dnia 17 lipca 2014 r. w sprawie wskazania ZZM jako właściwego do przejęcia i do zarządzania nieruchomością zabudowaną położoną we Wrocławiu przy ul. Grabiszyńskiej 333a oznaczoną geodezyjnie

jako działka nr 2/3 AM 30 obręb Grabiszyn powierzono zarządzanie nieruchomością w celu zagospodarowania jej jako przestrzeni publicznej i włączenia do obszaru Parku Grabiszyńskiego.

Masterplan dotyczył terenów Gminy natomiast ww. bunkier znajduje się na terenie Skarbu Państwa.

Propozycje lokalizacji parkingów w bezpośrednim sąsiedztwie parku zostały przedstawione w Masterplanie. Obecnie funkcjonuje parking P&R przy Wzgórzu Żołnierzy Polskich i przy pętli na Oporowie oraz jest budowany nowy w okolicy ul. Ostrowskiego.

4. Część środkowa parku: czy ścieżki będą zachowane, czy może zostaną wyrównane do głównych alejek? Czy jest plan dla Górki Skarbowców?

Propozycja układu komunikacyjnego części środkowej dawnych cmentarzy została szczegółowo przedstawiona w koncepcji, która zakłada zachowanie części ścieżek.

W br. w ramach zadania pn. Rewaloryzacja Parku Grabiszyńskiego oraz parku Górka Skarbowców zostanie zlecona dokumentacja na opracowanie operatu dendrologicznego, projektu rewaloryzacji Górki Skarbowców w zakresie zieleni, projektu odtworzenia i zabezpieczenia skarp przed dostępem osób, ewentualne wskazanie dopuszczalnych ciągów komunikacyjnych, projekt zabezpieczenia drzew i zieleni przed niszczeniem oraz wysychaniem.

5. Masterplan kończy się przed rzeką Ślężą, a po wałach prowadzone są ścieżki rowerowe, czy one zostaną wciągnięte do Masterplanu, do tej inwestycji czy będą zrealizowane w późniejszym terminie?

Masterplan obejmował tereny Gminy Wrocław. Zarządcą wałów jest Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

6. Jak zostanie rozwiązana na wałach relacja między pieszymi a rowerzystami?

Masterplan Parku Grabiszyńskiego nie obejmuje swoimi granicami korony istniejących wałów rzeki Ślęzy. Mając na uwadze to, że korona wału jest zbyt wąska, żeby możliwy był na niej ruch pieszcy i rowerowy, w Masterplanie przewidziano rozwiązanie, które stanowi alternatywę dla kolizji w relacji pieszcy rowerzysta w przypadku braku planu poszerzenia korony wału rzeki Ślęzy. Ustalenia Masterplanu przewidują u podnóża stopy wału: „strefę poruszania się rowerów na terenie parku” tj. na odcinku od ulicy Grabiszyńskiej do istniejącej kładki dla pieszych oraz „strefę poruszania się rowerów na terenie parku” łączącą się ze strefą przeznaczoną pod ścieżkę rowerową w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego tj. na odcinku od istniejącej kładki dla pieszych do ulicy Raławickiej.

7. Jaki był cel wycinek, kiedy park był przerzedzony pod koniec lat 90. i czemu krzaki znikają? Dlaczego Masterplan nie uwzględnia fauny?

ZZM jest zarządcą terenu od 2000 r. Wycinka drzew na terenie parku była prowadzona w ramach bieżącej konserwacji. Drzewa i krzewy były wycinane jedynie ze względu na stan sanitarny i ze względów bezpieczeństwa. Masterplan nie zakłada wycinki drzew.

Analiza fauny będzie objęta odrębnym opracowaniem przed realizacją wybranych inwestycji.

8. Czy zostały policzone koszty, jakie zostały wydane na stworzenie Masterplanu i jakie są obecnie środki na realizację Masterplanu? Część środkowa i pn – przywrócić świetność i na ten cel najpierw rezerwować środki. Jak będzie się odbywać wybór firmy wybranej do realizacji tego zadania? Nikt nie protestuje przeciwko wycince suchych drzew, ale ich wycinka powinna być prowadzona pod nadzorem. Jak ZZM widzi program naprawczy i poprawę stosunków wodnych? Jak poprawić stosunki wodne i zapewnić retencje skoro zniszczono podszyt?

Na wykonanie Masterplanu i koncepcji zagospodarowania Parku Grabiszyńskiego, terenu dawnego ogrodnictwa miejskiego, ścieżki E. Romera, Parku Górka Skarbowców, terenów nad rzeką wydatkowano środki w wysokości 66 420,00 zł.

W br. została zlecona dokumentacja projektowa dotycząca rewaloryzacji zieleni, która obejmuje swoim zakresem także część północną i środkową dawnych cmentarzy.

Firmy do realizacji poszczególnych zadań są wybierane zgodnie z prawem zamówień publicznych, w drodze przetargów.

Prace na terenie parku zabytkowego są prowadzone przez Wykonawcę, który został wyłoniony w drodze przetargu nieograniczonego i spełniał wszystkie warunki udziału w postępowaniu w zakresie wiedzy i doświadczenia, dysponowania potencjałem technicznym oraz osobami zdolnymi do wykonywania zamówienia, a także w zakresie sytuacji ekonomicznej i finansowej. Ze strony Zarządu Zieleni Miejskiej nadzór nad pracami sprawuje inspektor z dzielnicy Fabryczna. W przypadku prowadzenia prac wycinkowych w przyszłości nadzór zostanie zintensyfikowany.

W lutym br. ZZM zlecił niezależnym ekspertom:

- weryfikację planu naprawczego Parku Grabiszyńskiego sporządzonego przez kierownika podmiotu realizującego usługę kompleksowej konserwacji parków i zieleńców wraz z naniesieniem uwag i zaleceń dotyczących prawidłowego wykonania czynności dotyczących planu naprawczego po wykonanych pracach związanych z wycinką;
- nadzór nad podmiotem realizującym usługę kompleksowej konserwacji parków i zieleńców w trakcie realizacji planu naprawczego oraz protokolarne potwierdzenie poprawności wykonanych prac przez podmiot realizujący ww. usługę;
- opracowanie wytycznych dotyczących prowadzenia prac pielęgnacyjnych na terenie całego Parku Grabiszyńskiego, w tym wskazanie zaleceń dotyczących sposobu przygotowania technologii związanej z usuwaniem drzew i krzewów, zaleceń dotyczących

sposobów i metod prowadzenia prac, zaleceń dotyczących cięć pielęgnacyjnych drzew i krzewów, zaleceń dotyczących pozostawienia stref biocenotycznych. Wytyczne te zostaną uwzględnione w trakcie prowadzenia prac konserwacyjnych w przyszłości.

Masterplan w planowanych pracach rewaloryzacyjnych zakłada konieczność wykonania szczegółowej analizy układu wodnego. Lokalne zniszczenia podszytu, które zgodnie z planem naprawczym zostaną odtworzone nie mają znaczącego wpływu na stosunki wodne w parku i retencję.

9. RO Grabiszyn-Grabiszynek: kto i kiedy prosił o przesunięcie konsultacji w przyszłość? Kiedy były wysyłane e-maile albo jakkolwiek inna korespondencja dot. konsultacji projektów WBO do RO? Co się stało z drewnem z wyciętych drzew? Czy zabrał je wykonawca czy odkupił czy była umowa na to?

Harmonogram konsultacji był ustalany przez Zarząd Zieleni Miejskiej i Biuro ds. Partycypacji Społecznej w zgodzie z przyjętą praktyką biura oraz możliwościami technicznymi (przygotowanie strony) oraz finansowymi.

Co roku wysyłana jest informacja do Rad Osiedli o projektach, które zostały zgłoszone przez mieszkańców – w ostatnich latach projekty zgłaszane były do połowy lutego. Od tego momentu wszystkie projekty dostępne są na stronie www.wroclaw.pl/rozmawia i nie tylko Rada Osiedla, ale każdy mieszkaniec może się z nimi zapoznać. Do maja trwa weryfikacja, w czasie której Rada Osiedla może zgłosić swoją opinię. Niektóre z projektów realizowanych w parku, np. oświetlenie, miały poparcie i były promowane przez Radę Osiedla Grabiszyn-Grabiszynek.

W umowach na bieżącą konserwację parków i zieleńców zawieranych przez ZZM z wykonawcami wyłonionymi w drodze przetargu nieograniczonego jest zobowiązanie Wykonawcy do odkupienia od Zamawiającego drewna pozyskanego w ramach cięć sanitarnych, po cenach zgodnych z cennikiem drewna stanowiącym załącznik do umowy.

10. Czy ścieżki w parku zostaną naprawione przed sezonem jesienno-letnim?

W zakresie proponowanych działań w Masterplanie za priorytetowe uznano wykonanie nawierzchni ścieżek wraz z nadaniem im formalnych ram. Do czasu przebudowy alejek w ramach bieżących prac wykonuje się sezonowo likwidację ubytków i wałowanie w ramach środków przeznaczonych na ten cel.

11. Pole golfowe: czy jest plan na to, aby polana została włączona do parku i udostępniona mieszkańcom? Oświetlenie: czy będą oświetlone tylko korytarze czy też, zgodnie z Masterplanem, aleja Romera? WBO2017 projekt nr 615: budowa ścianki wspinaczkowej i kalisteniki, do składowych budżetu projektu została włączona wycena dokumentacji Mastepłanu, czy w związku z prowadzonymi konsultacjami jest sens, aby w dalszym ciągu część budżetu projektu będzie na to przeznaczona?

W Masterplanie jest propozycja aby zachować pole golfowe, utrzymanie funkcji rekreacyjnej terenu. Konieczna jest spójna, nowoczesna, wysokiej jakości estetyka

proponowanych obiektów i elementów małej architektury na terenie pola golfowego. Tereny Parku Grabiszyńskiego i terenów zieleni przyległych do parku są bardzo zróżnicowane, zasobne w polany i tereny spacerowe. W związku z powyższym zapewnienie innych terenów rekreacji w pobliżu parku jest zasadne.

Budowa oświetlenia została już zrealizowana m.in. na Alei Romera w ramach WBO.

WBO 2017 projekt nr 615: budowa ścianki wspinaczkowej i kalisteniki – do składowych budżetu projektu nie została włączona wycena dokumentacji Masterplanu, do realizacji zadania WBO niezbędna jest szczegółowa koncepcja strefy rekreacyjnej wraz z projektem budowlanym założenia i operatem dendrologicznym.

12. Żwir na placach zabaw pyli – czy to nie szkodzi dzieciom?

Zgodnie z obowiązującą normą PN-EN 1177 z roku 2009 – żwir może być stosowany na placach zabaw i nie stanowi zagrożenia dla przebywających dzieci.

ZZM przy zamawianiu określa następujące wymogi dla żwiru tj. – żwir wymywany o ziarnach okrągłych, wielkości od 2–8 mm, co jest zgodne z ww. normą.

13. Obawa o dalsze realizacje – czy będzie ochrona zieleni?

W przypadku realizacji inwestycji na terenie parku zostanie zapewniony inspektor nadzoru oraz nadzór dendrologiczny. Każdorazowo przed inwestycją będzie wykonany operat dendrologiczny i gospodarka drzewostanem, co zapewni ochronę zieleni.

14. Czy Grabiszynka może być przyczyną wysychania świerków i sosen?

Usychanie drzew w Parku Grabiszyńskim m.in. świerków, brzoź jest konsekwencją suszy z lat poprzednich. Podobna sytuacja jest również w innych parkach.

15. Czy realne jest włączenie terenów ogródków działkowych do parku?

Ogródki działkowe są zarządzane przez Polski Związek Działkowców i użytkowane przez liczną grupę mieszkańców. Obecnie nie ma planów włączenia ogródków działkowych do parku.

16. Dla jakiego obszaru będzie robiony projekt? Czy dotknie tylko tereny ZZM, a nie np. wzdłuż rzeki? (wciągnąć Wody Polskie, ZDiUM).

Masterplan dotyczy terenów Gminy Wrocław zarządzanych przez ZZM.

17. Czy zapewniono pieniądze w budżecie na plan naprawy i rewaloryzację.

Plan naprawczy i jego realizacja jest wykonywana na koszt Wykonawcy robót. Środki na realizację rewaloryzacji w zakresie zieleni zostaną zapewnione w budżecie Gminy. Natomiast na pozostałe prace ujęte w Masterplanie nie ma zapewnionych środków w budżecie Gminy Wrocław.

18. Jak będzie chroniona fauna i flora podczas prac?

W przypadku realizacji inwestycji na terenie parku zostanie zapewniony inspektor nadzoru oraz nadzór dendrologiczny. Każdorazowo przed inwestycją będzie wykonany operat dendrologiczny, gospodarka drzewostanem, analiza siedlisk fauny co zapewni odpowiednią ochronę.

19. Jeśli powstaną budynki, to kto będzie ich pilnować?

Masterplan nie wskazuje przyszłych zarządców obiektów kubaturowych, które mogą powstać na terenie parku. W zależności od przeznaczenia i sposobu użytkowania zostaną ustalone obowiązki zarządcze.

20. Czy będą bilety wstępu?

Nie przewiduje się biletów wstępu. W zależności od sposobu zagospodarowania terenu byłego ogrodnictwa przeprowadzona zostanie analiza pod kątem ewentualnej konieczności wprowadzenia biletów.

21. Czy będzie budżet na pielęgnację tego wszystkiego po zrobieniu Masterplanu?

Wszystkie nowo powstające i zrewaloryzowane tereny zieleni miejskiej są obejmowane bieżącą konserwacją. W budżecie Miasta są zapewniane środki na ten cel.

22. Co z wstępem do parku dla psów?

Psy na teren parku należy wprowadzać na smyczy (za wyjątkiem miejsc wyznaczonych). Właściciele psów są zobowiązani do niezwłocznego usunięcia zanieczyszczeń pozostawionych przez pupile.

23. Jak będzie wyglądać przebudowa?

Porównaj pkt 29 i 30.

24. Ile kosztowało przygotowanie projektu Masterplanu ?

Na wykonanie Masterplanu i koncepcji zagospodarowania Parku Grabiszyńskiego, terenu dawnego ogrodnictwa miejskiego, ścieżki E. Romera, Parku Górka Skarbowców, terenów nad rzeką wydatkowano środki w wysokości 66 420,00 zł.

25. Za nieudolność zwolnić kierownictwo Zarządu Zieleni Miejskiej.

Postulat nie związany z przedmiotem konsultacji.

26. Jak w kontekście dostępu do parku ma się sprawa wprowadzenia opłat i zamknięcia parkingu (jedyne) koło górki żołnierzy?

Parking Parkuj i jedź przy Górcie Żołnierza będzie parkingiem ogólnodostępnym bez pobierania opłat.

27. Czy jest dostępna wizualizacja Masterplanu? Szczególnie interesuje mnie projekt zespołu pani dr Rubaszek dotyczący Ogrodu Wrażeń.

Całość dokumentacji została udostępniona na stronie: www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje-do-pobrania.

28. Proszę napisać co zyskamy, a co stracimy, jeśli po wprowadzeniu tych proponowanych zmian, jak będą realizowane poszczególne punkty. W sytuacji, gdy nie jest to opisane, nie wiem z czym wiąże się wybór tej czy innej propozycji.

Głównym celem działań jest ochrona i przywrócenie wysokich wartości historycznych obszarów wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji oraz zagospodarowanie nowych obszarów z uwzględnieniem funkcji społecznych, ekologicznych i rekreacyjnych. W zakresie celów szczegółowych wymienić należy: uczynienie powiązań komunikacyjnych pomiędzy poszczególnymi obszarami z uwzględnieniem likwidacji barier przestrzennych; zwiększenie dostępności (w tym wyznaczenie stref parkingowych); wzbogacenie programu użytkowego z uwzględnieniem różnorodnych funkcji i zróżnicowanych grup wiekowych użytkowników; włączenie obszarów nowych – obecnie nieużytkownych; wzbogacenie wyposażenia poprzez zwiększenie liczby ławek, koszy na śmieci i innych elementów mających wpływ na podniesienie atrakcyjności terenu; wzbogacenie struktury przestrzennej i gatunkowej zieleni zgodnie z charakterem i funkcją projektowanego obszaru. Proponowane zmiany i kierunki rozwoju dostępne są w dokumentacji Masterplanu, który jest udostępniony na stronie: www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje-do-pobrania.

29. Proszę rozpisać konkretniej co się wiąże z podanymi w ankiecie propozycjami. Nie wiadomo konkretnie, na czym mają te zmiany polegać, np. co rozumieć pod „rewaloryzacją zieleni” i wszystko inne. Co to znaczy „remont” tej czy innej części parku? Co stracimy, co zyskamy?

Wykonane w ramach działań projektowych na potrzeby realizacji dokumentacji pod nazwą „Masterplan i koncepcja zagospodarowania Parku Grabiszyńskiego, terenu dawnego ogrodnictwa miejskiego, ścieżki Eugeniusza Romera, Parku Górka Skarbowców, terenów nad rzeką Ślężą” kompleksowe studia i analizy, potwierdziły konieczność przeprowadzenia działań rewaloryzacyjnych w obrębie obszarów historycznych (ujętych w rejestrze zabytków i w ewidencji), z uwzględnieniem obszarów nowych otaczających park i rzekę Ślężę. Wszelkie prace projektowe, z uwagi na udział powierzchni pokrytych przez zielenią wysoką, poprzedzone powinny być szczegółowym operatem dendrologicznym. Historyczne i współczesne tereny włączone w zakres opracowania, powinny w efekcie proponowanych działań strategicznych i prac – stworzyć unikatowy i spójny kompleks funkcjonalno-przestrzenny o zróżnicowanych strefach tematycznych, różniących się kompozycją zieleni i formami zagospodarowania. Wprowadzone nowe formy zagospodarowania w/w terenów, w istotny sposób wpłynęłyby nie tylko na wzbogacenie programu użytkowego (odpowiedź na potrzeby społeczne), lecz również

podniesienie wartości przyrodniczej terenu. W zakresie proponowanych działań za priorytetowe uznano: wykonanie nawierzchni ścieżek wraz z nadaniem im formalnych ram (m.in. przeciwdziałanie niszczeniu struktury glebowej); podkreślenie i wyróżnienie stref wejściowych (przebudowa istniejących); oświetlenie ścieżek parkowych (wydłużenie czasu korzystania z parku i poprawa bezpieczeństwa) oraz wzbogacenie programu użytkowego (wprowadzenie nowych funkcji).

Proponowane zmiany i kierunki rozwoju dostępne są w dokumentacji Masterplanu, który jest udostępniony na stronie: www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje-do-pobrania.

30. Czy przed planowaniem inwestycji zrobiono analizę pod kątem siedlisk lęgowych ptaków? To w starych obszarach zieleni podstawa.

Masterplan jest dokumentem strategicznym określającym kierunki rozwoju parku. Nie jest szczegółową dokumentacją projektową przebudowy niezbędną do przeprowadzenia inwestycji. Założenia Masterplanu zakładają zachowanie zieleni i wszystkich siedlisk lęgowych. W przypadku realizacji poszczególne zadania inwestycyjne zostaną poprzedzone szczegółową inwentaryzacją zieleni z uwzględnieniem siedlisk lęgowych.

31. A co z parkingiem koło Górki Żołnierza, który został przebudowany za wiele milionów, chociaż nikt o to nie prosił, i za moment stanie się parkingiem płatnym? Czy korzystający z parku też będą płacić za postawienie tam auta? A posiadacze pojedynczego biletu (nie miesięcznego)? A odwiedzający cmentarz?

Parking Parkuj i jedź przy Górcie Żołnierza będzie parkingiem ogólnodostępnym bez pobierania opłat.

32. Po co i dla kogo zmieniać park – to są podstawowe pytania.

Masterplan jest dokumentem, który z założenia ma określać kierunki i porządkować działania prowadzone na terenie parku Grabiszyńskiego i terenach przyległych, szczególnie w zakresie inwestycji. W związku z licznymi wnioskami mieszkańców o podjęcie działań na terenie parku, m.in. liczne wnioski w ramach WBO, zaistniała konieczność realizacji tego typu dokumentacji.

33. Pierwsze moje pytanie jest natury technicznej. Czy można wypełnić formularz uwag bez wypełniania ankiety, czy też jest on jej integralną częścią? Drugie moje pytanie dotyczy realizowanych obecnie w parku projektów WBO. Dlaczego niektóre z projektów zostały uwzględnione w Masterplanie, a np. plac zabaw dla starszaków przy Górcie Skarbowców w swojej lokalizacji nie został naniesiony na mapy Masterplanu? Czy oznacza to jego likwidację, czy też przeniesienie w inne miejsce, jak rozumiem na koszt projektantek Masterplanu?

Formularz uwag stanowi integralną część ankiety.

Masterplan jest dokumentem, który z założenia ma określać kierunki i porządkować działania prowadzone na terenie parku Grabiszyńskiego i terenach przyległych, szczególnie w zakresie inwestycji. W związku z licznymi wnioskami mieszkańców o podjęcie działań na terenie parku, m.in. liczne wnioski w ramach WBO, zaistniała konieczność realizacji tego typu dokumentacji. Realizacja Masterplanu oraz dokumentacja projektowa związana z projektami WBO przebiegała równolegle. Korekta lokalizacji placu zabaw została uwzględniona jako odrębny załącznik do Masterplanu.

34. Masterplan jest bardzo zły, Ogrody Wrażeń to wstyd, Masterplan się mieszkańcom nie podoba. Jakie są kryteria zablokowania Masterplanu poprzez ankietę? Czy jest przygotowany plan B czyli niewprowadzenie założeń Masterplanu?

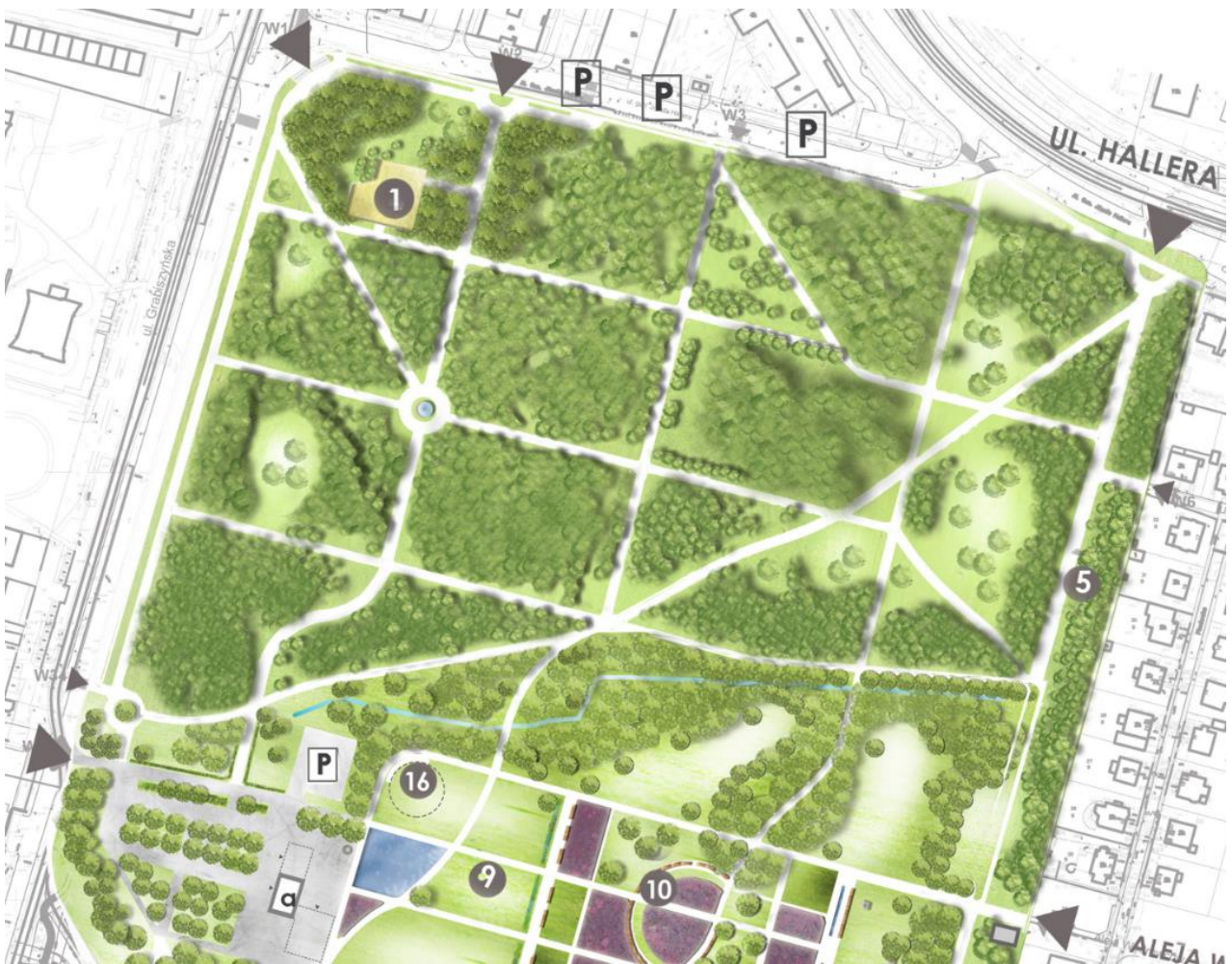
Masterplan to dokument strategiczny, który powstał w celu określenia i uporządkowania kierunków działań w parku. Był punktem wyjścia do konsultacji i dalszych analiz m.in. z mieszkańcami. Dopiero po przekonsultowaniu go i korekcie, Miasto przystąpi do realizacji poszczególnych zadań zawartych w Masterplanie.

35. „Rewaloryzacja zieleni” to w/g pani Elżbiety Szopińskiej, współautorki Masterplanu, przywrócenie układów drzew zgodne z historią. Nie jest to jednak precyzyjnie określone, ani w Masterplanie, ani w ankiecie: czy chodzi o historyczny cmentarz z początku XX wieku, czy o XIX-wieczny las na terenach podmiejskich, czy też może o teren parkowo-leśny, który swobodnie przekształcał się w drugiej połowie XX wieku?

Głównym celem działań jest ochrona i przywrócenie wysokich wartości historycznych obszarów wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji oraz zagospodarowanie nowych obszarów. Celem jest wzbogacenie struktury przestrzennej i gatunkowej zieleni zgodnie z charakterem i funkcją projektowanego obszaru. Rewaloryzacja i rewitalizacja zieleni ujęta w Masterplanie dotyczy całego obszaru parku. Szczegółowa inwentaryzacja zieleni oraz projekt rewaloryzacji będzie objęty szczegółową dokumentacją projektową, która uwzględni zachowanie wszystkich cennych elementów zieleni zabytkowej.

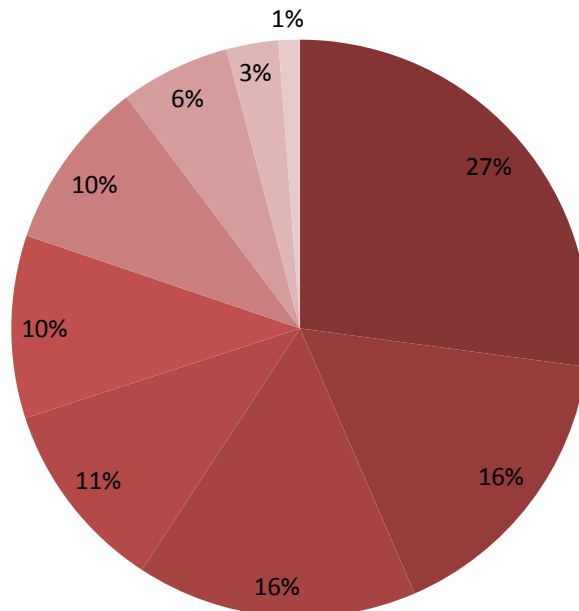
IV| ODPOWIEŹ NA UWAGI Z DRUGIEGO I TRZEGIEGO ETAPU KONSULTACJI

1. STREFA OZDOBNA

Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części północnej dawnych cmentarzy (STREFA OZDOBNA)?

- Nasadzenia zieleni ozdobnej o zróżnicowanej strukturze warstwowej i gatunkowej [27%]
- Budowa oświetlenia [16%]
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci, stacja wody pitnej - źródł, tablica informacyjna, stojak na rowery, itp. [16%]
- Żadne z powyższych [11%]
- Budowa fontanny wraz z infrastrukturą, remont dawnego ujęcia wody
- Remont, budowa i przebudowa ścieżek
- Przebudowa placu zabaw
- Przebudowa stref wejściowych
- Nie mam zdania

W kwestii dotyczącej części północnej dawnych cmentarzy (Strefy Ozdobnej), ponad ¼ uczestników ankiety wytypowało nasadzenia zieleni do zajęcia się w pierwszej kolejności (27%). Następnie wskazywali na budowę oświetlenia (16%) oraz elementy małej architektury (16%).

WARSZATATY KONSULTACYJNE – zapisy z plansz

Co cię podoba?

- Wprowadzenie nowej zieleni
- Drzewa, które lepiej znoszą zanieczyszczenia – nie świerki (chodzi o gatunki, które lepiej znoszą zacinienie, suszę)
- Niższa warstwa krzewów
- „Parawan roślinny” od ul. Hallera
- Krzewy kwitnące
- Polany i skupiny krzewów
- Ławki, kosze (weryfikacja i ewentualna wymiana na nowe)
- Ścieżki wykonane nieinwazyjnie dla korzeni drzew, ale też porządnie, aby nie robiły się dziury
- Krzewy wzdłuż ścieżek (zapobiegają rozchodzeniu)

Co niepotrzebne?

- Punkt ujęcia wody – zamiast wodotrysku, który wymaga prac wodociągowych
- Parking przy ul. Hallera (będzie dla mieszkańców, a nie przyjezdnych)
- Brak pasa zieleni ochronnej wzdłuż ul. Hallera i Grabiszyńskiej
- Plac zabaw zbyt blisko ulicy
- Placów zabaw nie powinno być zbyt dużo na terenie całego parku
- Nie uruchamiać fontanny, odrestaurować pozostawić jako “donicę”
- Oświetlenie WBO ETAP II
- Dodatkowe oświetlenie

Czego zabrakło?

- Oświetlenie powinno być funkcjonalne, nie powinno świecić w nocy
- Tablice informacyjne przy wejściach do Parku
- Tablice ogłoszeniowe przy wejściach do Parku
- Renowacja punktów ujęć wody, ale bez uruchamiania
- Analiza potrzeb realizacji oświetlenia (cały park)
- Ograniczenia przeciw wjazdom samochodów do parku
- Wjazdy i drogi techniczne (regulacja)

Dodatkowe głosy z sali

- Oświetlenie powinno być wyłączane o określonej porze
- Dobra lokalizacja istniejącego placu zabaw

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Zapisy Masterplanu dla strefy „Park Grabiszyński – dawna część cmentarza część północna” w wielu wypadkach były zgodne z oczekiwaniami uczestników spotkania. Najwięcej uwagi poświęcono oświetleniu. Wyraźnie podkreślano potrzebę wyłączenia światła o określonej porze wieczorem (22:00), aby zminimalizować negatywne oddziaływanie na przyrodę parku, podważano też zasadność realizacji dodatkowego oświetlenia (między innymi oświetlenia umieszczonego w gruncie, które świeci do góry). Ogólnie dla obszaru Parku jednym z walorów przyrodniczych, który należy chronić jest nocna ciemność. Przede wszystkim w trosce o nocne zwierzęta, ale też w celu zachowania w przestrzeni miasta miejsc mniej zanieczyszczonych światłem. Wielokrotnie wspomniano o konieczności nasadzenia krzewów wzdłuż ulicy Hallera (co jest zgodne z Masterplanem), zwracając uwagę by były one różnorodne gatunkowo i stanowiły gęstą barierę oddzielającą od ulicy. Generalnie bardzo podobały się pomysły wprowadzania nowej zieleni w tym: skupin krzewów, krzewów niskich, kwitnących czy też szpalerów wzdłuż ścieżek, które zapobiegają rozdeptywaniu. Zwrócono uwagę na potrzebę sadzenia drzew odpornych na suszę. I tych, które lepiej znoszą zanieczyszczenia powietrza.

Podnoszono kilkakrotnie kwestię lokalizacji placu zabaw. Zdania w tej sprawie były podzielone – z jednej strony wskazywano na zbyt bliską lokalizację istniejącego placu zabaw w stosunku do głównych ulic (przy zbiegu ul. Grabiszyńskiej i Hallera), z drugiej strony uznano, iż plac zabaw jest dzięki temu położeniu łatwo dostępny – blisko przystanków. Generalnie istniała zgoda co do tego, by w parku nie lokalizować zbyt wielu placów zabaw, w szczególności w strefach cennych przyrodniczo. Ustalono, aby pozostawić w tej strefie plac zabaw w takiej formie jakiej jest teraz. W kontekście całego parku mówiono o konieczności zminimalizowania liczby nowych placów zabaw, a w strefie historycznej parku oraz we wszystkich strefach biocenotycznych nie należy ich lokalizować. W dalszych częściach dyskusji zwracano uwagę, iż place zabaw powinny być projektowane indywidualnie, dostosowane do charakteru i z bezpieczną dla dzieci nawierzchnią (np. nie pylącą).

Z rzeczy, których zabrakło w Masterplanie wskazano potrzebę realizacji zabezpieczeń dla wjazdu samochodów w głąb parku, a także instalacji tablic informacyjno-ogłoszeniowych przy wejściach do parku (na których oprócz najważniejszych informacji o parku mogłyby się znajdować informacje o aktualnie prowadzonych pracach na jego terenie, etc.). Za rzeczy zbędne uznano punkt ujęcia wody, fontannę, czy parking przy ul. Hallera.

SPACERY BADAWCZE

Część ozdobna parku – wg uczestników spaceru od 3 lat ciężki sprzęt jeździ po trawnikach np. w sezonie zimowym lub po deszczu. Walce do trawy niszczą rośliny. Trawniki i runo są niszczone przez ciągniki. Brak roślin piętra średniego na skutek wykaszania runa i nieprawidłowych cięć. Piotr Tyszko Chmielowiec – należy posadzić duże drzewa i podlewać je. Te, które były sadzone w 2015 roku trzeba było wymienić.

Ta część parku położona jest najwyżej w porównaniu z resztą parku (różnica nawet 2 m). Przed wojną teren ten był drenowany przy budowie ul. Raclawickiej i odcięto dopływ Grabiszynki – stąd problem z niedoborem wody. Sprawdzają się nasadzenia z daglezi i choin. Bardzo ważne są drzewa oraz krzewy, rosnące od ul. Grabiszyńskiej, bo one chronią przed hałasem, wiatrem.

Zmiana w przetargach w podlewaniu drzew. Zapisy mają chronić drzewa. Podlewanie przez co najmniej 3 lata. Worki do podlewania – Monika Pec-Święcicka: obecnie czekamy na informacje z Krakowa, który testuje te worki (w chwili obecnej nie można stwierdzić czy jest to dobry sposób, biorąc pod uwagę ryzyko zaparzenia, podgniwania drzew).

ODPOWIEDŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – STREFA OZDOBNA

Założenia proponowane w Masterplanie dla części północnej Parku Grabiszyńskiego w znacznej części były zgodne z oczekiwaniami uczestników konsultacji. Strefa ta ma pełnić rolę strefy ozdobnej, służącej głównie wypoczynkowi wśród zieleni i spacerom. O jej ozdobnym charakterze mają decydować rozwiązania w zakresie zieleni: ozdobne, kwitnące krzewy, oraz byliny, a także reprezentacyjne strefy wejściowe. ZZM podtrzymuje założenia ujęte w dokumentacji, w której zakłada się:

- Nasadzenia zieleni, w tym drzew i ozdobnych krzewów, strefę zieleni ozdobnej o zróżnicowanej strukturze warstwowej i gatunkowej. Zakłada się odtworzenie składu gatunkowego, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków zimozielonych, nasadzenia krzewów ozdobnych w otoczeniu istniejącego placu zabaw i w strefach wejściowych.
- Pozostawienie placu zabaw w obecnej lokalizacji. W przyszłości zostanie uwzględniona konieczność modernizacji placu zachowując charakter strefy i obowiązujące normy.
- Uzupelnienie ławek i koszy.
- Remont i przebudowę alejek w technologii bezpiecznej dla istniejącej zieleni.
- Tablice informacyjne, stojaki na rowery przy wejściach do parku.
- Rozważy się lokalizację stacji wody pitnej na granicy parku, w zbliżeniu do placu zabaw, tak by nie ingerować w istniejącą zielen.

ZZM zgodnie z oczekiwaniami uczestników konsultacji rezygnuje z propozycji zawartych w Masterplanie dotyczących:

- Oświetlenia. Pomimo wyników ankiety, gdzie oświetlenie było jednym z priorytetów. W trakcie warsztatów jednak wybrzmiały mocne głosy za ograniczeniem oświetlenia. Realizacja oświetlenia zakończy się na dotychczas zrealizowanym w ramach projektu WBO.
- Remontu sieci wodociągowej, dawnych ujęć wody.
- Lokalizacji parkingu przy ul. Hallera.
- Budowy fontanny.

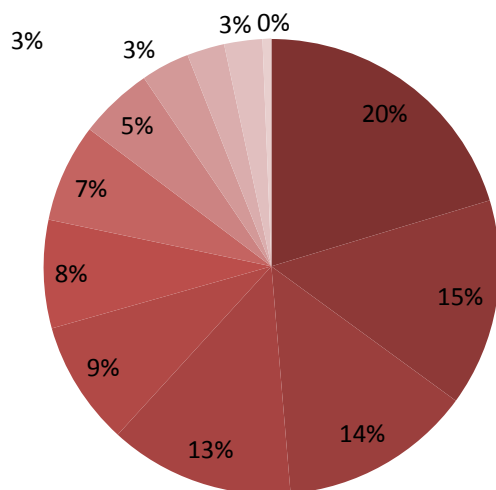
W zakresie bieżącej konserwacji zieleni parku Zarząd Zieleni Miejskiej ograniczy użycie sprzętu mechanicznego do niezbędnego minimum; planowane nasadzenia zostaną objęte 3-letnią pielęgnacją gwarancyjną i wzmożonym nadzorem zarządu.

2. OGRODY WRAŻEŃ

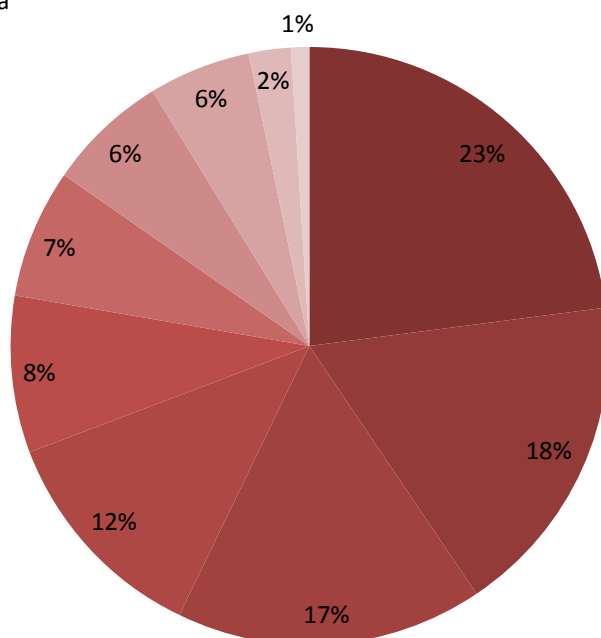
Jakie zagospodarowanie terenu Pani/Pan preferuje w miejscu po dawnym ogrodnictwie, gdzie proponowane są OGRODY WRAŻEŃ?

- Nasadzenia zieleni, stworzenie ogrodów tematycznych, kolekcje roślin ozdobnych i użytkowych [20%]
- Budowa elementów wodnych, tj. płytki zbiornik w technologii umożliwiającej wykorzystanie w okresie zimy na lodowisko, ogrody deszczowe [15%]
- Budowa ścieżek i połączeń komunikacyjnych z parkiem [14%]
- Remont budynku dawnego ogrodnictwa miejskiego, likwidacja pozostałości budowli [13%]
- Żadne z powyższych [9%]
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci, leżaki, tablica informacyjna, poidelka dla biegaczy
- Budowa oświetlenia
- Budowa pawilonów parkowych
- Budowa amfiteatru
- Budowa strefy wejściowej, placu i parkingu
- Budowa placu zabaw
- Nie mam zdania

Którą strefę w parku Grabiszyńskim według Pani/Pana należałoby odnowić w pierwszej kolejności?

- Dawne ogrodnictwo miejskie - uporządkowanie i włączenie do parku - OGRODY WRAŻEŃ [23%]
- Żadne z powyższych [18%]
- EKOPARK - teren nad rzeką Ślężą między parkiem a ul. Raławicką [17%]
- Część południowa dawnych cmentarzy Parku Grabiszyńskiego - STREFA RODZINNA - rekreacyjno-sportowa [12%]
- Część środkowa dawnych cmentarzy Parku Grabiszyńskiego - STREFA PAMIĘCI - od dawnego ogrodnictwa miejskiego do strefy rodzinnej
- ŚCIEŻKA EUGENIUSZA ROMERA - promenada spacerowa
- Park Górka Skarbowców - Park Modernistyczny - STREFA OSIEDLOWA
- Część północna dawnych cmentarzy Parku Grabiszyńskiego od ul. Hallera do dawnego ogrodnictwa miejskiego - STREFA OZDOBNA
- Kolejność jest dowolna
- Nie mam zdania

W miejscu dawnego ogrodnictwa otoczonego obecnie murem, gdzie proponowane są Ogrody Wrażeń najwięcej osób wskazuje jego zagospodarowanie poprzez nasadzenia zieleni, stworzenie ogrodów tematycznych, kolekcje roślin ozdobnych i użytkowych, co stanowi 1/5 wszystkich odpowiedzi (20%). Następnie wskazywana była budowa elementów wodnych (15%), budowa ścieżek i połączeń komunikacyjnych (14%) oraz remont budynku dawnego ogrodnictwa miejskiego i likwidacja pozostałych budowli (13%).

W kwestii priorytetyzacji działań, prawie ¼ uczestników wskazała „dawne ogrodnictwo miejskie – uporządkowanie i włączenie do parku – Ogrody Wrażeń” jako obszar, którym zająć należy się w pierwszej kolejności (23%).

WARSZATATY KONSULTACYJNE – zapisy z plansz

Co cię podoba?

- Włączenie szkółki do parku
- Połączenie 2 części parku
- Odrestaurowanie istniejącego budynku (budynek dawnego ogrodnictwa miejskiego Grabiszyńska 333a)
- Szklarnie (projektowana strefa szklarni)
- Woda –jako idea, ale nie w proponowanych lokalizacjach tylko obok budynku (przeznaczonego do odrestaurowania)
- Ogród społeczny (Była równowaga głosów za i przeciw)

Co niepotrzebne?

- Ogród społeczny (UWAGA! Była równowaga głosów za i przeciw)
- Szklarnie jako przeszkody dla ptaków (ponadto wysokie koszty utrzymania – wentylacji latem i ogrzewania zimą)
- Ogrody wrażeń (w ogóle jako idea) – wydzielone i sztucznie utworzone rabaty kolorowe wymagające wielu zabiegów pielęgnacyjnych
- Altanki (potencjalne „miejsca spotkań” z napojami alkoholowymi)
- Amfiteatr – nie w tej strefie
- Układ kompozycyjno-funkcjonalny
- Nadmiar atrakcji o różnych funkcjach
- Fontanna posadzkowa we wskazanej lokalizacji
- Planowany parking (zbyt głęboko w Parku)

Czego zabrakło?

- Funkcji edukacyjnej, warsztatowej, wystawienniczej i pamięci w budynku odrestaurowanym

- Wiodącego tematu dla obszaru – najchętniej Eko-Edukacji (m.in. stare ogrodnictwo, nauka rozpoznawania gatunków drzew, krzewów, innych roślin) i podporządkowanie przestrzeni wybranej funkcji
- Brakuje tożsamości z miejscem
- Włączenie istniejących drzew do kompozycji parku
- Konsekwencji w wyznaczaniu osi – prowadzą do nikąd (do atrakcji)
- wykorzystania istniejących szpalerów do utworzenia labiryntu
- Kawiarni i toalet

Dodatkowe głosy z Sali

- Przydał by się „opiekun” tej strefy (np. ktoś kto prowadzi edukację)
- Całkowite otwarcie tej strefy (likwidacja ogrodu) może spowodować nadmierną ingerencję – chodzenie „na skróty”
- Ujęcia wody i instalacje wymagają sprawdzenia branżowego – zasilanie w wodę powinno bazować na istniejącym systemie (bez konieczności budowy nowego)
- Ogrody społeczne są problematyczne (mogą stać się szybko zaniedbane)
- Propozycja zmiany nazwy tej strefy sugerujące bardziej ekstensywne i spokojne zagospodarowanie (np. „tajemniczy ogród”)
- Znalezienie miejsca dla osiołków, które będą pracować zamiast ciężkiego sprzętu
- W tej strefie można by zlokalizować plac zabaw np. koło budynku przeznaczonego do odrestaurowania
- Strefa powinna lepiej wykorzystywać istniejące tu drzewa, krzewy i szpalery i one powinny dać myśl przewodnią tej strefie, np. awangarda sztuki ogrodniczej

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Wśród uczestników spotkań istniała pełna zgoda i aproba dla pomysłu połączenia tego dotąd zamkniętego obszaru z parkiem oraz odrestaurowania dawnego budynku ogrodnictwa miejskiego. Jedyne zastrzeżenie jakie się pojawiło w kontekście włączania tego obszaru to jego zabezpieczenie przed nadmierną i nie „skanalizowaną” ingerencją. Wyrażono potrzebę wprowadzenia czegoś na kształt naturalnego ogrodu, jak szpalery, na przykład grabowe i w nich utworzenie przejść – bram. Będzie to zabezpieczało teren przed nadmiernym przedeptrywaniem i nawiąże stylistyką do już istniejących szpalerów.

Jednak projektowane rozwiązania przewidziane w Masterplanie dla obszaru nazwanego „Ogrodami Wrażeń” okazały się bardzo kontrowersyjne. Problemem była niezbyt jasno zdefiniowana funkcja wiodąca dla tego obszaru oraz zbyt duże nagromadzenie różnych „atrakcji” (altanki, fontanny, szklarnie, amfiteatr, rabaty etc.). Dla uczestników nie było jasne, co stanowi przewodnią myśl i kto będzie w przyszłości odpowiadał za jej realizację oraz intensywną pielęgnację zieleni. Podobała się idea wprowadzenia do tej części parku wody, ale nie koniecznie jako fontanny posadzkowej zlokalizowanej z dala od istniejących ujęć, przychylno się raczej do lokalizacji wody w otoczeniu budynku przeznaczonego do odrestaurowania.

Chwilę dłużej zatrzymano się przy temacie szklarni, które mogą stanowić zagrożenie dla ptaków, stąd pojawiły się inne pomysły na ich wykorzystanie (jako część ogrodu społecznego, miejsce na warsztaty ogrodnicze) oraz rozwiązania techniczne – zachowanie szklarni jako miejsca i konstrukcji, bez przeszkleń. Ważne jest by ewentualne odtwarzanie szklarni (nie przesądzone na spotkaniu) zrealizować w technologii bezpiecznej dla ptaków, np. z użyciem szkła, które dla ludzkiego oka wydaje się zwyczajne, a ptaki je rozpoznają i widzą (to najpewniejsza forma zabezpieczenia stosowana przy okazji wielkopowierzchniowych przeszkleń).

Kilkukrotnie podkreślano potrzebę identyfikacji „opiekuna” Ogrodów Wrażeń, w szczególności w kontekście utrzymania ogrodów społecznych. Generalnie wyrażono potrzebę uproszczenia i uporządkowania przestrzeni, lepszego wykorzystania istniejących tam elementów (charakterystyczne szpalery) oraz podporządkowania projektowanych rozwiązań jakiejś jednej funkcji, np. edukacyjnej (nauka rozpoznawania różnych gatunków, awangarda sztuki ogrodniczej, etc.). Wiele głosów wskazywało na konieczność rezygnacji z takich rozwiązań, które będą trudne w utrzymaniu, wymagają wielu zabiegów pielęgnacyjnych (jak kolorowe rabaty) i mogą generować wysokie koszty utrzymania.

Przeprowadzone na spotkaniach dyskusje nie doprowadziły do zdefiniowania funkcji tej części. Wobec powyższego warto stworzyć ponownie ogólną koncepcję obiektu i szczegółowych rozwiązań (również dotyczące późniejszego zarządzania i utrzymania) np. w formule konkursu dla architektów. Zdecydowanie odrębny charakter tej części Parku daje szansę na zupełnie niekonwencjonalne rozwiązania. Bliski sercom uczestników spotkania był pomysł poligonu współczesnej sztuki ogrodowej (raczej bliższej awangardzie niż komercyjnemu mainstreamowi) z corocznymi konkursami uwzględniający edukację, wystawy, koncerty w odnowionym budynku. Zaproponowano również stworzenie arboretum i powierzchni z landartem.

Ponadto planowany parking uznano za zbyt mocno generujący w park. Podjęto też wątek nieaktualnego MPZP. Była mowa o tym, że aby mógł powstać nowy MPZP [bo obecny przewiduje tam hotel] należy wcześniej ustalić, jakie są oczekiwania mieszkańców.

SPACERY BADAWCZE

Stare ogrody (szkółka dla cmentarza) – teren ogrodzony. Jeden z budynków ma charakter historyczny – wyremontować, rozbudować i otworzyć teren. Priorytetowo usunąć ogrodzenie i zapewnić bezpieczeństwo (uwaga na budowlę) lub raczej wymienić betonowe ogrodzenie na szpaler grabowy z przejściami, by uniknąć zdeptania lub żywopłot z cisa, choiny, grabu, buka, klona polnego w zależności od warunków świetlnych.

ODPOWIEŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – OGRODY WRAŻEŃ

Zgodnie z wynikami ankiety, potwierdzonymi w trakcie spotkań konsultacyjnych zaakceptowano propozycję włączenia terenu dawnego ogrodnictwa w teren parku jednak zaproponowany w Masterplanie sposób zagospodarowania tej części nie został zaakceptowany. W trakcie spotkań zaproponowano wiele pomysłów na omawiany obszar jednak faktycznie nie zdefiniowano funkcji tej części parku. Zarząd Zieleni Miejskiej w przyszłości, przed przystąpieniem do prac projektowych, zleci wykonanie ogólnej koncepcji w kilku wariantach z uwzględnieniem uwag i zaleceń, które wybrzmiały w trakcie konsultacji. Koncepcje będą materiałem wyjściowym, służącym do dalszych konsultacji i uzyskania konkretnych wytycznych do zagospodarowania nowej części parku. Zarząd Zieleni Miejskiej podziela liczne głosy wskazujące na konieczność rezygnacji z rozwiązań, które będą wymagające w utrzymaniu i będą generować wysokie koszty.

Część założeń proponowanych w Masterplanie dla strefy Ogrodów Wrażeń została zaakceptowana przez uczestników konsultacji. Zarząd Zieleni Miejskiej podtrzymuje założenia ujęte w dokumentacji w której zakłada się:

- Edukacyjny charakter.
- Połączenie zamkniętego dotąd obszaru z sąsiednimi terenami parku.
- Włączenie istniejących drzew (dawna szkółka) do kompozycji parku.
- Wykonanie nasadzeń zieleni. Zakres i kompozycja zieleni będzie przedmiotem szczegółowego projektu po wykonaniu operatu dendrologicznego i po zaakceptowaniu koncepcji zagospodarowania dla tej strefy.
- Remont budynku dawnego ogrodnictwa miejskiego. Rozważenie jego funkcji w kontekście działań edukacyjnych, proekologicznych, być może związanych z opieką nad parkiem.
- Rozważenie formuły założenia ogrodów społecznych, w razie pojawienia się operatora takiej przestrzeni.
- Lokalizacja budowy parkingu zostanie ponownie przeanalizowana w trakcie powstawania koncepcji.

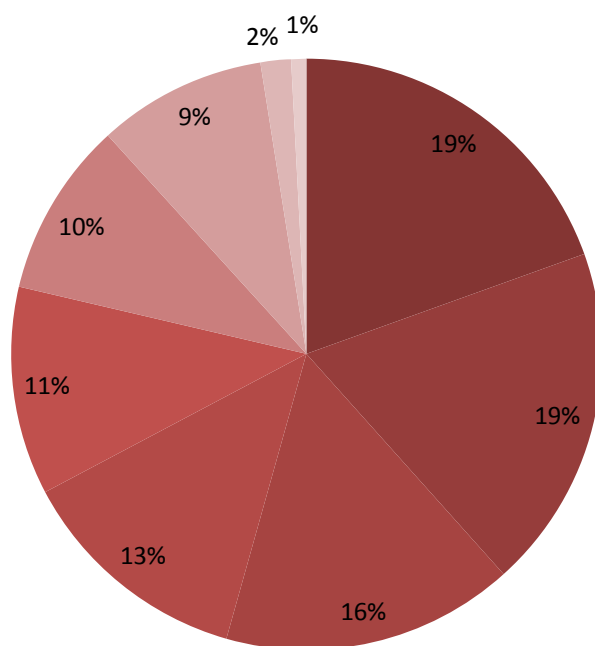
Zarząd Zieleni Miejskiej w związku z licznymi głosami za ograniczeniem nadmiaru „atrakcji” tj. altanki, fontanny, szklarnie, amfiteatr przychyła się do rezygnacji lub redukcji tego typu elementów zagospodarowania. Propozycja wprowadzenia zwierząt do tej strefy tj. osiołków czy owiec zostanie rozważona na etapie koncepcji. W szczególności rozważone zostanie wprowadzenie funkcji ekologiczno-edukacyjnej mającej na celu propagowanie zachowań ekologicznych w szczególności wśród dzieci szkolnych. W przypadku zdecydowania o wprowadzeniu do strefy zwierząt, rozważone zostanie wykorzystanie ich do opieki nad terenami zielonymi.

3. STREFA PAMIĘCI

Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części środkowej dawnych cmentarzy (STREFA PAMIĘCI)?

- Rewaloryzacja zieleni, szczególnie wysokiej [19%]
- Odtworzenie dawnych ujęć wody, odrestaurowanie lub odtworzenie kamiennych studni w formie wodotrysków i poidełek dla ptaków [19%]
- Odrestaurowanie historycznego muru projektu Makska Berga od strony ul. Grabiszyńskiej [16%]
- Budowa oświetlenia [13%]
- Żadne z powyższych
- Remont, budowa i przebudowa ścieżek
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci
- Nie mam zdania
- Przebudowa stref wejściowych

Jeśli chodzi o część środkową dawnych cmentarzy (Strefę Pamięci) uczestnicy odpowiadali w bardziej zróżnicowany sposób, żaden z wariantów nie wysuwa się jednoznacznie jako najpilniejszy. Są to na równi rewitalizacja zieleni (19%) i odtworzenie dawnych ujęć wody (19%). Duża część osób wskazała również na odrestaurowanie historycznego muru (16%).

WARSZATY KONSULTACYJNE – zapisy z plansz

Co cię podoba?

- Stan istniejący, dziki charakter
- Trzypiętrowa roślinność
- Fauna
- Bluszcz
- Oświetlenie istniejące
- Odtworzenie ścieżek i przedeptów
- Proponowane w Masterplanie funkcje dominujące
- Likwidacja dawnych ogrodzeń, betonowych (w zamian szpalery krzewów, które uniemożliwią powstawanie przedeptów)
- Mur Maksa Berga i ogrodzenie Cmentarza Żołnierzy Włoskich
- Dawne studzienki powinny być elementami ozdobnymi z nasadzeniami
- Kosze na śmieci powinny być opróżniane, a nie dostawiane – psują osie widokowe

Co niepotrzebne?

- Dodatkowe oświetlenie
- Oświetlenie obecne od pętli Grabiszyńskiej 1 w stronę alei Romera.
- „Rondka” – żadnej koralikowej symetrii, (nasadzenia na środku rond są problemem)
- Osie widokowe (obawa przed „rozryciem” parku)
- Niekoniecznie odtwarzajmy wszystkie ścieżki (ale one w części są zachowane)
- Nawierzchnia ścieżek – ostania konieczność
- Ławki są niepotrzebne wcale, ewentualnie mała ich ilość lub siedziska (skomponowane z przestrzenią, nieoczywisty kształt)
- Lapidarium – lepiej, aby płyty zostały tam, gdzie są (temat do przemyślenia!)

Czego zabrakło?

- Oświetlenie od pętli Grabiszyńskiej 1 w stronę Romera – może być od Pomnika Pamięci w stronę aleja Romera (Grabiszyńska 2)
- Krzewów
- Szpaler krzewów w miejscu dawnego ogrodzenia przy Romera
- Kłody wzdłuż Romera
- Nie ruszać samosiewów
- Nie grabić/ nie usuwać biomasy

- Kwatery „zapuszczone”, ścieżki + ronda to miejsca dla ludzi

Pytania /uwagi – strefa pamięci

- Czy trzeba zbierać płyty cmentarze w lapidarium w parku?
- Czy po rondach mamy ślad? (wartość historyczna)
- Rondka budzą duże kontrowersje:
 - obawa przed dalszym niszczeniem parku
 - niepotrzebne nasadzenia w środku ronda
 - naturalne spowolnienie rowerów
 - wartość historyczna
 - mała funkcjonalności
 - nasadzenia na środku potrzebne
- Lapidarium – problem
- Pielęgnacja/usuwanie krzewów/ na odrębną dyskusję
- Oświetlenie – problem

Dodatkowe głosy z sali

- Priorytety działań „odtworzeniowych” w tej strefie, ważne dla konserwatora zabytków
- Brak analizy przyrodniczej przy rewaloryzacji obszaru, a są tu obecne gatunki chronione, w tym Natura 2000
- Odtwarzanie sieci połączeń (ścieżki) powinno uwzględniać sposób poruszania się po parku, a nie tylko po kwaterach cmentarnych

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Proponowana w Masterplanie funkcja dominująca dla obszaru nazwanego „Strefą pamięci” nie budzi zastrzeżeń, a wiele proponowanych do realizacji elementów się podoba (m.in. likwidacja dawnych ogrodzeń betonowych, a w zamian nasadzenia szpalerów krzewów, które uniemożliwią powstawanie przedeptów, Mur Maksa Berga i ogrodzenie Cmentarza Żołnierzy Włoskich, dawne studzienki jako elementy ozdobne z nasadzeniami). Istniała natomiast pełna zgodność, by wszelkie zmiany i projektowane składniki infrastruktury realizować w sposób jak najmniej ingerujący w istniejącą szatę roślinną. To co najbardziej urzeka w tej części parku to jego „dzikość” i różnorodność biologiczna, która wykształciła się na skutek braku ingerencji człowieka.

Dość trudnym tematem okazało się (podobnie jak w innych częściach parku) oświetlenie. Wskazywano wielokrotnie na konieczność ograniczenia tego elementu. Nie kwestionowano obecnie istniejącego oświetlenia, ale krytykowano rodzaj opraw oświetleniowych i jego funkcjonowanie („brak ciszy nocnej”). Największym wyzwaniem dla tej strefy wydaje się być pogodzenie priorytetów „odtworzeniowych”, ważnych dla konserwatora zabytków oraz zachowania wartości przyrodniczych i naturalistycznego charakteru miejsca (szczególnie wobec braku szczegółowej inwentaryzacji przyrodniczej tego obszaru). Zwrócono m.in. uwagę na to, iż odtwarzanie sieci połączeń (ścieżki, „rondka”) powinno uwzględniać istniejący sposób poruszania

się po parku. Wskazano, że „rondka” są elementem cmentarnym, nie przystającym do funkcjonalności parkowej. Dyskutowano zasadność nasadzeń w środku planowanych „rondek”. Z punktu widzenia użytkowników parku, obecnie istniejący charakter parku z zatartymi historycznymi układami ścieżek (m.in. „rondki”) jest jak najbardziej akceptowalny, a ich odtwarzanie może nieść ze sobą konsekwencje w postaci dalszych zniszczeń szaty roślinnej parku. Wyrażono opinię, by jak najmniej ingerować w strefy „zapuszczone” (dawne kwatery cmentarne) i oddać je przyrodzie, proszono by nie ruszać samosiewów, nie grabić/ nie usuwać biomasy, wskazano że dla ludzi w tej strefie powinny pozostać ścieżki oraz planowane „rondki”. Głębszej dyskusji powinien podlegać fakt, że krzewy nie są dobrze pielęgnowane, gdyż są nadmierne cięte.

Wyrażono też obawy, by przy wykopywaniu płyt cmentarnych w celu ekspozycji ich w Lapidarium nie naruszyć istniejącego podszytu. Z powyższego powodu pomysł budowy Lapidarium został skrytykowany.

Zwrócono uwagę na kwestię koszy na śmieci – powinny być one częściej opróżniane, a nie zwiększana ich liczba. Psują one osie widokowe. Padł pomysł, by podobnie jak ławki, umieścić je poza linią drzew. Innym podniesionymi kwestiami były: kłody wzdłuż Alei Romera (pozostałe po wycince suchych drzew mogłyby służyć jako zabezpieczenie brzegów ścieżek. Takie obramowanie pozwoli na odtworzenie runa i ograniczenie w tworzeniu nowych przeddeptów), nawierzchnia ścieżek (pośród innych problemów tej strefy poprawę tej kwestii uznano za mniej istotną).

SPACERY BADAWCZE

ALEJA LIPOWA (teren dawnego cmentarza) – brak możliwości odpoczynku dla starszych ludzi. „Przemysłane siedziska” (może w ramach wybranego do realizacji projektu z WBO2017 – ławki i tablice informacyjne?).

Pomysły:

- Naturalistyczne np. kłoda, kamień
- Wygodne dla osób starszych
- Nie burzące kompozycji, ułożone okazjnie – wtopienie w przestrzeń
- Obawy, że ławki przyciągną ludzi, którzy będą grillować, śmiecić

Teren po wyciętych drzewach – wywóz nagrobków m.in. w latach 40, 70 i 80 – przyroda się odtworzyła. Bluszcz, paprocie to relikty cmentarne (w naturalnych lasach nie ma tak dużej ilości bluszczu). Przez prowadzoną wycinkę na początku br. została naruszona struktura gleby, co zwiększa możliwość rozwoju roślin ekspansywnych. Wprowadzono również nowy materiał – z glebą niewystępujące w parku nasiona roślin, jest więcej prześwietlonych miejsc. Ciekawe, jak będzie wyglądało to miejsce? Będzie to bogaty, ale sztuczny ekosystem.

Otulina części cmentarnej – co zrobić z łąką przy żywo płocie grabowym? Propozycja, aby kosić 1 raz w roku.

„Rondka” – pytanie co z nimi zrobić. Miejsca te już dawno się zmieniły i odtworzenie ich wymagałoby to dużo prac i wycinek drzew/ krzewów, które same wyrosły. Obecnie nie ma już czego akcentować i czym – w projekcie były brzozy, świerki – wypadają obecnie, a bukszpan zjada ćma bukszpanowa. Rondka są umieszczone na mapie, w terenie już ich nie widać. Odtworzyć je symbolicznie, np. poprzez dobór odpowiednich siedzisk (sporo osób zgadzało się z tym pomysłem, ale nie wszystkie – temat ten wzbudzał kontrowersje). Inny pomysł, który wzbudzał większą akceptację – to podkreślenie rondok poprzez nasadzenia – nie muszą one nawiązywać do wcześniejszych nasadzeń. Uczestnicy spacerów jednak stanowczo podkreślali swoją negatywną opinię odnośnie odtwarzania rondok w formule pierwotnej.

Na rondkach i na ścieżkach sugerowane nieinwazyjne nawierzchnie.

Temat siedzisk na rondkach pojawił się na obu spacerach. Tworzenie pojedynczych siedzisk jednym osobom się podoba, dla innych budzi poważne kontrowersje. . Tablice informacyjne powinny pojawić się również przy wejściach do parku + więcej koszy na śmieci.

Wg dr Iwony Bińkowskiej park powinien mieć swojego ogrodnika, który będzie tworzył jego koncepcję, planował nasadzenia. Dawniej ogrodnicy charakteryzowali się specjalistycznymi szkoleniami w tworzeniu ogrodów cmentarnych, efektem czego ogrody cmentarne projektowane były zgodnie z zasadami sztuki. Cmentarz żołnierzy włoskich – wzorowo utrzymany i zaprojektowany: odpowiedni dobór gatunków, łąka kwietna, drzewa – aleja, pomnik w centralnej części cmentarza. Postulat uczestników spotkania – tablica informacyjna na temat cmentarza przed wejściem.

Strefa Pamięci dla uczestników konsultacji jest szczególnie bliska. Charakter naturalistyczny, leśny parku, brak ingerencji w istniejącą szatę roślinną to elementy, które należy zachować. Strefa ta ma służyć przede wszystkim spacerom, odpoczynkowi i kontemplacji w zieleni. Część założeń proponowanych w Masterplanie dla Strefy Pamięci została zaakceptowana przez uczestników konsultacji. Zarząd Zieleni Miejskiej podtrzymuje założenia ujęte w dokumentacji, w której zakłada się:

- Rewaloryzację zieleni z uwzględnieniem piętrowości, bogactwa w gatunki roślin biocenotycznych, potrzeb wydzielenia tej strefy od pozostałych – intensywniej użytkowanych, szczególnie w miejscach po likwidacji betonowego ogrodzenia. W projekcie należy rozważyć lokalizację zieleni w kompozycji wraz z kłodami po ściętych drzewach. Może to ograniczyć przedeptywanie, a co za tym idzie ingerencję człowieka w wyznaczone enklawy przyrody. Jednocześnie należy podkreślać historyczną kompozycję.
- Odrestaurowanie historycznego muru projektu Maksa Berga od strony ul. Grabiszyńskiej.
- Likwidację ogrodzeń betonowych. Zaplanowanie w ich miejscu nasadzeń i rozważenie lokalizacji kłód drzew po realizowanych wycinkach sanitarnych w parku oraz dalsza kontrola przedeptów.
- Remont i przebudowę alejek w technologii bezpiecznej dla istniejącej zieleni. Dużo kontrowersji wzbudziła propozycja odtwarzania historycznych placyków „rondek”. Należy pamiętać, że teren jest wpisany do rejestru zabytków i obowiązkiem Zarządcy jest rewaloryzacja parku jako obiektu zabytkowego. Na etapie projektowym zostanie wybrane takie rozwiązanie, które nie będzie ingerowało w istniejącą zieleni oraz będzie zgodne z wytycznymi konserwatorskimi. W kompozycji tej w każdym przypadku rozważony zostanie istniejący układ, zachowanie historycznej kompozycji, istniejący i planowany skład gatunkowy, wielkość przestrzeni i jej ostateczny kształt, wydzielenie przestrzeni wewnątrz i rozważenie jedynie symbolicznego przedstawienia historycznego dziedzictwa tej przestrzeni. Szczegółowe rozwiązania będą przedmiotem projektu budowlanego i wykonawczego dla tej przestrzeni, który będzie przedmiotem konsultacji. W planie uwzględniony zostanie układ historyczny z uwzględnieniem tych przedeptów, których nie ma możliwości uniknąć. Jednak liczbę przedeptów należy ograniczyć z wykorzystaniem nasadzeń roślin niższego piętra, celem ograniczenia ingerencji w przyrodę.
- Uzupełnienie elementów małej architektury: ławek, koszy, tablic informacyjnych. Mała architektura wykonana zostanie zgodnie z zaprojektowanym i przekonsultowanym katalogiem. Należy zwrócić uwagę by elementy nie ingerowały w najcenniejsze osie widokowe, były dyskretne i skomponowane z całym krajobrazem, jednak na tyle widoczne by były użytkowe. Elementy małej architektury muszą być spójne dla całego parku. Dla poszczególnych, wydzielanych krajobrazowo stref, można wskazać elementy dedykowane, podkreślające ich indywidualny charakter.
- Przebudowa stref wejściowych w niezbędnym zakresie.

- Stworzenie lapidarium – brak akceptacji dla stworzenia lapidarium, może wynikać z nieporozumienia. Płyty nagrobne nie mają być wykopywane z terenu parku. Strefa Pamięci jest odpowiednim miejscem do eksponowania płyt o wartości historycznej pochodzących z terenu całego miasta. Płyty takie często same wyłaniają się z ziemi wypychane z gruntu przez system korzeniowy, kiedy indziej wykopywane są przy okazji budowy nawet najprostszych fundamentów ławek. Elementy te niosą ze sobą wartości duchowe oraz sentymentalne i należy wyznaczyć im odpowiednie miejsce.

ZZM zgodnie z oczekiwaniami uczestników konsultacji rezygnuje z propozycji zawartych w Masterplanie dotyczących:

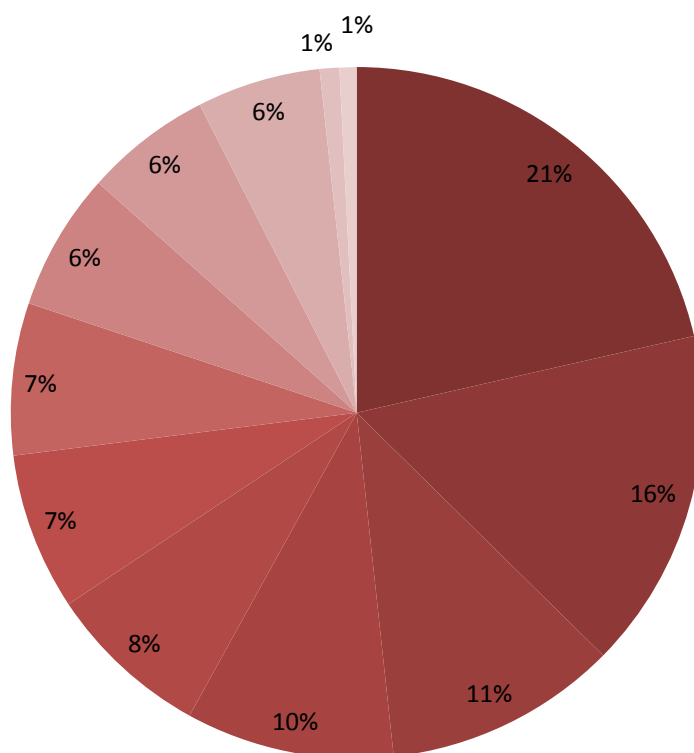
- Oświetlenia – pomimo wyników ankiety, gdzie oświetlenie było jednym z priorytetów. W trakcie konsultacji wybrzmiały mocne głosy za ograniczeniem oświetlenia. Oświetlenie realizowane jest w ramach WBO do końca 2018 r., jednak w bardzo ograniczonym zakresie w stosunku do Masterplanu. Oprawy oświetleniowe dobrane są w taki sposób, by nie dopuścić do emisji światła do góry. Godziny oświetlenia będą ustalone w trakcie użytkowania, proponowane bowiem w pierwszej wersji oświetlenie do godziny 22.00, nie jest zasadne w okresie letnim. Czujniki ruchu również nie mogą być zrealizowane ze względów przyrodniczych. ZZM proponuje oświetlenie w okresie letnim do godz. 24.00, z sukcesywnym zmniejszeniem natężenia adekwatnie do poszczególnych pór roku. Ze względu na dewastacje i kradzieże, w pierwszym okresie po montażu lamp konieczne będzie utrzymanie oświetlenia w najmniejszym możliwym natężeniu 30% przez całą noc.
- Remontu sieci wodociągowej, dawnych ujęć wody. Pomimo wyników ankiety, gdzie odtworzenie dawnych ujęć wody było jednym z priorytetów, w trakcie spotkań konsultacyjnych wyraźnie opowiedziano się za ograniczeniem budowy sieci ze względu na ewentualne zagrożenie dla istniejącej zieleni, wynikające z konieczności realizacji głębokich wykopów.

4. STREFA RODZINNA

Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części południowej dawnych cmentarzy (STREFA RODZINNA)?

- Budowa toalety [21%]
- Rewaloryzacja zieleni [16%]
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci [11%]
- Budowa oświetlenia [10%]
- Przebudowa placu zabaw [8%]
- Żadne z powyższych
- Budowa miejsc na grill
- Rozbudowa strefy dla psów
- Remont, budowa i przebudowa ścieżek
- Rozbudowa siłowni i ścieżki zdrowia
- Nie mam zdania
- Przebudowa stref wejściowych

W części południowej dawnych cmentarzy (Strefie Rodzinnej), jako najpilniejsza okazała się budowa toalety – odpowiedziała tak ponad 1/5 ankietowanych (21%). Następnie pojawiła się rewaloryzacja zieleni (16%), elementy małej architektury (11%) oraz budowa oświetlenia (10%).

WARSZATATY KONSULTACYJNE – zapisy z plansz

Co cię podoba?

- Strefa dzieci starszych
- Linarium
- Ścianka wspinaczkowa
- Przestrzeń dla psów
- Scena letnia x2 (drewniana!)
- Układ ścieżek
- Ścieżki biegowe
- Pole golfowe
- Lokalizacja toalety (spór!, podzielone zdania)
- Dziki charakter miejsca, możliwość obserwacji zwierząt

Co niepotrzebne?

- Wybieg dla psów przy ptakach
- Dużo atrakcji
- Projekt przeniesienia rabaty dla pszczół/zachować w miejscu, w którym jest (podzielone zdania)
- Obrzeża betonowe
- Rozbudowa istniejących placów zabaw
- Zbyt często projektowane oświetlenie (za duża liczba ścieżek i zbyt gęste) (projektant popiera zmniejszenie)!

Czego zabrakło?

- Brak (atrakcji?) dla dzieci starszych
- Wyniesienie ścieżek ponad zieleń (*uwaga redakcyjna: chodzi o taki sposób budowy nawierzchni bez korytowania – nawierzchnie nadwieszane lub nadsypane*)
- Oznaczenia dla biegaczy– dyskretne słupki
- Dosadzenia krzewów
- Zróżnicowane koszenie
- Brak inwentaryzacji przyrodniczej łąk i skupin krzewów (biocenozy)
- Rozważenie połączenia z Pakiem Mamuta
- Elementy (koncept) naturalne jako budulec placu zabaw (bez metalu)
- Toaleta używana przez Parkuj i jedź– zmiana lokalizacji (podzielone zdania)

Dodatkowe głosy z sali

- Pielęgnacja drzewostanu
- Jemioła
- Ścieżka przyrodnicza
- Toaleta z dala od placu zabaw
- Wziąć pod uwagę dzieci starsze (niż 9 lat)

- Pole golfowe odzyskać
- Dzieci powinny bawić się z naturą w naturze

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Proponowana w Masterplanie funkcja dominująca dla obszaru nazwanego Strefą rodzinną nie budziła sprzeciwu. Zwrócono jednak uwagę, podobnie jak w wypadku strefy Ogrody wrażeń, na nadmiar proponowanych atrakcji i łączenie dość sprzecznych ze sobą funkcji jak edukacja przyrodnicza i grillowanie.

Jednocześnie podkreślono, że należałoby lepiej wyeksponować i wykorzystać naturalny charakter tego miejsca m.in. poprzez stosowanie drewna jako budulca, wprowadzanie bardzo dyskretnych oznaczeń dla biegaczy, zmniejszenie liczby proponowanego oświetlenia, ograniczenie sieci ścieżek, zapewnienie możliwości obserwacji zwierząt, zapewnienie właściwego użytkowania tego obszaru (np. zróżnicowanego koszenia łąk). W proponowanej przez uczestników spotkania strefie biocenotycznej na wschód od łąki festynowej trzeba koniecznie zachować zróżnicowaną strukturę przestrzenną (kompleks zarośli krzewów, zadrzewień i polan) zapewniającą różnorodność siedlisk (gęste krzewy w części zadrzewionej mogą być dobrym siedliskiem dla ptaków, np. słowika). Minimalizację obecności człowieka można uzyskać dzięki wyłącznie wąskim ścieżkom (wśród nie skoszonych traw).

Wskazano też, iż zabrakło w planach dodatkowych nasadzeń, brak inwentaryzacji przyrodniczej łąk i skupin krzewów, brak atrakcji dla dzieci starszych, czy też propozycji połączenia tej strefy z Parkiem Mamuta. Wspomniano o tym, iż dla parku mogłoby być ważne odzyskanie obecnego pola golfowego (jakkolwiek zdania co do pola golfowego były podzielone, część uczestników spotkania uważała, iż obecna funkcja nie oddziałuje negatywnie na resztę parku i można ją utrzymać, natomiast należy uregulować należy tylko kwestie dojazdu do pola golfowego, bo te stanowią problem).

Dłuższa dyskusja dotyczyła lokalizacji toalety (czy blisko placu zabaw czy z dala od niego), zdania w tym wypadku były podzielone oraz wyniesienia ścieżek ponad zieleń (była mowa o tym, by budować nawierzchnię ścieżek bez korytowania – nawierzchnie nadwieszane lub nadsypane).

Zwrócono uwagę na kwestię pielęgnacji drzewostanu (tak aby nie stanowił zagrożenia dla użytkowników, ale też żeby prace nie były wykonywane tam gdzie nie ma bezwzględnej konieczności), usuwania jemioty (aby regularnie takie prace wykonywać), możliwość poprowadzenia w tej strefie ścieżki przyrodniczej.

SPACERY BADAWCZE

Koszenie na łące rekreacyjnej jak najbardziej sensowne. Warto pozostawiać na poboczach części nieskoszone, np. wokół skupin krzewów, pod drzewami.

Tylne łąki koszenia rzadsze. Koszenie raz w roku by nie dopuścić do zarastania. Ścieżki utrzymywane poprzez ich wykaszanie.

Tylne łąki dobrą przestrzenią do rekreacji „surwiwalowej” – w trakcie spotkania napotkano na „obozowisko” harcerzy. Taka forma akceptowalna, podobnie jak odbywające się tu zajęcia z Tai-chi.

Buk – pomnik przyrody – martwe korzenie-efekt użycia ciężkiego sprzętu wykorzystywanego do koszenia trawy. Jest też problem z konarami, które zostały poparzone przez słońce (na skutek obtłumienia części konaru). Drzewo wymaga sprawdzenia osadzenia w gruncie oraz przycięcia bocznych konarów przez arborystę. Podwieszenie lub podparcie gałęzi, wiązania zabezpieczające, ograniczenie ruchu ludzi podczas wiatru.

Przy buku warto nadsypać ścieżkę (NIE KORYTOWAĆ), gdyż przez to, że robi się błoto (gdy spadnie deszcz), to ludzi skracają drogę i rozdeptują korzenie buka.

Pomysł – posadzenia drugiego drzewa, aby zastąpiło w przyszłości buka, który zamiera.

Plac zabaw przy buku – pomysł w Masterplanie, aby przenieść na polanę, która nie posiada cienia. Dodatkowo jest tam ciekawa roślinność. Uczestnicy spaceru uważają, iż pomysł jest bezsensu – dzieci nie będą bawiły się na placu zabaw, który zlokalizowany jest w miejscu nieocienionym. Sugestia – nie przenosić placu zabaw, który jest. Polanę zostawić z ograniczonym koszeniem.

Górka Cmentarz: postulat mieszkańców – brak koszy na śmieci!

Nie kosić trawy w obrębie cmentarza – murawy kserotermiczne się tworzą, nagrobki zatopione w trawie. Nie kosić nadmiernie zboczy górki. Koszenie podczas suszy, a zwłaszcza koszenie tak krótko, doprowadziło do całkowitego wymarcia części roślin. Południowe stoki są łyse. Zbocza – koszenie należy konsultować. Według dr Piotra Redy koszenie należy kontynuować, pierwsze koszenie pod koniec czerwca i następne w sierpniu oraz we wrześniu. Ważne by przy koszeniu nie niszczyć murawy – koszenie, które zaobserwowaliśmy miało znamiona zniszczenia. Pan Piotr Reda poinformował o konieczności koszenia skarp co powoduje, że się umacniają.

Może utrzymywać górkę jako murawy kserotermiczne? – w jakiś sposób te informacje „sprzedać” ludziom, aby zaakceptowali taką roślinność na górcie (bez koszenia).

Posadzić na polanie pomiędzy górką, a rzeką pojedyncze drzewa dające cień.

Strefa rodzinna zgodnie z obecnym charakterem ma pełnić rolę przestrzeni służącej aktywnej rodzinnej rekreacji. Propozycja zawarta w Masterplanie wynikała z analizy potrzeb mieszkańców, zgłoszeń i informacji zebranych w trakcie wizji w terenie. Na tym terenie można zaobserwować wiele aktywności mieszkańców. Przy obecnym, rosnącym wykorzystywaniu parku, istnieje potrzeba rozbudowy placów zabaw, siłowni, ścieżki zdrowia. Z tego samego powodu, w tym obszarze pojawił się wybieg dla psów. Wielokrotnie te potrzeby były komunikowane przez użytkowników parku. W Strefie Rodzinnej odbywa się także grillowanie, stąd propozycja wyznaczenia miejsca przystosowanych dla tego typu rekreacji. Jest to obszar bardzo zróżnicowany, można w nim połączyć wiele różnych funkcji zaproponowanych w Masterplanie.

Część założeń proponowanych w Masterplanie dla Strefy Rodzinnej została zaakceptowana przez uczestników konsultacji. Zarząd Zieleni Miejskiej podtrzymuje założenia ujęte w dokumentacji, w której zakłada się:

- Rewaloryzację zieleni z uwzględnieniem piętrowości, naturalnego charakteru, a także słonecznych wypoczynkowych polan.
- Montaż elementów małej architektury: ławek i koszy na śmieci, tablic edukacyjno-informacyjnych. Mała architektura wykonana zostanie zgodnie z zaprojektowanym i przekonsultowanym katalogiem. Należy zwrócić uwagę by elementy nie ingerowały w najcenniejsze osie widokowe, były dyskretne i skomponowane z całym krajobrazem; jednak na tyle widoczne by były użytkowe. Elementy małej architektury muszą być spójne dla całego parku, jednak dla poszczególnych, wydzielanych krajobrazowo stref, można wskazać elementy dedykowane, podkreślające ich indywidualny charakter.
- Budowa oświetlenia – w trakcie dyskusji pojawiło się dużo sprzecznych głosów zwolenników i przeciwników oświetlenia w parku. W 2018 r. zostanie wykonany ostatni etap oświetlenia w ramach WBO. Połączy on parking z terenem rekreacji czynnej oraz z Aleją Romera. uwzględniając głosy uczestników konsultacji, nie planuje się dalszych działań w tym zakresie.
- Likwidację betonowego ogrodzenia.
- Rozbudowę i/lub modernizację: placu zabaw, siłowni, ścieżek zdrowia, wybiegu dla psów i innych terenów do rekreacji. W związku z licznymi głosami za i przeciw cała Strefa Rodzinna będzie przedmiotem kompleksowej koncepcji, poddanej konsultacjom, po uzyskaniu społecznie akceptowanego rozwiązania, projekt budowlany zostanie wykonany dla wskazanego fragmentu. W koncepcji uwzględnić należy podział na strefy rekreacji czynnej (dla różnych grup wiekowych), biernej oraz stref wartościowych przyrodniczo (tzw. „biocenotycznych”), z minimalną ingerencją obiektami infrastruktury w istniejącą zielen. Rekomenduje się wykorzystanie rozwiązań projektowych, które sprawią by elementy, jak najlepiej komponowały się z otoczeniem parku, z naciskiem na zastosowanie materiałów naturalnych.

- Remont i przebudowę alejek w technologii bezpiecznej dla istniejącej zieleni, technologia zostanie opracowana na etapie projektu budowlanego, jednak z uwzględnieniem wytycznych wskazujących wykorzystanie nawierzchni przepuszczalnych.
- Lokalizacja stacjonarnej toalety w tej strefie po analizie możliwości włączenia się do istniejącej sieci wodno-kanalizacyjnej okazała się niemożliwa. W pierwszej kolejności będzie realizowana toaleta przy nowo wybudowanych placach zabaw przy Górcie Skarbowców.

W trakcie konsultacji pojawiły się też głosy na temat konieczności pielęgnacji drzewostanu, szczególnie w zakresie usuwania jemioły. Prace związane z konserwacją parku są na bieżąco realizowane. W trakcie spaceru badawczego poruszono kwestię ograniczenia koszenia. Zarząd Zieleni Miejskiej przy opracowywaniu nowego harmonogramu prac ograniczy koszenia w tej strefie. Nie dotyczy to polan intensywnie użytkowanych i skarp Wzgórza Żołnierzy Polskich, które ze względu na swój pomnikowy charakter oraz konieczność wzmacniania skarp, musi pozostać koszony w przyjętym dotychczas cyklu.

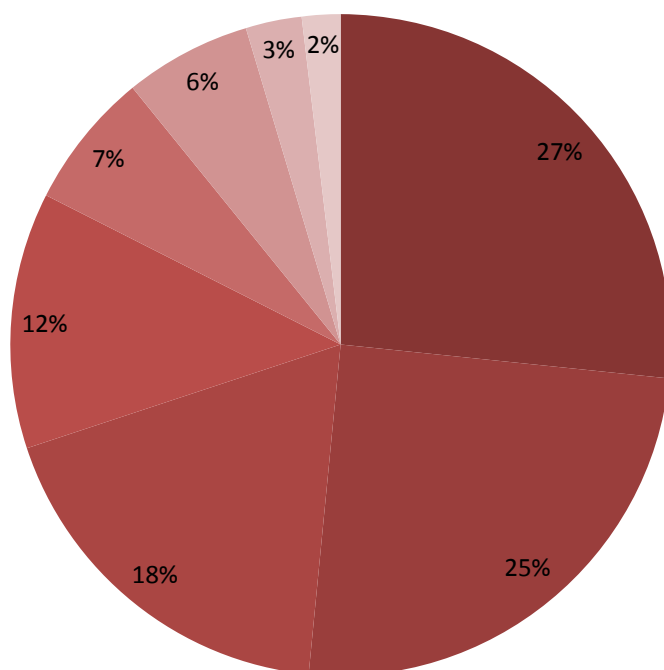
Pomniki przyrody poddawane są regularnym przeglądom. Wrocławskie pomniki przyrody są pod opieką Biura Ochrony Przyrody i Klimatu.

5. ALEJA ROMERA

Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części ŚCIEŻKI EUGENIUSZA ROMERA?

- Rewaloryzacja zieleni [27%]
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci, tablica informacyjna, poidelka dla biegaczy [25%]
- Remont, budowa i przebudowa ścieżek [18%]
- Żadne z powyższych
- Likwidacja toalety dla psów
- Przebudowa placu zabaw
- Przebudowa stref wejściowych
- Nie mam zdania

W części Ścieżki Eugeniusza Romera po raz kolejny, jako najpilniejszą sprawę wskazano rewaloryzację zieleni – ponad ¼ uczestników (27%). Równy ¼ ankietowanych wskazała na elementy małej architektury (25%), a następnie 18% osób na remont i budowę ścieżek.

WARSZATATY KONSULTACYJNE – zapisy z plansz

Co cię podoba?

- Wszystko
- Mała Architektura
- Poidelka
- Słupki
- Plac zabaw
- Oświetlenie
- Nasadzenia
- Przebudowa alejki
- Likwidacja płyt
- Przebudowa barierek (stylizowane)
- Likwidacja toalet (psich)
- Przebudowa przepustów

Co niepotrzebne?

- Poidelka
- Wycinka drzew

Czego zabrakło?

- Renaturyzacja Grabiszynki
- Stojaki rowerowe (strefy wejściowe)
- Brak połączenia z Aleją Wędrowców

Dodatkowe głosy z sali

- Krzewy
- likwidacja przedeptów
- Poidelka nie są potrzebne, bardziej kosze

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Założenia proponowane w Masterplanie dla wydzielonej strefy Aleja Romera zasadniczo nie budziły sprzeciwu. Istnieją pewne drobne rozbieżności/różnice w postrzeganiu elementów planowanych do realizacji – np. poidelka uznano w tej samej grupie za rzecz niepotrzebną do realizacji, ale też podobającą się. Zwrócono uwagę na kwestie nie poruszone w Masterplanie, jak konieczność montażu stojaków rowerowych w strefach wejściowych czy brak połączenia Alei Romera z Aleją Wędrowców. Fakt wykonania w tej strefie nowych nasadzeń uzyskał ogólną aprobatę. Zakwestionowano jednak dobór konkretnych gatunków i zwrócono uwagę na potrzebę dodatkowych konsultacji w tym zakresie.

Przy okazji dyskusji uzupełniania nasadzeń i wycinki martwych drzew zwrócono uwagę, iż martwe drzewa wzdłuż Alei Romera mogą zagrażać spacerowiczom i powinny zostać zastąpione nowymi nasadzeniami. Natomiast w skali całego Parku, w bezpiecznej odległości od ścieżek takie drzewa należy pozostawić. Pełnią one ważną rolę biocenotyczną: od bogactwa ksylofauny zależy różnorodność gatunkowa i liczba ptaków. Ścięte na pewnej wysokości pnie martwych drzew mogą być podporą dla bluszczu.

SPACERY BADAWCZE

Rozmowa przy miejscu, które jest rozdeptywane przez ludzi (robiących skróty, gdyż ścieżką nie da się przejść, gdy pada deszcz). Postulaty, aby ogrodzić i zostawić – runo się samo odtworzy, a „błotną autostradę” jakoś zabezpieczyć – nasypanie ścieżki. Ważne, by „skanalizować” przejście, aby nie zdeptywać parku. Rozważano możliwość nasadzeń drzew lub krzewów. też pojawił się pomysł z ułożeniem kłód – wzdłuż skanalizowanych dróg oraz wzdłuż granic posesji, z dala od Alei, żeby „przytrzymywały” opadłe liście, a nie były bardzo widoczne. Ważna strefa przejścia przez dawny płot do strefy cmentarnej – tu „rozlewające” się przeddepty – trzeba to ograniczyć.

Mieszkańcy zwrócili uwagę na potencjalny konflikt pomiędzy placem zabaw przy alei i szybkim ruchem rowerowym. Jak zabezpieczyć? Czy progi zwalniające byłyby ok?

Ograniczenie sprzątania liści, bo liście to ściółka, która w czasie mrozów osłania ziemię a później rozkłada się i użyźnia glebę (darmowy nawóz).

Suche modrzewie (15 szt.) przy ścieżce – zostawić ścięte pnie, aby była podpora dla bluszczu i innych organizmów. Ucięte czubki drzew można wykorzystać w Parku do zabezpieczenia Górki Skarbowców oraz obramowań ścieżek.

Konieczne oczyszczenie Grabiszyńki – z możliwą jej (choćby częściową) renaturyzacją.

Założenia proponowane w Masterplanie dla Alei Romera w przeważającej części zostały zaakceptowane przez uczestników konsultacji. ZZM podtrzymuje założenia ujęte w dokumentacji, w której zakłada się:

- Remont nawierzchni ścieżki z zachowaniem jej przebiegu, opracowanie technologii bezpiecznej dla istniejącego drzewostanu. Będzie to przedmiotem szczegółowej dokumentacji projektowej. W projekcie budowlanym i wykonawczym należy uwzględnić wyniesienie nawierzchni ponad istniejący teren, przepuszczalność nawierzchni, wykorzystanie naturalnych kruszyw.
- W przyszłości wyzwaniem będą nowe połączenia komunikacyjne łączące teren dawnego ogrodnictwa z aleją Wędrowców oraz nowe połączenia na wysokości Górki Skarbowców oraz na wysokości Strefy Rodzinnej, po likwidacji betonowych ogrodzeń. Ostateczny kształt węzła komunikacyjnego na wysokości Parku Górka Skarbowców zostanie wypracowany na etapie projektu budowlanego, po wykonaniu szczegółowej inwentaryzacji zieleni.
- Remont stref wejściowych z zachowaniem istniejącej zieleni.
- Doposażenie placu zabaw. Park jest miejscem wypoczynku dla wszystkich grup mieszkańców, w związku z powyższym elementy rekreacji tj. place zabaw muszą być modernizowane i dostosowywane do obecnych standardów i norm. Planuje się zastosowanie urządzeń, które zostaną estetycznie wkomponowane w krajobraz ścieżki Romera.
- Wymianę balustrad mostków i ujednoczenie stylistyki nawiązującej do okresu powstania parku.
- Budowę oświetlenia, które zostało zrealizowane w ramach WBO. Oprawy oświetleniowe dobrane są w taki sposób, by nie dopuścić do emisji światła do góry. Godziny oświetlenia będą ustalone w trakcie użytkowania, proponowane bowiem w pierwszej wersji oświetlenie do godziny 22.00, nie jest zasadne w okresie letnim. Czujniki ruchu również nie mogą być zrealizowane ze względów przyrodniczych. ZZM proponuje oświetlenie w okresie letnim do godz. 24.00, z sukcesywnym zmniejszeniem natężenia adekwatnie do poszczególnych pór roku. Ze względu na dewastacje i kradzieże, w pierwszym okresie po montażu lamp, konieczne będzie utrzymanie oświetlenia w najmniejszym możliwym natężeniu 30% przez całą noc.
- Rewaloryzację zieleni. W zakresie zieleni proponuje się zachowanie istniejącego charakteru drzewostanu, z czytelnym w przestrzeni, swobodnym układem dużych okazów drzew. Wartość estetyczną i przyrodniczą planuje się podnieść poprzez zastosowanie form ozdobnych roślin zielnych w warstwie runa parku oraz duże formy krzewów od strony zabudowy, projekt nasadzeń będzie opracowany po wykonaniu szczegółowej inwentaryzacji zieleni. W projekcie zostanie uwzględniona konieczność nasadzeń krzewów i analogicznie jak w Strefie Pamięci, możliwość skomponowania zieleni z kłodami drzew,

w miejscu zlikwidowanego muru betonowego, aby ograniczyć liczbę przedseptów.

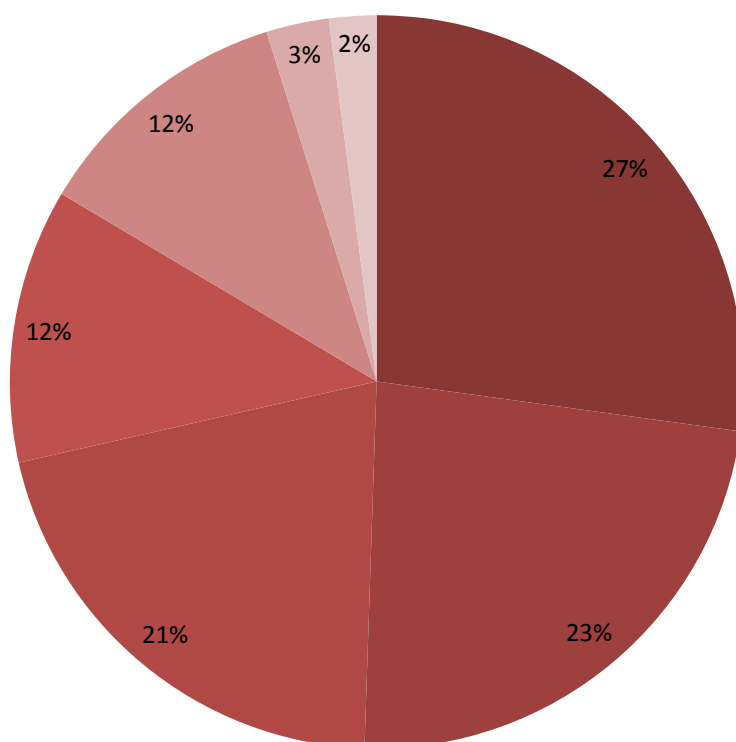
- Montaż elementów małej architektury tj. ławek, koszy, tablic informacyjnych, słupków ograniczających wjazd do parku, stojaków na rowery. Mała architektura wykonana zostanie zgodnie z zaprojektowanym i przekonsultowanym katalogiem. Elementy małej architektury muszą być spójne dla całego parku, jednak dla poszczególnych, wydzielanych krajobrazowo stref, można wskazać elementy dedykowane, podkreślające ich indywidualny charakter. Ewentualny montaż poidetek na granicy parku rozważy się pod kątem istniejącej infrastruktury podziemnej, po wykonaniu szczegółowej inwentaryzacji zieleni, dzięki czemu będzie można wytypować miejsca, gdzie nie będzie konieczna ingerencja w istniejącą zielenią.
- Na terenie całego parku zostanie wykonany szczegółowy operat dendrologiczny oraz opracowana gospodarka drzewostanem wskazująca na konieczność wycinki drzew suchych i zagrażających, rosnących przy ścieżce będzie wykonana przed przystąpieniem do zagospodarowania terenu.
- Renaturalizacja Grabiszynki. W odrębnej dokumentacji projektowej należałoby przeanalizować możliwość bliższego naturze zagospodarowania i zarządzania ciekami. Kompetencje związane z eksploatacją cieków wodnych posiada MPWiK. Wszelkie decyzje w kwestii przebudowy cieku zależne są od wielu składowych, jak utrzymanie jakości wody w samym cieku czy możliwość piętzenia wody. Część elementów jest zależna od wytycznych i decyzji Państwowego Gospodarstwa Wodnego „Wody Polskie” – odpowiedzialnego za teren rzeki Ślęzy. ZZM zwrócił się do MPWiK z prośbą o bieżący kontakt z ZZM w razie wykonywania czynności związanych z czyszczeniem cieku, celem przeanalizowania możliwości pozostawienia części roślin, nie stanowiących ograniczenia w przepływie wód. W przypadku opracowywania dokumentacji związanej z zagospodarowaniem terenu wzdłuż Grabiszynki ZZM wystąpi o wytyczne do MPWiK w jakim zakresie można ingerować w istniejący ciek.
- Połączenie komunikacyjne ścieżki Romera z al. Wędrowców – sama aleja znajduje się poza zakresem opracowania.

6. STREFA OSIEDLOWA

Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w Parku Górka Skarbowców (STREFA OSIEDLOWA)?

- Rewaloryzacja zieleni [27%]
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci, tablica informacyjna, poidła dla biegaczy [23%]
- Budowa oświetlenia [21%]
- Remont, budowa i przebudowa ścieżek
- Żadne z powyższych
- Nie mam zdania
- Przebudowa stref wejściowych

W pytaniu dotyczącym Strefy Osiedlowej z tym samym wynikiem 27%, jako najpilniejszą kwestię wskazano rewaloryzację zieleni. Dużo odpowiedzi dotyczyło również elementów małej architektury (23%) oraz budowy oświetlenia (21%).

WARSZATATY KONSULTACYJNE – zapisy z plansz

Co cię podoba?

- Otwarta przestrzeń
- Rewitalizacja runa
- Schowanie ścieżki zdrowia (obecnie zakłóca oś)
- Nieuwzględnienie toru dla rowerzystów
- Zieleń wzdłuż Grabiszyński, roślinność nadwodna i makrohydrofity
- Dobór gatunków (nawiązanie do istniejącego charakteru zieleni, uzupełnienie zaprojektowanych niegdyś zbiorowisk roślinnych)
- Zachowanie obecnego układu ścieżek
- Układ ławek, ekspozycja na stronę słoneczną oraz w zacieleniu
- Ścieżka w kierunku projektowanej promenady Hugo Richtera
- Oczyszczenie ciek, obniżenie brzegu (wału Grabiszynki)
- Sowy na górcie (bez oświetlenia, oświetlenie gasić o 22:00)
- Jedna (tylko) nitka oświetlenia (ta już zrealizowana)
- Roślinność zimozielona – sosny
- Słupki ograniczające wjazd

Co niepotrzebne?

- Błotniste ścieżki i aleje (odpowiednie obrzeża) – ścieżki wymagają remontu, a przede wszystkim zrównoważonej gospodarki wodą opadową
- Częste koszenie
- Bariery powinny być stylizowane
- Taśmy ograniczające wejście na trawniki
- Wykaszenie Grabiszynki
- Zbyt duża ilość tablic informacyjnych/reklamowych (np. reklamy radio dla biegaczy)

Czego brakuje (zabrakło)?

- Drenaż u podnóża górci, tak aby woda nie stała oraz zmniejszenie spływu powierzchniowego z górci
- Toaleta
- Tablica informacyjna
- Bariery słupki zgodne z charakterem
- Rekompozycja stref wejściowych
- Brakuje runa i podszytu, krzewów (miejscowo)
- Izolacja zieleni od ulicy placów zabaw
- Sięgnięcia poza teren parku – być może tereny ogródków można by włączyć do parku (?) dz. Nr 36 ogródki działkowe w kierunku Hugo Richtera
- Otwieranie na park terenów ogródków
- Odtworzenie altany na górcie
- Na Beyzyma i Odkrywców wyznaczenie przejść dla pieszych

Dodatkowe głosy z sali

- Na niższym tarasie przed podwyższeniem górki była maks. do 1930 drewniana altana
- Nie ma zgody na asfaltowanie ścieżki
- Wstrzymanie WBO 2017 do końca konsultacji
- Opiniowanie WBO 2018 po konsultacjach

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

W Strefie „Modernistyczny Park Osiedlowy” podoba się propozycja zachowania pierwotnej kompozycji i eliminacja elementów zaburzających tę kompozycję (jak schowanie ścieżki zdrowia, czy eliminacja tablic „reklamowych”).

Jak w poprzednich strefach istnieje potrzeba uszanowania istniejących wartości przyrodniczych, dotyczy to m.in. ograniczenia elementów oświetlenia, w tym w szczególności na Górcie Skarbowców ze względu na występowanie tam sów, czy wprowadzenia nasadzeń krzewów w miejscach gdzie ich brakuje. Górka pozostawała w strefie szczególnego zainteresowania uczestników spotkań ze względu na odbywający się tam ruch rowerowy, który nie jest uporządkowany i niszczy darń i poszycie. Masterplan nie odnosi się właściwie do tego zagadnienia. Uczestnicy spotkania podnieśli też kwestię możliwości utworzenia ogrodów działkowych na park, co też nie było przedmiotem ustaleń planu.

Sformułowano wskazówki do użytkowania łąk: późne koszenie w strefie biocenotycznej (wilgotne łąki w części pn.-zach.) selektywne koszenie w części grillowej z pozostawianiem fragmentów nieskoszonych. Ewentualne dosiewanie gatunków łąkowych w celu zwiększenia różnorodności biologicznej (owady!).

Wskazano na konieczność uporządkowania przestrzeni poprzez eliminację (lub poprawę estetyki) tablic reklamowych, np. dla biegaczy. Z drugiej strony w odniesieniu nie tylko tej strefy, ale całego parku wskazywano potrzebę lokalizacji tablic informujących o przyrodzie i wartościach kulturowych parku.

Podkreślono też wagę i potrzebę odzyskania powierzchni parku zajętych przez prywatnych właścicieli w rejonie ul. Odkrywców oraz na ul. Beyzyma i Odkrywców wyznaczenie przejść dla pieszych.

SPACERY BADAWCZE

Polana – „dzikie” nasadzenia, z którymi powinno się walczyć – psują kompozycję. Wg dr Bińkowskiej mieszkańcy powinni mieć wydzielone miejsca do nasadzeń drzew na swoich osiedlach. Nasadzenia powinny odbywać się pod opieką specjalisty. Ważne, aby walczyć o nowe tereny zielone.

Istniejące drzewa na łące: większość osób (pomimo obiekcji, że nie były zasadzone zgodnie z pierwotnym założeniem) sugeruje aby je zostawić (argumentują: są one dobrym miejscem do rekreacji rodzinnej – „na kocyku”).

Przy mniej intensywnym koszeniu łąk powstanie pokos – jeśli będzie on suszony na łące. Pytanie jak zabezpieczyć przed przypadkowym pożarem?

Tor saneczkowy – kwestia ekstremalnego wykorzystania łąk przez rowerzystów. Funkcja toru saneczkowego jest już dawno nieaktualna, gdyż zmienił się klimat, bardzo mało jest opadów śniegu. Pozostaje pytanie – co dalej z torem? Może go w jakiś sposób zagospodarować – by umożliwić dwufunkcyjność: zimą sanki, poza sezonem zimowym – tor dla rodzinnych zjazdów rowerem.

Trasy do zjazdów ekstremalnych na stromych bokach Górki Skarbowców należy absolutnie zlikwidować – gdyż zagrażają drzewom (postępująca erozja) i bezpieczeństwu ludzi. Ważny odpowiedni dobór gatunków, aby zapobiec erozji: podszyt, aby ratować drzewa, krzewy z kolcami np. jeżyny – tam, gdzie rosną, nie jeżdżą rowerzyści.

Pytania dotyczące terenu wojskowego przylegającego do parku – teren został sprzedany deweloperowi – pytanie czy można go udostępnić? Jest tam staw, który został odcięty od reszty parku. Staw należał do parku, był jedną z większych jego atrakcji. Dla okolicznych mieszkańców odzyskanie i udostępnienie tego terenu byłoby kluczowe, zwłaszcza że liczba ludności wzrasta.

Masterplan zakłada zachowanie obecnego charakteru Strefy Osiedlowej, która służy zarówno wypoczynkowi aktywnemu, jak i biernemu.

Część założeń proponowanych w Masterplanie dla Strefy Osiedlowej została zaakceptowana przez uczestników konsultacji. Zarząd Zieleni Miejskiej podtrzymuje założenia ujęte w dokumentacji, w której zakłada się:

- Rewaloryzację zieleni. W zakresie zieleni proponuje się zachowanie charakterystycznych form zieleni identyfikujących poszczególne części parku zgodnie z historycznym założeniem. Projekt zieleni obejmie wszystkie warstwy zieleni z uwzględnieniem postulowanych roślin zielnych, hydrofitowych i zimozielonych. W uzgodnieniu z MPWiK, które utrzymuje Grabiszynkę, zweryfikowana zostanie możliwość nasadzeń roślin, również na jej brzegach. Ważnym aspektem w projektowanej zieleni będzie otoczenie powstałych w ostatnim okresie placów zabaw przy ul. Raclawickiej.
- Renowację stref wejściowych. Przeanalizowania w projekcie budowlanym wymaga powiązanie z Aleją Romera, z dawną Hugo Richter Weg, czyli obecnie projektowaną Promenadą Krzycką, wejście w rozbudowaną w ostatnich latach strefę placów zabaw, powiązania ze ścieżkami łączącymi z osiedlami i przejścia przez ulice Odkrywców i Ojca Bezymy.
- Montaż elementów małej architektury w estetyce zgodnej z charakterem obiektu: ławek, leżaków i koszy na śmieci, tablic informacyjnych, słupków ograniczających wjazd do parku. Mała architektura wykonana zostanie zgodnie z zaprojektowanym i przekonsultowanym katalogiem. Elementy małej architektury muszą być spójne dla całego parku, jednak dla poszczególnych, wydzielanych krajobrazowo stref, można wskazać elementy dedykowane, podkreślające ich indywidualny charakter. W tym miejscu podkreślić należy, że oznaczenie trasy biegowej również zostanie przeprojektowane, na bardziej dyskretne iskomponowane z resztą elementów małej architektury.
- Budowa oświetlenia. Inwestycja związana z budową oświetlenia na terenie Strefy Osiedlowej została zrealizowana w ramach WBO w zmniejszonym zakresie niż zakładał Masterplan. W przyszłości planuje się rozbudowę oświetlenia jedynie w strefie placu zabaw.
- Remont i przebudowę alejek w technologii bezpiecznej dla istniejącej zieleni. Technologia zostanie opracowana na etapie projektu budowlanego, jednak z uwzględnieniem m.in. wymagań dotyczących przepuszczalności oraz odwodnienia na niżej położone tereny zieleni, a także takiej lokalizacji i rozwiązań technicznych, które uniemożliwiają ingerencję w system korzeniowy.
- Zgodnie z oczekiwaniami uczestników konsultacji będzie realizowana budowa toalety przy strefie placów zabaw od strony ul. Raclawickiej.

Przy omawianiu Górki Skarbowców pojawiły się liczne głosy za ograniczeniem ruchu rowerowego, szczególnie ekstremalnego, „grawitacyjnego” po zboczach skarp, który jest niebezpieczny dla innych użytkowników parku oraz niszczy poszycie. Zarząd Zieleni Miejskiej podjął działania mające na celu ograniczenie opisanego sposobu użytkowania górki m.in. zlecono projekt zabezpieczenia skarp poprzez ułożenie kłód oraz nasadzenia; w trakcie konsultacji zakomunikowano również, że teren ten jest wykorzystywany do treningów rowerów MTB, w związku z powyższym projekt rewaloryzacji górki będzie uwzględniał w miarę możliwości potrzeby wszystkich grup użytkowników; takie rozwiązanie zostało dodatkowo skonsultowane w szerokim gronie ekspertów oraz przedstawicieli Rady Osiedla i mieszkańców.

W trakcie konsultacji poruszono kwestie bieżącej konserwacji łąk m.in. w zakresie ograniczenia i sposobu koszenia, które w części zostaną wdrożone.

W zakresie odzyskania powierzchni parku zajętych przez prywatnych właścicieli w rejonie ul. Odkrywców, Miasto będzie kontynuować działania w celu uregulowania tej kwestii.

ZZM zwróci się z zapytaniem do przedstawicieli Polskiego Związku Działkowców o przeanalizowanie możliwości i warunków otwierania ogrodów działkowych dla mieszkańców, w szczególności w zakresie powiązań komunikacyjnych, zagospodarowania i wykorzystania stref wspólnych, a także możliwości przeprowadzania działań edukacyjnych.

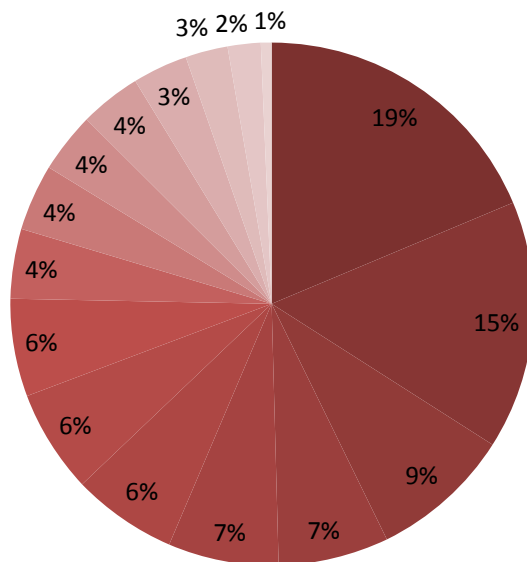
W kwestii zastoisk wodnych istotną informacją jest fakt, że polany w Parku Grabiszyńskim pełnią funkcję niecek retencyjnych. Pojawianie się w nich okresowo wody jest efektem zamierzonym. W związku z faktem, że jedna z polan jest często wykorzystywanym boiskiem, ZZM zwrócił się z prośbą do MPWiK o weryfikację możliwości lokalnego zniwelowania lub zdrenowania muldy wzdłuż Grabiszynki, co miałyby na celu przyspieszenie odpływu wody z boiska, tak by woda nie stała tam zbyt długo.

7. EKOPARK

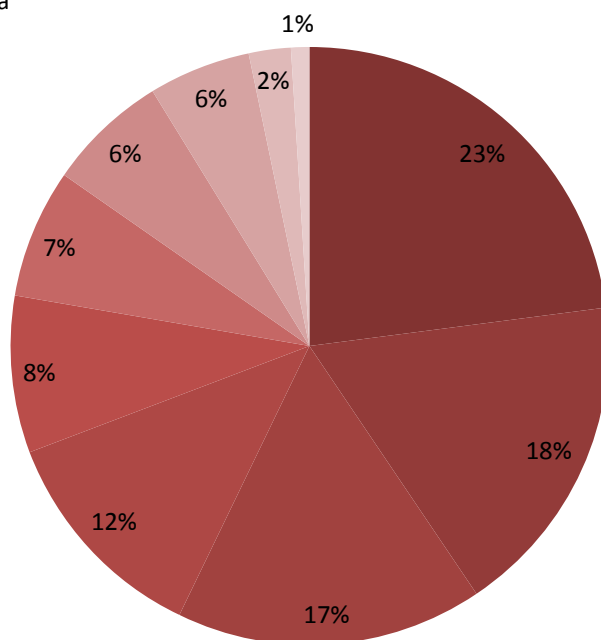
Jakie zagospodarowanie terenu Pani/Pan preferuje w miejscu, gdzie proponowany jest EKOPARK?

- Zachowanie otwartych przestrzeni łąk nadrzecznych [19%]
- Nasadzenia zieleni [15%]
- Obszar bioretencji, ogrody deszczowe [9%]
- Budowa ścieżek [7%]
- Toaleta [7%]
- Pomosty drewniane z leżakami
- Plac wypoczynkowy z siedziskami
- Oświetlenie
- Tor pumptruck (rowerowy)
- Mała architektura: ławki i kosze na śmieci
- Boisko sportowe
- Żadne z powyższych
- Hamaki
- Plac zabaw
- Skatepark
- Nie mam zdania

Którą strefę w parku Grabiszyńskim według Pani/Pana należałoby odnowić w pierwszej kolejności?

- Dawne ogrodnictwo miejskie - uporządkowanie i włączenie do parku - OGRODY WRAŻEŃ [23%]
- Żadne z powyższych [18%]
- EKOPARK - teren nad rzeką Ślężą między parkiem a ul. Raławicką [17%]
- Część południowa dawnych cmentarzy Parku Grabiszyńskiego - STREFA RODZINNA - rekreacyjno-sportowa [12%]
- Część środkowa dawnych cmentarzy Parku Grabiszyńskiego - STREFA PAMIĘCI - od dawnego ogrodnictwa miejskiego do strefy rodzinnej
- ŚCIEŻKA EUGENIUSZA ROMERA - promenada spacerowa
- Park Górka Skarbowców - Park Modernistyczny - STREFA OSIEDLOWA
- Część północna dawnych cmentarzy Parku Grabiszyńskiego od ul. Hallera do dawnego ogrodnictwa miejskiego - STREFA OZDOBNA
- Kolejność jest dowolna
- Nie mam zdania

W pytaniu dotyczącym zagospodarowania terenu, gdzie proponowany jest Ekopark prawie 1/5 uczestników preferuje zachowanie otwartych przestrzeni łąk nadrzecznych (19%). 15% osób wskazuje na nasadzenia zieleni. Reszta odpowiedzi rozkłada się w sposób jednolity.

Nieco mniej (17%) osób wskazało strefę „EKOPARK – teren nad rzeką Ślężą między parkiem a ul. Raclawicką”, jako obszar wymagający pierwszeństwa w przeprowadzaniu odnowy.

WARSZATATY KONSULTACYJNE – zapisy z plansz

Co cię podoba?

- Dołączenie tej części do Parku
- Wyznaczenie strefy sportowo-rekreacyjnej (zdania podzielone, gdyż część uczestników podkreślała konieczność ograniczenia strefy sportowo-rekreacyjnej i przeniesienie jej do Parku Mamuta)
- „Wyznaczenie części sadowej” – projektowany sad
- Słusznie nie inwestuje się w część wzdłuż rzeki
- Wloty (?) zsynchronizowano z planami zabudowy (mpzp)
- Szpaler drzew od strony osiedla
- Niewyznaczenie parkingów
- Podoba się wariant z wykupem gruntu (i stworzenie korytarza ekologicznego wzdłuż całej rzeki Ślęzy)
- Elementy związane z retencją
- Oś główna
- Łąki („są pozytywne”)

Co niepotrzebne?

- Powinno się zostawić przyrodzie, a nie zagospodarowywać
- Łąki + fragment leśny, który się tworzy
- Strefa sportowa, szczególnie boisko (niepotrzebne nic oprócz pumtrucka)
- Działki prywatne
- Oświetlenie
- Mała retencja zaprojektowana
- Dodatkowa infrastruktura typu place zabaw
- Miejsce usytuowania WC

Czego zabrakło?

- Propozycja wyznaczenia parkowania na pętli (np. pośrodku), jak w pętli Oporów
- Zieleń na projektowanych parkingach wzdłuż ulicy Odkrywców
- Ścieżka rowerowa wzdłuż rzeki wałem
- Propozycja grilli publicznych lub przynajmniej kosze na śmieci (problem dzikich grillowisk)

- Zamiast pomostu – mostki na przedłużeniu osi dające dostęp do łąki i rzeki
- Teren powinien zachęcać by być w nim, a nie „przechodzić przez niego”
- Oświetlenie inteligentne
- Oświetlenie osi drogi w kierunku wzgórza, a nie oświetlenie całego terenu

Dodatkowe głosy z sali

- Zachować dęby / pozwolić na naturalne odtworzenie się lasu grądowego, którego załączki już są widoczne
- Odtworzyć starorzecze rzeki Ślezy i naturalnie pozwolić zbierać się wodzie

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Mieszkańcy entuzjastycznie podchodzą do pomysłu połączenia tej części z parkiem, jednak od razu zaznaczono by nawiązując do jej nazwy mniej inwestować, a więcej oddać przyrodzie. Zwrócono uwagę, by nie była to strefa sportowo-rekreacyjna. Istotnym dla uczestników faktem był brak projektu ścieżki rowerowej wzdłuż wału, co zwiększyłoby zainteresowanie tym odcinkiem Parku. Elementy związane z retencją wody spotkały się z aprobatą interesariuszy.

SPACERY BADAWCZE

Patrząc z góry na dolinę Ślezy, widać już etapy sukcesji roślin na gruntach rolnych: nawłóć i rdestowce. Oczywiście z rdestowcem należy walczyć aktywnie, a w Ekoparku należałoby odtworzyć tak cenne zbiorowiska, jak łąki świeże i wilgotne.

Jeśli nowe funkcje sportowo-rekreacyjne gdzieś lokalizować to właśnie w Ekoparku.

Zwrócono uwagę na kwestię połączenia parku Mamuta z parkiem Grabiszyńskim, aby był jeden korytarz.

ODPOWIEŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – EKOPARK

Część założeń proponowanych w Masterplanie dla Ekoparku została zaakceptowana przez uczestników konsultacji. Zarząd Zieleni Miejskiej podtrzymuje założenia ujęte w dokumentacji, w której zakłada się:

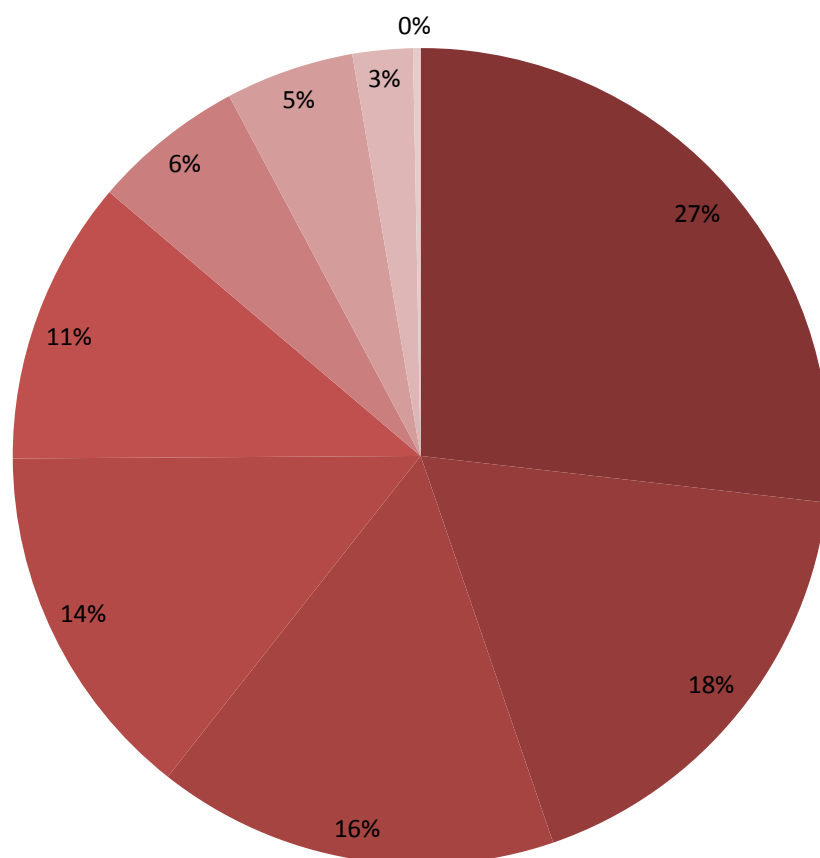
- Zachowanie istniejących, otwartych przestrzeni łąk nadrzecznych.
- Nasadzenia zieleni, zwiększenie bioróżnorodności, wykonanie nasadzeń drzew owocowych nawiązujących do istniejących już tutaj ogrodów działkowych.
- Budowa obszaru bioretencji, wprowadzenie rozwiązań z zakresu proekologicznego gospodarowania wodą opadową.
- Budowa ścieżek.
- Montaż elementów małej architektury.
- Wyznaczenie strefy sportowo-rekreacyjnej w ograniczonym zakresie (tu pojawiały się głosy za i przeciw, w związku z powyższym zapotrzebowanie na zagospodarowanie tej części będzie przedmiotem dalszych analiz i konsultacji).

W trakcie konsultacji zwrócono uwagę, aby teren Ekoparku zgodnie z nazwą pozostał terenem naturalnym o dużych walorach przyrodniczych. W związku z powyższym projekt zagospodarowania tej części parku będzie uwzględniał ograniczenie intensywnego zagospodarowania sportowego.

8. PRIORYTETY DLA PARKU

Co według Pani/Pana wymaga remontu lub doposażenia w pierwszej kolejności na terenie całego parku?

- Pielęgnacja istniejącego drzewostanu [27%]
- Budowa toalet [18%]
- Rozbudowa oświetlenia [16%]
- Uzupełnienie małej architektury, np. ławki i kosze [14%]
- Remont nawierzchni ścieżek oraz budowa nowych połączeń komunikacyjnych
- Żadne z powyższych
- Rozbudowa oferty rekreacyjno-sportowej
- Przebudowa stref wejściowych
- Nie mam zdania

Według ponad 1/4 uczestników (27%), pielęgnacja istniejącego drzewostanu wymaga działań w pierwszej kolejności. Następnie ankietowani najczęściej wskazali na budowę toalet (18%), rozbudowę oświetlenia (16%) oraz uzupełnienie małej architektury (14%).

WARSZATATY KONSULTACYJNE

- I. OKREŚLENIE NADRZĘDNEJ FUNKCJI PARKU – KONSTYTUCJI PARKU:
 - Ochrona przyrody i walorów historycznych, którym podporządkowane są pozostałe funkcje (np. rekreacyjna, sportowa).
- II. WŁĄCZENIE NOWYCH TERENÓW DO PARKU I ZMIANA ICH PRZEZNACZENIA W MPZP:
 - Ogrody Wrażeń,
 - Ekopark,
 - bunkier na Odkrywców,
 - zabezpieczenie terenów działkowych, przed przejęciem ich przez deweloperów.
- III. WYPRACOWANIE STANDARDÓW OCHRONY I PIELĘGNACJI ZIELENI WRAZ Z ODTWORZENIEM TRÓJWARSTWOWEJ STRUKTURY PARKU:
 - uzupełnienie nasadzeń, odtworzenie i pielęgnacja podszytu oraz runa, posadzenie nowych drzew w zamian za wycięte,
 - plan naprawczy po wycinkach, ustalenie standardów pielęgnacji zieleni,
 - wzmocnienie funkcji edukacji przyrodniczej (np. centrum edukacji przyrodniczej w budynku na terenie ogrodów wrażeń, ścieżki przyrodnicze)
 - ochrona najcenniejszych przyrodniczo części parku w strefach biocenotycznych.
- IV. OCZYSZCZENIE I RENATURALIZACJA GRABISZYŃKI ORAZ REWALORYZACJA GÓRKI SKARBOWCÓW (zabezpieczenie przed erozją)
- V. REWITALIZACJA I ODTWORZENIE GŁÓWNYCH ŚCIEŻEK (w technologii nie inwazyjnej i nie szkodzącej korzeniom drzew, uwzględniające retencję/spływ wody), WYTYCZENIE DRÓG TECHNICZNYCH, ZABEZPIECZENIE WJAZDÓW PRZED NIEUPRAWNIONYMI POJAZDAMI.
- VI. ZAPRZESTANIE KOLEJNYCH INWESTYCJI, NIEZWIĄZANYCH Z NADRZĘDNĄ FUNKCJĄ PARKU, ZE WZGLĘDU NA OSIĄGNIĘTE JUŻ MAKSYMALNE NASYCENIE TEGO TYPU OBIEKTAMI.
- VII. KONSULTACJE SPOŁECZNE OSTATECZNEJ WERSJI MASTERPLANU, PRZED WDROŻENIEM DO REALIZACJI.
- VIII. ZAPEWNIENIE SKUTECZNEJ, SPOŁECZNEJ (niezależnej) KONTROLI NAD STANEM PARKU.
- IX. ODZYSKANIE ZAWŁASZCZONYCH TERENÓW – część działki nr 33/4 AM36 obręb Grabiszyn – od strony ul. Odkrywców.

Priorytety zostały przyjęte w zakresie zależnym w pełni od ZZM. Zagadnienia pozostające w kompetencjach wielu jednostek, nie tylko miejskich, będą podejmowane, uzgadniane i realizowane w miarę możliwości. Do poszczególnych kwestii odniesiono się w punktach opisanych w dalszej części raportu.

9. PLANOWANIE, ZARZĄDZANIE, PIELEGNACJA, OPIEKA

MAŁA ARCHITEKTURA – INFRASTRUKTURA LINIOWA

WARSZATY KONSULTACYJNE

- Oświetlenie powinno być minimalne – obecny stan jest zadowalający, bo funkcja przyrodnicza nadrzędna.
- Oświetlenie kompleksowo ze ścieżkami
- Zabezpieczenie wjazdu do parku (kluczyk tylko dla obsługi)
- Drogi techniczne w Masterplanie są ok, ale muszą być respektowane (używane tylko jako drogi techniczne)
- Duże kosze przy drogach technicznych, regularne opróżnianie
- Grabienie liści na ścieżkach regularne w miarę potrzeby.
- Rutynowa renowacja ścieżek
- Mała architektura dostosowana do charakteru terenu dawnego cmentarza
- Tablice z regulaminem oraz info o wartościach przyrodniczych i zabytkowych
- Toalety tak, ale estetyczne (w strefach rodzinnej, modernistycznej, Ogrodu Wrażeń).
- Obrzeża przy ścieżkach np. roślinne, aby chronić strefy roślinne (biocenotyczne), również w formie kłód (z wyciętych drzew); rozwiązania naturalne – nie krawężnik czy obrzeża metalowe.
- Rów permakulturowy przy Górcie Skarbowców - kompleksowe zabezpieczenie zboczy i zwiększenie retencji wody, jeden rów/wał/ nie załatwi sprawy
- ławki przede wszystkim wzdłuż Al. Romera
- Tablice edukacyjne w strefie biocenotycznej (nie za placem zabaw i siłownią) – przy ścieżkach
- Zróżnicowanie szerokości ścieżek
- Mała Architektura ujednolicona pod względem materiału – dostosowanie jednak do stref, projektowanie indywidualne
- Place zabaw zaprojektowane indywidualnie, dostosowane do charakteru
- Ekopark – odwołać się do rz. Ślęzy w formie tablic informacyjnych oraz dostosowanej małej architektury (np. Ślężanie (?))

- Zaplanować spójną identyfikację w parku – dla tablic w parku
- Ograniczyć ilość małej infrastruktury
- Kosze przy Al. Romera i w stronę Ślęzy do łąki / w miejscach piknikowania pomysł na beczki dowożone czasowo (np. na weekendy) a nie montowane na stałe
- Informacja sugestywna o nieśmieceniu
- Sprzątanie parku ze śmieci pozostałych wszędzie – dlaczego firma tego nie robi??
- Ławki nie powinny być wszędzie – nie w części środkowej i strefach biocenotycznych (ławek raczej nie brakuje)
- Forma bramy do Ogrodu Wrażeń bardziej estetyczna
- Mniej tablic
- Przy ścieżkach (budowie) nie uszkadzać korzeni drzew
- Skuteczny nadzór nad prowadzonymi pracami / dobre praktyki poszanowania przyrody / nadzór dendrologiczny i przyrodniczy ogólnie we wszystkich inwestycjach
- Projektowanie zintegrowane
- Odnowienie „psiego parku”
- Niektóre ścieżki w strefie biocenotycznej wyniesione – np. drewniane pomosty lub inne rozwiązania (nie śliskie)
- W strefie środkowej dawnego cmentarza nie odtwarzać rond i ścieżek – nie inwestować nadmiernie
- Remont zabytkowego muru M. Berga
- Usunięcie tablic dla biegaczy (pomysł oznaczeń jak na szlakach (malowanie na drzewach – a nie tablice na słupkach), tablice tylko przy wejściu z planem całości

OPIEKA NAD PARKIEM

WARSZATATY KONSULTACYJNE

- Stworzenie funkcji „oficera parkowego” (osobny dla każdego parku, zawodowy – funkcja płatna plus dodatkowo monitoring społeczny) / uwaga „oficer” dla większych parków i kilku „szeregowych parkowych” opiekujących się konkretnymi parkami.
- Regulamin parku + telefony alarmowe przy wejściach
- Przywrócenie patroli policji
- Kodeks dobrych praktyk + materiały instruktażowe wykorzystywane w SIWZ
- ZZM informuje mieszkańców i rady osiedli oraz SRPG o wszystkich inwestycjach w parku: planowane nasadzenia, programy naprawcze, wycinki...
- Podporządkowanie projektów WBO funkcji parku – priorytet ochrona przyrody!!!
- Centrum edukacyjne w ogrodzie wrażeń – miejsce / przestrzeń interakcji i spotkań zarządcy parku i strony społecznej, mieszkańców. Budynek na centrum społeczne.
- Organizowanie akcji sprzątania parku 2 x w roku – połączony z integracją mieszkańców

- Szerzenie wiedzy: spotkania, spacery z ekspertami: przyrodnikami, entomologami, ornitologami (małe granty).
- Monitoring tylko społeczny – bez kamer.
- Nadzór nad realizacją zapisów SIWZ – w tym właściwe jakościowo rośliny.
- Metryka każdego drzewa (na dalszym etapie).
- Kontrola kwalifikacji personelu pielęgnującego park – nadzór ZZM, Zielonego Departamentu, Konserwatora Zabytków.
- Nadzór dendrologiczny nad wszelkimi wycinkami oraz pielęgnacją drzew i krzewów.
- Społeczna grupa przy Radzie Osiedla.
- Ogrody społeczne sadzone przez mieszkańców.
- Odzyskanie terenów nieprawnie zajętych przez osoby prywatne (wzdłuż Odkrywców – ogrody prywatne).
- Szczegółowa i publicznie dostępna inwentaryzacja fauny i flory.
- Respektowanie sezonu lęgowego w parku. Ogólnie stosowanie się do zapisów ustawy o ochronie przyrody!
- Park to żywy ekosystem – wszystkie osoby, które zajmują się pielęgnacją (podwykonawcy) i które ją zlecają powinni uczestniczyć w regularnych szkoleniach, warsztatach etc.
- Nadzór specjalistów (przyrodników) nad realizacją wszystkich inwestycji.

STREFY BIOCENTOTYCZNE

WARSZATATY KONSULTACYJNE

- Wyznaczenie w Masterplanie stref biocentotycznych (na rysunkach w czasie warsztatów wyznaczono przybliżone zasięgi proponowanych takich stref biocentotycznych, linia zielona ciągła oznacza granicę strefy, linia przerywana oznacza strefę przejściową)
 - a. W części cmentarnej parku (rys. 3.3) strefa biocentotyczna (granice do dyskusji) nawiązująca do naturalnej granicy wydzielen cmentarnych wraz ze strefami przejściowymi, obszar strefy ograniczony aleją lipową z utrzymaniem osi do pomnik pamięci (bardziej intensywne utrzymanie/strefa „mniej dzika”), *cały Stary Cmentarz za wyjątkiem terenu przy pomniku i Samej alei Lipowej powinien być strefą biocentotyczną.*
 - b. Część północna parku (rys.3.1) – strefa biocentotyczna wzdłuż cieku wodnego, ponadto nasadzenia izolacyjne wzdłuż dużych ulic (np. grupy krzewów),
 - c. Postulowane tereny biocentotyczne wzdłuż Grabiszynki (rys.3.5)– brzegi obsadzone olchami, zatoczki ze spowolnieniem przepływu wody +schronienie dla kaczek
 - d. Strefa dla rowerów poza strefą biocentotyczną – na terenie nowoprojektowanego Ekoparku (górnica rowerowa) (rys. 3.7-1)

- Sposób pielęgnacji stref biocenotycznych/sposób postępowania (zasady generalne, wymagają sprecyzowania w zależności od lokalizacji):
 - a. Brak koszenia lub ograniczone koszenie, koszenie z przesunięciem 3-4 tygodni (nie w jednym terminie), koszenie raz do roku
 - b. Nieusuwanie powalonych drzew (do pewnego stopnia też tych na terenie dawnych cmentarzy)
 - c. Niegrabienieliści
 - d. Na terenie Parku Modernistycznego wprowadzenie strefy zgodnie z charakterem tej części założenia („częściowa biocenoza”)
 - e. Zachowanie istniejącej zlewni (?) (Ekopark)
 - f. Zakaz używania ciężkiego sprzętu, ręczne prowadzenie prac tam gdzie dopuszcza się ich prowadzenie
 - g. Odbudowa runa na terenie całego parku oraz ograniczenie grabienia liści (byliny i niskie krzewy)

UTRZYMANIE I PIELĘGNACJA DRZEW I KRZEWÓW

WARSZATATY KONSULTACYJNE

- Zaprzestanie przycinania drzew we wszystkich strefach parku z uzasadnionymi wyjątkami (aleja Grabowa – do miejsca pamięci) pod ścisłą kontrolą arborysty i dendrologa
- Cięcia krzewów zgodnie ze sztuką ogrodniczą (zaprzestanie brutalnych cięć, odtworzenie naturalnego pokroju)
- Delikatne formowanie wzdłuż ciągów komunikacyjnych (chodniki) dla utrzymania skrajni

- Stanowcza ochrona ściółki parkowej (pozwolić na jej akumulację – opadłe liście i tam gdzie ściółka jest zniszczona-mulczowanie) ściółka jako siedlisko różnych organizmów – poprawa jakości siedlisk
- Pozwolenie siewkom i podrostom na swobodny rozwój . Zdrowe siewki – dobry materiał dla parku
- “Dać przyrodzie podziałać”
- Dosadzenie warstwy podszytu (zgodnie z charakterem parku i siedliskiem) (krzewy) w miejscach szczególnie zdewastowanych i odsłoniętych .Naturalna ochrona parku dzięki krzewom (3 piętra)
- Na części powierzchni parku – pozostawiać martwe drewno. Pozostawianie „świadków”
- Strefy biocenotyczne – pozwalamy na naturalne procesy (w tym swobodne obumieranie drzew i krzewów) w tych strefach można składować też martwe drewno z innych części parku
- Współpraca z grupą oficera parku
- Ścisły nadzór specjalistów nad wykonawcami prac pielęgnacyjnych
- Minimalizacja użycia inwazyjnego sprzętu i maszyn (preferowanie narzędzi ręcznych – dokładność wykonywanych prac) cięcia krzewów, grabienie liści,
- Publiczne raporty (!) i informacje (!) o stanie bieżącym parków (zieleni) wynikającym z kontroli
- Pozostawienie pniaków (nie frezujemy!) - wyjątki: tam, gdzie kompozycja wymaga posadzenia drzewa w tym samym miejscu, strefa północna
- W niektórych (wyznaczonych) ważnych biocenotycznie strefach , nie robimy nic pozwólmy działać (odtworzyć się) naturze
- W trybie pilnym odtworzenie bariery z krzewów wzdłuż dawnych murów (zgodnie z projektem rewaloryzacji)
- Odpowiedni, co do jakości i wielkości materiał szkółkarski
- Szpaler krzewów od strony Hallera oraz skarbowców (nie przycinać)
- Pozostawianie „Świadków” – przycięcie drzew do bezpiecznej wysokości (świerki, sosny, modrzewie)
- Regularne usuwanie jemoły (lepiej robić strefowo)!
- Usunięcie jeżyny z tarnin nad Grabiszynką (przy boisku)
- Dosadzenie drzew zimozielonych na górcie skarbowców
- Dosadzenie zanikających a obecnych dawnej drzew i krzewów (antyпка , dereń jadalny, kalina, głogi, tarnina – kontrola rowerzystów)

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Podczas dyskusji nad poszczególnymi tematami (omówionymi poniżej) po raz kolejny wyraźnie wskazano na konieczność minimalizacji inwestycji i przedsięwzięć w parku. Dotyczyło to zarówno oświetlenia, jak i technologii wykonywania dróg i ścieżek, wprowadzania nowych atrakcji, pielęgnacji zieleni (mniej koszenia, grabienia i pielęgnowania drzew). Za bardzo ważne uznano

wskazanie nadrzędnej funkcji Parku (przyrodnicza z priorytetem ochrony przyrody), określenie funkcji przyrodniczych i rekreacyjnych – priorytetów zgodnych z celami ochrony jako determinanty dla inwestycji. Za istotne uznano też wprowadzenie informacji o atrakcjach przyrodniczych i kulturowych (w formie stonowanej i estetycznej i spójnej dla Parku) zawierające też treści dydaktyczne/edukacyjne. Park ma wiele wartości, a większość z nich nie jest powszechnie znanych.

Zarząd Zieleni Miejskiej stoi na stanowisku, że wartości historyczne i przyrodnicze Parku Grabiszyńskiego są priorytetem. Wszelkie elementy infrastruktury muszą być podporządkowane tym funkcjom.

Wartości i potencjał, jakie niosą ze sobą możliwości włączenia do parku Ogrodów Wrażeń – po dawnym ogrodnictwie i Ekoparku, są nie do przecenienia i jest to jedno z najistotniejszych wyzwań na przyszłość. Badania ankietowe przeprowadzone w ramach konsultacji potwierdzają ten kierunek. W razie pojawienia się możliwości finansowania takich rozwiązań z udziałem środków zewnętrznych, ZZM podejmie takie starania.

W trakcie spotkań na warsztatach konsultacyjnych poruszono wiele kwestii związanych z bieżącą konserwacją parku oraz nadzorem nad wykonywanymi pracami. Wnioskowano o ograniczenie pielęgnacji zieleni wskazując na m.in. ograniczenie koszenia, grabienia. Poniżej wyjaśniamy kwestie utrzymania parku.

W Parku Grabiszyńskim grabione i koszone jest poniżej 50% powierzchni terenu. Jest to rutynowy zabieg ogrodniczy, dzięki któremu utrzymujemy nawierzchnie trawiaste w dobrej kondycji, w ten sposób zapobiegamy żółknięciu, zamieraniu i gniciu źdźbeł pozbawionych światła i tlenu pod pokrywą z liści. Długo zalegające liście powodują wystąpienie pleśni śniegowej, a w konsekwencji zamieranie traw. Grabienie liści z terenu parku odbywa się sukcesywnie w okresie jesienno-zimowym. W parku występują liczne skupiny krzewów i roślin okrywowych, w których zalegają liście, stanowiące doskonałe schronienie dla licznych drobnych zwierząt. Znaczna część biomasy pozostaje w parku i użyźnia glebę. W środkowej części parku, ZZM nie grabi liści i tym bardziej ich nie wywozi. Liście wygrabiane z alejek przekładane są w kierunku kwater. Liście poza alejkami grabione są tylko przy dojściu do Pomnika Wspólnej Pamięci, w sąsiedztwie placu zabaw i północnej części parku.

Zgodnie z wytycznymi, wycinane są tylko samosiewy drzew, które zakłócają historyczną kompozycję parku i uniemożliwiają prawidłowy rozwój krzewów, oraz roślin niskiego piętra.

Teren Parku Grabiszyńskiego jest wpisany do rejestru zabytków. ZZM we współpracy z ekspertami wyznacza strefy biocenotyczne, na których po uzgodnieniu z MKZ będą pozostawiane pojedyncze kłody drzew pochodzących z wycinek sanitarnych. Tak jak było dotychczas, pozostawiane będą drzewa „świadki”, które dodatkowo zostaną opatrzone informacją edukacyjną. O pozostawieniu kłód i „świadków” decydować będą przede wszystkim względy bezpieczeństwa.

Masterplan jako dokument strategiczny, nie projekt wykonawczy, nie zakładał nigdy wycinki drzew. Drzewa w parku są typowane do wycinki jedynie ze względów sanitarnych, w ramach bieżącej konserwacji zieleni. Usuwane są drzewa suche, zamierające i stwarzające zagrożenie. Po

ostatnich pracach związanych z wycinką został opracowany „Plan naprawczy po wykonaniu prac związanych z usuwaniem obumarłych drzew na terenie Parku Grabiszyńskiego – tereny pocmentarne” autorstwa nowo powołanego kierownika robót. Został on zweryfikowany przez niezależnych ekspertów. Zgodnie z planem naprawczym, firma prowadząca prace, odtworzyła runo parkowe. Zostały też naprawione uszkodzone alejki parkowe. Po wykonaniu operatu dendrologicznego zostanie opracowany projekt nasadzeń. Jednocześnie należy zaznaczyć, że na terenie parku znajdują się jeszcze suche drzewa. Po wykonaniu szczegółowej dokumentacji, ZZM przystąpi do prac związanych z wycinką sanitarną. W parku w formie „świadków” pozostać mogą jedynie te drzewa, przy których nie ma ryzyka wywrócenia w kierunku, w którym przebywają ludzie. Wartym uwagi jest fakt, że by pozostawić drzewo w formie „świadka” również niezbędna jest decyzja administracyjna na usunięcie drzewa, wydana przez Marszałka Województwa lub Miejskiego Konserwatora Zabytków.

W kolejnym przetargu na utrzymanie Parku Grabiszyńskiego pojawi się zapis o wyznaczonych drogach technologicznych i ograniczeniu poruszania się ciężkim sprzętem po terenie parku. Zostanie wprowadzony zakaz wykorzystywania dmuchaw do sprzątania alejek parkowych. W trakcie prowadzenia prac związanych z bieżącą konserwacją nie ma możliwości wyeliminowania sprzętu mechanicznego. Dzieje się to między innymi przy koszeniu trawy czy cięciu pielęgnacyjnym drzew i krzewów. Jednak w przygotowywanym przetargu na bieżące utrzymanie zieleni zostaną uwzględnione bardziej szczegółowe zapisy, dotyczące jakości, sposobu i sprzętu wykorzystywanego do wykonywania prac. Na dalszych etapach dyskusji o przyszłości parku wskazane wydaje się też rozważenie wprowadzenia „koszenia” traw przy wykorzystaniu zwierząt gospodarczych np. owiec. Dodatkowo Zarząd Zieleni Miejskiej zwiększy nadzór nad realizacją prac poprzez utworzenie dodatkowych etatów i efektywniejszy podział zadań.

W celu weryfikacji sposobu pielęgnacji parku zlecono niezależnym ekspertom opracowanie wytycznych dotyczących sposobu i metod prowadzenia prac na terenie parku, zaleceń do prowadzenia prac pielęgnacyjnych na terenie całego Parku Grabiszyńskiego w zakresie: technologii związanej z usuwaniem drzew i krzewów, prowadzenia cięć pielęgnacyjnych drzew i krzewów, zaleceń co do pozostawiania pni, kłód pełniących funkcje biocenotyczne i zalecenia dotyczące stref biocenotycznych. Wytyczne te zostaną uwzględnione w trakcie prowadzenia prac konserwacyjnych.

W bieżącym roku został ogłoszony i rozstrzygnięty przetarg na projekt pn. Rewaloryzacja Parku Grabiszyńskiego oraz Parku Górka Skarbowców, głównie w zakresie zieleni, z uwzględnieniem piętrowości parku. Po wykonaniu szczegółowej inwentaryzacji zieleni i projektu nasadzeń, również tych kompensujących zrealizowane wycinki, ZZM przystąpi etapowo do wykonania prac. Dokumentacja ta będzie również zawierać plan sytuacyjny rozmieszczenia elementów małej architektury wraz z rozwiązaniami projektowymi i spójnym systemem identyfikacji wizualnej (także tablic informacyjnych, słupków, oznaczeń biegowych, stojaków), projekt

zagospodarowania Strefy Rodzinnej i Alei Romera oraz projekt zabezpieczenia skarp Górki Skarbowców.

Alejki w parku projektowane będą indywidualnie, z uwzględnieniem istniejącej zieleni, z dobrem takich rozwiązań, które pozwolą na ograniczenie ingerencji w system korzeniowy, wyniesione ponad otaczające tereny zieleni, z zachowaniem odpowiednich spadków. Nawierzchnie będą przepuszczalne, wykonane z kruszyw naturalnych. Uwzględniony zostanie podział na drogi technologiczne i inne, co pozwoli na ograniczenie dostępu pojazdów ciężkich w miejsca do tego nie przeznaczone. Istotną kwestią jest zabezpieczenie parku przed dostępem pojazdów nieupoważnionych.

Uchwalony regulamin parków miejskich Wrocławia zostanie ustawiony w strefach wejściowych parku.

W zakresie odzyskania powierzchni parku zajętych przez prywatnych właścicieli w rejonie ul. Odkrywców Miasto będzie kontynuować działania w celu uregulowania tej kwestii.

Zarząd Zieleni Miejskiej będzie na bieżąco informował stronę społeczną i Radę Osiedla o strategicznych działaniach w parku. Celem podejmowania decyzji w zgodzie z potrzebami społecznymi, przyrodniczymi i historycznymi parku powołana została Rada Parku Grabiszyńskiego, w skład której wchodzi przedstawiciele Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Rady Osiedla i zgłoszonych przedstawicieli organizacji pozarządowych i mieszkańców. Notatki z zebrań Rady będą ogólnodostępne.

10. PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W ZARZĄDZANIU PARKIEM

RELACJE URZĄD MIEJSKI A MIESZKAŃCY

WARSZATATY KONSULTACYJNE

- Bardzo potrzebny jest szybki i sprawny kontakt
- Zdarzają się incydenty – wtedy potrzebna jest możliwość sprawdzenia czy zostało zgłoszone: do Straży Miejskiej, do Zarządu Zieleni Miejskiej, do Miejskiego Konserwatora Zabytków?
- MAM – Mobilny Asystent Mieszkańca wskazana rozbudowa modułu o zieleni (obecnie można zgłaszać nieskoszoną trawę i zagrażające gałęzie) – potrzebna jest promocja, np. QR kod
- Tablice informacyjne – powinny być wyraźne
- Dostępna powinna być informacja o tym, że Park to zabytek – wskazana edukacja w tym zakresie
- Inspektor z Zarządu Zieleni Miejskiej odpowiada za zbyt dużo parków, powinien mieć mniej by częściej bywać w Parku i reagować
- Wprowadzić informacja o Parku na google map
- Wskazana edukacja dla straży miejskiej, pożarnej, policji – szkolenia, przygotowanie informacji na co zwracać uwagę, jak reagować
- Tablice informacyjne w każdej strefie – co wolno, czego nie wolno
- Strażnicy Miejscy dla łatwiejszej kontroli nad dużym terenem mogliby poruszać się rowerami
- Ważne informacje zwrotne do mieszkańców o podjętych działaniach i przeciwdziałaniu – da poczucie, że coś się dzieje i że są efekty
- Można wykorzystać media społecznościowe (np. profil FB Zielony Wrocław lub utworzyć profil ZZM – również jako kanał raportowania o działaniach miasta (skorzystać z przykładu Warszawy, Krakowa)
- Potrzebny stały kontakt Rad Osiedla z ZZM i Społeczną Radą Parku – planowanie, raportowanie
- Potrzeba informowania zawczasu, na etapie planowani a nie realizacji, np. informacja o przetargach (współpraca w przygotowaniu)
- Pomysł Centrum Edukacyjnego przy Parku – dotowane przez Gminę
- Potrzeba zrozumienia (z obu stron: miejskiej i społecznej) sposobu funkcjonowania Parku i celów jego ochrony
- Obecnie potrzebna jest informacja o odpowiedzialności za to co się stało (wycinki drzew w Parku) i zapobieganie takim sytuacjom w przyszłości
- Postulowany większy wpływ Rady ds. Zieleni na funkcjonowanie Parku i terenów zielonych

- Postulowane większe zaangażowanie Ogrodnika Miejskiego w działania realizowane w Parku

Dodatkowe uwagi zgłaszane z sali

- Wskazana edukacja o Parku w szkołach
- Przydatna byłaby aplikacja dla mieszkańców edukująca o Parku

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Celowe jest stworzenie systemu informującego mieszkańców o działaniach planowanych i podejmowanych w Parku – z wykorzystaniem różnych form i kanałów komunikacyjnych. Ważną kwestią jest utrzymywanie kontaktu pomiędzy Urzędem Miejskim a stroną społeczną (Rada Osiedla, Społeczna Rada Parku). Istotne jest również wykorzystanie Parku w edukacji, w tym prowadzenie w Parku zajęć edukacyjnych, a w przyszłości stworzenie Centrum Edukacyjnego. Celowe byłoby wprowadzenie podobnych rozwiązań informacyjno-edukacyjnych również dla innych parków w mieście.

ODPOWIEDŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – RELACJE URZĄD A MIESZKAŃCY

Zarząd Zieleni Miejskiej jest jednostką pomocniczą Gminy Wrocław z siedzibą przy ul. Trzebnickiej 33, tel. 71 328 66 11/12 gdzie telefonicznie lub osobiście można się zgłaszać w celu poznania planów dotyczących utrzymania i rozwoju poszczególnych parków. W 2018 roku ZZM regularnie spotykał się z mieszkańcami m.in. w celu wyjaśnienia i ustalenia kwestii związanych z bieżącym utrzymaniem parku (więcej: www.wroclaw.pl/rozmawia/o-parku-grabiszynskim). Na terenie parku planuje się ustawienie tablic z regulaminem parków miejskich oraz tablic informacyjnych, gdzie również będą umieszczone telefony alarmowe. Informacje na temat przetargów można znaleźć na stronie ZZM: www.zzm.wroc.pl. Informacje o strategicznych działaniach na terenie parku będą przekazywane do Rady Osiedla i konsultowane z nowopowstającą Radą Parku Grabiszyńskiego. Aktualnym narzędziem komunikacji ZZM z mieszkańcami w kwestii Parku są m.in. profil na Fb Zielony Wrocław, konto na Twitter, zakładka na stronie internetowej Wrocław Rozmawia www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje, stały kontakt z Radą Osiedla.

UDZIAŁ SPOŁECZNY W ZARZĄDZANIU PARKIEM – RADA PARKU

WARSZATATY KONSULTACYJNE

- Rada reprezentuje dobro Parku i przyrody go stanowiącej
- Celem rady jest ochrona terenu Parku w jego aspektach przyrodniczych i kulturowych z umożliwieniem funkcji edukacyjnej oraz rekreacyjnej
- Wszystkie pozostałe funkcje parku muszą być podporządkowane celowi ochrony terenu Parku
- Celem Rady nie jest „dogadzanie” wszystkim
- Konieczne jest stworzenie regulaminu/konstytucji Parku
- Rada Społeczna pełni funkcję kontrolną dla realizacji konstytucji/master planu /regulaminu, którego celem będzie ochrona dóbr przyrodniczych
- Rada składa się z przedstawicieli grup działających /związanych z parkiem – eksperci są potrzebni, ale nie wystarczą
- Rozważano relację pomiędzy Radą Społeczną a Radą Osiedla (np. czy Rada Społeczna mogłaby być komisją RO?) – nie wypracowano jednak w tym temacie żadnej zgodnej rekomendacji
- Rozważano możliwość wprowadzenie kadencyjności składu Rady – nie wypracowano jednak w tym temacie rekomendacji
- Rozważano możliwość dokooptowania do Rady „liderów” grup, ruchów społecznych, przedstawiciele nie zrzeszonych/mieszkańców – nie wypracowano jednak w tym temacie rekomendacji

Dodatkowe uwagi zgłaszane z sali

- Po co Park? – najważniejsza jest wizja dla Parku
- Głosowanie nie jest najlepszą metodą wyboru przedstawicieli społecznych
- Dla zaangażowania społecznego warto wykorzystać szkoły. Szkoły są dobrym kanałem informacyjnym
- Można rozważyć organiczny rozwój formuły społecznego udziału w zarządzaniu Parkiem (uwaga indywidualna zgłaszana przez Pana Tomasza Ossowicza): w następujących fazach: I okres działania Społecznej Rady Parku Grabiszyńskiego (formuła otwarta, ale Rada uznawana przez Prezydenta); II okres - na podstawie doświadczeń z pracy z okresu I zastanowić się nad formułą (m.in. w aspekcie poszerzania Rady, odświeżania, etc.); III okres – zarejestrowanie organizacji reprezentatywnej (jedna organizacja zajmująca się konkretnym parkiem) – model działający np. w USA

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Uczestnicy spotkania uznali Społeczną Radę Parku Grabiszyńskiego jako reprezentatywną inicjatywę, której udział społeczny powinien być ważny w procesie zarządzania Parkiem. Celem Rady jest ochrona terenu Parku w jego aspektach przyrodniczych i kulturowych z umożliwieniem funkcji edukacyjnej oraz rekreacyjnej. Rada pełni społeczną funkcję doradczą i kontrolną w zakresie zarządzania Parkiem i realizacji ustaleń dla Parku. W chwili obecnej Rada nie jest sformalizowana instytucjonalnie – jest niezależną inicjatywą zainteresowanych mieszkańców.

Działanie podobnych ciał społecznych byłoby wskazane również dla innych parków Wrocławia – jednak ich powstanie uzależnione jest od aktywności ludzi.

ODPOWIEDŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – RADA PARKU

Zgodnie z Zarządzeniem nr 25/2018 Dyrektora ZZM we Wrocławiu z dnia 22 sierpnia 2018 roku przeprowadzono nabór do Rady Parku Grabiszyńskiego. Rada będzie ciałem doradczym dla ZZM w sprawach dotyczących zagospodarowania i utrzymywania Parku Grabiszyńskiego. Rada będzie powoływana na okres 2 lat i będzie składać się z 9 członków. Wśród nich znajdą się miejsca dla przedstawicieli środowiska uniwersyteckiego, dla przedstawiciela Rady Osiedla Grabiszyn-Grabiszynek, organizacji ekologicznych oraz przedstawicieli grup formalnych i nieformalnych.

WROCŁAWSKI BUDŻET OBYWATELSKI W RELACJI DO MASTERPLANU I PARKU

WARSZATATY KONSULTACYJNE

- Masterplan nadrzędny wobec WBO. Projekty WBO powinny być ściśle to tak "z uzgodnioną wersją Masterplanu i konstytucją Parku, która zawiera opis jego nadrzędnej funkcji oraz priorytetów
- Najważniejsza jest funkcja przyrodnicza oraz kulturowa parku. Projekty WBO kolidujące z charakterem przyrodniczym, zabytkowym i historycznym Parku nie powinny być realizowane – nie poddawane głosowaniu, wstrzymywane na etapie weryfikacji
- Koncepcje wynikające z dyskusji są bardziej wartościowe od głosowania WBO
- Głosy ekspertów są ważne
- Wstrzymanie projektów WBO do czasu uchwalenia Masterplanu. Przy czym były głosy przeciwne, mówiące by akceptować te projekty, które zgodne są z Masterplanem – problematyczne jest jednak to, że Masterplan jest w trakcie konsultacji. Były też głosy aby

do czasu przyjęcia Masterplanu wyłączyć projekty inwestycyjne, dopuścić natomiast zielone obejmujące pielęgnacje i nasadzenia

Dodatkowe pomysły

- Zmiana zasad WBO (dopuszczenie głosów sprzeciwu)
- Więcej zielonych inwestycji w WBO. Oddzielny Budżet WBO na projekty przyrodnicze o odpowiednio zwiększonym budżecie
- Projekty WBO powinny być opiniowane przez fachowców – w tym specjalistów w zakresie przyrody
- Nadrzędna powinna być wartość przyrodnicza w przypadku projektów zgłaszanych do WBO również w innych parkach

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Masterplan dla Parku Grabiszyńskiego, po jego przyjęciu powinien być nadrzędny wobec WBO. Projekty WBO powinny być ściśle zgodne z Masterplanem. Do czasu przyjęcia Masterplanu celowe jest wstrzymanie projektów WBO na terenie Parku. Projekty realizowane w ramach WBO na terenie wrocławskich parków nie powinny kolidować z ich walorami przyrodniczymi i kulturowymi.

ODPOWIEDŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – PARK A WBO

Masterplan jest dokumentem strategicznym przedstawiającym możliwe kierunki rozwoju parku. Został stworzony w celu określenia priorytetów rozwojowych i utrzymaniowych dla Parku Grabiszyńskiego. Wrocławski Budżet Obywatelski działa na ściśle określonych zasadach a Masterplan i raport z konsultacji będą służyć jako dokumenty pomocnicze przy opiniowaniu wniosków Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego. W roku 2018 wszystkie projekty WBO zostały zawieszane do czasu zakończenia konsultacji. Projekty z lat poprzednich, będą realizowane w miarę możliwości z uwzględnieniem niniejszego raportu z konsultacji. Ponadto nadal Rada Osiedla będzie mogła zgłaszać swoją opinię dotyczącą zgłaszanych projektów. Przy realizacji poszczególnych inwestycji należy pogodzić walory przyrodnicze, kulturowe z potrzebami wszystkich grup mieszkańców.

ODPOWIEDŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – PROJEKTOWANIE, ANALIZY DENDROLOGICZNE, FAUNA I FLORA

Przy zleceniu projektów budowlanych i wykonawczych na zagospodarowanie Parku Grabiszyńskiego Zarząd Zieleni Miejskiej będzie wymagał od projektanta wykonania szczegółowych analiz dotyczących parku tj. uzyskanie wytycznych konserwatorskich, konsultacje koncepcji i projektów, w dokumentacji należy uwzględnić opracowania i publikacje dotyczących parku (Masterplan, Raport z konsultacji, plan pielęgnacji parku, analizy i studia historyczne), opracowanie operatu dendrologicznego – szczegółowej inwentaryzacji zieleni wraz z gospodarką drzewostanem, badania siedliskowe pozwalające na stwierdzenie gatunków cennych i chronionych celem uniknięcia rozwiązań mogących wpłynąć negatywnie na funkcjonowanie siedliska lub jego elementu.

11. POZOSTAŁE ZAGADNIENIA

WARSZATATY KONSULTACYJNE

W TEMACIE GASTRONOMII

- Gastronomia stacjonarna: do rozważenia tylko w wybranych miejscach np. w lokalizacji stare ogrodnictwo (np. kawiarnia). Pętla przy Raławickiej też możliwa, ale połączone z kompensacją przyrodniczą
- Mobilna gastronomia: wózki rowerowe w wyznaczonych punktach (proponowane lokalizacje: pętla tramwajowa, place zabaw, górka skarbowców), ograniczona liczba tych punktów i wózków, zakaz wjazdu na trawniki
- Nie dla foodtrucków samochodowych, ewentualnie na pętli tramwajowej przy górze żołnierzy, ale absolutny zakaz wjazdu na łąkę i w głąb parku!
- Gastronomia otwarta także dla psów

W TEMACIE SANITARIATÓW I SPRZĄTANIA

- Potrzebne sanitariaty – proponowane lokalizacje: stare ogrodnictwo, pętla tramwajowa, Górka Skarbowców
- Do rozważenia dodatkowe toalety „samoczyszczące” (np. kompostowe) w sezonie letnim do rozważenia (ale nie typu toi-toi)
- Potrzebne sprzątnięcie parku, regularne opróżnianie koszy

W TEMACIE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO

- Konieczność zmiany miejscowego planu tj. pozostawienie terenów zielonych w miejscu obecnych ogródków działkowych przy ul. Odkrywców ZAMIAST planowanej obecnie zabudowy mieszkalnej. Opcjonalnie -zdecydowane zmniejszenie zagęszczenia i zdecydowane obniżenie wysokości planowanej zabudowy tj. zabudowa jednorodzinna
- Proponowana zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w celu zablokowania przedłużenia ul. Odkrywców do Raławickiej i dalej
- Proponowane wyłączenie tranzytu międzyosiedlowego pomiędzy północą a południem Grabiszynka

POZOSTAŁE KWESTIE

- Pozytywna opinia dla centrum kulturalnego /ogrodniczego /edukacyjnego na terenie starego ogrodnictwa (wystawy, warsztaty, spotkania, kawiarnia, etc.)

- Pasieka jako zorganizowana hodowla pszczół dopuszczalna w Parku, jednak ze względu obawy przed niebezpieczeństwem użądlenia - w miejscu oddalonym/oddzielonym (bezpieczeństwo pszczół i ludzi). Równoległe dopuszczalne tzw. „hotele” dla dzikich pszczół
- Konieczne czyszczenie Grabiszynki!!!
- NIE dla głośnej muzyki, alkoholu, imprez, śmieci, typowej restauracji, „styp”, etc
- Celowe otworzenie ogródków działkowych
- Psi park – potrzebny remont i modernizacja

PODSUMOWANIE FUNDACJI EKOROZWOJU

Istotne jest ustalenie dla Parku kwestii formuły gastronomii oraz lokalizacji sanitariatów. Z uwagi na przyrodniczy i kulturowy charakter stosowane powinny być rozwiązania mało inwazyjne – typu rowerowe wózki, zamiast samochodowych foodtrucków zlokalizowane na obrzeżach i nie niszczące zieleni. Potrzebne są w Parku sanitariaty – również w miejscach nie kolidujących z funkcjami przyrodniczymi i nie burzące estetyki oraz założeń kulturowych parku. Ważne jest wzięcie pod uwagę szerszego otoczenia Parku i zapewnienie jej harmonijnego rozwoju – również z uwzględnieniem zmian w planach zagospodarowania przestrzennego.

ODPOWIEDŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – GASTRONOMIA, TOALETY, PASIEKA

Zarząd Zieleni Miejskiej przychyła się do mało inwazyjnych rozwiązań w kwestii gastronomii w parku. Mamy na uwadze, że sanitariaty w parku są potrzebne. Po analizie możliwości wpięcia do istniejącej sieci wodno-kanalizacyjnej wytypowano w pierwszej kolejności teren przy placach zabaw, przy Górcie Skarbowców. W Strefie Rodzinnej (południowej) będą tymczasowo funkcjonowały sezonowo toalety typu toi-toi.

Ze względu na korzyści, jakie płyną z obecności owadów zapylających na danym terenie, ZZM chętnie udostępni teren Parku na pasiekę. Jej lokalizacja będzie musiała uwzględniać bezpieczną odległość od miejsc intensywnie użytkowanych przez mieszkańców oraz poszczególne okresy kwitnienia roślin.

ODPOWIEDŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – PARK JAKO ZABYTEK

Teren Parku Grabiszyńskiego ze względu na historyczne funkcje i etapy przekształceń należy podzielić na trzy integralne części: dawne cmentarze, Ścieżkę Eugeniusza Romera i Modernistyczny Park Osiedlowy. Teren ten został częściowo wpisany do rejestru zabytków w dwóch etapach: północna i środkowa część dawnych cmentarzy jako tzw. Park Grabiszyński oraz park Górka Skarbowców. Podstawowym postulatem wynikającym z faktu wpisu do rejestru zabytków jest stworzenie projektu rewaloryzacji parku Grabiszyńskiego w całości. Twórcami poszczególnych części parku byli wybitni XIX- i XX-wieczni architekci, architekci krajobrazu i ogrodnicy wrocławscy: Carl Johann Zimmermann, Hugo Richter, Johannes Erbe, Franz Hahnel. Udokumentowane zaangażowanie wszystkich wymienionych twórców pozwala traktować park Grabiszyński jako jedno z najciekawszych modernistycznych założeń Wrocławia. Część północna i środkowa dawnych cmentarzy powinny być potraktowane jako indywidualne dzieła sztuki ogrodowej, a ich rewaloryzacja powinna służyć podkreśleniu indywidualnych cech w zakresie kompozycji, doboru gatunkowego, i form kształtowania roślin. Najmniej wartościowa ze względów historycznych i artystycznych wydaje się część południowa i tutaj zakres rekompozycji może być największy.

ODPOWIEDŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – PARK A INNE OBSZARY ZIELONE

Park Grabiszyński znajduje się na terenie dwóch osiedli Grabiszyna i Grabiszynka. Nie należy jednak rozpatrywać go jedynie jako zamkniętego, niezależnego założenia przeznaczonego dla mieszkańców tych osiedli. Niezbędne jest traktowanie parku jako elementu rozbudowanego pierścieniowo-klinowego systemu terenów zieleni miejskiej we Wrocławiu. Dzięki terenom spacerowym po obu stronach Ślęzy park Grabiszyński jest dostępny dla mieszkańców Partynic, Krzyków, Kleciny, Oporowa i Muchoboru. Wpisuje się w przestrzenny układ nadślęzańskich parków: Klecińskiego, Tysiąclecia oraz Lasku Oporowskiego i nowopowstającego parku przy ul. Awicenny oraz Parku Mamuta na Oporowie. Dzięki terenom spacerowym wzdłuż nasypu kolejowego (dawnej ścieżki Hugona Richtera, która niedługo również będzie rewaloryzowana jako Promenada Krzycka) jest połączony ze Wzgórzem Gajowickim oraz Parkiem Południowym. Złożoność tego systemu jest uwzględniana przy projektowaniu obiektów sportowych, komunikacji miejskiej, ścieżek rowerowych oraz parkingów.

Podstawowe funkcje społeczne parku wiążą się z wypoczynkiem i rekreacją użytkowników we wszystkich grupach wiekowych, o zróżnicowanych zainteresowaniach, aktywnymi i biernymi formami spędzania wolnego czasu. Liczba użytkowników stale rośnie ze względu na zmianę stylu

życia wrocławian (bieganie, rowery i inne aktywności sportowe), potrzebę obcowania z zielenią a także rozbudowę sąsiednich osiedli mieszkaniowych. Aby sprostać oczekiwaniom mieszkańców planuje się powiększenie terenów zieleni w tym obszarze m.in. o tereny dawnego ogrodnictwa miejskiego, Ekoparku, Parku Mamuta. Ważną funkcję społeczną i biologiczną spełniają towarzyszące parkowi ogrody działkowe.

ODPOWIEDŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – WODA W PARKU

W związku z licznymi głosami przeciwko odbudowie sieci wodociągowej, remontu dawnych ujęć wody na terenie parku, Zarząd Zieleni Miejskiej odstępuje od tej propozycji zawartej w Masterplanie. Ewentualna lokalizacja poidełek czy wodotrysków zostanie rozważona na granicy parku, aby zminimalizować ingerencję w istniejący drzewostan. Zaproponowane elementy wodne w strefie Ogrodów Wrażeń zostaną poddane analizie po określeniu docelowego zagospodarowania tej części parku. Pozytywnie w trakcie konsultacji zostały przyjęte zaproponowane rozwiązania z zakresu proekologicznego gospodarowania wodą opadową w strefie Ekoparku.

Podczas konsultacji poruszano też kwestię renaturalizacji i oczyszczenia Grabiszynki. Kwestie eksploatacji są kompetencją MPWiK. Wszystkie planowane prace przez MPWiK zostały szczegółowo opisane w części odpowiedzi na uwagi z pierwszego etapu konsultacji (pkt. 63, str. 22–23). Zarząd Zieleni Miejskiej przy współpracy z MPWiK rozezna możliwość przebudowy skarp i wykonania ewentualnych nasadzeń wzdłuż cieku.

ODPOWIEDŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – KOMUNIKACJA

W obrębie parku zaakceptowano przebieg proponowanych dróg i alejek wraz z przebiegiem dróg technologicznych (dla poruszania się pojazdów obsługi parku), które będą stanowiły jednocześnie ciągi pieszo-rowerowe. W obrębie parku, ze względu na intensywne i swobodne użytkowanie przez pieszych, nie planuje się wydzielenia odrębnych dróg rowerowych, z wyjątkiem strategicznych tras rowerowych wskazanych na jego obrzeżach (wzdłuż ul. Grabiszyńskiej oraz wału Ślęzy).

Nie planuje się budowy miejsc postojowych na terenie obecnego parku. W razie realizacji Ekoparku przeanalizowania będzie wymagało parkowanie w tej części zgodnie z propozycjami przy pętli i ulicy wskazanej w MPZP.

ODPOWIEŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – OŚWIETLENIE

Oświetlenie zostanie zrealizowane do końca 2018 r. w ramach zadania WBO w znacznie mniejszym zakresie niż zakłada Masterplan. Oświetlona zostanie ścieżka Romera, jedna strona Górki Skarbowców oraz alejki na połączeniu ścieżki Romera z Cmentarzem Grabiszyńskim oraz parkingiem przy Wzgórzu Żołnierzy Polskich. W związku ze sprzecznymi głosami dotyczącymi realizacji oświetlenia w parku, Zarząd Zieleni Miejskiej odstępuje od kontynuacji budowy oświetlenia w parku za wyjątkiem terenu w pobliżu placów zabaw przy Górcie Skarbowców.

ODPOWIEŹ ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ – BUDŻET INWESTYCYJNY

Niezależnie od Masterplanu, na terenie objętym dokumentacją realizowane są zadania, które zostały wybrane w ramach WBO na łączną kwotę 2 000 000,00 zł. tj. budowa placu zabaw, siłowni terenowej, oświetlenia, ścianki wspinaczkowej oraz ustawienie ławek, koszy i tablic informacyjnych. W Wieloletnim Planie Inwestycyjnym na wykonanie dokumentacji projektowej, głównie w zakresie zieleni oraz wybranych, a wstrzymanych do tej pory, projektów WBO 2017 nr 615 i 652, zarezerwowano środki na 2018 – 230 010,00 zł (w ramach tych środków został zlecony projekt pn. „Rewaloryzacja Parku Grabiszyńskiego oraz parku Górka Skarbowców”, zadanie 2 i 6) oraz na 2019 – 261 990,00 zł (w ramach tych środków został zlecony projekt pn. „Rewaloryzacja Parku Grabiszyńskiego oraz parku Górka Skarbowców”, zadanie 1,3,4 i 5)

V | PODSUMOWANIE

Sprawa Parku Grabiszyńskiego i związanego z nim Masterplanu jest tematem ważnym dla mieszkańców Grabiszyna i okolic. Niechętnie podchodzą do części proponowanych zmian i udogodnień. Zwracają uwagę, że jedyną rzeczą odróżniającą to miejsce od reszty wrocławskich parków jest jego dziki charakter i leśny klimat. Wyrażają swoje obawy, iż wraz ze wzrostem atrakcji, pojawieniem się nowej zabudowy oraz ingerencji w środowisko naturalne to miejsce utraci swoje wszelkie walory, dające mu indywidualny charakter. Wybrzmiewają również głosy troski o tutejszą faunę i florę. Z drugiej strony mamy do czynienia z licznymi wnioskami mieszkańców o podjęcie działań na terenie parku m.in. poprzez liczne projekty w ramach WBO oraz uwag składanych pisemnie i ustnie do ZZM. W związku z powyższym zaistniała konieczność realizacji dokumentacji, która pozwoli na takie planowanie tych działań, by nie wpływały negatywnie na walory historyczne i przyrodnicze parku oraz były spójne kompozycyjnie. Konsultacyjne społeczne miały zaś pomóc w wytyczeniu kierunków rozwoju parku.

Głównym celem proponowanych rozwiązań i powodem powstania Masterplanu jest ochrona i przywrócenie wysokich wartości historycznych obszarów wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz zagospodarowanie nowych obszarów z uwzględnieniem funkcji społecznych, ekologicznych i rekreacyjnych. W zakresie celów szczegółowych wymienić należy: wzbogacenie struktury przestrzennej i gatunkowej zieleni zgodnie z charakterem i funkcją projektowanego obszaru, uczytelnienie powiązań komunikacyjnych pomiędzy poszczególnymi obszarami z uwzględnieniem likwidacji barier przestrzennych; zwiększenie dostępności; wzbogacenie programu użytkowego z uwzględnieniem różnorodnych funkcji i zróżnicowanych grup wiekowych użytkowników; włączenie obszarów nowych – obecnie nieużytkownych; wzbogacenie wyposażenia poprzez zwiększenie liczby ławek, koszy na śmieci i innych elementów mających wpływ na podniesienie atrakcyjności terenu.

Według znacznej części mieszkańców, jedynym czego potrzeba parkowi to posadzenia nowej roślinności i podjęcie działań mających na celu przywrócenie warstwy poszycia uszkodzonej podczas styczniowych wycinek drzew. Odtworzenie runa zostało wykonane przez wykonawcę prac, a sporządzenie szczegółowego operatu dendrologicznego i projekt rewaloryzacji zieleni to jeden z priorytetów zawartych w dokumentacji. Pamiętajmy jednak, że sam park jest równocześnie zabytkiem – wymagającym stosownej, zgodnej z polskim prawem, opieki i ochrony. Jest miejscem, w który w różny sposób mieszkańcy spędzają swój wolny czas. I jednocześnie jest przestrzenią, w której żyje fauna i flora, i dlatego wymaga spójnej i przemyślanej polityki, troski i rozwoju.

Ze zmian proponowanych w Masterplanie, z największym pozytywnym odzewem spotykają się plany renowacji ścieżek oraz realizacja spójnego układu elementów małej architektury.

Właściciele psów postulują również o zmodernizowanie lub wybudowanie nowego wybiegu dla czworonogów. Propozycja włączenia do parku dodatkowych terenów (Ekopark i teren po dawnym ogrodnictwie – Ogrody Wrażeń) również została pozytywnie odebrana, pomimo, że nie zaakceptowano części proponowanych szczegółowych rozwiązań zawartych w Masterplanie i ostatecznie nie zdefiniowano funkcji tych części parku w trakcie konsultacji.

Oprócz zastrzeżeń do samego Masterplanu mieszkańcy zwracają uwagę na sam proces jego przygotowania i prezentacji. Dziwi ich szczególnie fakt, iż przed rozpoczęciem nad nim prac nie zorganizowano konsultacji społecznych, by zebrać opinię społeczności i zbadać jakie mają oczekiwania wobec inwestycji, mających powstać w Parku Grabiszyńskim. W przyszłości ZZM w razie realizacji tego typu dokumentacji przeprowadzi konsultacje społeczne już na wstępnym etapie tak, by zebrać uwagi mieszkańców i uwzględnić je w powstających dokumentach.

Po przeanalizowaniu przesłanych uwag, opinii i propozycji odnoszących się do Masterplanu Parku Grabiszyńskiego wysuwa się wniosek, że większość mieszkańców Wrocławia biorących udział w konsultacjach krytycznie odnosi się do części zmian proponowanych w Masterplanie. Jednak nie wszystkie głosy są krytycznie nastawione do tego przedsięwzięcia. Najczęściej wymienianymi potrzebami są sanitariaty, renowacja ścieżek, budowa nowego, bądź poszerzenie istniejącego już wybiegu dla psów. Oświetlenie głównych alejek parku jest również rzeczą istotną dla mieszkańców. Podkreśla się przy tym komunikacyjną funkcję parku łączącego Oporów z Grabiszynem, ale i zapewniającym mieszkańcom Grabiszyna dotarcie do komunikacji tramwajowej przy ul. Grabiszyńskiej. Jednak część z mieszkańców zwraca uwagę na wprowadzenie określonych godzin świecenia latarni oraz zwiększenie patroli policyjnych, gdyż pojawiają się głosy, że wraz ze wzrostem oświetlenia pojawi się w parku więcej entuzjastów napojów alkoholowych, którzy zakłócają spokój innych użytkowników oraz nie zachowują po sobie czystości.

Propozycja utworzenia toru saneczkowego na Górcie Skarbowców spotkała się z dezaprobatą mieszkańców. Zwracali oni uwagę, iż obecna trasa zjazdowa dla rowerów i utworzone wokół niej trasy rowerowe są jedynym miejscem do ćwiczeń dla amatorów kolarstwa górskiego, natomiast tworzenie trasy saneczkowej przy minimalnej ilości opadów śniegu w opinii społeczności wydaje się bez sensu. Priorytetem dla Górki Skarbowców jest wykonanie zabezpieczeń skarp i nasadzenia zieleni w celu ograniczenia erozji oraz uporządkowania ruchu rowerowego.

W celu weryfikacji sposobu pielęgnacji parku zlecono niezależnym ekspertom opracowanie wytycznych dotyczących sposobu i metod prowadzenia prac na terenie parku, zaleceń do prowadzenia prac pielęgnacyjnych na terenie całego Parku Grabiszyńskiego w zakresie: koszenia, grabienia, technologii związanej z usuwaniem drzew i krzewów, prowadzenia cięć pielęgnacyjnych drzew i krzewów, zaleceń co do pozostawiania pni, kłód pełniących funkcje biocenotyczne i zalecenia dotyczące stref biocenotycznych. Wytyczne te zostaną uwzględnione w trakcie prowadzenia prac konserwacyjnych.

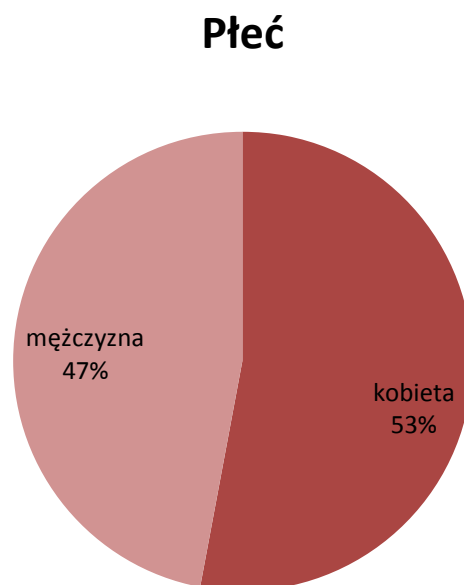
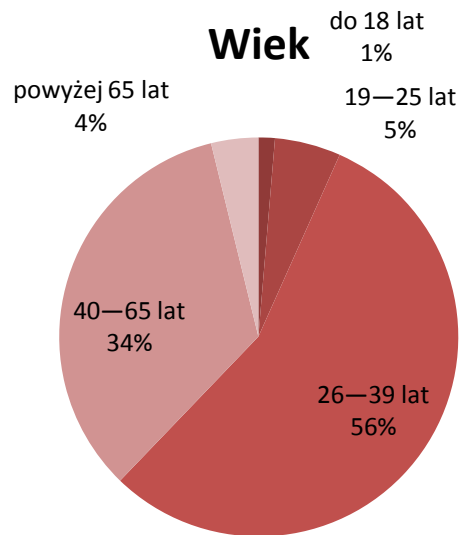
ZZM powołał w 2018 r. Radę Parku Grabiszyńskiego. Rada będzie ciałem doradczym w sprawach dotyczących zagospodarowania i utrzymywania Parku Grabiszyńskiego we Wrocławiu. Jej prace rozpoczną się w listopadzie br. Obecnie ZZM, w trakcie spotkań roboczych, konsultuje działania na terenie parku z przedstawicielami Rady Osiedla Grabiszyn-Grabiszynek oraz Społecznej Rady Parku Grabiszyńskiego. ZZM wprowadza zmiany struktury organizacyjnej swojej jednostki tak, aby zapewnić wzmożony i efektywny nadzór nad parkami.

Konsultacje pokazały, że do pogodzenia są interesy wielu grup mieszkańców. Rewaloryzacja obiektów zabytkowych powinna uwzględniać potrzeby różnych użytkowników oraz zachować wartości przyrodnicze i kulturowe parku.

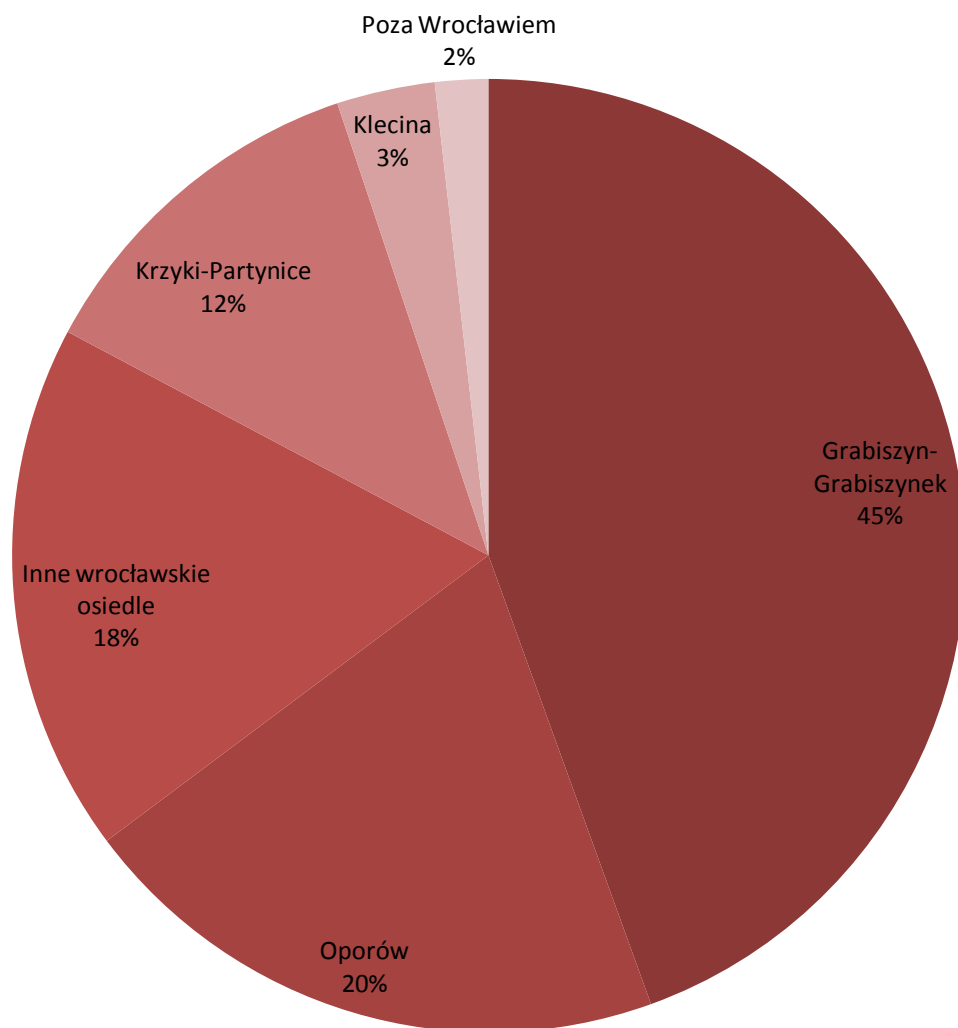
Niniejszy Raport z konsultacji wraz z Masterplanem będzie stanowił integralną część wytycznych do projektowania poszczególnych stref i elementów Parku, jak również podwalinę przyszłych dyskusji w kwestii planowania, zarządzania i konsultowania zamierzeń dla tego terenu. Masterplan nie będzie funkcjonował bez Raportu.

Ponadto w oparciu o Raport do końca pierwszego kwartału 2019 r. powstanie Suplement do Masterplanu, pokazujący w sposób graficzny i opisowy zaakceptowane elementy parku wraz z uzasadnieniem wynikającym z konsultacji, aby jednoznacznie określić ramy dalszych działań w Parku Grabiszyńskim.

1. Zestawienie wyników ankiet

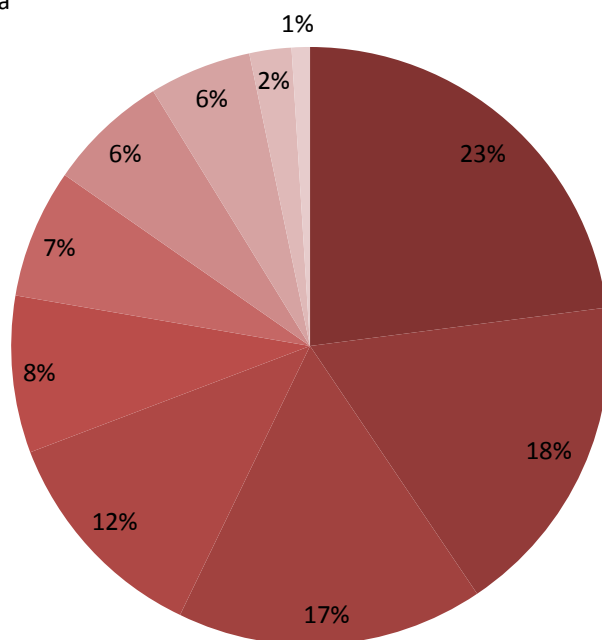

Miejsce zamieszkania

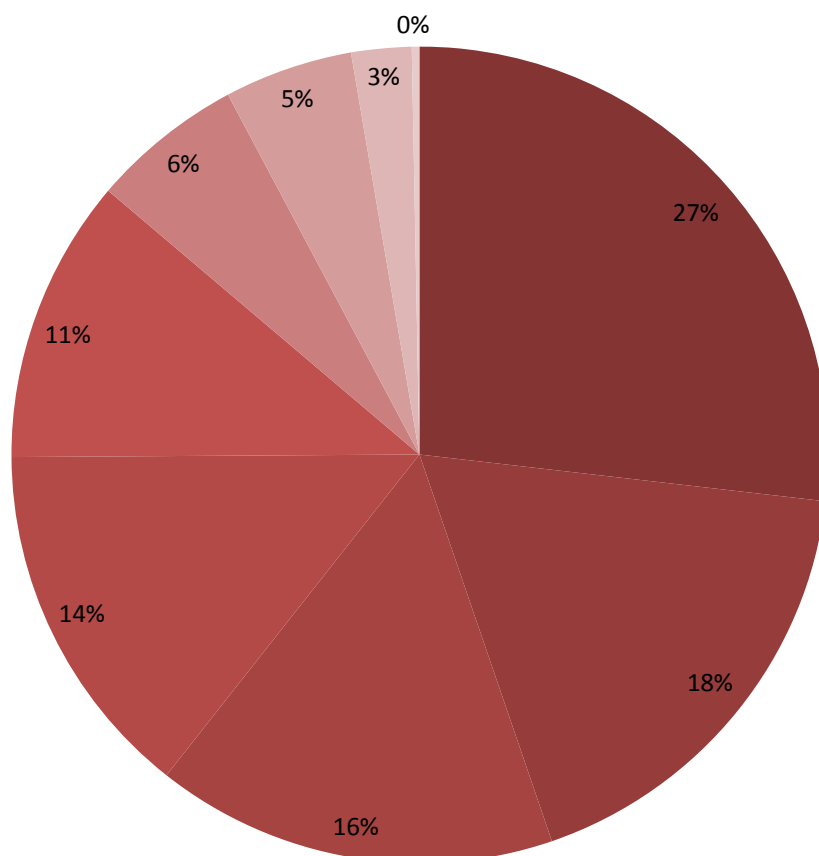
1. Którą strefę w parku Grabiszyńskim według Pani/Pana należałoby odnowić w pierwszej kolejności?

- Dawne ogrodnictwo miejskie - uporządkowanie i włączenie do parku - OGRODY WRAŻEŃ
- Żadne z powyższych
- EKOPARK - teren nad rzeką Ślężą między parkiem a ul. Raławicką
- Część południowa dawnych cmentarzy Parku Grabiszyńskiego - STREFA RODZINNA - rekreacyjno-sportowa
- Część środkowa dawnych cmentarzy Parku Grabiszyńskiego - STREFA PAMIĘCI - od dawnego ogrodnictwa miejskiego do strefy rodzinnej
- ŚCIEŻKA EUGENIUSZA ROMERA - promenada spacerowa
- Park Górka Skarbowców - Park Modernistyczny - STREFA OSIEDLOWA
- Część północna dawnych cmentarzy Parku Grabiszyńskiego od ul. Hallera do dawnego ogrodnictwa miejskiego - STREFA OZDOBNA
- Kolejność jest dowolna
- Nie mam zdania

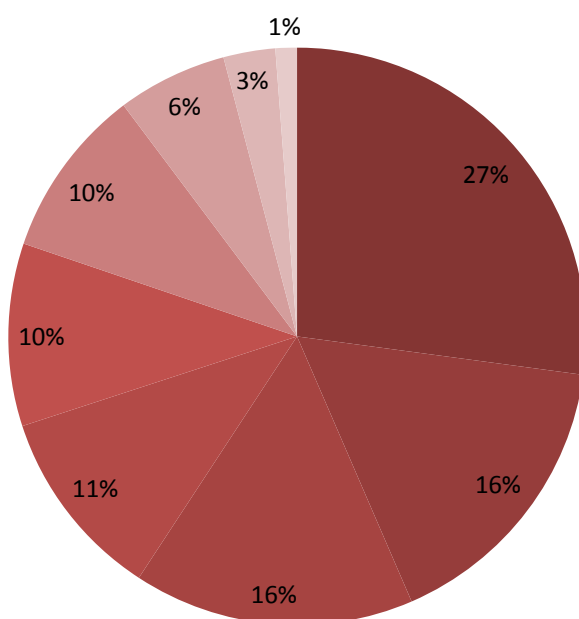
2. Co według Pani/Pana wymaga remontu lub doposażenia w pierwszej kolejności na terenie całego parku?

- Pielęgnacja istniejącego drzewostanu
- Budowa toalet
- Rozbudowa oświetlenia
- Uzupełnienie małej architektury, np. ławki i kosze
- Remont nawierzchni ścieżek oraz budowa nowych połączeń komunikacyjnych
- Żadne z powyższych
- Rozbudowa oferty rekreacyjno-sportowej
- Przebudowa stref wejściowych
- Nie mam zdania

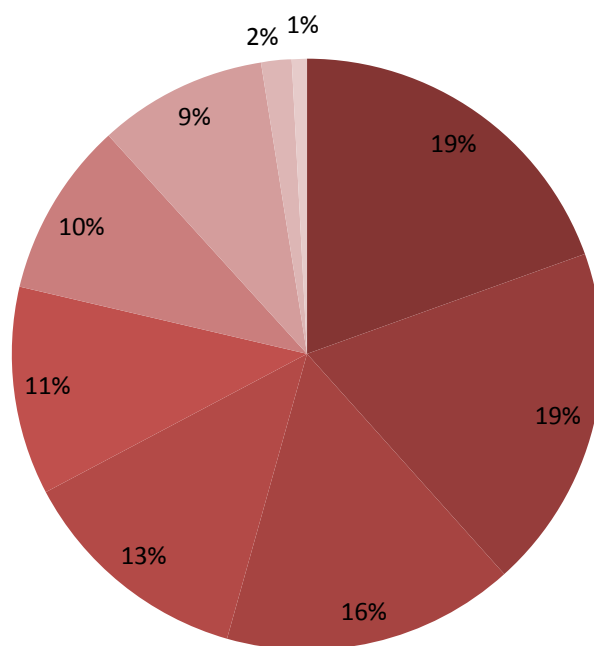
3. Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części północnej dawnych cmentarzy (STREFA OZDOBNA)?

- Nasadzenia zieleni ozdobnej o zróżnicowanej strukturze warstwowej i gatunkowej
- Budowa oświetlenia
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci, stacja wody pitnej - źródło, tablica informacyjna, stojak na rowery, itp.
- Żadne z powyższych
- Budowa fontanny wraz z infrastrukturą, remont dawnego ujęcia wody
- Remont, budowa i przebudowa ścieżek
- Przebudowa placu zabaw
- Przebudowa stref wejściowych
- Nie mam zdania

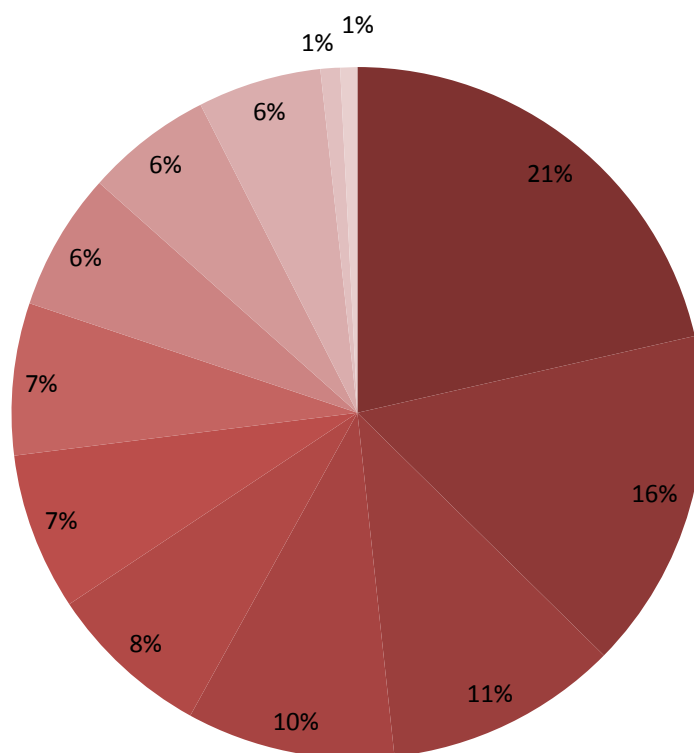
4. Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części środkowej dawnych cmentarzy (STREFA PAMIĘCI)?

- Rewaloryzacja zieleni, szczególnie wysokiej
- Odtworzenie dawnych ujęć wody, odrestaurowanie lub odtworzenie kamiennych studni w formie wodotrysków i poidelek dla ptaków
- Odrestaurowanie historycznego muru projektu Maksa Berga od strony ul. Grabiszyńskiej
- Budowa oświetlenia
- Żadne z powyższych
- Remont, budowa i przebudowa ścieżek
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci
- Nie mam zdania
- Przebudowa stref wejściowych

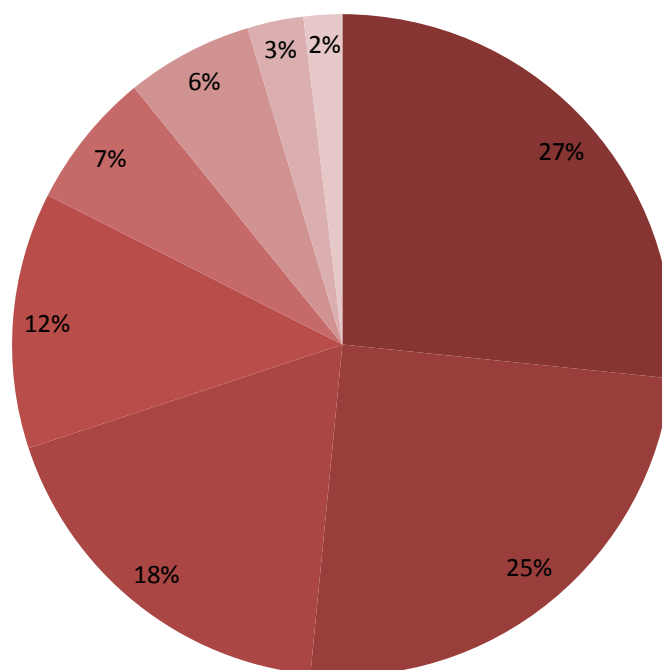
5. Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części południowej dawnych cmentarzy (STREFA RODZINNA)?

- Budowa toalety
- Rewaloryzacja zieleni
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci
- Budowa oświetlenia
- Przebudowa placu zabaw
- Żadne z powyższych
- Budowa miejsc na grill
- Rozbudowa strefy dla psów
- Remont, budowa i przebudowa ścieżek
- Rozbudowa siłowni i ścieżki zdrowia
- Nie mam zdania
- Przebudowa stref wejściowych

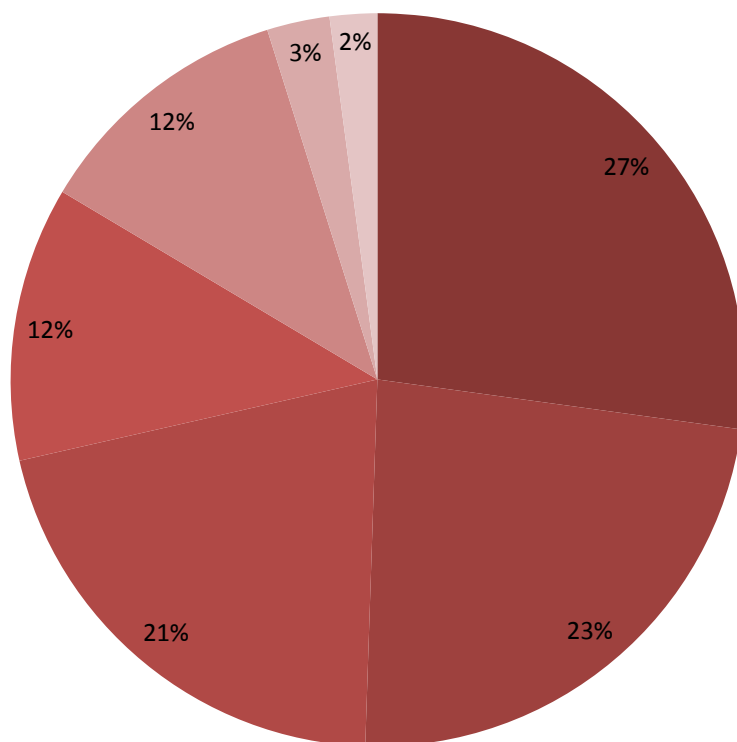
6. Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w części ŚCIEŻKI EUGENIUSZA ROMERA?

- Rewaloryzacja zieleni
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci, tablica informacyjna, poidelka dla biegaczy
- Remont, budowa i przebudowa ścieżek
- Żadne z powyższych
- Likwidacja toalety dla psów
- Przebudowa placu zabaw
- Przebudowa stref wejściowych
- Nie mam zdania

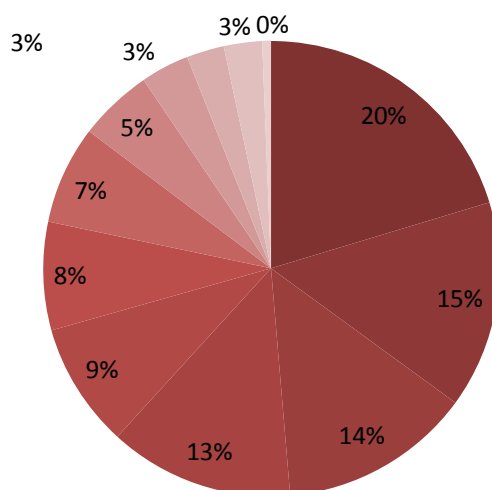
7. Co Pani/Pan typuje do remontu w pierwszej kolejności w Parku Górka Skarbowców (STREFA OSIEDLOWA)?

- Rewaloryzacja zieleni
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci, tablica informacyjna, poidelka dla biegaczy
- Budowa oświetlenia
- Remont, budowa i przebudowa ścieżek
- Żadne z powyższych
- Nie mam zdania
- Przebudowa stref wejściowych

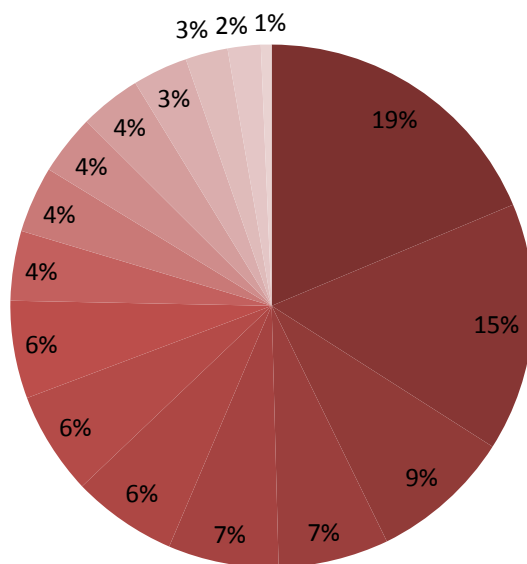
8. Jakie zagospodarowanie terenu Pani/Pan preferuje w miejscu po dawnym ogrodnictwie, gdzie proponowane są OGRODY WRAŻEŃ?

- Nasadzenia zieleni, stworzenie ogrodów tematycznych, kolekcje roślin ozdobnych i użytkowych
- Budowa elementów wodnych, tj. płytki zbiornik w technologii umożliwiającej wykorzystanie w okresie zimy na lodowisko, ogrody deszczowe
- Budowa ścieżek i połączeń komunikacyjnych z parkiem
- Remont budynku dawnego ogrodnictwa miejskiego, likwidacja pozostałych budowli
- Żadne z powyższych
- Elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci, leżaki, tablica informacyjna, poidelka dla biegaczy
- Budowa oświetlenia
- Budowa pawilonów parkowych
- Budowa amfiteatru
- Budowa strefy wejściowej, placu i parkingu
- Budowa placu zabaw
- Nie mam zdania

9. Jakie zagospodarowanie terenu Pani/Pan preferuje w miejscu, gdzie proponowany jest EKOPARK?

- Zachowanie otwartych przestrzeni łąk nadrzecznych
- Nasadzenia zieleni
- Obszar bioretencji, ogrody deszczowe
- Budowa ścieżek
- Toaleta
- Pomosty drewniane z leżakami
- Plac wypoczynkowy z siedziskami
- Oświetlenie
- Tor pumptruck (rowerowy)
- Mała architektura: ławki i kosze na śmieci
- Boisko sportowe
- Żadne z powyższych
- Hamaki
- Plac zabaw
- Skatepark
- Nie mam zdania

2. Zestawienie uwag pierwszego etapu konsultacji

Poniżej przedstawione są uwagi, opinie i propozycje przekazane w trakcie 6 spotkań pierwszego etapu konsultacji, a także wniesione w ankietach oraz pocztą elektroniczną. Zebrano 220 uwag z ankiet, 13 pocztą elektroniczną oraz 184 uwagi podczas spotkań konsultacyjnych. Łącznie zebrano **417** uwag.

Lp.	Uwaga
SPOTKANIA	
1	Czy, a jeśli tak, to jaki jest budżet na realizację Masterplanu?
2	Czym dla dyr. jest Park Grabiszyński? Czy osoby, które współtworzyły Masterplan zakładają, że mieszkańcy nie pozwolą na realizację planu Masterplanu?
3	Kwestia dot. sprzedaży terenu deweloperowi przez Zarząd Zieleni Miejskiej we Wrocławiu, prośba o informacje na ten temat. Na końcu ulicy Odkrywców, przed ulicą Raclawicką jest zabytkowy bunkier, który nie jest uwzględniony w Masterplanie. Czy będzie on zburzony? Czy jest planowana rozbudowa obecnego parkingu, mocno eksploatowanego na okoliczność Święta Zmarłych?
4	Postulat, aby nie betonować parku zabawkami dla dzieci, nie betonować ścieżek, a zachować roślinności, żeby dzieci mogły obcować z naturą. W parku Grabiszyńskim jest wszystko, jest dzikość, nic mu nie potrzeba.
5	W parku wycięto nie tylko uschnięte drzewa, ale też zdrowe. Ścieżki, w celu skanalizowania, zostały wysypane białym pyłem, który, jak było sucho, unosiły się w powietrzu. To wszystko jest wdychane przez mieszkańców. Przy wejściu na Górkę Skarbowców jest wysypany serpentynit. Mieszkanek nie chce restauracji, fast food'ów w parku.
6	Wycinka drzew w parku jest większa niż wynika z informacji przekazywanych przez ZZM. Park nie zaczął być niszczone podczas wycinki, co było zgłaszane do ZZM, podszyt znika w strasznym tempie. Zagospodarowanie Dawnego Cmentarza nie było konsultowane z mieszkańcami. Mieszkańcy włączają się w prace przy Dawnym Cmentarzu.
7	Skoro są skargi dotyczące dotychczasowej pielęgnacji zieleni, jak ZZM wyobraża sobie dalszą pielęgnację zieleni, skoro obecna zostawia wiele do życzenia? Jakie są argumenty za wywozem liści z parku?
8	Spotkania dotyczące założeń Masterplanu powinny odbyć się wcześniej, w 2016 roku; uwagi dotyczące prac inspektora ZZM odpowiedzialnego za Park Grabiszyński; mieszkańiec nie chce, żeby z Parku Grabiszyńskiego zrobił się Park Południowy, mieszkańiec nie chce parku oświetlonego całą dobę; w Masterplanie brakuje informacji na temat zwierząt żyjących w parku, jest odczucie, że zgodnie z zapisami Masterplanu park ma być przesadnie uporządkowany, mieszkańcom bliższa jest forma lasu, wycinane są krzaki. Wprowadzanie do parku projektów WBO nie jest zaśmiecaniem, jak to określiła projektantka Masterplanu.
9	Część środkowa parku: czy ścieżki będą zachowane czy może zostaną wyrównane do głównych alejek? Czy jest plan dla górki Skarbowców?
10	Uwagi nt. braku synchronizacji prac przy Starym Cmentarzu: co takiego się stało, że 1,5 roku po wykonaniu badań dendrologicznych podjęto decyzję o wycince 511 drzew; dlaczego planem naprawczym ma się zająć ta sama firma, która dokonała wycinki? Dlaczego szczegółowy operat dendrologiczny i założenia, jakie w nim są co do nasadzeń (nasadzenia krzewów, poprawienie runa, dosadzenia drzew zgodnie z historycznymi nasadzeniami), nie

	są brane pod uwagę? Niezrozumiała strategia wycinki: przy al. Romera stoi szpaler suchych drzew (od 3 lat), w parku przy alejach znajdują się inne suche drzewa i te drzewa nie zostały wycięte do wycinki.
11	Dalsza wycinka drzew powinna być wstrzymana.
12	Nawiązanie połączenia z Parkiem Mamuta, mieszkańiec ma wątpliwość co do wyboru miejsca, należałoby to skoordynować z koncepcją Parku Mamuta. Uwzględnienie w dalszych pracach bezpiecznych przejść przez ul. Beyzyma i Odkrywców. Masterplan kończy się przed rzeką Ślężą, a po wałach prowadzone są ścieżki rowerowe, czy one zostaną wciągnięte do Masterplanu, do tej inwestycji czy będą zrealizowane w późniejszym terminie?
13	Jak zostanie rozwiązana na wałach relacja między pieszymi a rowerzystami?
14	Czy wyniki ankiety będą udostępnione? Czy było brane pod uwagę to, co jest we Wrocławiu: strefy ozdobne -jest Ogród Botaniczny, obiekty sportowe - jest ich mnóstwo. Po co tworzyć coś, co już istnieje, zamiast chronić to, co jest unikatowe?
15	Czy ZZM przeanalizował, że park zaczął masowo umierać od 4 lat? Czy poddano analizie, że obniżył się poziom wody w parku? Dewastacji parku nie dokonali ludzie, spacerowicze, ale firmy, które tam pracują pod nadzorem ZZM.
16	Park Grabiszyński jest ostoją bioróżnorodności, przedstawiony plan jest planem wygaszania biologicznego życia w mieście. Propozycja, żeby zostawić to co jest, co działa, tam, gdzie występują zwierzęta, a zaoszczędzone pieniądze przeznaczyć na część ogrodnictwa, która jest zdewastowana.
17	Jaki był cel wycinek, kiedy park był przerzedzony pod koniec lat 90. i czemu krzaki znikają? Dlaczego Masterplan nie uwzględnia fauny?
18	Z parku zniknęły ptaki: dzięcioły, raniuszki, jasiołki, ponieważ są wycinane krzaki. Nie ma nietoperzy. ZZM nic nie robi ze śmierzącym rowkiem, który zalewa łąkę. Niebawem pewnie zniknie stanowisko czosnku niedźwiedziego, stanowisko śnieżycy, nie ma jeży.
19	Zablokowanie działalności restauracyjnej, uwagi dotyczące oświetlenia parku, WBO - brak możliwości głosowania przeciwko projektowi.
20	Masterplan jest bardzo zły, ogrody wrażeń to wstyd, Masterplan się mieszkańcom nie podoba. Jakie są kryteria zablokowania Masterplanu poprzez ankietę? Czy jest przygotowany plan B, czyli niewprowadzenie założeń Masterplanu?
21	Masterplan i działania wokół niego to przykład brak szacunku dla przyrody (zniknęło 400 drzew, piętro pośrednie i podszyt), dla pamięci (cmentarze) i dla społeczeństwa/ludzi. Najpierw powinny odbyć się konsultacje z mieszkańcami, następnie powinno zostać przygotowanych kilka koncepcji i z tych mieszkańcy powinni móc mieć wybrać najlepszą.
22	ZZM występuje w roli ofiary złego wykonawcy, który wyciął nie te drzewa, zniszczył. Pani przedstawiła pismo, które do ZZM zostało wysłane 12.07.br., w którym monitowali o tym, co dzieje się w parku. Pytanie, co Pani projektantka uważa o grabieniu liści? Zaufanie mieszkańców do ZZM jest zerowe. W Masterplanie są tereny do dyskusji (np. tereny nad Ślężą), ale uwaga na zieleń. Zły stan Starego Cmentarza.
23	Problem wycinki podszytu, runa i brzoź.
24	Czy zostały policzone koszty, jakie zostały wydane na stworzenie Masterplanu i jakie są obecnie środki na realizację Masterplanu? Część środkowa i pn. - przywrócić świetność i na ten cel najpierw rezerwować środki. Jak będzie się odbywać wybór firmy wybranej do realizacji tego zadania? Nikt nie protestuje przeciwko wycince suchych drzew, ale ich wycinka powinna być prowadzona pod nadzorem. Jak ZZM widzi program naprawczy i poprawę stosunków wodnych? Jak poprawić stosunki wodne i zapewnić retencje, skoro

	zniszczono podszyt? Retencjonowanie poprzez Grabiszynkę, ale musi być wolna od zanieczyszczeń.
25	I etap realizacji Masterplanu, jaki by on nie był: przywrócenie części środkowej i pn. stanu pierwotnego, naprawa zniszczeń.
26	Należy znaleźć mechanizm, płaszczyznę do rozmowy, ponieważ mieszkańcy nie mają zaufania do urzędników.
27	Park Grabiszyński to centralny obiekt przyrodniczy, należy dążyć do zachowania przede wszystkim walorów przyrodniczych. Jest coraz mniej drzew, ptaków, niepotrzebnie grabione są liście. Wystarczy już infrastruktury rekreacyjnej, w tym realizowanej w ramach WBO. Park wolny od reklam - powinny zniknąć słupki dla biegaczy.
28	Oświetlenie w parku.
29	Zminimalizować zabudowę powierzchni biologicznie czynnych. Powierzchnie półprzepuszczalne na alejach, nie betonować. Zaprzestać zmniejszania bioróżnorodności poprzez wycinkę. Łagodne połączenie stref. Retencja: najpierw jest zmniejszana, a później ma zostać odtworzona. Zachowanie "półdzikiego" charakteru parku. Nadzór nad przyszłymi wycinkami: za nieudane wycinki nie odpowiada Wykonawca, ale Zamawiający, po jego stronie jest nadzór. Większa kontrola podczas zleconej wycinki drzew, informowanie mieszkańców o planowanych wycinkach.
30	Pak Grabiszyński: dzika enklawa, nie ogrody wrażeń, fontanna. Dlaczego nie jest stosowana nawierzchnia półprzepuszczalna na ścieżkach? Została zniszczona ścieżka pod budowę oświetlenia, nawierzchnia jest nierówna i ciężko jeździ się nią rowerem.
31	Zarzut wobec WBO: nie można głosować przeciw, dlaczego? Miasto powinno wiedzieć czy dany projekt jest dobry dla danego terenu.
32	Kto przyszedł do ekspertów na Oporowie i zapytał, co chcą w Masterplanie? Czy można odbudować to, co zostało zniszczone i park zostawić?
33	Jemiola zabija topole. Czy nadal nie należy pielęgnować topoli?
34	Zła preselekcja projektów WBO: czy specjalista był pytany o rolę oświetlenia dla zwierząt nocnych? Czy architekt krajobrazu był pytany o osadzenie siłowni na środku dużej łąki?
35	Sprawy wodne: żeby przyroda się utrzymała, a nowe nasadzenia się przyjęły. Oczyszczenie Grabiszynki, zweryfikowanie stosunków wodnych. Brak informacji dla mieszkańców o planowanej wycinie. Park ma być dla ludzi o różnych potrzebach, dla biegaczy, dla rowerzystów; o funkcji rekreacyjnej.
36	Rada Społeczna parku.
37	Oficer parkowy w ZZM.
38	RO Grabiszyn-Grabiszynek: kto i kiedy prosił o przesunięcie konsultacji w przyszłość? Kiedy były wysyłane e-maile albo jakkolwiek inna korespondencja dot. konsultacji projektów WBO do RO? Co się stało z drewnem z wyciętych drzew? Czy zabrał je wykonawca, czy odkupił, czy była umowa na to?
39	Czy ścieżki w parku zostaną naprawione przed sezonem jesienno-letnim?
40	Tor rowerowy: propozycja, żeby go zostawić w obecnym kształcie ze względu na warunki pogodowe i możliwość korzystania z niego przez cały rok.
41	Problem systemowy w komunikacji: został przygotowany Masterplan, który nie został skonsultowany. Ile osób weźmie udział w konsultacjach? Czy chodzi o skuteczną komunikację i badanie opinii ludzi, czy chodzi o to, żeby zrobić konsultacje? Czy Urząd Miejski ma wyobrażenie, ile osób szacunkowo weźmie udział w konsultacjach? Urząd

	Miejski organizuje konsultacje nie wiedząc, ile osób weźmie w nich udział, jaki jest w takim razie cel konsultacji? Może najpierw należało zebrać opinie ludzi a następnie stworzyć Masterplan.
42	Mieszkaniec poruszył kwestię zagospodarowania parku, biorąc pod uwagę jego znaczenie historyczne, biologiczne i jednocześnie potrzeby mieszkańców. Należy zrezygnować z czysto eksploatacyjnej koncepcji parku. Przedstawiona koncepcja Masterplanu jest błędna i może zostać użyta do materiału, żeby wiedzieć co jest. Jako wizja nie odpowiada historii, rzeczywistości przyrodniczej i osadzeniu ludzi w parku.
43	Propozycja, aby wzgórze rowerowe zostało w obecnym charakterze. Pole golfowe: czy jest plan na to, aby polana została włączona do parku i udostępniona mieszkańcom? Oświetlenie: czy będą oświetlone tylko korytarze, czy też, zgodnie z Masterplanem, aleja Romera? WBO 2017 projekt nr 615: budowa ścianki wspinaczkowej i kalisteniki. Do składowych budżetu projektu została włączona wycena dokumentacji Masterplanu, czy w związku z prowadzonymi konsultacjami jest sens, aby w dalszym ciągu część budżetu projektu była na to przeznaczona?
44	Oświetlenie parku Grabiszyńskiego powinno być do godziny 22. Projektantki Masterplanu z jednej strony informują, że dokument chroni park, a z drugiej z jego założeń wynika przebudowa całego parku. Może wystarczą małe zmiany, np. rozebranie płotu przy starym ogrodnictwie, wycięcie starych drzew. Ankieta: pytania zamknięte zostały źle sformułowane, np. w pytaniach dotyczących Starego Ogrodnictwa. Ankieta jest tendencyjna.
45	Naprawa ścieżek w parku, seniorom trudno jest nimi chodzić. Wyznaczenie ścieżek dla rowerów. Pani pozytywnie ocenia proces przemiany parku. Ogrody wrażeń: miejsce, w którym dzieciom można pokazywać rośliny, ale prośba, aby je opisać.
46	Masterplan nie jest negowany, jest potrzebny, aby chronić mieszkańców przed spontaniczną aktywnością w jego zagospodarowaniu, ale ma on niedociągnięcia, które wg mieszkanki wynikają z niepełnej dokumentacji projektowej. W planowaniu parku mieszkanka widzi brak wrażliwości przyrodniczej. Do dalszego etapu projektowania powinni zostać włączeni przyrodnicy.
47	Grabiszynka: czy są propozycje, aby wyłapać "trucicieli"?
48	Górka była pierwotnie porośnięta krzewami.
49	W trakcie realizacji projektów WBO niszczone jest park.
50	Urządzenia placu zabaw na trawie.
51	Żwir na placach zabaw pyli – czy to nie szkodzi dzieciom?
52	Wątpliwość co do serpentynitu (azbest).
53	Teren Ekoparku powinien zostać taki jaki jest. Jedynie zrobić dwie ścieżki, nie regulować terenów, dać wyrosnąć dębom samosiejkom, zrobić ścieżkę edukacyjną po istniejącej zieleni.
54	Ograniczyć realizację projektów WBO na tym terenie – generuje zbyt dużo projektów.
55	Funkcje się kumulują w jednym miejscu – np. place zabaw, siłownie przy górze.
56	Obawa o dalsze realizacje – czy będzie ochrona zieleni?
57	Gmina jako zarządca, nie należycie parku – np. w MPZP zakładano duży hotel.
58	Masterplan zaktywizował mieszkańców – to pozytywna wartość.
59	Ławki okupowane są przez pijących alkohol – zrobienie altanek i świateł przyciągnie takie osoby.

60	Czy Grabiszynka może być przyczyną wysychania świerków i sosen?
61	Zabezpieczyć teren działek przed budową osiedla.
62	Wykorzystać Grabiszynkę do nawadniania parku.
63	Czy realne jest włączenie terenów ogródków działkowych do parku?
64	W teren starego cmentarza nie powinno się ingerować – miejsce życia zwierząt.
65	Świerki powinny być wycięte ze względu na kornika.
66	W chwili obecnej ścieżki nie są zamknięte.
67	Należy brać pod uwagę przedepty.
68	Obiekty sportowe były na terenach, które są obecnie zabudowywane.
69	Lepiej pilnować realizację projektów WBO.
70	Plac zabaw może być wpisany w krajobraz.
71	Potrzebny jest obiekt usługowy.
72	Powinien być możliwy lepszy dojazd do parku na rowerze.
73	Park Grabiszyński jest rezerwatem, lasem, nie parkiem.
74	Nie powinno się porządkować parku.
75	Lepsze oświetlenie powoduje wzrost bezpieczeństwa i redukuje pijących alkohol.
76	Nie ma pewności, że parkingi będą służyć dojazdowi do parku.
77	Kwestia parkingu powinna być rozpatrywana w kontekście całego miasta – transport zbiorowy.
78	Wybieg dla psów obok grillowiska to zły pomysł.
79	Sprzeciw budowaniu toru saneczkowego w parku. Wystarczy, że istnieje na Górcie Pafawag.
80	Propozycja łąki kwietnej w miejscu obecnego placu sportowego (boisko). Potrzebne są także urządzenia sportowe. Podzielić teren na łąkę kwietną i boisko.
81	Należy zająć się jemiołą niszczącą drzewa.
82	Aleja Lipowa jest cennym miejscem – wrażenia estetyczne, wręcz mistyczne.
83	Wartością jest specyficzne ukształtowanie parku w historii – od cmentarza do parku jest znakiem historii.
84	Teren do rekreacji i sportu powinien znajdować się w części Ekoparku.
85	Minimalna integracja w dawne ogrodnictwo. Zachować mur.
86	To ma być „70 ha, które może człowieka zaskoczyć” – unikatowość parku.
87	W okolicach cmentarza musi być spokojnie – nie powinno być stref głośnych.
88	W parku powinny znajdować się stacje na psie odchody.
89	Zaplanować toalety dla psów.
90	Zaplanować wybieg dla psów.
91	Suche świerki z kornikiem drukarzem powinny być wycięte.
92	Inwentaryzacja, waloryzacja przyrodnicza faunistyczna to powinno być w Masterplanie. Brakuje w Masterplanie wartości przyrodniczej.
93	Teren dawnego cmentarza to siedlisko bardzo bogatej fauny.
94	Brak wiedzy przyrodniczej może spowodować zniszczenie wartości przyrodniczych.

95	Analiza dendrologiczna powinna być całościowa, nie uproszczona.
96	Dyskusja o WBO – nie zrealizowano zakresu, na który głosowano – powinna być informacja o ostatecznym zakresie projektu.
97	Masterplan powinien być. Park Grabiszyński powinien być dla mieszkańców najbliższych, nie dla przyjezdnych.
98	Zaspokajanie potrzeb okolicznych mieszkańców.
99	Należy patrzeć na park urbanistycznie, nie architektonicznie.
100	Łąki powinny być koszone, by zapobiec np. siedliskom węży.
101	Obecny plac zabaw jest na niskim poziomie.
102	Pozytywna strzelnica golfowa.
103	Potrzebne są urządzenia sportowe.
104	Park Grabiszyński to las w środku miasta.
105	Po co i dla kogo zmieniać park – to są podstawowe pytania.
106	Najpierw należy zastanowić się, jak naprawić obecne szkody? Następnie o przyszłości parku.
107	Plan naprawczy szkód oraz plan nasadzeń (projekt rewaloryzacji).
108	Jak Park Grabiszyński będzie się łączył z Parkiem Mamuta – być może nie trzeba powielać funkcji.
109	Nasadzenia powinny odbywać się już teraz.
110	Rzeka Grabiszynka do wykorzystania w retencji, dawniej była rzeką żyjącą, teraz nosi jedynie ścieki.
111	Propozycja wsparcia społecznego w zakresie likwidacji nielegalnych zrzutów ścieków Grabiszynki.
112	Krzewy wzdłuż alejek przeciwdziałają rozchodzeniu się ścieżek.
113	Ochrona ptaków = ochrona krzewów.
114	Daglezja, sosny – są jeszcze suche.
115	Miejsce do grillowania powinno być w Ekoparku.
116	Oznaczenia do biegania – w formie kostek (poziome oznaczenie, nie pionowe).
117	Kwestia wykorzystania pętli – np. na parking typu P&R .
118	Nie powinny być projektowane parkingi wokół parku.
119	Dla jakiego obszaru będzie robiony projekt? Czy dotknie tylko tereny ZZM, a nie np. wzdłuż rzeki? (wciągnąć Wody Polskie, ZDiUM).
120	Park Mamuta powinien być 8 elementem. Powinno być trzecie połączenie Parku Grabiszyńskiego z Parkiem Mamuta.
121	Renaturalizacja cieków wodnych.
122	Na spotkaniach brakuje Konserwatora Zabytków i Ogrodnika Miejskiego.
123	Ten park jest dziełem sztuki, nadrzędna jest wartość artystyczna tego założenia np. czarne bzy, akacje, tuje, platan – tego w parku modernistycznym nie powinno być.
124	Ważny jest wpis do rejestru – to jest punkt wyjścia.
125	Staw po drugiej stronie ul. Raclawickiej – to była część założenia modernistycznego.
126	Powinny być procedury planowania parków – konsultacje na bardzo wczesnym etapie.

127	Park Grabiszyński może być przyczynkiem do lepszych działań w przyszłości w zakresie ochrony parków i ich wartości.
128	Parkingi są zbędne.
129	Oznaczenia do biegania – są krokomierze i aplikacje.
130	Grillowiska powinny być zorganizowane – wywóz śmieci.
131	Nie każde drzewa trzeba wyciąć.
132	Wycinka metodami nieinnowacyjnymi.
133	Za dużo lamp w Masterplanie.
134	Parkingi zapełniają się raz w roku. Przede wszystkim, powinno się stawiać na komunikację zbiorową i na rowery.
135	Zadbać o trawę na boisku.
136	Wyrzucić pole golfowe – nie powinien być to teren zamknięty.
137	Niepotrzebne przenoszenie funkcji z miejsca na miejsce.
138	Tor saneczkowy w obecnym stanie jest funkcjonalny – nie wymaga rewaloryzacji.
139	Czy zapewniono pieniądze w budżecie na plan naprawy i rewaloryzację?
140	Oświetlenie wyłączać po ostatnim tramwaju, włączać przed pierwszym lub wyłączyć co drugą lampę, lub zmniejszyć natężenie światła w nocy.
141	Od przystanku Cmentarz II brakuje trzech lamp.
142	Ogrody Wrażeń będą w tej propozycji oderwane od reszty. Powinno to się odbyć minimalnym kosztem.
143	Nie powinno się inwestować nadmiernie w jeden park – rozwiązanie minimalistyczne.
144	WC i gastronomia tak – np. jak w Parku Szczytnickim.
145	Parking w parku to zły pomysł.
146	Górka Skarbowców – nie ma śniegu, więc górka raczej całoroczna dla rowerów niż dla sanek raz w roku.
147	Na górze roślinność dobrze wiążąca grunt.
148	Na ul. Ojca Beyzyma i ul. Odkrywców – przejścia wyniesione.
149	Nie ma badań szczegółowych, np. siedliskowych – są potrzebne.
150	Jak będzie chroniona fauna i flora podczas prac?
151	Propozycja wykorzystania istniejących opracowań np. prac magisterskich i doktoranckich.
152	Lepszy nadzór nad pracami trwającymi.
153	Park jest miejscem wyjątkowym. Wartości przyrodnicze są ważniejsze i one wysuną się na pierwszy plan.
154	Codziennie utrzymanie – śmieci, „smródka” to jest ważne.
155	Minimalna ingerencja, maksymalna dbałość.
156	Budowa koszy na śmieci.
157	W parku występują rzadkie gatunki ptaków – np. dzięcioł czarny.
158	Sam park jest rozrywką.
159	Oświetlenie jest wątpliwe – miasto jest zanieczyszczone światłem. Wyłączenie to dobry kierunek.

160	Restauracja to zły pomysł – więcej zanieczyszczeń i zabrudzeń.
161	Światło może mieć negatywny wpływ na lęg ptaków.
162	Park Oporowski powinien być nieruszony.
163	Łąka naturalna, „polska”, nie geometryczna, sztuczna.
164	W ramach ochrony konserwatorskiej powinno się zadbać o nieposprzątane nagrobki.
165	Zajmowanie się Grabiszynką jest obowiązkiem MPWiK – prace powinny być zrobione.
166	Teren przy rzece powinien być rekreacyjny z możliwością grillowania, łąki do gier.
167	Parkingi będą zachętą – obecnie są wolne.
168	Park używają okoliczni piesi, nie przyjezdni.
169	Alejki są jasne i zbierają wodę – powinny być bardziej naturalne – szybkie osuszanie i zbieranie wody.
170	Jeśli powstaną budynki to kto będzie ich pilnować?
171	Czy będą bilety wstępu?
172	Czy będzie budżet na pielęgnację tego wszystkiego po zrobieniu Masterplanu?
173	Co z wstępem do parku dla psów?
174	Jak będzie wyglądać przebudowa?
175	Wybieg dla psów.
176	Ile kosztowało przygotowanie projektu Masterplanu?
177	Uważam, że park podczas rewitalizacji powinien być tylko w nieznacznym stopniu zmieniany. Park powinien pozostać schronieniem dla dzikich zwierząt i miejscem odpoczynku, relaksu, a nie wesołym miasteczkiem. Obecne plany przewiduje wycięcie zbyt dużej ilości drzew. Drzewa, krzewy, kwiaty, trawniki, nie boiska!
178	Chcemy zachowania naturalności i dzikości Parku Grabiszynskiego.
179	Na dzisiaj "zielone płuca" Wrocławia są metodycznie NISZCZONE przez nieudolność pielęgnacji.
180	Oczekujemy odbudowy zdevastowanego parku - co zajmie kilkadziesiąt lat.
181	Zgadzamy się na rozszerzenie terenu, ale tam powinny być DRZEWA i KRZEWY, a nie strefy.
182	Co jest z rowem i co będzie dalej?
183	Za nieudolność zwolnić kierownictwo Zarządu Zieleni Miejskiej.
184	Jak w kontekście dostępu do parku ma się sprawa wprowadzenia opłat i zamknięcia parkingu (jedyne) koło Górki Żołnierzy?
POCZTA ELEKTRONICZNA	
1	<p>Chciałbym odnieść się do pomysłu lepszego zagospodarowania Parku Grabiszynskiego. Krótko: wszystko, co zrobicie, będzie lepsze od tego, co obecnie jest.</p> <p>Stan obecny:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nieoświetlony park stwarzający zagrożenia zdrowia, - nierówna nawierzchnia, - ścieżka biegowa to zwyczajne błoto z dziurami po działalności dzików, - wysokie krawężniki, - odstrasżające pozostałości muru dawnego cmentarza oraz licznych studni cmentarnych rozsianych po parku,

	<ul style="list-style-type: none"> - brak ławek w części środkowej, - jak wszędzie we Wrocławiu – brak asfaltowej ścieżki dla rolkarzy. <p>W planach należy uwzględnić:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedłużenie linii tramwajowej lub autobusowej, celem bezpośredniego połączenia pętli Oporów z pętlą przy ul. Raławickiej, - dwie dodatkowe kładki dla pieszych przez Ślężę, na odcinku pomiędzy Grabiszyńską a Raławicką, - stacje rowerów miejskich ze wszystkich stron parku, - przeznaczenie kilku alejek na asfaltową trasę dla rolkarzy, najlepiej otaczającą park, - doświetlenie – główne alejki z latarniami, - więcej ławek w centralnej części, - park linowy dla dzieci i dorosłych, odpłatny, z obsługą, - boisko dla dzieci i młodzieży, - więcej placów zabaw dla dzieci, - trawnik z miejscem na grilla, - toalety publiczne.
2	<p>Biorąc pod uwagę renowację Parku Grabiszyńskiego, zapomnieliście o czworonogach i ich właścicielach!! Obecny „psi park”, wydzielone i ogrodzone miejsce jest trochę za małe (patrz na to, co będzie w momencie „przerobienia” obecnej struktury parku, m.in. większe zainteresowanie parkiem rodzin z dziećmi).</p> <p>Nie mam nic przeciwko wprowadzonym zmianom, cieszę się, że nasadzicie więcej drzew, udoskonalicie niektóre miejsca, ale proszę pomyślcie o psach i ich właścicielach. Jako posiadaczka dwóch psów, wiem, że ciągłe prowadzenie psów na smyczy jest dość uciążliwe (zarówno dla nich, jak i dla mnie), a wyjazd za miasto nie zawsze wchodzi w grę. Zamiana terenów otwartych (psiej polanki) na tereny rekreacyjne, nie ułatwia nam sprawy, a bardzo lubimy odwiedzać to miejsce.</p> <p>Jeśli nie macie w planach budowy kolejnego psiego parku, to może (dla dobra wszystkich) chociaż rozbudujcie obecny (powiększcie o kilkanaście metrów)??</p> <p>Wierzę, że weźmiecie każdy głos pod uwagę przy realizacji swoich planów.</p>
3	<p>Bardzo dobrze, że została zrobiona inwentaryzacja, ale plan działania i propozycja renowacji powinny powstać po konsultacjach, a nie przed nimi. Oglądając ten plan mam wrażenie, że osoby, które go przygotowywały nie znają klimatu tego miejsca.</p> <p>Nowa propozycja zupełnie ignoruje fakt, że obecnie największą wartością tego parku jest jego naturalny i dziki charakter. Lata zaniedbań sprawiły, że osoby odwiedzające park mogą się tam poczuć jak w lesie. Zupełnie pominięto ten cenny walor, próbując zrobić z parku kolejny park "od linijki". Plan skupia się na alejkach, ławkach, murach, parkingach, wjazdach, pawilonach, ale ignoruje zupełnie fakt, że główną atrakcją parku powinna być natura. Ta dzikość jest unikatowa, tego nie ma w innych parkach. Żyje tu wiele zwierząt, zwłaszcza ptaków. Warto podkreślić, że od kilku lat park niszczy przede wszystkim ze względu na działania pracowników zieleni, którzy zimą rozjeżdżają aleje, bezmyślnie karczują krzewy, czy bezsensownie usuwają opadłe liście, wyjaławiając glebę, a także policji, która patroluje alejki radiowozami.</p> <p>Zamiast odbudowywać przedwojenne alejki, karczować zarośla i usuwać powalone drzewa powinno się jak najbardziej docenić ten stan rzeczy i wyeksponować właśnie przyrodę. Dyskretnie przeprowadzić ścieżki, tak, aby jak najbardziej umożliwić obcowanie</p>

z naturą (np. obserwację ptaków na łące, pola dzikich pieczarek na alei Romera). Posprzątanym parkom mamy już kilka, taki dziki jest unikatowy. Sugerowałbym więc aby najpierw wyznaczyć jak największą strefę dziką/naturalną. Powinien się tam znaleźć jak największy obszar parku - z pewnością tzw. Strefa Pamięci, czy duża częśći alei Romera oraz nowo włączane tereny Ekoparku. Powinno się zrezygnować tam ze sztucznego kształtowania parku. Żeby np. leżały powalone drzewa, uschnięte drzewa dalej sterczały tam, gdzie się da (odpowiednio oznakowane), nieskoszone łąki i żeby można było obserwować przyrodę taką, jaka ona jest. Prace porządkowe ograniczyć jedynie do usuwania śmieci pozostawionych przez ludzi oraz dbanie o stan alejek, aby nie zamieniały się w błoto przy każdym deszczu.

Planiści słusznie zauważyli, że funkcjonuje już strefa rodzinna i ozdobna i tutaj myślę, że pomysły dobrze wpisują się w obecny charakter tych stref. Dlatego:

1. Skupić się na stworzeniu jak największej strefy dzikiej/naturalnej i ograniczyć w niej ingerencję do minimum. Oczywiście trzeba wytyczyć nowe ścieżki, czy wyremontować istniejące, ale tak by nie była to kostka i beton, ale przyjazna naturze nawierzchnia. Stworzyć zasady pielęgnacji strefy, aby jak najmniej ingerować w naturę (zostawiać połamane drzewa, nie kosić łąk itp.). Uzupełnić i wzbogacić roślinność, która ucierpiała przez ostatnie prace, susze i wichury.
2. W części rodzinnej przydałyby się:
 - toalety całoroczne,
 - jakieś miejsce dla foodtruck'ów w okolicach pętli,
 - więcej śmietników w okresie letnim,
 - zaproponowane stojaki rowerowe są niepraktyczne i nie zabezpieczają dobrze przed kradzieżą (proszę skonsultować z oficerem rowerowym).
3. W parku górk Skarbowców brakuje ławek, zwłaszcza w południowej alei w sekcji przy samej górze.
4. Ogólnie brakuje dobrego utrzymania alejek w okresie jesienno zimowym, liście nie są grabione z alejek, a do tego nikt nie kontroluje firm sprzątających, które rozjeżdżają wszystko ciężkim sprzętem.
5. Do projektu powinna być włączona ulica Raclawicka, która łączy Ekopark z Górką Skarbowców i mogłaby zamknąć pętlę biegowo rowerową. Podczas budowy ulicy Raclawickiej, nasadzona zieleń zupełnie nie zapewnia cienia na betonowej patelni. Można by było stworzyć naprawdę przyjemną, zieloną aleję spacerową zamykającą cały obszar od południa.
6. Co z parkiem Mamuta i innymi nieużytkami koło rzeki? Można by przynajmniej naszkicować plan włączenia ich w kolejnych etapach do terenów zielonych.
7. Należy zaplanować łącznik do parku Klecińskiego, będący przedłużeniem Ekoparku (lub Parku Mamuta), a najlepiej po obydwu stronach rzeki.
8. Przez wiele lat zaletą parku był brak oświetlenia – z góry przy pętli Oporów całe rodziny obserwowały roje meteorów, czy inne zjawiska meteorologiczne. Niestety agresywne oświetlenie pętli tramwajowej zepsuło te możliwości, warto by tą sprawę również uregulować, a nowo planowane oświetlenie było naprawdę tylko na wybranych trasach biegowo-rowerowych (tak jak w budżecie obywatelskim), a także żeby pozostawić godziny nocne z pełnym zaciemnieniem (np. od 23 do 6 rano).
9. Montaż czujników zanieczyszczenia powietrza w parku w wybranych punktach oraz zintensyfikowanie prac nad wyeliminowaniem pieców węglowych w budynkach w okolicy parku (niestety są tam pojedyncze domy, które zatrują powietrze, zwłaszcza w okresie

	zimowym).
4	<p>Leśny, dziki charakter parku jest unikatowy i trzeba go chronić. Wygląda to tak, że polityka zmniejszania wynagrodzenia dla profesjonalistów doprowadziła do opłacania niewykształconych, niewykwalifikowanych ludzi za dewastację. Kuriozum. Plan zakłada wycięcie starych drzew z piękną koroną i zastąpienie ich tyczkami z pnączem. Gdzie tu logika?</p> <p>Proszę pamiętać, że człowiek nie jest potrzebny naturze, ale natura człowiekowi jest potrzebna. Już teraz smog we Wrocławiu jest ogromny, że trudno się oddycha. Kiedyś Wrocław był zielonym miastem, a teraz wszędzie wylany beton i postawione prymitywne, klockowate budowle.</p> <p>Drzewa chronią także przed huraganami. Jak się je wytnie, nic już nie ochroni domostw przed uderzeniami huraganów.</p> <p>Warto chronić piękno!</p>
5	<p>Jestem przeciwna przetwarzaniu tego parku. Nie potrzebuję sztucznych alej, klombów i deptaka. Potrzebuję natomiast dzikiego "lasu" w obrębie miasta, a Park nim jest. Proszę tylko o liczne kubelki na psie nieczystości (na Oporowie też), i to wszystko. Pieniądze przeznaczone na przeróbkę Grabiszyna powinny być zużyte na remont uliczek Grabiszynka (Blacharska, O. Beyzma). A jeśli na zieleni, to Nadodrza i Szczepina, gdzie jej brakuje.</p> <p>A co z parkingiem koło Górki Żołnierza, który został przebudowany za wiele milionów, chociaż nikt o to nie prosił i za moment stanie się parkingiem płatnym? Czy korzystający z parku też będą płacić za postawienie tam auta? A posiadacze pojedynczego biletu (nie miesięcznego)? A odwiedzający cmentarz?</p> <p>Zamiast wydawać miliony na zabawkę, można zapewnić rzecz konieczną.</p>
6	<p>Zauważam, że ankieta na stronie miejskiej skonstruowana jest nierzetelnie. Pytania są sformułowane: "Co powinno być zrobione jako pierwsze". Ja to zauważyłam, ale czy wszyscy zauważą? Jasne jest, że wiele osób, jeśli nie większość, nie chce żadnych zmian w Parku. Obawiam się, że wyniki ankiety będą niemiarodajne.</p>
7	<p>Pierwsze moje pytanie jest natury technicznej. Czy można wypełnić formularz uwag bez wypełniania ankiety, czy też jest on jej integralną częścią? Drugie moje pytanie dotyczy realizowanych obecnie w parku projektów WBO. Dlaczego niektóre z projektów zostały uwzględnione w Masterplanie, a np. plac zabaw dla starszaków przy Górcie Skarbowców w swojej lokalizacji nie został naniesiony na mapy Masterplanu? Czy oznacza to jego likwidację, czy też przeniesienie w inne miejsce, jak rozumiem na koszt projektantek Masterplanu? Dodam tylko, że proponowana nowa lokalizacja placu jest niezgodna z przepisami, ponieważ nie zapewnia właściwej odległości od parkingu oraz linii rozgraniczającej drogi.</p>
8	<p>Opinia do Masterplanu i koncepcji zagospodarowania Parku Grabiszyńskiego we Wrocławiu.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Należałoby przeanalizować niektóre aspekty określenia i zasadności ustalenia powiązań komunikacyjnych. 2. Jestem zgodny z autorami koncepcji w zakresie planowanych funkcji i nadania połączeniom odpowiednich kategorii. 3. W zakresie wyznaczenia odpowiednich stref parkingowych jest wskazanie konieczności utworzenia pasa do parkowania wzdłuż przyszłej ul. Odkrywców na wysokości

	<p>EKOPARKU zwłaszcza, że stanowić on będzie znaczny, atrakcyjny obszar oraz proponuje się tam lokalizację urządzeń i boisk sportowych oraz wielu innych aktywności.</p> <p>4. W zakresie wskazania lokalizacji połączeń pomiędzy poszczególnymi obszarami parku z uwzględnieniem połączeń z Parkiem Mamuta – lokalizacja kładki powinna wynikać z przebiegu planowanej drogi pieszo rowerowej, łączącej Oporów z Parkiem Grabiszyńskim oraz pętlą tramwajową. Lokalizacja powinna brać pod uwagę koncepcję Parku Mamuta oraz przeszkody występujące po obu brzegach rzeki, takie jak słupy linii energetycznej WN po południowej, jak też istniejące zadrzewienie po północnej stronie rzeki.</p> <p>5. Przekroczenie ulic Odkrywców i Ojca Beyzyma wymaga opracowania bezpiecznych rozwiązań w zakresie przejść i przejazdów rowerowych zapewniających odpowiednio wysoki poziom BRD. Należy przy tym uwzględnić uwarunkowania wynikające z prowadzonej ulicą Ojca Beyzyma komunikacji autobusowej.</p> <p>6. W zakresie Ścieżki Eugeniusza Romera – konieczna jest korekta ogrodzenia placu zabaw dla dzieci w rejonie skrzyżowania z Aleją Wędrowców.</p> <p>7. Konieczne jest objęcie zakresem opracowania korony wałów rzeki Ślęzy w aspekcie prowadzenia po nich ciągów pieszo-rowerowych, które zarówno w zakresie powiązań komunikacyjnych Masterplanu, jak i idei dalekich połączeń wzdłuż rzeki przyjętych w Studium 2018 odgrywają bardzo istotną rolę.</p> <p>8. Co do ogólnych założeń projektowych w zakresie ścieżek, należy wskazać konieczność takiego kształtowania ich niwelety, aby krawędzie nawierzchni były wyniesione 15-20 cm powyżej otaczającego terenu, celem zapewnienia właściwego spływu wód opadowych z powierzchni ścieżki. Obecnie większość ścieżek stanowi wręcz koryta zagłębione nawet do 10 cm w stosunku do terenu, co powoduje, że wody opadowe na długo pozostają na ścieżkach tworząc rozległe kałuże, a nawierzchnie gruntowe są rozmoknięte i szybko podlegają dalszej degradacji. Dotyczy to również korony wałów rzeki Ślęzy.</p> <p>9. W kwestii wskazania alejek do oświetlenia należałoby wnikliwie przeanalizować zakres – czy ze względu na zachowanie naturalnych warunków w części parku, aż tak wiele alejek warto oświetlać?</p> <p>10. Celowe natomiast wydaje się oświetlenie krótkiego odcinka alei pomiędzy Ścieżką Romera a główną aleją Ekoparku.</p>
9	<p>Uwagi do obecnie realizowanego oświetlenia w ramach WBO</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zła kolejność realizacji. 2) Budowa oświetlenia powinna mieć miejsce po zaprojektowaniu przebiegu, jak i niwelety ścieżek. Skutkiem zaistniałej sytuacji jest: <ol style="list-style-type: none"> a. Brak koordynacji w zakresie lokalizacji lamp z przyszłym przebiegiem alejek. b. Brak liniowości i płynności ustawienia punktów świetlnych. c. Przypadkowy górny poziom fundamentu latarni. 3) Z uwagi na brak projektu ścieżek, należy się liczyć w przyszłości z kosztami związanymi z koniecznością przestawienia latarni, zarówno w planie, jak i wysokościowo. 4) Występują przypadki nieuzasadnionej lokalizacji latarni w niewielkiej odległości od pni drzew, również tych pomnikowych.
10	<p>Chciałam zaproponować inne podejście do rewitalizacji parku. Chodzi o japońskie podejście feng shui. Szanowanie tego co jest, udoskonalenie tego zgodnie z potrzebami roślin i zwierząt, praw przyrody w harmonii z otoczeniem. Po co wszystko wyrwać do góry nogami, działać brutalnie i zostawiać o sobie zniszczenie? Japończycy potrafią szanować swoją przyrodę, czemu mielibyśmy być gorsi? Uczmy się od</p>

	nich.
11	<p>Wykorzystując możliwość wyrażenia swojej opinii chciałabym przedstawić propozycję wydzielenia fragmentu polany przy Górcie Mała Sobótka na wybieg dla psów. W parku jest już co prawda wybieg, ale jest on mały i psy nie mają możliwości wybiegania się w nim, stąd uważam, że jest mało wykorzystywany.</p> <p>W części, w której wskazałam w załączniku codziennie biega mnóstwo psów. Teren tam jest na tyle duży, że możliwe byłoby wygospodarowanie wybiegu pozostawiając przy tym mnóstwo miejsca dla osób, które latem wypoczywają na polanie na kocach. Psy na wybiegu to uniknięcie kolizji z biegaczami, rowerzystami, małymi dziećmi.</p>
12	<p>Największą atrakcją Parku Grabiszyńskiego jest jego przyroda. To prawdziwe bogactwo. Ludzie, którzy tu przychodzą szukają przede wszystkim kontaktu z dziką naturą, spokoju, ciszy, śpiewu ptaków, zapachu kwiatów z parkowych łąk (niepotrzebnie nadmiernie koszonych), spaceru w uroczych, ocienionych zakątkach, poczucia się trochę jak w lesie. Zanim pojawił się tu cmentarz, tereny te były lasem grądowym. Występuje tu kilkadziesiąt gatunków ptaków, w tym wiele pod ścisłą ochroną, a także zwierząt i owadów spotykanych jedynie w lasach. Są też stanowiska rzadkich roślin oraz pomnikowe okazy drzew. Uważam, że im mniejsza jest ludzka ingerencja w zieloną tkankę tego miejsca, tym lepiej. Nie ma drugiego takiego leśnego parku we Wrocławiu i możemy być z niego naprawdę dumni.</p> <p>„Atrakcje” zaprezentowane w Masterplanie przydałyby się bardziej na pobliskich osiedlach. Park posiada wszystko, co jest nam potrzebne. Jest też dla chętnych ścieżka zdrowia, dwie siłownie i place zabaw (w różnych punktach). To nie dla nich jednak przychodzi się do Parku Grabiszyńskiego. Nie potrzeba go wcale "ulepszać". Wystarczy opróżniać regularnie kosze na śmieci, oczyszczać Grabiszynkę i prawidłowo pielęgnować park – czyli postępować z jak najmniejszą ingerencją człowieka w ekosystem, który nieniszczony i przesadnie nieporządkowany sam poradzi sobie znakomicie. Pieniądze, zamiast na realizację Masterplanu, przeznaczyłabym na warsztaty i szkolenia dla pracowników ZZM i ich podwykonawców oraz do zatrudnienia profesjonalnych firm pielęgnujących parki, skwery i ogrody we Wrocławiu – takich firm, w których pracują doświadczeni arboryci, ogrodnicy i przyrodnicy-pasjonaci. „Rewaloryzacja zieleni” to wg współautorki Masterplanu, przywrócenie układów drzew zgodne z historią. Nie jest to jednak precyzyjnie określone, ani w Masterplanie, ani w ankiecie: czy chodzi o historyczny cmentarz z początku XX wieku, czy o XIX-wieczny las na terenach podmiejskich, czy też może o teren parkowo-leśny, który</p>

	swobodnie przekształcał się w drugiej połowie XX wieku? Ponieważ nie ma innej możliwości w ankiecie – zaznaczałam te odpowiedzi, jednak „rewaloryzację zieleni” pojmuję jako przywrócenie zniszczonemu wycinką parkowi jego pierwotnego leśnego charakteru, poprzez nowe nasadzenia, nie wycinanie siewek, odbudowanie runa, podszytu i warstwy drzew wysokich, na jak największym obszarze.
13	Skan przesłany w korespondencji zamieszczony został poniżej tabeli.
ANKIETA	
1	<p>Rozwijać Park w kierunku naturalistycznym – wg części środkowej, pocmentarnej. Bez rozrywki masowej, kierunek przyroda i uspokojenie.</p> <p>Ograniczać oświetlenie Parku. Wielu nazywa ten Park "lasem" – oddaje to odbiór Parku i sympatię do jego "dzikiego charakteru". Nie zmieniać nawierzchni ścieżek – ubita ziemia jest OK, po pylących kruszywach nieprzyjemnie się chodzi, jeździ. Ziemne ścieżki dużo lepiej grają tu z drzewami i roślinnością, niż uporządkowane.</p> <p>Nie wprowadzać nowych projektów WBO do Parku, to co już zrobiono wystarczy, a za chwilę będzie nadmiar. Docelowo nowe projekty WBO tutaj - wyłącznie zielone: woda, rośliny, fauna.</p> <p>Dawne ogrodnictwo - włączyć do parku łącząc kompozycyjnie z częścią środkową, BEZ Ogrodów Wrażeń i sztucznych kompozycji. Ten Park jest wyjątkowy dlatego, że w większości nie jest sztuczny w sensie „zaplanowany”, a "Strefa Osiedlowa" jest tak dobrze zaplanowana przed wojną, że aż nie widać, że to jest zaplanowane - mistrzostwo architektury krajobrazu.</p>
2	Popieram uwagi zgłoszone przez Stowarzyszenie Wielki Grabiszyński.
3	<p>Górka Skarbowców nie powinna być przekształcana na górkę saneczkową. Opady śniegu we Wrocławiu są sporadyczne, montowanie urządzeń naśnieżających byłoby niegospodarne, a taką funkcję po rewitalizacji ma spełniać Wzgórze Gajowickie (Górka PaFaWag). Górka Skarbowców powinna zachować bieżącą funkcję spacerowo-biegowo-rowerową z zastrzeżeniem, że zieleń na zboczach powinna być lepiej chroniona.</p> <p>Ścieżki w parku powinny zostać wyrównane przy wykorzystaniu biologicznie czynnych materiałów o twardości akceptowalnej przez biegaczy.</p> <p>Istniejąca infrastruktura sportowo-rekreacyjna nie powinna być przenoszona w celu tworzenia stref tematycznych. Przykładowo zlokalizowanie siłowni i placów zabaw w różnych częściach parku zwiększa ich dostępność i pozwala uniknąć koncentracji zbyt dużej liczby osób w jednej części parku.</p> <p>Koncepcje bardzo mocno ingerujące w bieżący charakter Parku Grabiszyńskiego powinny być realizowane jako nowa inwestycja, w miejscu, gdzie obecnie nie ma parku.</p>
4	Naprawienie szkód po wykonaniu placu zabaw, siłowni, zmiana nawierzchni placów zabaw i siłowni na trawiastą zgodnie z normą PN-EN 1176;2009.

5	<p>Park jest wartością samą w sobie i ma zachować półdziki, leśny charakter. A pielęgnować go należy niezbyt często i ekstensywnie.</p>
6	<p>Park powinien pozostać w stanie jak najmniej zmienionym, trochę ucywilizowany (ścieżki, ławki), ale i półdziki (łąki, polanki, kępy drzew i krzewów). Po prostu enklawa swobodnej zieleni. Żyjemy w świecie ogrodzeń, asfaltu i strzyżonych żywopłotów. Postarajmy się aby w naszym mieście były takie "małe raje".</p>
7	<p>Park miejski powinien możliwie jak najbardziej przypominać środowisko naturalne. Im mniej w nim małej architektury i "udogodnień" dla ludzi, tym większa szansa, że zachowa on swój naturalny charakter. Im bardziej Państwo przekształcacie przestrzeń, tym bardziej staje się ona przekształcona. Proponuję różnej szerokości ścieżki (dla ludzi, zwierząt, rowerzystów), ławeczki i dużo nasadzeń - pielęgnowanych, jeśli elementy małej architektury, to wyłącznie wkomponowane w przestrzeń roślinną - popatrzcie sobie Państwo jaki ogrody robią Anglicy. :) Naturalnie, pięknie, bez nadmiaru obcych elementów. Jeśli Państwa intencją jest przekształcenie parku w ogród rozrywkowy dla wrocławian to nie jest to dobry pomysł. Ludzie potrzebują w parku ciszy, relaksu i ucieczki od zgiełku miasta. Zobaczcie co stało się z Parkiem Południowym – został zdeptany, stracił klimat. Nie przekształcajcie starych parków, planujcie i róbcie nowe!!! Wówczas zgodnie z nowymi trendami.</p>
8	<p>W parku brakuje zaplecza socjalnego, zarówno toalet, jak i choćby małego punktu gastronomicznego, w którym można kupić coś do picia, nie mówiąc o możliwości zjedzenia czegoś więcej.</p>
9	<p>Odrzucam w całości prezentowane pomysły i koncepcję "Masterplanu". Postaram się punktowo i treściwie przedstawić własną wizję:</p> <p>Apeluję o zachowanie "dzikiej" i naturalistycznej wizji parku, nie tylko w strefie dawnego cmentarza, ale również w obszarze gęsto zadrzewionym pomiędzy placem zabaw/dużą polaną a obszarem występującym w kierunku Grabiszynki. Teren wystarczy tylko oczyścić ze śmieci, ewentualnie poszerzyć minimalnie ścieżki, ale minimalnie! Tak aby osoba z wózkiem też mogła wjechać.</p> <p>Martwe drzewa w tej dzikiej części, przede wszystkim na obszarze dawnego cmentarza proszę zostawiać na ziemi, niech próchnieją, nie tylko stanowią schronienie dla mrowisk, ale setek tysięcy, milionów mikroorganizmów które wpływają na cały ekosystem. Poza tym, zwiększą wilgotność parku. Stojące suche lub usychające drzewa też warto zachować, ptaki ich potrzebują, ludzie nie wychodzą poza teren ścieżek, nic im nie zagraża.</p> <p>Ścieżki, wystarczy dosypać trochę materiału, utwardzić.</p> <p>Na terenach nad Ślężą nie wycinać samosiejek, zrobić kilka ścieżek, kilka ławek.</p> <p>Stworzenie "lasu pamięci": krótki regulamin, zasady, miejsce, gdzie każdy mógłby zasadzić drzewo upamiętniające ważną dla niego w życiu chwilę, narodziny dziecka, miłość, śmierć bliskiej osoby (np. na połowie pola golfowego, albo przy Ślężie).</p> <p>W dzikiej części dosadzić drzew, krzewów, ale koniecznie je podlewać w pierwszych latach!</p> <p>Kilka ławek symbolicznie, aby można przysiąść i oddać się refleksji.</p>

	<p>Żadnych fontann i sztucznych konstrukcji na całym obszarze, jeżeli powiększać plac zabaw, czy siłownię, to obok.</p> <p>Nie kosić trawy w dzikiej części – przez to wszystko wysycha dodatkowo. Naprawdę, ten park był kiedyś niesamowicie wilgotny.</p>
10	<p>Jak najszybciej wyciąć uschnięte drzewa w części od ul. Hallera, które nawet nie zostały zaznaczone jako do usunięcia. W ich miejsce nasadzić nowe drzewa. Nie dodawać tych kilku miejsc parkingowych przy ul. Hallera. Po co? Dla mieszkańców Ogrodów Grabiszyńskich, czy petentów Urzędu Skarbowego?</p>
11	<p>Jak najszybciej usunąć uschnięte drzewa w części od ul. Hallera, które to nawet nie zostały oznaczone jako do wycinki. Nasadzić nowe drzewa.</p>
12	<ul style="list-style-type: none"> - Rozszerzenie dokumentacji o analizy historyczne, inwentaryzacje i waloryzacje przyrodnicze, - udział przyrodników różnych specjalności w każdym etapie projektowania, - w założeniach projektowych uwzględnić wymogi środowiska, potrzeby różnych grup użytkowników, specyfikę parku, wrażliwej przyrody, - przyroda jest głównym atutem tego miejsca. Duża ilość atrakcji jest tu niepotrzebna, a wręcz stanowi dla tej przyrody zagrożenie. - parku nie trzeba wcale poprawiać. Należy natomiast prawidłowo pielęgnować park – nie intensywnie, a ekstensywnie, z jak najmniejszą ingerencją człowieka w ekosystem. - "rewaloryzacja zieleni" – brak precyzyjnego określenia, co kryje się pod tym terminem w ankiecie. Według mnie jednak, rewaloryzacja zieleni powinna oznaczać przywrócenie zniszczonemu wycinką parkowi pierwotnego leśnego charakteru, zarówno poprzez nowe nasadzenia, jak i odbudowanie runa, podszytu i warstwy drzew wysokich.
13	<p>Należy zwrócić szczególną uwagę na bezpieczeństwo placów zabaw. Nowo dobudowany statek na placu zabaw dla najmłodszych dzieci przy Górcie Skarbowców jest bardzo niebezpieczny dla mniejszych dzieci, bo mogą w wielu miejscach spaść. Brak wpisanego na tabliczce przed wejściem administratora, skutecznie uniemożliwia zgłoszenie problemu. A przecież to plac zabaw dla najmłodszych dzieci i powinien być dla nich bezpieczny, a nie dodatkowo je narażać na niebezpieczeństwo. Zdecydowanie proszę o zwrócenie uwagi na ten problem.</p>
14	<p>Park potrzebuje więcej ścieżek, bo w weekend zdarzają się konflikty wynikające ze zwykłej ciasnoty. Ludzie nie mieszczą się na ścieżkach - wystarczy spojrzeć jak bardzo zwiększyła się szerokość ciągów komunikacyjnych (trawa jest zdeptana). Budowanie kolejnych siłowni i placów zabaw moim zdaniem nie ma sensu - wystarczą te, które już są. Park powinien służyć obcowaniu z przyrodą i przyroda powinna być jego główną atrakcją - tu jest ogromne pole do popisu. Górka saneczkowa ze względu na lekkie zimy jest coraz mniej saneczkowa i głównie jest wykorzystywana przez biegaczy i rowerzystów. Myślę, że można na niej zrobić niezły tor dla rowerzystów itp., tylko górka musi być oświetlona! Wreszcie, po parku, zwłaszcza w nocy, powinny cały czas przemieszczać się patrole straży miejskiej lub policji, inaczej wszystko co da się zdemastować, zostanie zdemastowane. Niestety w ciepłe noce w parku palone są ogniska i organizowane są libacje, po których zostaje mnóstwo śmieci</p>

	i zniszczonych urządzeń.
15	<ul style="list-style-type: none"> - Uzupełnić dokumentację o inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej, - uwzględnić udział przyrodników różnych specjalności w każdym etapie projektowania, - zrezygnować z nadmiernego nagromadzenia „atrakcji” w obrębie parku. Głównym atutem parku jest przyroda i to ona stanowi siłę tego miejsca, - strefy powinny funkcjonalnie dzielić park i scalać go za pomocą głównej idei (szacunek dla przyrody, historii miejsca, tworzenie przestrzeni przyjaznej dla użytkowników możliwie najprostszymi środkami), - odstąpić od konserwatorskiego podejścia w rewaloryzacji zieleni na rzecz odtworzenia pierwotnego, leśnego charakteru parku.
16	Proponuję, aby warsztaty dotyczące rewaloryzacji parku odbyły się dopiero po listopadowych wyborach samorządowych. Na obecne konsultacje przychodzili m.in. w stałym składzie, mieszkańcy ulic zlokalizowanych bezpośrednio przy parku, z którymi dyskusje często nie mają sensu, bo oni nie chcą "obcych w swoim parku". Na tej niechęci niektórzy robią sobie kampanię wyborczą, lansując jakąś absurdalną dzikość parku, a wiadomo, że przypadku nie koszenia nasłonecznionych polan pojawią się tam żmije itp., czyli zrobi się po prostu niebezpiecznie.
17	Zachowanie "leśnego" typu Parku Grabiszyskiego (jak był do tej pory). Nasadzenie dużej ilości drzew iglastych (sosny, świerki), które zostały usunięte podczas ostatniej wycinki. Drzewa iglaste są zielone i produkują tlen przez cały rok, a nie jak liściaste tylko w sezonie wiosna-jesień. Więcej drzew iglastych w Parku Grabiszyskim.
18	W parkach zieleni jest najważniejsza.
19	W Parku każdy powinien znaleźć coś dla siebie: i dziecko, i dorosły, i młodzież. Oświetleniu mówię NIE. Może jedynie w ograniczonym zakresie komunikacyjnym dla mieszkańców w dojeździe do tramwaju, czy autobusu.
20	Bardzo bym chciała, aby park zachował swój dziki, leśny charakter. Najpilniejsze wydaje mi się zwiększenie bezpieczeństwa w parku po zmierzchu, czyli budowa oświetlenia i ścieżek oraz małej infrastruktury, przede wszystkim koszy na śmieci i psie odchody oraz ławek. Należałoby w pierwszej kolejności zająć się ścieżkami po obu stronach rzeki w kierunku ul. Raławickiej.
21	Pozostawić unikalny charakter parku wyłączając jakiegokolwiek ingerencje. Zaniechać zmian proponowanych w Masterplanie.
22	Więcej funkcjonalności w parku: boiska (piłka nożna, siatkówka plażowa) wraz z oświetleniem do 22:00. Teraz park jest nudny, a przekształcenie go w las spowoduje, że osoby w średnim wieku i aktywne w ogóle przestaną go odwiedzać.
23	Budowa na terenie dawnej zieleni miejskiej dużej oranżerii wraz z kawiarnią.
24	Park Grabiszyński jest najpiękniejszym parkiem Wrocławia. Gdy tam spaceruję to czuję się jak w tajemniczym ogrodzie. To cudowny las w centrum miasta. Podstawa wielkiego parku to toalety. Uważam, że super pomysłem dla mieszkańców i odwiedzających Wrocław byłaby TĘŻNIA SOLANKOWA.
25	Po pierwsze bardzo się cieszę, że pytają Państwo mieszkańców o zdanie. Mieszkam na

	<p>Grabiszynku ponad 3 lata i, szczerze mówiąc, bardzo odpowiada mi dziki charakter Strefy Pamięci. Regularnie chodzę biegać do parku i tę okolicę lubię najbardziej – mam wrażenie jakbym była w lesie, duża ilość zieleni zagłusza hałasy, a bluszcz i nierówna nawierzchnia tylko dodają uroku temu miejscu. Myślę, że takie lokalizacje w dzisiejszych czasach, gdzie beton i hałas są wszechobecne, są na wagę złota. Tak więc w Strefie Pamięci nie zmieniałabym nic.</p> <p>Jeżeli chodzi o pozostałe strefy to chciałam poruszyć temat infrastruktury dla dzieci – po co budować kolejne place zabaw dla maluchów, a dzieci w wieku 8+ nie mają co robić? Świetny pomysł z lodowiskiem, ale jeszcze lepszy jest duży skatepark. Przecież chyba zależy nam, żeby dzieci nie siedziały w domu przed ekranem. Pochodzę z małego miasta, gdzie jest fajny skatepark, wstyd, że Wrocław ma ich tyle co kot napłakał. Boisko też popieram! Niech ludzie wyjdą na dwór uprawiać sport.</p>
26	<p>Proszę rozważyć ustawienie boiska do siatkówki plażowej z ewentualną funkcją doświetlenia po zmroku. Siatkówka plażowa nie zajmuje dużej powierzchni, a jest bardzo ciekawym elementem rekreacyjnym. Mieszkańcy mogliby umawiać się w parku z piłką i pograć w siatkówkę.</p>
27	<p>Czy jest dostępna wizualizacja Masterplanu? Szczególnie interesuje mnie projekt dotyczący Ogrodu Wrażeń.</p>
28	<p>Należy naprawić zniszczenia w starej części parku, odtworzenie podszytu, wyciętych krzewów, nasadzenia w miejsce wyciętych drzew. Należy zachować dotychczasowy charakter parku, zmienić zasady pielęgnacji (przestać usuwać liście, rozjeżdżać park ciężkim sprzętem, używać pił i dmuchaw). Masterplan jest przygotowany bez wykonania porządnej oceny walorów przyrodniczych tego terenu, w tym: inwentaryzacji flory i fauny ze szczególnym uwzględnieniem gatunków chronionych (konsultacja ornitologiczna???), rozmieszczenia zbiorowisk roślinnych - mapa fitosocjologiczna. Chcemy zachowania dotychczasowego, dzikiego charakteru parku. Nie chcemy ingerencji zamieniającej ten park w kolejny trawnik z kilkoma drzewkami i wygrabionymi liśćmi.</p>
29	<p>Połączenie Parku Grabiszyńskiego z Parkiem Klecińskim szerokim pasem zieleni dla pieszych i rowerzystów wzdłuż rzeki Ślęzy.</p>
30	<p>Masterplan powinien w pierwszym rzędzie zapewnić obecnym częściom parku ochronę przed WBO i zagwarantować ich przetrwanie w dotychczasowej formie. Żadnych rondok, fontann, "atrakcji" - właściwą atrakcją parku jest zieleń i spokój, nie place zabaw czy boiska. Bardzo się cieszę z przyłączenia ogrodnictwa i łąki Newtona (Ekoparku), o ile też będą miały naturalny charakter. Mam nadzieję na szerokie konsultacje co do ich zagospodarowania, a nie na szklane domy i pomosty. Koniecznie należy przyłączyć staw na Raclawickiej – był częścią parku, cała okoliczna dzieciarnia uczyła się tam jeździć na łyżwach, czemu wojsko go zagarnęło, a potem sprzedało? Przecież nigdy nie był własnością armii.</p>
31	<p>Strefa Ekoparku:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stanowiska do grillowania (montaż grilli publicznych); - mały parking przy pętli autobusowej (dla ok. 20 samochodów), zamiast stanowisk parkingowych przy ul. Odkrywców – park & ride; - stojaki dla rowerów na pętli autobusowej – bike and ride;

	<p>- okrąg z betonu z ławkami dookoła (po jednej połowie), na którym mogą być wiosną-latem rozstawiane stoiska/organizowane warsztaty taneczne czy inne.</p> <p>Park Grabiszyński:</p> <p>- kostki z oznaczeniami (co 100 metrów) wzdłuż planowanych tras biegowych.</p>
32	Park powinien być dziki i pozostawiony w spokoju! Można robić nowe parki, a nie niszczyć parku Grabiszyńskiego kiepskimi projektami!
33	Powinno się pozostawić park w jego dawnej cudownej formie i nie ingerować!!!! Powinno się zaprzestać wycinki drzew i demolowania parku oraz niszczenia naturalnego poszycia. Powinno się pozostawić naturalny zabytkowy park ze starą roślinnością, w której żyją ptaki. Na całym świecie wraca się do naturalnej formy parków. Masterplan jest beznadziejnym, kiepskim pomysłem i fatalnym projektem niszczącym park. Powinno się zakładać nowe parki a nie niszczyć to co było piękne.
34	Myślę, że dobrze byłoby rozpocząć rewaloryzację Parku Grabiszyńskiego od kompleksowego zagospodarowania, zgodnie z Masterplanem Ogrodu Wrażeń, ponieważ jest to, w tej chwili, obszar zamknięty (po dawnym zakładzie ogrodniczym) i nie powinien wzbudzać nadmiernych emocji wśród zwolenników zachowania tzw. "dzikiego charakteru" Parku.
35	Nie ruszać, nie psuć.
36	Absolutnym priorytetem powinna być ochrona dotychczasowej zieleni i naprawa powstałych ostatnio szkód. Ważne jest, aby park zachował swój charakter, aby chronić siedliska ptaków (powinno tu być cicho – amfiteatr, sceny uważam za zbędne, zresztą oświetlenie też).
37	Nic nie przebudowywać, naprawić zniszczenia z ostatniej wycinki-demolki, posadzić runo, zlikwidować absurdalną toaletę dla psów i uprzątnąć śmieci. Wyburzyć ogrodnictwo i zadbać, by MPZP nie przewidywał tam budowania, nie oświetlać parku nadmiernie, tylko główną Romera.
38	Park w obecnej postaci jest wyjątkowy, zależy mi na zachowaniu jego naturalnego charakteru.
39	<p>1. Proponuję wpiąć do parku nowy teren, ten, gdzie Państwo widzą Ogrody Wrażeń.</p> <p>2. Dodatkowo doświetlenie parku, by można było go przebyć po zmroku, bo on pełni też ważną funkcję komunikacyjną dla pieszych i rowerzystów. Próby przebywania go po zmroku szczególnie w zimie są przyprawione dreszczem emocji, tym bardziej, że widywane w okolicy bywały dziki. Powinno być możliwe przebycie parku, nie całkiem po ciemku, zamiast konieczności omijania go ze względu na brak oświetlenia.</p> <p>3. Proponuję wstrzymanie się z przerabianiem parku do góry nogami, jak ten Masterplan sugeruje, co mnóstwo mieszkańców już Wam zasygnalizowało. Pomysł wielkich, oddzielnych i dalekich od siebie stref jest chybiony. A chybiony jest dlatego, że to nie jest mały parczek czy skwerek tylko wielki park i tworzenie takich stref sprawia, że jedni mieszkańcy pod nosem będą mieli np. ozdobne ogrody, a daleko będą mieli do strefy dla dzieci czy do strefy rekreacyjnej, rodzice z dziećmi mieszkają wszędzie.</p>
40	Część środkowa – Pamięci powinna zachować swój dziki, tajemniczy charakter.
41	Uważam, że to skandal, żeby wycinać stuletnie drzewa, po to, aby zrobić miejsca do

	grillowania lub fontanny. Wrocław ma już pełno takich miejsc, a stare drzewa chyba są bardzo potrzebne w stolicy smogu oraz "zielonej stolicy Europy"?! To jedyny, naturalny park w tej okolicy - sztuczny już jest Południowy, także zostawcie ten w spokoju.
42	Proszę nie zmieniać charakteru tego parku. To był/jest w części cmentarz, to jest taki las/zaczarowany ogród w środku miasta i niech tak zostanie. Nie potrzeba równych alejek i wszystkiego od linijki. Przynajmniej nie w przypadku tego konkretnego parku. Wolałabym dbanie o niego w obecnej postaci niż proponowane przebudowy, zabudowy itp.
43	Wytnijcie resztę drzew, wylejcie beton na resztę terenu (sarkazm).
44	Sugeruję jak najmniejszą ingerencję w roślinność parku, który ma piękny dziki charakter i zależy mi, by taki pozostał. Nie chcę także aranżacji strefy nadrzecznej (dzikie łąki), tereny te są zamieszkiwane przez różne gatunki ptaków. Zamiast aranżować piękne alejki na terenach nad rzeką wystarczyłoby te tereny raz na jakiś czas posprzątać (to smutne, ale wiele osób nie potrafi posprzątać po sobie i zostawia niebezpieczne dla innych butelki i puszki, które "skoszone" stają się bardzo niebezpieczne dla dzieci i zwierząt). Na pewno przydałyby się toalety, bo to co ludzie po sobie zostawiają w parku i nad rzeką jest wprost obrzydliwe, może toalety rozwiązałyby ten problem. Oprócz większej i bezpieczniejszej (obecny plac zabaw dla psów nie jest bezpieczny – betonowy tunel) strefy do zabaw dla psów, przydałyby się też podajniki z workami na psie nieczystości, może wtedy więcej właścicieli by po psach sprzątało, bo niestety mam wrażenie, że jestem w dużej mniejszości.
45	Przede wszystkim zostawcie ten park w spokoju, to najpiękniejsze naturalne miejsce we Wrocławiu. Każdy się tu świetnie czuje na spacerze, a jeśli chodzi o rozrywkę to niedaleko mamy Park Południowy. Wiadomo, że chodzi Wam o pieniądze, które można zdobyć na tym projekcie, ale ze strony mieszkańców będzie radykalny sprzeciw!! Precz z zarabianiem kosztem natury i bywalców parku!!
46	Park potrzebuje wzbogacenia roślinności i większej dbałości o stan roślin, nie zmieniamy jego swobodnego, relaksującego charakteru. Jestem przeciwna wszelkim koncertom i innych zorganizowanym, głośnym imprezom – ma to być miejsce ciszy i słuchania ptaków.
47	Park Grabiszyński uwielbiany jest za swój przypominający nieco las, angielski charakter. Większość stałych bywalców - a jest ich naprawdę dużo - głównie z tego powodu wybiera ten park jako miejsce wypoczynku, spaceru z psem, itp. To jedyny park w tej części miasta, który taki charakter zachował. Tak naprawdę w całym mieście został tylko Grabiszyński i Wschodni, które nie zostały przebudowane na nowoczesny ogród botaniczny wypełniony plastikowymi siłowniami, placami zabaw, kawiarniami itd. Prosimy, aby park był zadbane i był bezpieczny – nowe ścieżki, na których nie skręci się kostek, oświetlenie, by nie strach było wejść pospacerować późniejszą porą lub jesienno-zimowym popołudniem, aby na głowę nie spadał konar martwego drzewa przy wietrze. Są już siłownie, place zabaw. Po co wycinać naturę, by stawiać zabudowania. Nie chcemy kolejnego Parku Południowego w Grabiszyńskim. Jeśli zostanie on tak przebudowany, wielu ludzi przestanie tam przychodzić.
48	Zachować jak najbardziej naturalny wygląd.
49	Rozbudowa infrastruktury MTB na Górze Skarbowców.
50	Przywrócić dziki wygląd parkowi, aby znów dawał schronienie zwierzętom i osobom spacerującym. Wybudować toalety. Udostępnić część po dawnej Zieleni Miejskiej poprzez

	likwidację okalającego ją muru i dać żyć przyrodzie.
51	Nie niszczyć jego dzikiego i tajemniczego charakteru!!!! Nie ścinać drzew, nie niszczyć bluszczu.
52	Jestem przeciwna dewastacji tego pięknego i historycznego parku. Jego cały urok tkwi w tej dzikości. Moim zdaniem wystarczy zmodernizować place zabaw, strefy rekreacyjne (ewentualnie dodać nowe), może warto zainwestować w dodatkowe oświetlenie i toalety. Ale to wszystko. Nie twórzmy z tego pięknego parku wybetonowanych ogrodów w angielskim stylu!!! Uważam, że wycinka zdrowych drzew w dobie tak zanieczyszczonego powietrza jest skandalicznym zachowaniem i świadectwem bardzo ograniczonego umysłu decydentów!!!
53	Największą atrakcją Parku Grabiszyńskiego jest jego przyroda. To prawdziwe bogactwo. Ludzie, którzy tu przychodzą szukają przede wszystkim kontaktu z dziką naturą, spokoju, ciszy, śpiewu ptaków, zapachu kwiatów z parkowych łąk (niepotrzebnie nadmiernie koszonych), spaceru w uroczych, ocienionych zakątkach, poczucia się trochę jak w lesie. Zanim pojawił się tu cmentarz, tereny te były lasem grądowym. Występuje tu kilkadziesiąt gatunków ptaków, w tym wiele pod ścisłą ochroną, a także zwierząt i owadów spotykanych jedynie w lasach. Są też stanowiska rzadkich roślin i pomnikowe okazy drzew. Uważam, że im mniejsza jest ludzka ingerencja w zieloną tkankę tego miejsca, tym lepiej. Nie ma drugiego takiego leśnego parku we Wrocławiu i możemy być z niego naprawdę dumni. „Atrakcje” zaprezentowane w Masterplanie przydałyby się bardziej na pobliskich osiedlach. Park posiada wszystko, co jest nam potrzebne.
54	Strefa dawnego ogrodnictwa miejskiego powinna w sposób płynny i naturalny połączyć dwie części parku - ozdobną przy Hallera i dawnych cmentarzy wokół Pomnika Pamięci. Oznacza to, że budowa tam Ogrodów Wrażen będzie sztuczną, dzielącą. Dlatego poza remontem głównego budynku, w którym powinna pojawić się gastronomia (we wrocławskich parkach bardzo tego brakuje, a co było zupełną normą za czasów Breslau), należałoby nasadzić drzewa i stworzyć powiązania ścieżek obu podzielonych obecnie części. Sprawić, by część ozdobna płynnie przechodziła w Strefę Pamięci (coraz gęstsze nasadzenia, coraz więcej bluszczu). Jeśli tworzyć tam coś więcej, to zbiornik wodny na tyłach zachowanego budynku. Budynek można też, oczywiście, wykorzystać do zlokalizowania w nim toalet (byłyby one lepsze niż wolnostojące, lepiej utrzymane).
55	Górka Skarbowców nie powinna zostać przebudowywana. Powinna dalej służyć biegaczom i rowerzystom do treningów. Jedynie rewaloryzacja zieleni jest jej potrzebna.
56	Górka Skarbowców to jedno z niewielu miejsc we Wrocławiu, gdzie można uprawiać/trenować kolarstwo górskie, a także pojeździć rekreacyjnie rowerem po trudniejszym terenie. Na górcie istnieje wiele dzikich ścieżek zaprojektowanych przez entuzjastów kolarstwa. Jestem zdecydowanie za rewitalizacją (nasadzenia drzew, pielęgnacja, mała architektura, drobne remonty, OŚWIETLENIE), ale w imieniu dosyć dużej rowerowej społeczności apeluję, by wszystkie ścieżki wokół góry zostały zachowane. Są one niejako utrzymywane przez pewną małą społeczność (profilowanie zakrętów, usypywanie dropów - skoczni). Na Górcie Skarbowców proponuje zagospodarowanie centralnej części wzgórza, łącznie ze szczytem. Zachowanie istniejących tras rowerowych jest bardzo ważne.
57	Park Górka Skarbowców. Zostawcie proszę trasy rowerowe zbudowane na zboczach góry. Jest to jedno z bardzo nielicznych miejsc, gdzie kolarze górscy mogą trenować na terenie Wrocławia. Nie

	<p>przecinają się one z trasami pieszymi, więc nie ma konfliktu interesów. Kolarze dzięki temu są skupieni na jednym, niewielkim obszarze i nie jeżdżą wśród spacerujących rodzin, dzieci i psów. Serpentynty utworzone od strony północno-zachodniej (główny stok górki) również nie przeszkadzają w zimowym torze saneczkowym, gdyż nie ma utworzonych przeszkód na dwóch głównych rynnach (są, ale na wale pomiędzy rynnami). Pumptrack zaproponowany w strefie Ekopark w żaden sposób nie zastąpi tras utworzonych na zboczach górki. Może je uzupełniać.</p> <p>EKOPARK.</p> <p>Mój pomysł jest taki by ściąć wysoką trawę i krzewy, które pokrywają teren na wschód od Ślęzy, utworzyć ścieżki i zostawić dużą, otwartą przestrzeń, jak obszar obecnie między wzgórzem Cmentarz Żołnierzy Polskich a ścieżką zdrowia i siłownią. Od ulicy zasadzić drzewa.</p>
58	Trasa rowerowa biegnąca przez Górę Skarbowców powinna zostać jak jest bądź poddana niewielkiej modernizacji. Korzystają z niej mieszkańcy również z innych dzielnic.
59	Tor saneczkowy to niewypał. Coś dla rowerów będzie bardziej praktyczne. Saneczki to tylko w zimie i tylko gdy spadnie śnieg a z tym ostatnimi laty słabo.
60	Nie wycinać już więcej pięknych, starych drzew i zachować naturalny, nieco dziki charakter parku. Najlepiej byłoby nie wprowadzać lub zminimalizować oświetlenie z uwagi na i tak ogromne zanieczyszczenie świetlne, jakie jest w mieście. Obecnie biegacze czy spacerowicze z psami radzą sobie doskonale chodząc z latarką. Istnieje obawa, że oświetlenie zwabi tam amatorów napojów alkoholowych, którzy zostawiają śmieci, co widać przy pobliskich alejkach. Park to jedno z niewielu ciemnych miejsc, gdzie zwierzęta mogą się schować. To unikalny ekosystem w tkance miejskiej, spotyka się rzadkie gatunki jak np. dzięcioł czarny, którego ostatnio widzieliśmy. Park potrzebuje tylko utrzymania ścieżek, ławek, koszy na śmieci i sprzątnięcia śmieci, np. nad rzeką. Warto byłoby też zapobiec zalewaniu polan w części "Park Górka Skarbowców" przez tzw. smródkę.
61	Park musi być bezpieczny i służyć wszystkim mieszkańcom.
62	Park powinien zostać zachowany w aktualnej formie przy jak najmniejszej ingerencji w jego aktualną strukturę. Jedyne działania realnie wymagające podjęcia to polepszenie jakości ścieżek, zbudowanie i utrzymanie większej ilości koszy na śmieci oraz codzienne utrzymanie już istniejącej zieleni i małej infrastruktury.
63	Przeniesienie wybiegu dla psów do części osiedlowej. Obecny jest mały, psy nie mogą się na nim wybiegać a część osiedlowa jest na tyle duża, że można by część łąki ogrodzić z przeznaczeniem na wybieg. Z zachowaniem trawy, drzew.
64	Chciałbym zachowania leśnego charakteru parku, liści na drogach, oświetlenia tylko na głównych korytarzach - aleja Romera i od Raławickiej do pętli tramwajowej. Uważam, że Park absolutnie nie powinien zmieniać swojego charakteru. Cały Masterplan, a przede wszystkim sztuczny podział na strefy, uważam za niepotrzebny. Park jest objęty ochroną konserwatorską i to wystarczy w zakresie planowania tego co wolno w parku zrobić, a czego nie.
65	Absolutnie nie chciałbym wybrukowanych ścieżek. Żadnego betonu. Park ma cudowny dziki charakter, zawsze był magiczny i tajemniczy i niech taki zostanie! Nie chcemy tu drugiego Parku Południowego, w którym co niedziela tłum ludzi. Chcemy miejsca do wypoczynku i relaksu, gdzie będzie spokój. W naszym parku żyje mnóstwo zwierząt, nie próbujemy na siłę go cywilizować. Co do polany przy Górze Żołnierza – absolutnie żadnej

	sceny! Jest tak przyjemnie, latem można piknikować, grać w piłkę i inne gry. Może wystarczyłoby częściej kosić trawę? Myślę, że w pierwszej kolejności należy park posprzątać, nasadzić nowe rośliny, chronić te, co są i tworzą niepowtarzalny klimat dając schronienie ptakom, wiewiórkom. Wzdłuż rzeki przydałoby się więcej drzew i krzewów kwitnących, które dałyby pokarm pszczołom i cieszyły oko spacerowiczów. Więcej natury, mniej cywilizacji!
66	Nie wycinajcie zdrowych drzew. One nie odrosną przez wiele lat.
67	Jakiegokolwiek działania dotyczące rozwoju parku muszą być poprzedzone przywróceniem obecnie istniejącego parku do prawidłowego stanu, biorąc pod uwagę wymagania roślin i zwierząt w nim występujących. Miasto nie radzi sobie z utrzymaniem w należytych stanie tego, co jest, dlatego zanim nie będzie należycie się wywiązywać z tego, nie powinny być przez miasto – jako niedające rękami należytego ich wykonania – jakiegokolwiek prace wykraczające poza bieżącą konserwację parku.
68	Chciałabym, by utrzymany był leśny klimat parku. Niech to nie będzie sztuczny, szklano – betonowy twór, ale prawdziwie dziki park, gdzie poza ławkami, koszami na śmieci i ewentualnie placem zabaw nie widać działalności człowieka.
69	Przede wszystkim nasadzenie drzew i krzewów.
70	Zdecydowanie alejki nie powinny być brukowane, w parku powinna również znaleźć się część mająca charakter ogrodu sensorycznego, w bezpośrednim sąsiedztwie części ogrodu rodzinnego.
71	Wyrażam zdecydowany sprzeciw wobec zmiany naszego parku w wybetonowany i sztucznie zagospodarowany plac zabaw i rekreacji. Pielęgnacja istniejącego drzewostanu i odtworzenie tego co zdążyliście zniszczyć w zupełności wystarczy. Poidła dla biegaczy??? A co to my konie jesteśmy??? Trudno ukryć oburzenie!
72	Park jest dziki i piękny, obserwujemy tu wiele gatunków ptaków i warto zachować ten charakter. Jeśli przerobimy park na wielki plac zabaw czy skatepark, to zamiast ciszy i śpiewu ptaków dostaniemy zgiełk i hałas, od którego w parku mamy wypoczywać. Betonowe alejki, wycinki, sztuczne oświetlenie, wprowadzenie ciężkich maszyn odstraszy ptactwo, wiewiórki i mieszkańców. Wystarczy zwrócić uwagę na reakcję nas – mieszkańców na wycinkę. Nie chcemy więcej betonu, tylko więcej zieleni.
73	Nie wycinać drzew. Zlikwidować błoto po deszczach.
74	Zachowajmy piękny stary drzewostan oraz dziki charakter parku. Więcej dbałości o zieleń, postawmy kilka toalet, dodajmy oświetlenia i to w zupełności wystarczy.
75	Mam jedną sugestię. Zostawcie ten park w spokoju. Jego największą zaletą jest jego naturalny charakter, bez upiększeń, placów zabaw i całej zbędnej infrastruktury. Mieszkam tuż obok parku, czuje się w nim jakbym była w lesie, nie wyobrażam sobie tworzenia tam placów zabaw i stref wypoczynku z wątpliwej urody konstrukcjami. Ten Park jest najlepszym miejscem dla wypoczynku w takim kształcie jak obecnie, nietknięty ręką wrocławskich architektów, którzy zwęszyli okazje do zarobku.
76	W parkach ma być przede wszystkim zadbana zieleń – jak najbogatsza, wielopiętrowa. Potrzebne są nasadzenia dające pokarm ptakom, wiewiórkom i innym zwierzętom. Nie inwestycje polegające na betonowaniu!!!
77	Z parku powinna korzystać jak największa ilość mieszkańców Wrocławia. Powinno się

	pozostawić jego dziki charakter. Należy zadbać o bezpieczeństwo osób z niego korzystających. Podstawowa sprawa to oświetlenie oraz wymiana części nawierzchni na głównych alejach. Dotychczasowe prace w tym temacie wykonywane są niestarannie oraz z nieodpowiednich materiałów. Dobrym pomysłem jest zagospodarowanie nowych terenów. Teren po zakładzie ogrodnim powinien być wkomponowany w pozostałą, przylegającą część parku. Tereny nad Ślężą to idealne miejsce do budowy boisk i skateparku.
78	Gastronomia na terenie po ZZM!!! Stoliki, parasolki, toalety!!!!
79	Uważam, że nie należy ingerować nadmiernie w dziką roślinność parku. Niemniej, park to nie dziki las i należy wykonać poprawnie nawierzchnię alejek. Dotychczasowe prace były wykonane byle jak oraz ze złego surowca. Park musi być bezpieczny przez cały rok, więc bardzo ważne jest oświetlenie na głównych alejach. Dobrym pomysłem jest zaadoptowanie dodatkowych obszarów pod park. Dawne zakłady ogrodnicze powinno się wkomponować w obszary sąsiadujące. Tereny nad Ślężą nadają się idealnie na stworzenie boisk do gier zespołowych. Park musi być bezpieczny i służyć wszystkim mieszkańcom oraz powinien być pozostawiony jego dziki obecny charakter.
80	Park powinien zostać taki jaki jest, powinno się bardziej zadbać o drzewa. Oświetlenie parku, miejsca grillowe, skateparki i tego typu podobne sprawią, że wieczorami będzie tam zbiegowisko pijącej młodzieży, a co za tym idzie pety, butelki, śmieci. Wystarczy popatrzeć co się dzieje na Górcie Pafawag. O ten park powinno się zadbać, żeby nie zmienił swojej natury, a nie robić z niego promenadę z betonowymi ścieżkami. Bo za tymi pojawią się zaraz budki z różnymi przekąskami i nim się spostrzeżemy, nic z niego nie zostanie. A na pewno w takiej nowoczesnej formie nie będzie schronieniem dla dzikiej zwierzyny, ptaków, którym już chyba zabraliśmy dość przestrzeni w naszym Wrocławiu...
81	Uważam, że pielęgnacja istniejącej zieleni i małe utwardzenie już istniejących ścieżek głównych w zupełności wystarczy.
82	Popieram remont parku, nowe place zabaw, fontanny, wprowadzenie Ogrodu Wrażeń, remonty budynków, miejsca na kawiarnię. Park musi być żywym, ciekawym miejscem dla rodzin i mieszkańców.
83	Stworzyć otwarty teren dla psów, gdzie mogą biegać bez smyczy pod opieką właścicieli.
84	Mam nadzieję, że już po remoncie będą zachowane środki na utrzymanie tych rzeczy. Nie chciałabym też skomercjalizowania się tego parku, więc przede wszystkim zieleni, uporządkowanie ścieżek, kosze, itp. Restauracje i inne gadżety w tej części po ogrodnictwie jak najdalej od pierwszych dwóch łąk, tj. Górki Skarbowców i następnej.
85	Po przeczytaniu pytań ankiety mam wrażenie, że jestem manipulowana i użyta do usankcjonowania zaplanowanych z góry posunięć! Bo jak inaczej określić podejście: "wybierz co w pierwszej kolejności mamy zrealizować z naszego planu"?! Każdy projekt zaczyna się od zebrania potrzeb - to przedszkole przecież!!! Po co chodzimy do tego parku, co jest w nim dla nas najważniejsze, czego brakuje... itd. A tu mamy gotowy projekt i dopiero teraz konsultacje w stylu – co z TEGO PROJEKTU podoba ci się najbardziej!!! Przy takim podejściu do sprawy mogę myśleć, że albo urzędnicy niezdarni (żeby nie powiedzieć niedouczeni) i nie wiedzieli, że trzeba ZACZAĆ od potrzeb, albo zaczęli od potrzeb i interesów, ale kogoś innego, nie użytkowników parku! Obie możliwości mi się nie podobają. A najbardziej to, że tak prowadzonymi konsultacjami czuję się MANIPULOWANA! A jeśli chodzi o park to uważam, że trzeba mu jedynie pomóc – leczyć co choruje i dać mu żyć – a nam podglądać to życie!
86	Chcę zachować dziki charakter parku bez nadmiernej ingerencji człowieka. Uważam, że

	zaproponowany Masterplan kompletnie nie odzwierciedla kontekstu historycznego i kulturowego.
87	W pierwszej kolejności proszę oczyścić rowy, posprzątać stare rozwalone betonowe ogrodzenie i zaprzestać wycinania drzew! Ujęcia wody, fontanny itd. są nikomu niepotrzebne, a i tak będą szybko zdewastowane, więc szkoda pieniędzy – lepiej przeznaczyć je na ochronę drzew i regularne sprzątanie terenu!
88	Beznadziejna ankieta, jak i cały Masterplan. Możliwe są tylko odpowiedzi, które Państwo chcecie usłyszeć. A park najbardziej potrzebuje zostawienia przyrody w stanie naturalnym, rośliny i zwierzęta potrzebują miłości i troski, a nie urbanizacji. Ta dzikość w parku była najpiękniejsza, więc teraz wypadałoby zająć się naprawą zniszczonej zieleni (nasadzenie drzew i krzewów, które zostały ścięte, przycinanie i dbanie o obecny drzewostan). Kolejną sprawą jest oświetlenie, które zaburza funkcjonowanie roślin i zwierząt, może należałoby to przemyśleć?
89	Dla mnie najistotniejsze jest zachowanie dzikiego charakteru parku i ochrona rzadkich gatunków zwierząt (szczególnie ptaków), które zamieszkują park. Jak najmniej brukowania i asfaltowania oraz stref masowej rozrywki typu miejsca na grilla. Najczęściej korzystają z takich miejsc ludzie nieodpowiedzialni, generujący hałas, nadużywający alkoholu i pozostawiający po sobie mnóstwo śmieci. Zamiast tego, miejsca z bardziej ambitną rozrywką bazującą na przyrodniczych walorach tego miejsca, a więc: nasadzenia ciekawych gatunków roślin, łąka, ogrody doświadczalne, pawilony zimowe (aby uatrakcyjnić park zimą), Ekopark z możliwością odwiedzania przez grupy dzieci i dokonywania różnych ćwiczeń czy wykonywania zadań przyrodniczych.
90	Żadnych betonowych czy kamiennych ścieżek!!!!
91	Proszę napisać co zyskamy, a co stracimy po wprowadzeniu tych proponowanych zmian, jak będą realizowane poszczególne punkty. W sytuacji, gdy nie jest to opisane, nie wiem z czym wiąże się wybór tej czy innej propozycji.
92	Proszę odzepić się od parku. Zostawcie go w spokoju. Nie wycinajcie drzew!!!! Mamy dość wodotrysków, rzeźb, pomników – stawiajcie je sobie we własnych ogrodach. Park nie jest własnością urzędników. Nie macie prawa go niszczyć nawet w "dobrej wierze". Jedyne co trzeba robić, to wyrzucić rozwalone betonowe ogrodzenie z zeszłego wieku i oczyścić śmierdzące rowy. I wara od parku!
93	Zostawcie, prosimy park w spokoju. Nie wycinajcie drzew!!!! Potrzebne tylko prace porządkowe: usuwanie śmieci, pielęgnacja cieków wodnych. Nie daj Panie Boże żadnych wodotrysków!!! Zostawcie swoje genialne pomysły na papierze.
94	Budowa oświetlenia, również więcej kubłów na śmieci.
95	Wg mnie powinni Państwo skupić się na odtworzeniu i utrzymaniu zieleni. Mam na myśli drzewa wysokie, krzewy i inna roślinność zielona. To musi być PRIORYTET!! Dość mamy we Wrocławiu betonowych placów.
96	Postuluje zachowanie naturalnego, leśnego charakteru parku z ograniczeniem ingerencji do pielęgnacji stanu istniejącego. Jego największym atutem jest dzikość roślinności. Dlatego stanowi oazę, oddech od wszystkiego co miejskie, uregulowane i wytyczone. Dlatego teraz jest prawdziwa forma ogrodu wyobraźni. Główne działania powinny objąć wszystkie tereny, wokół które powiększa obszary zieleni i klinami będą doprowadzać mieszkańców pieszo, czy rowerem. W ten sposób ułatwi się przyjemny dostęp do serca parku i wykorzysta potencjał obszarów "pomiędzy" strefami zabudowy, np. ul. Odkrywców. Tereny otwarte nad Odrą mogłyby pozostać łąką, ale chroniona od hałasu przez nasadzenia drzew wzdłuż Raclawickiej

	do samej Ślęzy.
97	Nie ruszać, bo zepsujecie.
98	<p>1. W zakresie wskazania lokalizacji połączeń pomiędzy poszczególnymi obszarami parku z uwzględnieniem połączeń z Parkiem Mamuta – lokalizacja kładki powinna wynikać z przebiegu planowanej drogi pieszo-rowerowej, łączącej Oporów z Parkiem Grab. oraz pętlą tramwajową. Lokalizacja powinna brać pod uwagę koncepcję Parku Mamuta oraz przeszkody występujące na obu brzegach rzeki, takie jak słupy linii energetycznej wysokiego napięcia po południowej, jak też istniejące zadrzewienie po północnej stronie rzeki.</p> <p>2. Przekroczenie ulic Odkrywców i O. Beyzyma wymaga opracowania bezpiecznych rozwiązań w zakresie przejść i przejazdów zapewniających odpowiednio wysoki poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego. Należy przy tym uwzględnić uwarunkowania wynikające z komunikacji autobusowej na ul. Beyzyma.</p> <p>3. Konieczne jest objęcie zakresem opracowania korony wałów rzeki Ślęzy w aspekcie prowadzenia po nich ciągów pieszo-rowerowych, które w zakresie powiązań komunikacyjnych Masterplanu, jak i idei dalekich połączeń wzdłuż rzeki przyjętych w Studium 2018 są bardzo istotne.</p>
99	Proszę rozpisać konkretniej co się wiąże z podanymi w ankiecie propozycjami. Nie wiadomo konkretnie na czym mają te zmiany polegać, np. co rozumieć pod „rewaloryzacją zieleni” i wszystko inne. Co to znaczy „remont” tej czy innej części parku? Co stracimy, co zyskamy?
100	Zostawcie ten Park w spokoju. Jak macie niszczyć to, co dzięki, naturalne i coraz mniej obecne w wyniku waszej biurkowej, aroganckiej wobec przyrody działalności, lepiej nic nie róbcie.
101	Bezsprzecznie największą zaletą Parku Grabiszyńskiego jest jego obecny charakter lasu, w którym króluje dzika natura. Stanowczo protestuję przeciwko próbie uczynienia z niego "parku rozrywki". Jestem przeciwna jakimkolwiek sztucznym twórcom powstającym kosztem istniejącej zieleni. Skupmy się wyłącznie na dbaniu o to, co w parku obecnie się znajduje, nie dodawajmy żadnych nowych instalacji burzących jego charakter. Niech pozostanie choć ten kawałek dzikiej natury w obrębie naszego miasta. Owa dzika natura to skarb, który powinniśmy pielęgnować.
102	<ul style="list-style-type: none"> - Pozostawienie części środkowej parku w formie zbliżonej do parku leśnego, - oświetlenie (mało intensywne) tylko głównej ścieżki Romera i w stronę Górki Skarbowców, - oczyszczenie cieków wodnych i zlikwidowanie przyczyn ich zanieczyszczenia.
103	Chciałbym, aby park został częściowo dziki, zielony i jak najmniej zmieniony przez człowieka. Wymagane są nasadzenia i ciągła dbałość o zieleni.
104	Świetnym pomysłem byłoby stworzenie strefy gastronomicznej.
105	Zrobić przecinkę, a nie wycinanie drzew.
106	To jest najpiękniejszy park we Wrocławiu, który jest idealny taki, jaki jest - wymaga tylko pielęgnacji (odpowiedniej, nie takiej jak teraz, która więcej szkodzi niż pomaga - mimo, że przez lata się dało!!!). Proszę zachować plany porządkowania i „upiększania” na tkankę miejską, która tego bardziej potrzebuje. Nie chcemy takich zmian w Parku Grabiszyńskim i powie to każdy mieszkaniec. Nie rozumiem skąd się wziął ten pomysł, który spotkał się

	z ogromnym sprzeciwem, a Państwo wydają się przeć do przodu mimo to... Prosimy zadbać o nasz Park, ale zostawić go w spokoju. On sobie świetnie radzi sam.
107	Proszę zostawić park takim jakim jest ze względu na jakiego naturalnie piękna przyrodę i mieszkańców. I ze względu na szacunek ludzi, co spoczywają pod całym parkiem. Jak tak można, najpierw płyty nagrobne ginęły w ciągu ostatnich lat, a teraz Masterplan. Park Grabiszyński to były cmentarz niemiecki, niewygodnej historii się nie zaciera i nie niszczy! Tym ludziom należy się szacunek, a nie Ekopark, czy Masterplan.
108	Nic nie brukować ani nie tworzyć nowych ścieżek. Te, które są od lat, są wystarczające, zachować jak najwięcej z obecnego charakteru, więcej ławek + toalety. Tam, gdzie nastąpiła wycinka, szybkie nasadzenia.
109	Mam nadzieję, że projekt dotyczący ochrony, rewaloryzacji i zagospodarowania Parku Grabiszyńskiego zostanie zrealizowany.
110	Jestem za połączeniem Parku Grabiszyńskiego z Parkiem Klecińskim.
111	<p>Stary Cmentarz umożliwia zetknięcie z prawdziwą przyrodą w środku miasta. W doskonałej harmonii korzystają z niego zarówno spacerowicze, jak i biegacze, rowerzyści, właściciele psów, matki z wózkami, dzieciarnia, zakochani, itd. Wszystkim umożliwia odpoczynek, daje energię i radość.</p> <p>Czego chcemy?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wyłączenia z Masterplanu terenu Starego Cmentarza. 2. Uzgadniania planów i metod działań na terenie parku ze Społecznym Ruchem Sympatyków Parku Grabiszyńskiego „51”. 3. Wspólnego wypracowania koncepcji odtworzenia pierwotnego charakteru Parku, w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • restauracji roślinności trzypiętrowej (odtworzenia podszytu), • uzgodnionych z nami nasadzeń. 4. Ograniczenia prac Zieleni Miejskiej do: <ul style="list-style-type: none"> • utrzymywania porządku wokół Pomnika Wspólnej Pamięci (łąka wokół pomnika i trawnik między brukowaną aleją a szpalerami drzew (szerokość ok. 2 m z każdej strony), pielęgnacji szpalerów, • usuwania wyłącznie tych drzew i gałęzi, które bezpośrednio zagrażają bezpieczeństwu spacerowiczów na ścieżka.
112	Nich będzie w Parku Grabiszyńskim jak najmniej betonu i sztuczności.
113	Proszę NIE instalować większej ilości oświetlenia w parku – obecne wystarczy! Proszę też zrezygnować z wodotrysków i fontann. Proszę nie zmieniać charakteru parku. On jest taki nieuporządkowany i dziki i taki powinien zostać. Miejsce pamięci – dobry pomysł. Proszę zadbać o to, aby nowe drzewa były przyjazne dla alergików.
114	Określony tor dla rolkarzy, najlepiej wokół Strefy Pamięci – tam jest szeroka okrężna aleja, na której można wydzielić pas asfaltu lub gładkiej kostki (bez v-fugi) dla rolkarzy i wrotkarzy.

	Brak takiego otwartego miejsca w całym Wrocławiu. Park jest świetnie skomunikowany, więc ten obszar posłuży ogromnej grupie osób. Już nie trzeba będzie się tarabanić na ul. Kwiatkowskiego pod Wrocław.
115	Park jest stary i troszkę zdziczały, ale właśnie taki powinien pozostać!!!
116	Park jest stary i troszkę zdziczały i taki właśnie powinien pozostać!!!
117	Teraz wycinane są drzewa w Parku Grabiszyńskim, proszę o zasadzenie nowych.
118	Jedynymi rzeczami, które powinny ulec zmianie, są ławki i kosze. Park Grabiszyński ma swój urok, taki jaki jest, przypominający las.
119	Park powinien pozostać dziki, tak jak w tej chwili. Powinno się nawieźć liści, żeby korzenie drzew nie wysychały i powalczyć z bluszczem.
120	Uważam, że tak duża ingerencja w ten teren jest zbędna! To prawie jak miejska Białowieża... A wzdłuż Ślęzy wystarczy uporządkować teren zalewowy. Park w swojej naturze jest piękny. Czy przed planowaniem inwestycji zrobiono analizę pod kątem siedlisk lęgowych ptaków? To w starych obszarach zieleni podstawa.
121	Ścieżki parkowe powinny pozostać (tak jak teraz) naturalne i przyjazne biegaczom. Wystarczy tylko drenaż i odwodnienie. Oświetlenie najlepiej nieinwazyjne, zapewniające po prostu poczucie bezpieczeństwa po zmroku.
122	Usunięcie resztek muru wzdłuż ścieżki Eugeniusza Romera. Regularne sprzątanie parku, w celu zapobiegnięcia przekształcenia terenu w śmietnisko. Kosze na śmieci i zwierzęce odchody przy placach zabaw i siłowniach. Naprawa sprzętu na istniejących placach zabaw i siłowniach. Podoba mi się pomysł na płytki zbiornik wodny, w zimie lodowisko (ale tylko, gdy funduszy starczy na bieżące sprzątanie zbiornika) Na całym terenie powinny być też przynajmniej 2 toalety (najpilniejsza w okolicy placu zabaw dla dzieci).
123	<ul style="list-style-type: none"> - Ochrona ściółki (niezamiatanie runa poza wyznaczonymi ścieżkami); - zaprzestanie wywożenia opadłych liści, ewentualnie przywożenie odpowiadającej ilości skompostowanej ziemi w miejsce usuniętych liści; - ochrona zieleni niskiej i średniej (krzewy i niskie drzewa) – poszycia – przed wycinką w celu poprawienia nawodnienia dużych drzew; - likwidacja pozostałości murów betonowych; - oznaczenie miejsc, w których znajdowały się cmentarze odpowiednimi symbolami/tablicami, w celu wymuszenia szacunku dla tych miejsc pamięci wśród odwiedzających; - łąki kwietne; - przywrócenie miejsc z ulami dla dzikich zapylaczy; - poprawa komunikacji pieszej i rowerowej między Mostem Oporowskim a Mostem Na Ślęzy (most przy pętli 7 i 17), poprzez odpowiednie przygotowanie nawierzchni ścieżki na wałach przeciwpowodziowych lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie.
124	Zostawcie Park w spokoju!!!
125	Odpuście sobie ten biznes, poprawcie to co jest (uzupełnienie roślinności), nie wrzucajcie

	<p>sztucznych funkcji do parku, planowanie tego, gdzie się należy opalać pokazuje absurd Masterplanu. Nie zaśmiecajcie parku światłem, dbajcie na bieżąco i w sposób zrównoważony. Park = zieleń i przyroda (ptaki, drobne zwierzęta, owady), również spokój, a nie wymaginowane funkcjonalności projektantów i ich zleceniodawców.</p>
126	<p>Najważniejsze jest zachowanie dotychczasowego naturalnego charakteru całego parku. Wskazane byłoby uzupełnienie zieleni o drzewa i krzewy dające siedliska i możliwość wyżywienia ptakom. Dobrym pomysłem jest wykonanie poidelek. Należy pamiętać również o potrzebach psów! Dotąd w czasie upałów mogły korzystać wyłącznie z cieczy płynącej w Grabiszynce, zwanej popularnie "Smródka". Uważam, że jest to jeden z pilniejszych do zwalczania problemów ekologicznych!</p> <p>Chciałabym, by spacer w zieleni wśród śpiewających ptaków był przyjemnością. Zbyt mocne uregulowanie i zabudowanie różnorakimi instalacjami na pewno nie wyjdzie na dobre przyrodzie i ludziom kochającym naturę.</p> <p>Osobiście mam nadzieję, że biegacze i rowerzyści nie zaanektują wszystkich alejek dla siebie (możliwość chodzenia bez smyczy z łagodnym psem).</p>
127	<p>Jest to jeden z "dzikich" parków - miejscami ścieżki są nieregularne, nieutwardzone, a rośliny rosną gęsto. I to jest OGROMNY PLUS Parku Grabiszyńskiego! Bardzo proszę, niech Miasto nie zmienia tego charakteru w przereźdzone, lichy, acz designerski park.</p> <p>Park Grabiszyński jest tak dużym obszarem, że każdy powinien znaleźć tu coś dla siebie. Powinno to być miejsce dla ludzi chcących się wyciszyć, dla ptaków, biegaczy i rodzin z dziećmi. Istotne jest również dbanie o miejsca pamięci i szacunek dla zmarłych, którzy na tym terenie byli/są pochowani.</p>
128	<p>Wyrównanie i oświetlenie toru saneczkowego.</p>
129	<p>Chciałabym, żeby część parku od strony al. Hallera oraz tereny Starego Cmentarza pozostały w obecnej postaci i obecnym klimacie - pięknym, dzikim, dającym poczucie, że jest się z dala od centrum miasta, na łonie natury oddalonym od cywilizacji. Jestem też stanowczo przeciwko pomysłom takim, jak Ogrody Wrażen, amfiteatr i wszelkie inne plany powodujące, że Park Grabiszyński zamieni się w sztuczny, betonowo-szklany twór, który z dziką przyrodą i naturą nie ma nic wspólnego.</p>
130	<p>Park bez ingerencji ludzi, jak obecnie się dzieje... był piękny.</p>
131	<p>Co za tendencyjna ankieta, narzucająca przyjęte/założone wcześniej przez Urząd odpowiedzi! Proszę zastanowić się - kto jest dla kogo? Mieszkańcy i taka ankieta tylko po to, by pokazać, że urzędnik ma rację? Nie, proszę Państwa! Jest dokładnie odwrotnie i czas, żeby urzędnicy wreszcie to zauważyli. To Urząd i urzędnicy są DLA mieszkańców, a nie odwrotnie!</p>
132	<p>Proszę o zostawienie Parku takim jakim jest; żadnych ogrodów, stref, wybetonowanych ścieżek!!! Ten Park jest piękny w swojej teraźniejszej postaci! Proszę jedynie o zadbanie o roślinność, nowe nasadzenia, postawienie koszy na śmieci i ławek na ścieżkach.</p> <p>Pozwólcie przyrodzie samej działać, nie ingerujcie w jej reguły...</p>
133	<p>Najważniejsze dla mnie jest zachowanie półdzikiego charakteru parku i maksymalna ochrona istniejącego drzewostanu oraz poszycia. Nowe nasadzenia powinny być odpowiednio pielęgnowane tak, aby nie usychały po roku, jak to teraz ma miejsce. Jestem</p>

	przeciwna ugrzecznionym, wyrównanym ścieżkom na terenie dzikiej części parku oraz nadmiernego oświetlania parku. Większość pieniędzy potrzebne na ten plan lepiej przeznaczyć na prawidłowe zadbanie o istniejącą zieleni i założenie nowego parku gdzie indziej.
134	Nie ruszać Parku Grabiszyńskiego!
135	Proszę nie niszczyć do reszty pięknego, półdzikiego charakteru parku. To, co już zrobiono to czysta dewastacja. Zatrzymajcie się, choć wielu zniszczeń już się nie odwróci. Wymordowaliście i odebraliście domy ptakom, wiewiórkom i innym zwierzętom. To jest barbarzyństwo, przestarzałe metody i myślenie. Odbieracie ludziom ostatnią oazę spokoju, zwierzętom ostoję i trasę migracji, wycinacie drzewa, dewastujecie zieleni i glebę. To niewybaczalne.
136	Zostawcie ten park w spokoju! Naturalny jest najpiękniejszy - a nie betonowe ścieżki, poidełka, fontanny i jakieś nasadzenia bezsensowne, które nie przetrwają roku. Postawcie toalety i wygońcie Zieleni Miejską wywożącą liście. A najlepiej zadбайcie o to, by na nowych osiedlach powstawały parki lub aby nie wycinano wszystkiego w pień pod deweloperskie osiedla. Tym się zajmijcie, a Grabiszyński zostawcie w spokoju!
137	Najlepiej pozostawić ten park w takiej formie, w jakiej jest obecnie. Cała ta rewaloryzacja jest nietrafionym pomysłem.
138	Niech park pozostanie dziki!
139	Więcej ławek oraz likwidacja ścieżek wydeptanych nielegalnie.
140	Zadaniem priorytetowym Urzędu Miejskiego jest odbudowanie zniszczeń w drzewostanie i przywrócenie jego bujności do okresu sprzed dewastacji. Obecna degradacja i zaniedbania ze strony zarządcy spowodowały, że najpiękniejszy, naturalny park Wrocławia stał się karykaturą, a proponowane wyznaczanie stref tematycznych dopełnią dzieła zniszczenia. Chyba, że mieszkańcy powiedzą urzędnikom STOP NISZCZENIU NATURY. Nam brakuje drzew, naturalnej zieleni, a nie chodników, latarni i placów z leżakami.
141	Urok Parku Grabiszyńskiego polega właśnie na jego dzikości. W komentarzach ktoś z oburzeniem pisze, że po deszczu trzeba chodzić po alejkach parkowych w kaloszach. I super! Kto nie chce, nie musi wtedy przecież udawać się akurat do parku. A chodzenie po kałużach i błocie to przecież część super wspomnień (dla pokolenia 30+ ;-)) i świetnej zabawy – dla najmłodszych.
142	Proszę go nie regulować i zostawić jak najbardziej dzikim, bo takiego miejsca potrzebuje to miasto!
143	Proszę o pozostawienie dzikiego charakteru parku oraz o ochronę roślinności w nim występującej.
	W parku powinien zostać zachowany jego charakter: miejsc rozrywki jest we Wrocławiu mnóstwo, a do Parku Grabiszyńskiego zjeżdżają się z całego miasta wrocławianie spragnieni kontaktu z naturą i szukający wyciszenia. Uszanujmy to, na tym polega jego urok.
144	Dbać o drzewostan, zostawić liście i zachować dziki charakter parku.
145	Przydałoby się miejsce dla SAMOTNIKÓW, takie typowo KIDS FREE (wręcz "bachors" forbidden!!!!), bez żadnych sztucznych ścieżek, czy też "udogodnień". Czysta, żywa przyroda z zakazem muzyki i zakazem organizowania imprez!!!
146	Połączenie ulicy Odkrywców z Raclawicką (czyli przejezdność między ul. Hallera i Raclawicką).
147	Zostawcie ten park w spokoju! Znając życie, więcej zniszczycie niż zrobicie dobrego, niestety...

148	Najlepiej będzie zostawić park w spokoju, a pieniądze przeznaczyć na pilniejsze potrzeby, choćby na remonty ulic.
149	Park Grabiszyński kocham od dziecka. Jest piękny z powodu swojej "dzikości". Zimą można pójść pooglądać zimujące w Polsce ptaki, "nakarmić" wiewiórki orzechami. Jesienią od Parku wieje... hmm... nostalgią. Jest to miejsce magiczne w pewnym sensie. W środku miasta można poczuć odrobinę "wiejskiego" spokoju. Można pójść się pouczyć do egzaminu, odpocząć, poopalać się, posłuchać śpiewu ptaków, zapomnieć o problemach lub wędrując błotnistymi ścieżkami (mającymi swój specyficzny urok) pomyśleć o problemach, zagłębić się we wspomnieniach, marzeniach... Można usiąść nad rzeką, posłuchać szumu wody. Boję się, że proponowana przez miasto rewitalizacja zniszczy charakter tego Parku. Moja sugestia - niech miasto zrobi tylko to co konieczne dla bezpieczeństwa osób korzystających z Parku, nie zmieniajcie jego charakteru, nie róbcie "ogrodu botanicznego" (który Wrocław już posiada i to całkiem ładny, drugim takim cudem jest Ogród Japoński). Zakochana w OBECNYM Parku Grabiszyńskim :)
150	Zostawcie ten park w takiej formie, w jakiej jest i nie czyńcie z niego drogiej zabawki, za którą zapłacimy, zamiast ratować podwórka Starego Miasta.
151	Zostawienie bezpiecznego (oświetlenie), ale dzikiego zielonego parku w mieście, jako miejsce niedzielnych spacerów, z odrobiną cywilizacji (toalety, mała architektura, place zabaw). Warto by wydzielić miejsce na strefę konsumpcyjną - mam na myśli np. foodtrucki z drobnymi przekąskami czy kawą.
152	Proponuje zachowanie dzikiego charakteru parku, przy rewitalizacji istniejącej zieleni. Przyłączenie nowych terenów jest dobrym pomysłem, jednakże charakter tych części powinien być spójny z dzisiejszym, nieusystematyzowanym wyglądem parku. W mieście jest co raz mniej takich terenów i powinniśmy szczególnie dbać o zachowanie ich unikalnego wyglądu.
153	Niech park pozostanie dziki.
154	Należy przede wszystkim zmienić sposób dotychczasowej pielęgnacji parku, która go niszczy. Grabienie i wywożenie liści osłabia drzewa i wyjaławia glebę. Należy wyznaczyć strefy rekreacyjne, których trawnik wymaga koszenia, pozostałe wewnątrz parku niech stanowią łąki miododajne. Nie budować dodatkowych latarni - biegacze sobie świetnie radzą po zmroku, niestety oświetlenie przyciąga nieproszonych gości, którzy nie szanują zieleni, nawet do kosza przy ławce nie umieją trafić puszką po piwie. Poza tym światło płoszy zwierzęta. Wszystkie ścieżki powinny zostać wyrównane, by tworzące się kałuże nie zmuszały ludzi do rozdeptywania niskiego poszycia lasu. Sugeruję, by rzeczkę Grabiszynkę obsadzić krzewami od strony boiska, stanowiłyby barierę bezpieczeństwa dla dzieci. Należy też odtworzyć krzewy między al.Romera a Górką Skarbowców, których pozbyto się w latach 90. XX w.
155	Mieszkam przy Parku od 39 lat. Najpierw chodziłem tam na spacer z dziećmi, teraz zabieram wnuki. Wszyscy zawsze ceniliśmy i kochamy nasz Park za jego półdziką naturę. Można tu odciąć się od rzeczywistości, od miasta, poczuć jak w lesie. Wiewiórki, dziki, jaszczurki, masa ptaków - to wszystko w centrum metropolii. A wy chcecie zamienić ten dziki, miejski park w jakieś szkaradne, szklano-betonowo-nowoczesne okropieństwo. Nie chcemy tu multimedialnych fontann, muzeów i sztucznie nasadzonych kwiatów. Mamy tu nasze fiołki i niezapominajki, jaskry i stokrotki. Dzikie bluszcz, w którym szaleją dzieci. Nikt z mojej rodziny – starszej i najmłodszej, nie wyobraża sobie przerobienia dzikich, udeptanych ścieżek na "piękne", równe trasy spacerowe. Dzieci chcą biegać, eksplorować

	i odkrywać, a nie przechadzać się jak w muzeum! I ja też! Nie niszcicie naszego parku!
156	Należy zacząć od dyskusji dotyczącej złej pielęgnacji tego, co jest obecnie. Drzewa będą słabe, gdy są regularnie pozbawiane ściółki - liście są wywożone nawet w zimie! Nie jestem za przebudową parku, ale za zachowaniem jego oryginalnego, dzikiego charakteru. Byłabym za odtworzeniem niskiego poszycia, szczególnie krzewów, które zostały wycięte w latach 90-tych między Aleją Romera a Górką Skarbowców. Koszenie powinno dotyczyć wyłącznie trawników rekreacyjnych, a tam, gdzie jest to wskazane powinny pozostać łąki miododajne. Budowa latarni nie jest w ogóle potrzebna. Biegacze doskonale sobie radzą po zmroku. Natomiast należy wziąć pod uwagę powstające latarnie - ich światło w środku nocy powinno być maksymalnie przytłumione, by nie płoszyć cennych gatunków, głównie ze starej części parku. SUGERUJĘ, by rowek z Grabiszynką od strony boiska obsadzić krzewami, które byłyby barierą bezpieczeństwa dla dzieci.
157	Uważam że największa zaleta parku jest jego dzikość i naturalność i taka formę bym nadal preferował.
158	Park Grabiszyński ma wspaniały, dziki charakter. Proponuję naprawić szkody, uczynione w parku przez firmy "porządkowe" oraz zostawić park takim jakim jest - od kilkudziesięciu lat jest miejscem odpoczynku, wytchnienia i spotkania z przyrodą dla wielu ludzi. Do parku przyjeżdżają mieszkańcy odległych dzielnic Wrocławia – właśnie dlatego, że można w nim miejscami poczuć się jak w lesie. Naprawdę nie widzę potrzeby, aby przebudować go w taki sposób, że wszyscy będziemy się czuli jak na przysiedlowym, betonowym ogródku z kawiarnią pod ręką.
159	Jedyną zmianą, która powinna nastąpić w Parku Grabiszyńskim, to znalezienie dla niego dobrego gospodarza, który "czuje" ten park i po prostu najzwyczajniej lubi przyrodę. Chodzę do tego parku od 30 lat codziennie, znam każde drzewo, i z przykrością stwierdzam, że przez te lata miasto działało tylko na niekorzyść parku. Bezmyślność, brak kompetencji, marnotrawstwo doprowadzało zieleni w parku do degradacji. Żadne wichury, czy burze nie zniszczyły tego terenu tak, jak firma mająca go pod "opieką". Dziś nadal tak jest – w ostatnich dniach usuwano liście między ul. Odkrywców a O. Beyzyma, a przy okazji uszkodzono kolejne drzewa. Jedyne działania, które są prowadzone z pasją, to dawanie maczet do rąk pracowników, którzy wycinają wszystko, co im pod nogi się nawinie. Płakać się chce i ręce opadają. To, co było piękne i niepowtarzalne zmieniło się w teren podobny do opuszczonego poligonu.
160	Toaleta w strefie osiedlowej, koło siłowni i placu zabaw, przy górce.
161	Leśny, dziki charakter parku jest unikatowy i taki powinien pozostać. Wylewanie wszędzie betonu i stawianie budowli o prymitywnym, klockowatym kształcie jest złym rozwiązaniem. Wysokie drzewa chronią także od huraganów. Jeżeli zostaną wycięte nic już nie będzie chronić domostw od uderzeń huraganów. Wrocław był kiedyś zielonym miastem, a teraz nie ma już czym oddychać.
162	Stary plac zabaw ze ścieżką zdrowia wymaga odnowienia.
163	Obecnie park jest w stanie idealnym, nikt z mieszkańców nie chce żadnych zmian. Wszelkie zmiany będą na pewno na gorsze!! Tylko urzędnicy coś wymyślają, aby odpowiednie firmy się wzbogaciły. Zostawcie ten park taki, jaki jest, proszę go nie niszczyć.
164	Duża strefa do biegania dla psów, w parku jest bardzo dużo czworonogów, które nie mają się gdzie wybiegać, obecny mały plac zabaw jest za mały i błotnisty.
165	Proponuje nie niszczyć dotychczasowej formy parku. Niech pozostanie dziki. Uniknijmy wielkich parkingów, sklepików. Proponuję nasadzić dużo zieleni.

166	Częstsze opróżnianie kubłów na śmieci.
167	Ze względu na drastyczne zniszczenie zieleni ciężkim sprzętem – Strefa Pamięci, oraz niewłaściwą pielęgnacją zieleni na terenie całego parku, uważam, że inwestycję należy rozpocząć od wyznaczenia i zabezpieczenia ścieżek i kompleksowej rewaloryzacji zieleni z zachowaniem dotychczasowych walorów przyrodniczych. Konieczne są nowe nasadzenia i odtworzenie warstw: ściółki, runa i podszytu. Konieczna jest zmiana sposobu pielęgnacji parku. Konieczne jest wprowadzenie stałego nadzoru dendrologicznego, wynikającego ze złej kondycji wielu drzew. Pozostałe inwestycje, jakkolwiek interesujące, nie mogą wyprzedzić niezbędnych działań przyrodniczych.
168	Włączenie do planu zejścia ścieżką z okolic jazu na Oporów (okolice lecznicy dla zwierząt). Obecnie jest to bardzo zaniedbana, rozjeżdżona, błotnista ścieżka, która odstrasza a nie zachęca do spacerów nad rzekę.
169	Prosiłabym o jak najmniejszą inferencję w strukturę parku. Jego dzikość jest atutem lubianym przez mieszkańców. Ścieżki są naturalnie wydeptane, nie potrzebna jest ich nadmierna rozbudowa. Wartym uwagi jest wcielenie w park dawnego terenu ogrodnictwa oraz rozbudowa/rewitalizacja terenów łąkowych, na których przewidziany jest Ekopark. Dodanie tam kilku podestów z leżakami, ławek i koszy wydaje się wystarczające. Atutem byłoby rozbudowanie ścieżki zdrowia oraz wymiana sprzętów na nowsze w siłowni na wolnym powietrzu.
170	Oświetlenie i ścieżki.
171	Park Grabiszyński powinien zachować swój dotychczasowy, naturalny charakter.
172	Dla mieszkańców Grabiszynka najważniejsze jest budowa działającego oświetlenia w parku, co umożliwi bezpieczne korzystanie z przystanków CMENTARZ, CEMENTARZ II oraz z pętli na Oporowie. Teraz w parku jest zupełnie ciemno po zmroku, trzeba mieć własną latarkę albo chodzić z telefonem. Do parku docierają również dzikie zwierzęta, które szczególnie po zmroku stanowią duże zagrożenie. Na drugim miejscu jest budowa toalet oraz miejsca na postój foodtrucków. Inne sprawy są sprawami, dla mnie osobiście, nieistotnymi.
173	Park powinien zostać w takiej postaci jak obecnie. To jego największy urok. ZOSTAWCIE to miejsce w spokoju.
174	Pozostawienie starych drzewostanów i zieleni w formie nie zmienionej, dzikiej, stanowiącej symbol tego, czym ten obszar był kiedyś, które stanowią schronienie także dla niezauważone przez większość służb porządkowych dzikich zwierząt (jamy zajęcy) oraz ptaków. Niedopuszczalna jest obecna forma konserwacji parku z ciężkim sprzętem rozjeżdżającym dawne tereny cmentarne, bez poszanowania historii tego miejsca. Jak wskazuje wiele europejskich rozwiązań z zakresu ochrony krajobrazu i zieleni, można dokonywać zmian i restauracji terenów śródmiejskich z wycuciem charakteru danego miejsca i szacunkiem dla tego, co jest w danym miejscu wartością. W przypadku Parku Grabiszyńskiego jest to specyficzny klimat zachowanej zieleni... Jak mówi jedno z głównych założeń architektonicznych "po pierwsze nie szkodzić". Tego się trzymajmy.
175	Posprzątanie terenów nadrzecznych. Oczyszczanie rzeki. Regularne oczyszczanie brzegów tzw. „smrodki” (Grabiszynki). Do tej pory wyławiane liście pozostawiano na jej brzegach i przy pierwszym deszczu z powrotem zsuwają się do koryta. Nikt nie wywozi gnijących liści.
176	Zachowanie dzikości w części środkowej parku, na południe od zieleni miejskiej. Ta przestrzeń ma swój niepowtarzalny charakter i klimat. Gęste poszycie bez trawników, bluszcz, powalone drzewa i gałęzie, jesienią i zimą przykryte warstwą złotych liści.
177	Ankieta jest tendencyjna, nie pozwala wyrazić swojej opinii. Należy przeprowadzić

	prawdziwe konsultacje. Ten park jest ostatnim takim miejscem w mieście i powinien zostać zachowany w takiej formie, w jakiej istnieje teraz. Zabetonowanie wszystkiego nie jest zawsze rozwiązaniem.
178	Planując nowe oświetlenie nie można umieszczać lamp na środku skrzyżowań łączących się ścieżek, nawet tych "dzikich", wydeptanych przez ludzi. Ponadto aleja Romera jest gęsto zadrzewiona, więc trawa i rośliny ozdobne raczej nie będą tam rosnąć, gdyż nie będą miały dostępu do światła słonecznego. Ten park powinien pozostać w jakimś stopniu dziki.
179	Pozostawić jak najwięcej "dzikiego" charakteru parku, nie tworzyć betonowych ścieżek, nie niszczyć obecnej zieleni, by posadzić nową, nie niszczyć obecnego układu parku oraz polan w celu stworzenia sztucznych stref wypoczynkowych/rekreacyjnych, przywrócić ilość krzewów, drzew ze stanu np. sprzed 10 lat.
180	Generalnie jestem za utrzymaniem obecnego parku bez większych zmian, takiego dzikiego jaki znamy. Proszę nie betonować Grabiszyńskiego!
181	Liczne kosze na śmieci to zbędny koszt postawienia i opróżniania. Proponuję umieszczenie większych pojemników w kilku miejscach z napisem jaki widziałem onegdaj w czeskich górach: "kosz dla osób, które nie potrafią zabrać swoich śmieci ze sobą" i ew. przy wyjściach. Po drugie: zachowajmy jak najwięcej z półdzikiego charakteru parku. No i przydałaby się gdzieś obiekt gastronomiczny (podobnie jak jest w Parku Południowym) – może wykorzystać budynek Zieleni Miejskiej?
182	Przywróćmy piękny, dziki park.
183	Proszę o zachowanie atmosfery części historycznej. Lekki półmrok, który tam panuje nawet w ciągu dnia, nadaje temu miejscu niepowtarzalną atmosferę starego cmentarza. Prosiłbym także o remont ścieżek przejściowych pomiędzy ścieżką Romera a zachodnią częścią parku. Chodzi mi o poszerzenie wejść (często w formie dziur w płocie), a także o ich wyrównanie. Ta prośba tyczy się całego parku, ponieważ w wielu miejscach spacer utrudniają wystające z ziemi korzenie bądź fragmenty muru.
184	Zostawcie Park Grabiszyński w spokoju, szkoda Parku i pieniędzy podatników na takie nieprzemyślane pomysły.
185	Zachowajmy dziki charakter obszarów położonych przy ul. Grabiszyńskiej.
186	Proszę nie zmieniać zagospodarowania samej Górki Skarbowców. Jej okolice jak najbardziej, ale nie górkę.
187	Biorąc pod uwagę renowację Parku Grabiszyńskiego, zapomnieliście o czworonogach i ich właścicielach!! Obecny „psi park”, wydzielone i ogrodzone miejsce jest trochę za małe (patrz na to, co będzie w momencie „przerobienia” obecnej struktury parku m.in. większe zainteresowanie parkiem rodzin z dziećmi). Nie mam nic przeciwko wprowadzanym zmianom, cieszę się, że nasadzicie więcej drzew, udoskonalicie niektóre miejsca, ale proszę pomyślcie o psach i ich właścicielach. Jako posiadaczka dwóch psów wiem, że ciągłe prowadzenie psów na smyczy jest dość uciążliwe (zarówno dla nich, jak i dla mnie), a wyjazd za miasto nie zawsze wchodzi w grę. Zamiana terenów otwartych (psiej polanki) na tereny rekreacyjne, nie ułatwia nam sprawy, a bardzo lubimy odwiedzać to miejsce. Jeśli nie macie w planach budowy kolejnego psiego parku, to może (dla dobra wszystkich) chociaż rozbudujcie obecny (powiększcie o kilkanaście metrów)??
188	Jestem za ucywilizowaniem zieleni w starszej części parku (o której ostatnio było głośno).

	Wycinka starych suchych u chorych drzew, a także usunięcie zapuszczonych, dzikich krzaków, nowe nasadzenia, ławki, kosze na śmieci – KRÓTKO MÓWIĄC ZLIKWIDOWANIE TEJ DZICZY KTÓRA TAM JEST – UCZYNIENIE Z NIEJ PARKU DO SPACEROWANIA. Taki duży teren, a nie jest w pełni wykorzystany i zagospodarowany. Myślę o podobnym rozwiązaniu, jak jest między Hallera a była Zielenią Miejską.
189	Trzeba wyczyścić i odsmrodzić Grabiszynkę. Czyli wymusić na mieszkańcach podłączenie się do kanalizacji i nie spuszczenie ścieków do rzeki.
190	Pozostawienie "dzikiego" charakteru parku, bez żadnych "nowoczesnych" uduziwnień – architektonicznych maszkar (jeśli muszą powstać budynki, fontanny itp., to skromne i klasyczne w formie, a nie popisy postmodernistycznych architektów).
191	Park jest piękny sam sobie. Uważam, że ogromną startą będzie pozbawienie go aktualnego uroku, wystroju. Jedyny dziki park we Wrocławiu, gdzie można oderwać się od betonowego i smutnego miasta. Jedynie co mu brakuje to ławek i koszy na śmieci i nasadzenia nowych drzew.
192	Jestem przeciwna przebudowie parku.
193	Proszę przestać wycinać drzewa! Niech park pozostanie półdzikim "miejskim lasem", co stanowi o jego uroku i unikalności.
194	Bardzo podobają mi się "dzikie" miejsca w Parku. Stanowią one o jego uroku i sprawiają, że zjawia się w nim wielu przedstawicieli wrocławskiej fauny. Sądzę, że niektóre z tych miejsc powinny pozostać w stanie niezmiennym.
195	Martwi mnie fakt, że w obszarze 6 (Górka Skarbowców) Masterplan kompletnie ignoruje regularnie stosowane przez ludzi ścieżki. Powinno być odwrotnie i wokół nich należałoby ukształtować trakty na nowo. Martwi mnie również wymiana nawierzchni i planowanie dróg na samej górcie, która obecnie sprzyja treningom kolarstwa górskiego, co po zmianie nawierzchni może zostać uniemożliwione.
196	Dwie kluczowe niedogodności, które powinny zostać naprawione/stworzone w pierwszej kolejności: 1. Większość ścieżek zamienia się w błotniste ciągi, nawet po niedużych deszczach. Nawet jak przestanie padać deszcz, to zanim ścieżki wyschną na tyle, żeby można było po nich chodzić, musi minąć trochę czasu. Zatem remont ścieżek i umożliwienie użytkowania w okresach wilgotnych powinien być sprawą priorytetową. 2. Brak oświetlenia – budowa oświetlenia wzdłuż głównych ciągów spacerowych poszczególnych stref umożliwi bezpieczne korzystanie z parku, także po zmroku.
197	Biegamy w Parku Grabiszyskim głównie dlatego, że można bez wyjeżdżania poza miasto mieć namiastkę lasu. Mam nadzieję, że ścieżki nie zostaną wybetonowane, drzewa wycięte i posadzone nowe w równych rzędach. Półdziki charakter parku chwalą nie tylko biegacze czy rowerzyści, ale również rodziny z dziećmi. Uważam, że oświetlenie tylko w części rodzinnej i osiedlowej. Place zabaw również tylko w pewnych strefach, brakuje małej architektury i koniecznie w strefie Rodzinnej, Osiedlowej i Eco toalety. Rekapitalizujcie, ale nie przesadzajcie z wycinką.
198	Najważniejsze dla mnie jest, żeby park utrzymał półdziki charakter, oświetlenie powinno pojawić się tylko w głównych alejkach, a strefa po cmentarzu, Strefa Pamięci, poza wkomponowaniem małej architektury i dosadzeniami, powinna pozostać nie zmieniona, albo zmieniona w minimalnym stopniu, bez naruszania jej charakteru. Podobnie

	w pozostałych miejscach. Jest to park jedyny w swoim rodzaju i powinien taki pozostać, mimo, że wiele można tam poprawić małą architekturą (zwłaszcza fontanny i wodopoje) oraz infrastrukturą (toalety, parking, place zabaw i siłownia – tam gdzie są).
199	Warto pomyśleć o dużym wybiegu dla dużych psów.
200	Chciałabym, aby park dalej zachował swój urok i nie był miejscem wybetonowania i zbyt dużej infrastruktury.
201	Nie powinno się zabijać charakteru leśnego, który posiada środkowa część parku. Zachowajmy dla młodzieży jakieś miejsca na bezcelestwa.
202	Wydzielenie osobnej, dużej strefy do biegania dla dużych psów, obecny mały plac się do tego w ogóle nie nadaje. Do parku przychodzi bardzo dużo właścicieli z psami, które potrzebują miejsca na swobodny ruch, pies jest jak wilk, żeby był zdrowy, musi biegać.
203	Należy zachować możliwie naturalny charakter parku, celem zachowania bytujących w nim gatunków ptaków.
204	Zależy mi na utrzymaniu dotychczasowego charakteru Parku. Chciałabym, aby znalazły się w nim dzikie, niedostępne ludzom strefy, żeby działania w Parku miały charakter pro-przyrodniczy i ograniczyły się do właściwej, ekstensywnej pielęgnacji istniejącej zieleni, uzupełnienia jej składu gatunkowego o gatunki rodzime, ewentualnie ozdobne z grupy "naturalistycznych". Chciałabym, żeby we wszystkich pracach dotyczących projektowania, realizacji i utrzymania parku (np. zakładania i koszenia łąk) uczestniczyły zespoły przyrodników różnych specjalności.
205	Pozostawienie starej części parku w jej nienaruszonym stanie (stary drzewostan). Przy proponowanych zmianach obawiam się zmiany charakteru parku w taki sposób, że nie będzie on możliwy do użytku przez pewne grupy użytkowników (np. spacerowiczów z psami). Już dziś regulamin miasta restrykcyjnie podchodzi do kwestii smyczy i kagańców, nie oferując wystarczająco dużych stref, w których psy mogłyby się wybiegać. W efekcie właściciele psów mają wyłącznie nakazy, a żadnych praw.
206	Najważniejsza jest ZIELEŃ! Wysoka, średnia i niska. By ją podziwiać i z niej korzystać aktywnie potrzebne są ścieżki i drogi, które są możliwe do przejścia w każdą pogodę, nawet gdy kilka dni padają deszcze.
207	Zaprzestanie bezsensownej wycinki drzew i nasadzenie nowej zieleni. Park Grabiszyński jest przepiękny dlatego, że jest nieco dziki i daje wrażenie lasu. Myślę, że intensywne remonty ścieżek i wycinka roślinności z tym związana nie mają sensu, zabiorą cały urok. Budowa oświetlenia jest ok, dla bezpieczeństwa wszystkich. Park powinien pozostać parkiem, a nie rzadkim skwerkiem. Myślę, że przydałby się również drugi psi park, albo tuż przy Górcie Skarbowców, albo w północnej części Parku Grabiszyńskiego.
208	Park Grabiszyński jest wyjątkowy właśnie dzięki swojej "dzikości" i najlepiej, żeby go zostawić w spokoju, zamiast na siłę go "cywilizować".
209	Pozostawić dziki charakter parku.
210	Atutem tego parku jest jego naturalność. Jest namiastką lasu w mieście, chciałabym, żeby zachował taki charakter.
211	W nowej części interaktywny plac zabaw. Nowa część jako park ekologiczny.

	Ścieżki edukacyjne. Oznaczenia siedlisk, gatunków.
212	Proszę o zachowanie dzikiego, naturalnego charakteru tego parku. Proszę o profesjonalne dbanie o drzewa. Proszę o to, aby nie niszczyć ściółki i roślin.
213	Zostawić dziki charakter parku, nie wprowadzać sztucznych stref wypoczynkowych w miejsce np. polan. Posadzić drzewa i krzewy w miejsce wyciętych, nie betonować, nie zmieniać układu ścieżek, ani nie "cywilizować" tych dzikich. A najlepiej – zaniechać wprowadzanie w życie tego planu. Patrząc, jaka jest ta ankieta (brak w każdym pytaniu opcji "nie życzę sobie podjęcia jakichkolwiek działań"), to boję się pomyśleć jakie pomysły zostaną wdrożone, a aż strach pomyśleć, jak cała "rewitalizacja" zostanie przeprowadzona.
214	Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na charakter Parku Grabiszyńskiego, który jest inny, niż np. Parku Szczytnickiego. To w większości park "zapuszczony", o charakterze leśnym. Dla mnie, jako mieszkańca Gajowic, to jedno z niewielu miejsc w zasięgu spaceru, gdzie można pójść zrelaksować się, odpocząć i spędzić czas w otoczeniu dzikiej przyrody. Doceniam również mnogość występujących w Parku Grabiszyńskim ptaków, zwierząt, grzybów i roślin, które znikną po "uporządkowaniu" tej przestrzeni. Uważam, że "rewaloryzacja" polegająca na zagospodarowaniu parku w stylu miejskim, spowoduje nieodwracalne szkody w tkance miejskiej. Dobrym przykład są rewitalizacje parków w Niemczech, gdzie wszelkie procedury wykonuje się z poszanowaniem istniejącej przyrody: drzew, runa, ściółki, podszytu itd., oraz odpowiednią "empatią dla przyrody".
215	Najważniejsze jest zadbanie o to, co już w parku jest - piękną zieleń o dzikim, naturalnym charakterze. Jej odpowiednia, fachowa pielęgnacja powinna być podstawą utrzymania i jakichkolwiek działań renowacyjnych w tym parku. Doskonałym pomysłem jest włączenie terenów dawnego ogrodnictwa miejskiego – jest tam już dużo zieleni, której nie należy wycinać, żeby wprowadzić jedynie rabaty z niskimi roślinami, jak jest to widoczne na państwa wizualizacji. Podobnie Ekopark: mam nadzieję, że zgodnie ze swoją nazwą, zostanie zaprojektowany z uwzględnieniem istniejących tam już siedlisk typowych dla terenów nadrzecznych. Skateparki i inne mocno ingerujące w teren zielony instalacje, powinny być projektowane na terenach przemysłowych, w ramach ich rekultywacji, a nie na obszarach zielonych, które istotnie podnoszą jakość życia mieszkańców. Także instalowanie w parku oświetlenia jest chybionym pomysłem, zbyt mało jest w mieście enklaw bez zbędnej nocnej iluminacji.
216	1. Wyłączenia z Masterplanu terenu Starego Cmentarza. 2. Uzgadniania planów i metod działań na terenie parku ze Społecznym Ruchem Sympatyków Parku Grabiszyńskiego „51”. 3. Wspólnego wypracowania koncepcji odtworzenia pierwotnego charakteru Parku, w szczególności: <ul style="list-style-type: none">• restauracji roślinności trzypiętrowej (odtworzenia podszytu)

	<ul style="list-style-type: none"> • uzgodnionych z nami nasadzeń <p>4. Ograniczenia prac Zieleni Miejskiej do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • utrzymywania porządku wokół Pomnika Wspólnej Pamięci (łąka wokół pomnika i trawnik między brukowaną aleją a szpalerami drzew (szerokość ok. 2 m z każdej strony), pielęgnacji szpalerów • usuwania wyłącznie tych drzew i gałęzi, które bezpośrednio zagrażają bezpieczeństwu spacerowiczów na ścieżkach • usuwania liści jedynie ze ścieżek przy pomocy grabi (jeżeli to naprawdę konieczne) • opróżniania koszy na śmieci <p>Czego nie chcemy na tym terenie?</p> <ul style="list-style-type: none"> • usuwania chwastów, przyszczywania roślinności, wywożenia liści, ciężkiego sprzętu, ryczących dmuchaw i kos spalinowych.
217	<p>Park Grabiszyński jest jednym z niewielu miejsc we Wrocławiu, które zachowuje naturalny, w miarę "dziki" charakter. I tą cechą trzeba za wszelką cenę zachować! Naprawdę nie są potrzebne brukowane ścieżki, skateparki można zaplanować w innych miejscach miasta, gdzie i tak jest beton, "ogrody doświadczeń" brzmią ładnie, ale to będą kolejne rośliny sadzone "pod liniijkę". Tak bardzo odchodzimy od natury, pokażmy dzieciom (i sobie), że trochę błota to nic strasznego, że zieleń nie oznacza posadzonych w równym rzędku tuj, że nie trzeba wygrabić do gołej ziemi liści opadłych jesienią, nie trzeba golić do zera każdego kawałka trawnika, że nie trzeba wycinać krzaków, bo stanowią naturalne miejsce schronienia dla ptaków itd. Nie oświetlamy za wszelką cenę każdego zakątka, nic się nie stanie, jeśli kawałek światła nie będzie dla nas dostępny 24h/dobę. Dla wielu wrocławian, zwłaszcza niezmotoryzowanych, to jedyna szansa na kontakt z naturą blisko miejsca życia, nie niszczy tego miejsca!</p>
218	<p>Fajny jest taki dziki park, a nie wszystko jest zbudowane pod centymetr.</p>
219	<p>1. Włączenie do planu ul. Raclawickiej (od al. Piastów do Górki Skarbowców). Domyka ona pętlę rowerową, biegową i spacerową między Ekoparkiem a górką. Podczas remontu nie zadbano o to, by ta ulica była przyjemna dla pieszych, nielicznie zasadzone drzewa nie rzucają cienia na chodnik, który latem jest betonową patelnią. Zasadzenie krzewów i drzew by stworzyć aleję spacerową oraz przez Kameralny wystrój pozwoli wyciszyć i uspokoić obecną ulicę.</p> <p>2. Wiele fragmentów parku zbudowało swój dziki klimat, który niestety jest niszczone przez agresywne prace "porządkowe". W parku można czasem spotkać sarny, a także wiele gatunków ptaków, które uciekną ze zbyt wykarczowanego parku. Raczej należy odtworzyć zniszczenia i przywrócić naturalny wystrój, niż tworzyć park typu francuskiego.</p> <p>3. Brak oświetlenia jest zaletą parku, gdyż sprzyja to obserwacji gwiazd czy rojów meteorów, przyciągające całe rodziny na górkę z cmentarzem. Zapomniano o tym podczas remontu pętli Oporów agresywnie ją oświetlając.</p>

220	Zachować tereny między bunkrem a Ślężą z tworzącym się dębowym lasem, zachowując naturalny charakter ścieżek wydeptanych przez ludzi. Zaadoptować bunkier Obrony Cywilnej na potrzeby mieszkańców.
-----	--

Głos w dyskusji dotyczącej Parku Grabiszyńskiego

1. Ścieżki i alejki

Proponowałbym zdefiniować niezbędne szerokości dla ścieżek i alei. Wskazane byłoby ich ukształtowanie raczej jako węższe niż przesadnie szerokie.

W przypadku istniejących alei nie powinno się wychodzić poza obecnie funkcjonujące szerokości ograniczone drzewami. Zgadzam się generalnie z przyjętymi w Masterplanie propozycjami w zakresie funkcji ścieżek i alei ale uważam, że do tego powinna być dostosowana pewna ich hierarchia przy czym zasady wzajemnych połączeń mogą być całkowicie dowolne.

Pewne szerokości będą wynikać z ustalonej funkcji oraz dostępności dla służb utrzymaniowych parku. Dopasowanie szerokości do konkretnych ścieżek i alejek powinno być przedmiotem pewnej analizy funkcji jaką obecnie pełnią i będą pełnić w przyszłości oraz wielkości występującego ruchu osób spacerujących czy jeżdżących na rowerze. Jest to zadanie na obserwacje i warsztaty.

Propozycja klasyfikacji ścieżek i alei w PG oraz proponowane szerokości:

1. Aleje	4,0 - 4,5 m
2. Ścieżki pieszce:	
• Pierwszorzędne	3,0 – 3,5 m
• Drugorzędne	2,5 m
• Uzupełniające	2,0 m
3. Drogi techniczne	3,0 – 4,5 m
4. Trasy rowerowe wewnętrzne (parkowe)	3,0 – 4,5 m
5. Drogi rowerowe zewnętrzne	2,5 – 3,0 m

Powinny zdecydowanie dominować nawierzchnie mineralne z kruszywa kamiennego dobrze klinującego się. Jedynie w niektórych fragmentach można analizować inne rodzaje nawierzchni np. przepuszczalne mineralno-żywiczne w obszarach stref wejściowych i tam gdzie występuje większy spadek podłużny. Nie widzę możliwości zastosowania nawierzchni z kostki betonowej.

Co do ogólnych założeń projektowych w zakresie ścieżek należy wskazać konieczność takiego kształtowania wysokościowego ich niwelety aby krawędzie nawierzchni były wyniesione 10-15 cm powyżej otaczającego terenu oraz płynnie powiązane z terenem celem zapewnienia właściwego spływu wód opadowych z powierzchni ścieżki. Obecnie większość ścieżek stanowi wręcz koryta zagłębione nawet do 10 cm w stosunku do terenu, co powoduje, że wody opadowe na długo pozostają na ścieżkach tworząc rozległe kałuże, a

nawierzchnie gruntowe są rozmięknione i szybko podlegają dalszej degradacji. Dotyczy to również korony wałów rzeki Ślęzy. Takie wyniesienie ponad teren pozwoli również bezpiecznie przejść nad istniejącym systemem korzeniowym drzew bez potrzeby zbyt głębokiego korytowania pod konstrukcję nawierzchni. W przekroju poprzecznym na ścieżkach powinny być ukształtowane wyraźne spadki poprzecze lub nadany przekrój paraboliczny powodujące szybkie spływanie wody na boki. Należy unikać wszelkich krawężników czy obrzeży aby nie powodować uszkodzenia niekiedy płytko występujących korzeni oraz nie stwarzać przeszkody w swobodnym spływie wód opadowych.

2. Problematyka gospodarowania wodami

Generalnie odpowiednie ukształtowanie powierzchni ścieżek i alejek oraz zaproponowane lekkie wyniesienie spowoduje spływ wód na boki i rozsączenie do gruntu w przyległym terenie. Poza fragmentami większych powierzchni obecnie utwardzonych kostką nie widzę potrzeby odprowadzania wód do kanalizacji.

Problemem będą jedynie niektóre fragmenty ścieżek w „części ozdobnej”, „rodzinnej” oraz na podejściach na Górcę Odkrywców gdzie występują wyraźne spadki terenowe powodujące obecnie podczas większych opadów znaczną erozję wodną nawierzchni ścieżek oraz zalewanie otoczenia w najniższych miejscach. Będzie tutaj konieczne zastosowanie szczególnych rozwiązań mających na celu powstrzymanie spływu powierzchniowego, chwilową retencję w utworzonych nieckach terenowych i rozsączenie wód do gruntu.

W miejscach gdzie obecnie występują na ścieżkach miejsca „grząskie” należy wykonać otwory geologiczne w celu zbadania rodzaju gruntu zalegającego w podłożu co pozwoli na dobór właściwego rozwiązania eliminującego przyczynę takiego stanu rzeczy.

3. Renaturalizacja odcinka rzeki Ślęzy i cieką Grabiszynka

Woda jest jednym z najcenniejszych elementów w naszym parku dlatego należy zadbać o jej właściwe wykorzystanie i wyeksponowanie. Jak podkreślali to wielokrotnie obecni na kolejnych konsultacjach najważniejszym i najpilniejszym obecnie problemem jest oczyszczenie cieką Grabiszynka a właściwie doprowadzenie do wyeliminowania nielegalnych zrzutów ścieków. Obecny wygląd tego cieką, jego brzegów raczej kojarzy się z nieprzystępnym rowem, przeszkodą terenową, której brzegi podnoszą się wskutek pozostawiania na nich materiału wydobytego podczas czyszczenia koryta. Nie wiem na ile byłoby to możliwe ze względu na wpisanie obszaru przez który przepływa Grabiszynka do rejestru zabytków, ale interesującym byłoby stworzenie w kilku miejscach szerszych rozlewisk lub obniżen terenu zalewanego podczas wyższych stanów wód z roślinnością typową dla terenów podmokłych i zalewanych, ewentualnie szersze działanie zmierzające do renaturalizacji tego cieką.

Rzeka Ślęza jeszcze nie tak dawno była naturalnym ciekim, mniej lub bardziej krętym wolno płynącym pośród pól. Zdażało się, że wylewała na wiosnę zalewając tereny do samej ulicy Bukowskiego. Po uregulowaniu wyprostowano jej bieg, zbudowano wały oraz jaz spiętrzający. Ponieważ wały powyżej jazu są około 1 m niższe niż poniżej, można domniemywać, że w pewnych okolicznościach jaz może spiętrzyć wodę tak wysoko, że tereny przy rzece aż do ul. Solskiego staną się zbiornikiem retencyjnym na czas przepływu fali powodziowej. Wyższe wały poniżej jazu zatrzymają wodę w zbiorniku do czasu otwarcia spustów dennych. To samo dotyczy terenów przy rzece pomiędzy wzgórzem Cmentarzem Żołnierzy Polskich a ul. Raclawicką a może nawet aż do ul. Przyjaźni.

W jakim stopniu renaturalizacja koryta rzeki byłaby możliwa? Idealne byłoby stworzenie znacznego odcinka ale nie jestem tutaj optymistą, patrząc na przypisanie konkretnych jednostek do zarządzania rzeką i wałami.

Nie naruszając przyjętego systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego interesującym byłoby stworzenie w kilku miejscach szerszych rozlewisk lub obniżeń z roślinnością typową dla terenów podmokłych i zalewanych oraz wyspami dla kaczek.

Jednocześnie kształtując wysokościowo teren EKOPARKU oraz Parku Mamuta należałoby przeanalizować zagadnienie zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów położonych w ich sąsiedztwie. Z map zagrożenia powodziowego wynika, że zagrożenie to jest relatywnie niskie ale jest, a niewielkimi działaniami można je zdecydowanie ograniczyć.

4. Inwestycja wtopiona w tkankę miasta.

Zakres rozważań i dyskusji w tym wypadku powinien objąć również zagadnienia występujące w otoczeniu działań definiowanych w master planie dotyczących parku ponieważ dotyka szeregu elementów na jego obrzeżach. Park występuje w szerokiej interakcji z otaczającymi terenami. Istotne jest przeanalizowanie dojeżdż do parku oraz ich przebieg w terenach sąsiadujących. Dlatego dyskusja i dalsze działania nie powinny ograniczać się jedynie do obszaru zarządzanego przez ZZM. Należałoby włączyć w rozważania również obszary będące w innych zarządach: ZDIUM, MPWIK czy RZGW (Polskie Wody). Dotyczy to takich elementów jak skomunikowanie z osiedlem Oporów przez Park Mamuta, bezpieczne przejścia przez ulice przecinające park jak również okalające go, ścieżki rowerowe prowadzone po koronach wałów i pod mostami, udostępnienie brzegów rzeki Ślęzy poprzez ich odpowiednie zagospodarowanie, zagospodarowanie cieku Grabiszynka przy jednoczesnym zadbaniu o czystość jego wód i regulację przepływu. Rezultatem tych dyskusji powinien być **Zakres projektu Parku Grabiszyńskiego** oraz ewentualne etapowanie jego realizacji.

5. Bezpieczne przejścia przez ul. Odkrywców i ul. Beyzyma

Te dwie ulice przecinają całe zamierzenie parkowe objęte Masterplanem na trzy części. Osoby korzystające z parku czy to biegający, spacerujący czy poruszający się na rowerze powinni mieć zapewnione bezpieczeństwo przy przekraczaniu jezdni ulic. Proponuję włączenie tych elementów w dalsze prace związane z projektem Parku. Dla zapewnienia wysokiego poziomu BRD należy zastosować rozwiązania techniczne powodujące rzeczywiste uspokojenie ruchu. Przejście powinno być dodatkowo oświetlone i wyposażone w azyl pośrodku. Jezdnia ulicy w obrębie przejścia powinna być wyniesiona do poziomu chodników i przecinających alejek. Rozwiązanie takie miałyby na celu wskazanie, że to ulica przecina park a nie odwrotnie.

6. Pole golfowe i inne aktywności

Pojawiają się głosy sugerujące wolę udostępnienia przestrzeni pola golfowego mieszkańcom – czytaj: zlikwidowanie tego typu aktywności. Będę bronił propozycji Masterplanu pozostawienia pola golfowego i utrzymania jego dotychczasowej formy.

I nie dlatego, że prowadzi to jakiś mój znajomy, jak próbował sugerować w dyskusji jeden z obecnych, a dlatego że jest to bardzo dobry pomysł wzbogacający ofertę PG. Sam fakt, że działa od wielu lat jest potwierdzeniem, że jest taka potrzeba w mieście.

Obecnie jest to jeden z niewielu obszarów PG dobrze utrzymany, regularnie koszony i cieszy oko taka otwarta polana. Każdy kto chce może skorzystać. Teren musi być ogrodzony ze względów bezpieczeństwa. Latające z dużą prędkością piłki golfowe mogą być groźne w przypadku wtargnięcia osób postronnych.

Właśnie tego typu możliwość rekreacji, doskonalenia techniki czy spędzenia czasu wolnego z rodziną bez konieczności wyjazdu poza miasto do któregoś mniej lub bardziej odległego klubu golfowego jest tym co wzbogaca ofertę naszego parku. PG jako jedyny park we Wrocławiu ma taką właśnie ofertę dla wszystkich.

PG potrzebuje właśnie tego typu aktywności wzbogacających oraz ożywiających tą przestrzeń. Mieszkańcy zaakceptowali pole golfowe tak jak Szkółkę Jeździecką Hucul na Oporowie czy tego gościa sprzedającego kawę i czekoladę z wózka rowerowego pod Górką Skarbowców.

Dlatego popieram wprowadzenie takich i podobnych aktywności proponowanych również w Masterplanie na obszarze dawnego ogrodnictwa. Chodzi o to aby PG żył i był ciekawą ofertą dla wszystkich.

3. Raport Fundacji EkoRozwoju

Park Grabiszynski – czas na nowe!

Raport z konsultacji MasterPlanu

Opracowanie:
Krzysztof Smolnicki
Sabina Lubaczewska

Współpraca:
Magdalena Berezowska-Niedźwiedź

Zdjęcie na okładce Joanna Stoga / Społeczna Rada Parku Grabiszyńskiego

Wrocław 2018

CEL KONSULTACJI

Celem procesu konsultacyjnego było zaopiniowanie projektu Masterplanu dla Parku Grabiszyńskiego oraz wypracowanie wytycznych do zarządzania i pielęgnacji Parku, a także zasad i formuły udziału społecznego w dalszym funkcjonowaniu Parku. W niniejszym raporcie omówiono te elementy, za moderację których odpowiadała Fundacja EkoRozwoju. Są to trzy spotkania warsztatowe oraz dwa spacer-y badawcze w parku połączone z przeprowadzeniem krótkich badań ankietowych w terenie.

METODYKA

Metodyka prowadzonego procesu konsultacyjnego zakładała szeroki udział społeczny oraz pracę w grupach warsztatowych nad wyodrębnionymi tematami. Cykl konsultacji obejmował 3 spotkania warsztatowe w Centrum Historii Zajezdnia (w dniach 04.04.2018, 10.04.2018, 21.04.2018). Spotkania zostały szeroko nagłośnione. Miały one charakter otwarty – uczestników zachęcano do wzięcia udziału w miarę możliwości w całym cyklu warsztatów. Spotkania dotyczyły kolejno: uwag do Masterplanu, w tym m.in. priorytetów realizacyjnych, zarządzania i pielęgnacji oraz udziału społecznego w zarządzaniu parkiem. Spotkania moderowane były przez zespół Fundacji EkoRozwoju. Do współudziału w procesie moderacji zaproszono również przedstawicieli lokalnej społeczności oraz urzędników Biura ds. Partycypacji Społecznej.

Kontynuacją prac warsztatowych były spacer-y badawcze przeprowadzone w parku w dniach 25.05.2018 oraz 26.05.2018 oraz działania w ich trakcie tzw. infopuktu przy pawilonie ESK na polanie w Parku Grabiszyńskim. W trakcie spacerów odnoszono się do projektu Masterplanu - uwzględniając uwagi wypracowane w czasie kwietniowych warsztatów. Spacer-y były ukierunkowane tematycznie. Pierwszy z nich dotyczył przede wszystkim tematyki przyrodniczej, drugi tematyki kulturowej. W spacerach w charakterze ekspertów wzięli udział: dr Piotr Tyszko-Chmielowiec, dr Iwona Bińkowska oraz dr Piotr Reda. Rezultatem spacerów są notatki badawcze prezentujące zgłaszane uwagi.

Równoległe ze spacerami prowadzono działania informacyjno-konsultacyjne w Infopukcie w Parku. Wyłożono wydruki Masterplanu i spisywano uwagi do niego. Jednocześnie w ramach Infopuktu przeprowadzono również proste badania ankietowe mające na celu wybór priorytetów realizacyjnych w ramach Masterplanu. Informację o spacerach oraz uruchomieniu Infopuktu umieszczono w Parku w formie plakatów.

Niniejszy raport stanowi zapis procesu konsultacji, wyrażonych opinii i złożonych uwag. Zawiera też podsumowania o charakterze autorskim, które wskazują na kwestie wielokrotnie podkreślane, uznane za najważniejsze dla parku (zapisane w ramkach na zielonym tle).

PIERWSZE SPOTKANIE WARSZTATOWE – CO SIĘ PODOBA, CO NIEPOTRZEBNE, CZEGO ZABRAKŁO?

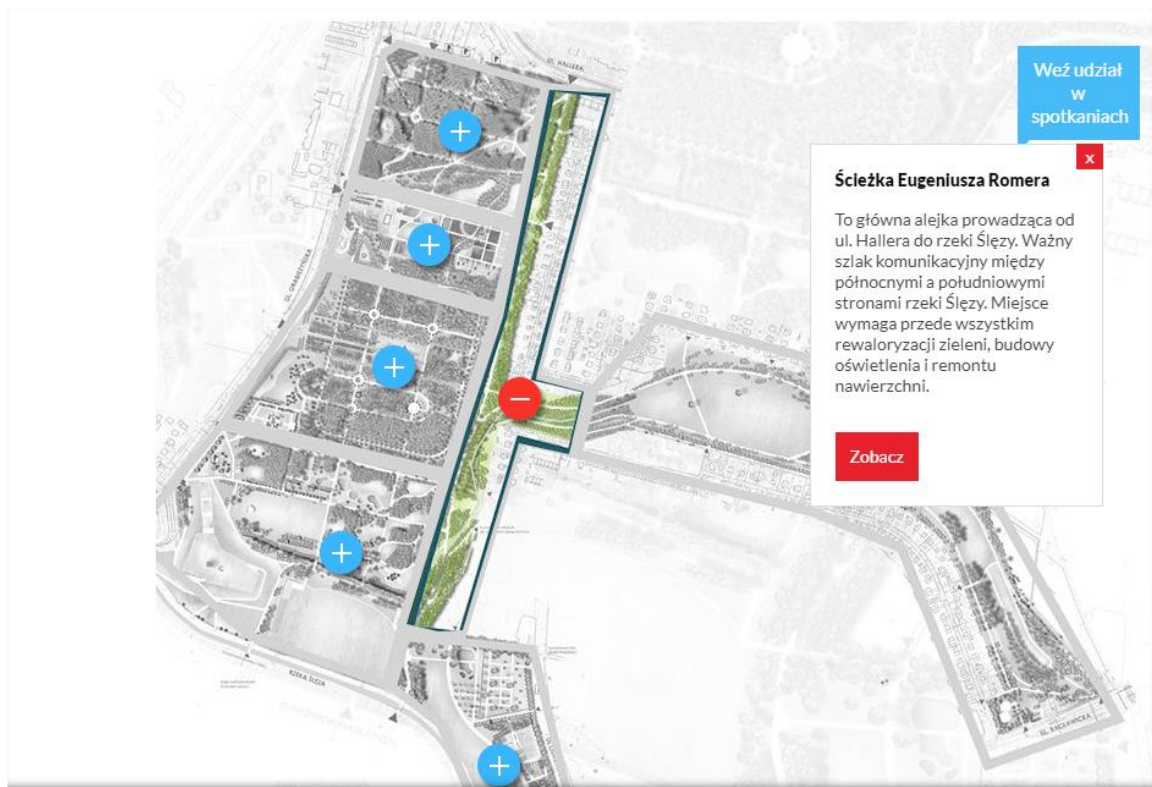

Pierwsze spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami Wrocławia dotyczące Masterplanu dla Parku Grabiszyńskiego, prowadzone przez Fundację EkoRozwoju, odbyło się w dniu 04.04.2018 w Centrum Historii Zajezdnia. W spotkaniu, poza organizatorami, uczestniczyło ok. 67 osób. Praca odbywała się w 7 grupach nad ustaleniami Master Planu dla poszczególnych stref wyodrębnionych w projekcie wg schematu:

- A. Co się podoba w Masterplanie?
- B. Co nie jest potrzebne?
- C. Czego zabrakło?

Następnie wyniki prac w poszczególnych grupach były prezentowane, potem omawiane i uzupełniane o dodatkowe uwagi od reszty uczestników.

ALEJA ROMERA

Ryc. Ścieżka Eugeniusza Romera, źródło: <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje>

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Co cię podoba?

- Wszystko
- Mała Architektura
- Poidelka
- Słupki
- Plac zabaw
- Oświetlenie
- Nasadzenia
- Przebudowa alejki
- Likwidacja płyt
- Przebudowa barierek (stylizowane)
- Likwidacja toalet (psich)
- Przebudowa przepustów

Co niepotrzebne ?

- Poidelka
- Wycinka drzew

Czego zabrakło?

- Renaturyzacja Grabiszynki
- Stojaki rowerowe (strefy wejściowe)
- Brak połączenia z Aleją Wędrowców

Dodatkowe głosy z sali:

- Krzewy (wprowadzać nowe nasadzenia i zachować istniejące)
- Likwidacja przedeptów

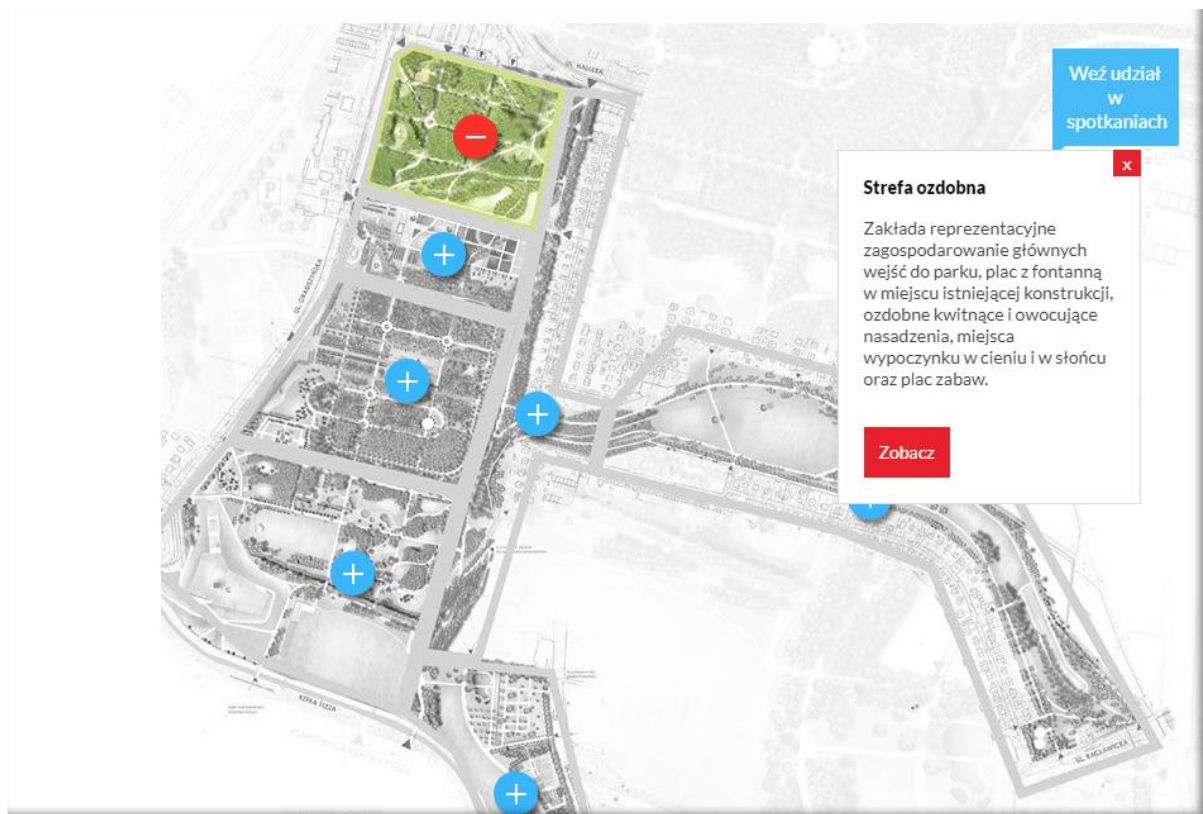
- Poidelka nie są potrzebne /bardziej kosze

PODSUMOWANIE

Założenia proponowane w Masterplanie dla wydzielonej strefy Aleja Romera zasadniczo nie budziły sprzeciwu.. Istnieją pewne drobne rozbieżności/różnice/ w postrzeganiu elementów planowanych do realizacji – np. poidelka uznano w tej samej grupie za rzecz niepotrzebną do realizacji, ale też podobającą się. Zwrócono uwagę na kwestie nie poruszone w Masterplanie, jak konieczność montażu stojaków rowerowych w strefach wejściowych czy brak połączenia Alei Romera z Aleją Wędrowców. Fakt wykonania w tej strefie nowych nasadzeń uzyskał ogólną aprobatę. Zakwestionowano jednak dobór konkretnych gatunków i zwrócono uwagę na potrzebę dodatkowych konsultacji w tym zakresie.

Przy okazji dyskusji uzupełniania nasadzeń i wycinki martwych drzew zwrócono uwagę, iż martwe drzewa wzdłuż Alei Romera mogą zagrażać spacerowiczom i powinny zostać zastąpione nowymi nasadzeniami. Natomiast w skali całego Parku, w bezpiecznej odległości od ścieżek takie drzewa należy pozostawić. Pełnią one ważną rolę biocenotyczną: od bogactwa ksylofauny zależy różnorodność gatunkowa i liczba ptaków. Ścięte na pewnej wysokości pnie martwych drzew mogą być podporą dla bluszczu.

STREFA OZDOBNA

Ryc. Strefa ozdobna, dawna część cmentarza część północna, nr rysunku 3.1, źródło: <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje>

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Co cię podoba?

- Wprowadzenie nowej zieleni

- Drzewa, które lepiej znoszą zanieczyszczenia – nie świerki (chodzi o gatunki, które lepiej znoszą zacienienie, suszę)
- Niższa warstwa krzewów
- „parawan roślinny” od ul. Hallera
- Krzewy kwitnące
- Polany i skupiny krzewów
- Ławki, kosze (weryfikacja i ewentualna wymiana na nowe)
- Ścieżki wykonane nieinwazyjnie dla korzeni drzew, ale też porządnie, aby nie robiły się dziury
- Krzewy wzdłuż ścieżek (zapobiegają rozchodzeniu)

Co niepotrzebne ?

- Punkt ujęcia wody – zamiast wodotrysku, który wymaga prac wodociągowych
- Parking przy ul. Hallera (będzie dla mieszkańców, a nie przyjezdnych)
- Brak pasa zieleni ochronnej wzdłuż ul. Hallera i Grabiszyńskiej
- Plac zabaw zbyt blisko ulicy
- Placów zabaw nie powinno być zbyt dużo na terenie całego parku
- Nie uruchamiać fontanny, odrestaurować pozostawić jako “donicę”
- Oświetlenie WBO ETAP II
- Dodatkowe oświetlenie

Czego zabrakło?

- Oświetlenie powinno być funkcjonalne, nie powinno świecić w nocy
- Tablice informacyjne przy wejściach do Parku
- Tablice ogłoszeniowe przy wejściach do Parku
- Renowacja punktów ujęć wody, ale bez uruchamiania
- Analiza potrzeb realizacji oświetlenia (cały park)
- Ograniczenia przeciw wjazdom samochodów do parku
- Wjazdy i drogi techniczne (regulacja)

Dodatkowe głosy z sali:

- Oświetlenie powinno być wyłączane o określonej porze
- Dobra lokalizacja istniejącego placu zabaw

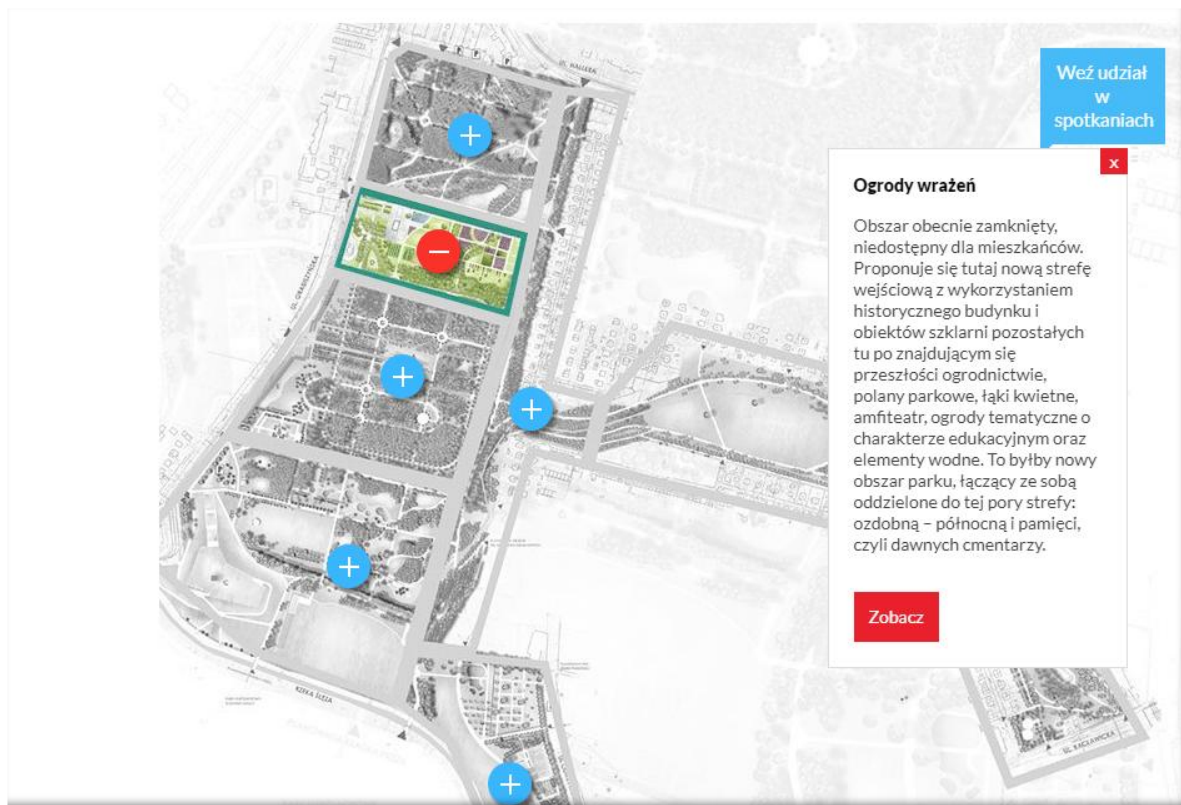
PODSUMOWANIE

Zapisy Masterplanu dla strefy „Park Grabiszyński – dawna część cmentarza część północna” w wielu wypadkach były zgodne z oczekiwaniami uczestników spotkania. Najwięcej uwagi poświęcono oświetleniu. Wyraźnie podkreślano potrzebę wyłączania światła o określonej porze wieczorem (22:00), aby zminimalizować negatywne oddziaływanie na przyrodę parku, podważano też zasadność realizacji dodatkowego oświetlenia (między innymi oświetlenia umieszczonego w gruncie, które świeci do góry). Ogólnie dla obszaru Parku jednym z walorów przyrodniczych, który należy chronić jest nocna ciemność. Przede wszystkim w trosce o nocne zwierzęta, ale też w celu zachowania w przestrzeni miasta miejsc mniej zanieczyszczonych światłem. Wielokrotnie wspomniano o konieczności nasadzenia krzewów wzdłuż ulicy Hallera (co jest zgodne z Masterplanem), zwracając uwagę by były one różnorodne gatunkowo i stanowiły gęstą barierę oddzielającą od ulicy. Generalnie bardzo podobały się pomysły wprowadzania nowej zieleni w tym: skupin krzewów, krzewów niskich, kwitnących czy też szpalerów wzdłuż ścieżek, które zapobiegają rozdeptywaniu. Zwrócono uwagę na potrzebę sadzenia drzew odpornych na suszę. I tych, które lepiej znoszą zanieczyszczenia powietrza.

Podnoszono kilkakrotnie kwestię lokalizacji placu zabaw. Zdania w tej sprawie były podzielone – z jednej strony wskazywano na zbyt bliską lokalizację istniejącego placu zabaw w stosunku do głównych ulic (przy zbiegu ul. Grabiszyńskiej i Hallera), z drugiej strony uznano, iż plac zabaw jest dzięki temu położeniu łatwo dostępny – blisko przystanków. Generalnie istniała zgoda co do tego, by w parku nie lokalizować zbyt wielu placów zabaw, w szczególności w strefach cennych przyrodniczo. Ustalono, aby pozostawić w tej strefie plac zabaw w takiej formie jakiej jest teraz. W kontekście całego parku mówiono o konieczności zminimalizowania liczby nowych placów zabaw, a w strefie historycznej parku oraz we wszystkich strefach biocenotycznych nie należy ich lokalizować. W dalszych częściach dyskusji zwracano uwagę, iż place zabaw powinny być projektowane indywidualnie, dostosowane do charakteru i z bezpieczną dla dzieci nawierzchnią (np. nie pylącą).

Z rzeczy, których zabrakło w Masterplanie wskazano potrzebę realizacji zabezpieczeń dla wjazdu samochodów w głąb parku, a także instalacji tablic informacyjno-ogłoszeniowych przy wejściach do parku (na których oprócz najważniejszych informacji o parku mogłyby się znajdować informacje o aktualnie prowadzonych pracach na jego terenie, etc.) . Za rzeczy zbędne uznano punkt ujęcia wody, fontannę, czy parking przy ul. Hallera.

OGRODY WRAŻEŃ

Ryc. Ogrody wrażeń, nr rysunku 3.2-1, 3.2-2, źródło: <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje>

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Co cię podoba?

- Włączenie szkółki do parku
- Połączenie 2 części parku
- Odrestaurowanie istniejącego budynku (budynek dawnego ogrodnictwa miejskiego Grabiszyńska 333a)
- Szklarnie (projektowana strefa szklarni)
- Woda – jako idea, ale nie w proponowanych lokalizacjach tylko obok budynku (przeznaczonego do odrestaurowania)
- Ogród społeczny (UWAGA! Była równowaga głosów za i przeciw)

Co niepotrzebne ?

- Ogród społeczny (UWAGA! Była równowaga głosów za i przeciw)
- Szklarnie jako przeszkody dla ptaków (ponadto wysokie koszty utrzymania – wentylacji latem i ogrzewania zimą)
- Ogrody wrażeń (w ogóle jako idea) – wydzielone i sztucznie utworzone rabaty kolorowe wymagające wielu zabiegów pielęgnacyjnych
- Altanki (potencjalne „miejsca spotkań” z napojami alkoholowymi)
- Amfiteatr – nie w tej strefie
- Układ kompozycyjno-funkcjonalny
- Nadmiar atrakcji o różnych funkcjach
- Fontanna posadzkowa we wskazanej lokalizacji
- Planowany parking (zbyt głęboko w Parku)

Czego zabrakło?

- Funkcji edukacyjnej, warsztatowej, wystawienniczej i pamięci w budynku odrestaurowanym
- Wiodącego tematu dla obszaru - najchętniej Eko-Edukacji (m.in. stare ogrodnictwo, nauka rozpoznawania gatunków drzew, krzewów, innych roślin) i podporządkowanie przestrzeni wybranej funkcji
- Brakuje tożsamości z miejscem
- Włączenie istniejących drzew do kompozycji parku
- Konsekwencji w wyznaczaniu osi – prowadzą do nikąd (do atrakcji)
- wykorzystania istniejących szpalerów do utworzenia labiryntu
- Kawiarni i toalet

Dodatkowe głosy z sali:

- Przydał by się „opiekun” tej strefy (np. ktoś kto prowadzi edukację)
- Całkowite otwarcie tej strefy (likwidacja ogrodzenia) może spowodować nadmierną ingerencję – chodzenie „na skróty”
- Ujęcia wody i instalacje wymagają sprawdzenia branżowego – zasilanie w wodę powinno bazować na istniejącym systemie (bez konieczności budowy nowego)
- Ogrody społeczne są problematyczne (mogą stać się szybko zaniedbane)
- Propozycja zmiany nazwy tej strefy sugerujące bardziej ekstensywne i spokojne zagospodarowanie (np. „tajemniczy ogród”)
- Znalezienie miejsca dla osiołków, które będą pracować zamiast ciężkiego sprzętu
- W tej strefie można by zlokalizować plac zabaw np. koło budynku przeznaczonego do odrestaurowania
- Strefa powinna lepiej wykorzystywać istniejące tu drzewa, krzewy i szpalery i one powinny dać myśl przewodnią tej strefie, np. awangarda sztuki ogrodniczej

PODSUMOWANIE

Wśród uczestników spotkań istniała pełna zgoda i aproba dla pomysłu połączenia tego dotąd zamkniętego obszaru z parkiem oraz odrestaurowania dawnego budynku ogrodnictwa miejskiego. Jedyne zastrzeżenie jakie się pojawiło w kontekście włączania tego obszaru to jego zabezpieczenie przed nadmierną i nie „skanalizowaną” ingerencją. Wyrażono potrzebę wprowadzenia czegoś na kształt naturalnego ogrodzenia, jak szpalery, na przykład grabowe i w nich utworzenie przejść – bram. Będzie to zabezpieczało teren przed nadmiernym przedeptywaniem i nawiąże stylistyką do już istniejących szpalerów.

Jednak projektowane rozwiązania przewidziane w Masterplanie dla obszaru nazwanego „Ogrodami wrażeń” okazały się bardzo kontrowersyjne. Problemem była niezbyt jasno zdefiniowana funkcja wiodąca dla tego obszaru oraz zbyt duże nagromadzenie różnych „atrakcji” (altanki, fontanny, szklarnie, amfiteatr, rabaty etc.). Dla uczestników nie było jasne, co stanowi przewodnią myśl i kto będzie w przyszłości odpowiadał za jej realizację oraz intensywną pielęgnację zieleni. Podobała się idea wprowadzenia do tej części parku wody, ale nie koniecznie jako fontany posadzkowej zlokalizowanej z dala od istniejących ujęć, przychylno się raczej do lokalizacji wody w otoczeniu budynku przeznaczonego do odrestaurowania.

Chwilę dłużej zatrzymano się przy temacie szklarni, które mogą stanowić zagrożenie dla ptaków, stąd pojawiły się inne pomysły na ich wykorzystanie (jako część ogrodu społecznego, miejsce na warsztaty ogrodnicze) oraz rozwiązania techniczne – zachowanie szklarni jako miejsca i konstrukcji, bez przeszkleń. Ważne jest by ewentualne odtwarzanie szklarni (nie przesądzone na spotkaniu) zrealizować w technologii bezpiecznej dla ptaków, np. z użyciem szkła, które dla ludzkiego oka wydaje

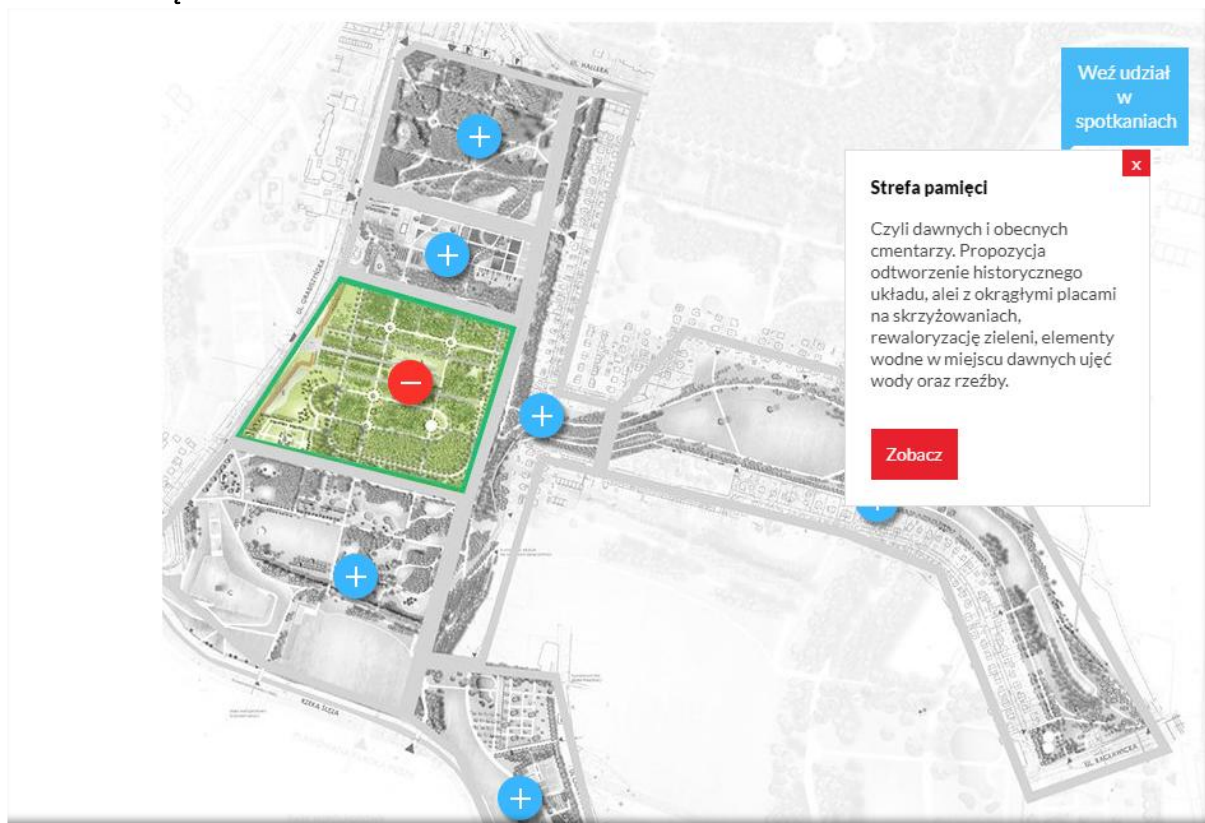
się zwyczajne, a ptaki je rozpoznają i widzą (to najpewniejsza forma zabezpieczenia stosowana przy okazji wielkopowierzchniowych przeszkleń).

Kilkukrotnie podkreślano potrzebę identyfikacji „opiekuna” Ogrodów Wrażeń, w szczególności w kontekście utrzymania ogrodów społecznych. Generalnie wyrażono potrzebę uproszczenia i uporządkowania przestrzeni, lepszego wykorzystania istniejących tam elementów (charakterystyczne szpalery) oraz podporządkowania projektowanych rozwiązań jakiejś jednej funkcji, np. edukacyjnej (nauka rozpoznawania różnych gatunków, awangarda sztuki ogrodniczej, etc.). Wiele głosów wskazywało na konieczność rezygnacji z takich rozwiązań, które będą trudne w utrzymaniu, wymagają wielu zabiegów pielęgnacyjnych (jak kolorowe rabaty) i mogą generować wysokie koszty utrzymania.

Przeprowadzone na spotkaniach dyskusje nie doprowadziły do zdefiniowania funkcji tej części. Wobec powyższego warto stworzyć ponownie ogólną koncepcję obiektu i szczegółowych rozwiązań (również dotyczące późniejszego zarządzania i utrzymania) np. w formule konkursu dla architektów. Zdecydowanie odrębny charakter tej części Parku daje szansę na zupełnie niekonwencjonalne rozwiązania. Bliski sercom uczestników spotkania był pomysł poligonu współczesnej sztuki ogrodowej (raczej bliższej awangardzie niż komercyjnemu mainstreamowi) z corocznymi konkursami uwzględniający edukację, wystawy, koncerty w odnowionym budynku. Zaproponowano również stworzenie arboretum i powierzchni z landartem.

Ponadto planowany parking uznano za zbyt mocno generujący w park. Podjęto też wątek nieaktualnego MPZP. Była mowa o tym, że aby mógł powstać nowy MPZP [bo obecny przewiduje tam hotel] należy wcześniej ustaić jakie są oczekiwania mieszkańców.

STREFA PAMIĘCI

Ryc. Strefa pamięci, dawne cmentarze część środkowa nr rysunku 3.3, źródło: <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje>

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Co cię podoba?

- Stan istniejący, dziki charakter
- Trzypiętrowa roślinność
- Fauna
- Bluszcz
- Oświetlenie istniejące
- Odtworzenie ścieżek i przedeptów
- Proponowane w Masterplanie funkcje dominujące
- Likwidacja dawnych ogrodzeń, betonowych (w zamian szpalery krzewów, które uniemożliwią powstawanie przedeptów)
- Mur Maksy Berga i ogrodzenie Cmentarza Żołnierzy Włoskich
- Dawne studzienki powinny być elementami ozdobnymi z nasadzeniami
- Kosze na śmieci powinny być opróżniane, a nie dostawiane – psują osie widokowe

Co niepotrzebne?

- Dodatkowe oświetlenie
- Oświetlenie obecne od pętli Grabiszyńskiej 1 w stronę alei Romera.
- „Rondka” – żadnej koralikowej symetrii, (nasadzenia na środku rond są problemem)
- Osie widokowe (obawa przed „rozryciem” parku)
- Niekoniecznie odtwarzajmy wszystkie ścieżki (ale one w części są zachowane)
- Nawierzchnia ścieżek – ostania konieczność

- Ławki są niepotrzebne wcale, ewentualnie mała ich ilość lub siedziska (skomponowane z przestrzenią, nieoczywisty kształt)
- Lapidarium – lepiej, aby płyty zostały tam, gdzie są (temat do przemyślenia!)

Czego zabrakło?

- Oświetlenie od pętli Grabiszyńskiej 1 w stronę Romera – może być od Pomnika Pamięci w stronę aleja Romera (Grabiszyńska 2)
- Krzewów
- Szpaler krzewów w miejscu dawnego ogrodzenia przy Romera
- Kłody wzdłuż Romera ()
- Nie ruszać samosiewów
- Nie grabić/ nie usuwać biomasy
- Kwatery „zapuszczone”, ścieżki + ronda to miejsca dla ludzi

Pytania /uwagi – strefa pamięci

- Czy trzeba zbierać płyty cmentarze w lapidarium w parku?
- Czy po rondach mamy ślad? (wartość historyczna)
- „Rondka” budzą duże kontrowersje:
 - o obawa przed dalszym niszczeniem parku
 - o niepotrzebne nasadzenia w środku ronda
 - o naturalne spowolnienie rowerów
 - o wartość historyczna
 - o mała funkcjonalności
 - o nasadzenia na środku potrzebne
- Lapidarium – problem
- Pielęgnacja/usuwanie krzewów/ na odrębną dyskusję ()
- Oświetlenie – problem

Dodatkowe głosy z sali:

- Priorytety działań „odtworzeniowych” w tej strefie, ważne dla konserwatora zabytków
- Brak analizy przyrodniczej przy rewaloryzacji obszaru, a są tu obecne gatunki chronione, w tym Natura 2000
- Odtwarzanie sieci połączeń (ścieżki) powinno uwzględniać sposób poruszania się po parku, a nie tylko po kwaterach cmentarnych

PODSUMOWANIE:

Proponowana w Masterplanie funkcja dominująca dla obszaru nazwanego „Strefą pamięci” nie budzi zastrzeżeń, a wiele proponowanych do realizacji elementów się podoba (m.in. likwidacja dawnych ogrodzeń betonowych, a w zamian nasadzenia szpalerów krzewów, które uniemożliwią powstawanie przedeptów, Mur Maksa Berga i ogrodzenie Cmentarza Żołnierzy Włoskich, dawne studzienki jako elementy ozdobne z nasadzeniami). Istniała natomiast pełna zgodność, by wszelkie zmiany i projektowane składniki infrastruktury realizować w sposób jak najmniej ingerujący w istniejącą szatę roślinną. To co najbardziej urzeka w tej części parku to jego „dzikość” i różnorodność biologiczna, która wykształciła się na skutek braku ingerencji człowieka.

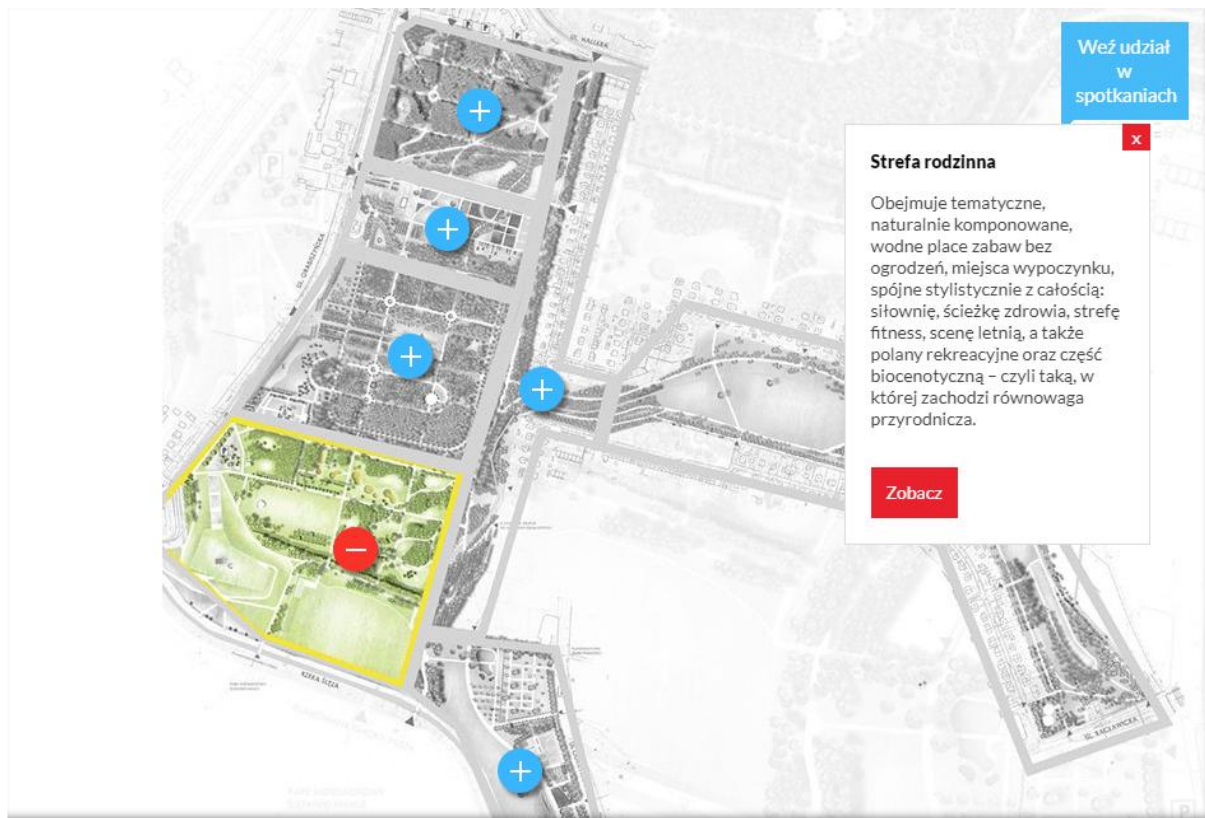
Dość trudnym tematem okazało się (podobnie jak w innych częściach parku) oświetlenie. Wskazywano wielokrotnie na konieczność ograniczenia tego elementu. Nie kwestionowano obecnie istniejącego oświetlenia, ale krytykowano rodzaj opraw oświetleniowych i jego funkcjonowanie („brak ciszy nocnej”).

Największym wyzwaniem dla tej strefy wydaje się być pogodzenie priorytetów „odtworzeniowych”, ważnych dla konserwatora zabytków oraz zachowania wartości przyrodniczych i naturalistycznego charakteru miejsca (szczególnie wobec braku szczegółowej inwentaryzacji przyrodniczej tego obszaru). Zwrócono m.in. uwagę na to, iż odtwarzanie sieci połączeń (ścieżki, „rondka”) powinno uwzględniać istniejący sposób poruszania się po parku. Wskazano, że „rondka” są elementem cmentarnym, nie przystającym do funkcjonalności parkowej. Dyskutowano zasadność nasadzeń w środku planowanych „rondek”. Z punktu widzenia użytkowników parku, obecnie istniejący charakter parku z zatartymi historycznymi układami ścieżek (m.in. „rondek”) jest jak najbardziej akceptowalny, a ich odtwarzanie może nieść ze sobą konsekwencje w postaci dalszych zniszczeń szaty roślinnej parku. Wyrażono opinię, by jak najmniej ingerować w strefy „zapuszczone” (dawne kwatery cmentarne) i oddać je przyrodzie, proszono by nie ruszać samosiewów, nie grabić/ nie usuwać biomasy, wskazano że dla ludzi w tej strefie powinny pozostać ścieżki oraz planowane „rondka”. Głębszej dyskusji powinien podlegać fakt, że krzewy nie są dobrze pielęgnowane, gdyż są nadmierne cięte

Wyrażono też obawy, by przy wykopywaniu płyt cmentarnych w celu ekspozycji ich w Lapidarium nie naruszyć istniejącego podszytu. Z powyższego powodu pomysł budowy Lapidarium został skrytykowany.

Zwrócono uwagę na kwestię koszy na śmieci – powinny być one częściej opróżniane, a nie zwiększana ich liczba. Psują one osie widokowe. Padł pomysł, by podobnie jak ławki, umieścić je poza linią drzew. Innym podniesionymi kwestiami były: kłody wzdłuż Alei Romera (pozostałe po wycince suchych drzew mogłyby służyć jako zabezpieczenie brzegów ścieżek. Takie obramowanie pozwoli na odtworzenie runa i ograniczenie w tworzeniu nowych przedceptów), nawierzchnia ścieżek (pośród innych problemów tej strefy poprawę tej kwestii uznano za mniej istotną),

STREFA RODZINNA

Ryc. Strefa rodzinna, **dawne cmentarze część południowa** – nr rysunku 3.4, źródło: <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje>

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Co cię podoba?

- Strefa dzieci starszych
- Llinarium
- Ścianka wspinaczkowa
- Przestrzeń dla psów
- Scena letnia x2 (drewniana!)
- Układ ścieżek
- Ścieżki biegowe
- Pole golfowe
- Lokalizacja toalety (spór!, podzielone zdania)
- Dziki charakter miejsca, możliwość obserwacji zwierząt

Co niepotrzebne ?

- Wybieg dla psów przy ptakach
- Dużo atrakcji
- Projekt przeniesienia rabaty dla pszczół /zachować w miejscu, w którym jest (podzielone zdania)
- Obrzeża betonowe
- Rozbudowa istniejących placów zabaw
- Zbyt często projektowane oświetlenie (za duża liczba ścieżek i zbyt gęste) (projektant popiera zmniejszenie)!

Czego zabrakło?

- Brak (atrakcji?) dla dzieci starszych
- Wyniesienie ścieżek ponad zieleń (*uwaga redakcyjna: chodzi o taki sposób budowy nawierzchni bez korytowania – nawierzchnie nadwieszane lub nadsypane*)
- Oznaczenia dla biegaczy– dyskretne słupki
- Dosadzenia krzewów
- Zróżnicowane koszenie
- Brak inwentaryzacji przyrodniczej łąk i skupin krzewów (biocenozy)
- Rozważenie połączenia z Pakiem Mamuta
- Elementy (koncept) naturalne jako budulec placu zabaw (bez metalu)
- Toaleta używana przez park&ride– zmiana lokalizacji (podzielone zdania)

Dodatkowe głosy z sali:

- Pielęgnacja drzewostanu
- Jemioła
- Ścieżka przyrodnicza
- Toaleta z dala od placu zabaw
- Wziąć pod uwagę dzieci starsze (niż 9 lat)
- Pole golfowe odzyskać (Dzieci powinny bawić się z naturą w naturze)

PODSUMOWANIE

Proponowana w Masterplanie funkcja dominująca dla obszaru nazwanego „Strefą rodzinną” nie budziła sprzeciwu. Zwrócono jednak uwagę, podobnie jak w wypadku strefy „Ogrody wrażeń”, na nadmiar proponowanych atrakcji i łączenie dość sprzecznych ze sobą funkcji jak edukacja przyrodnicza i grillowanie.

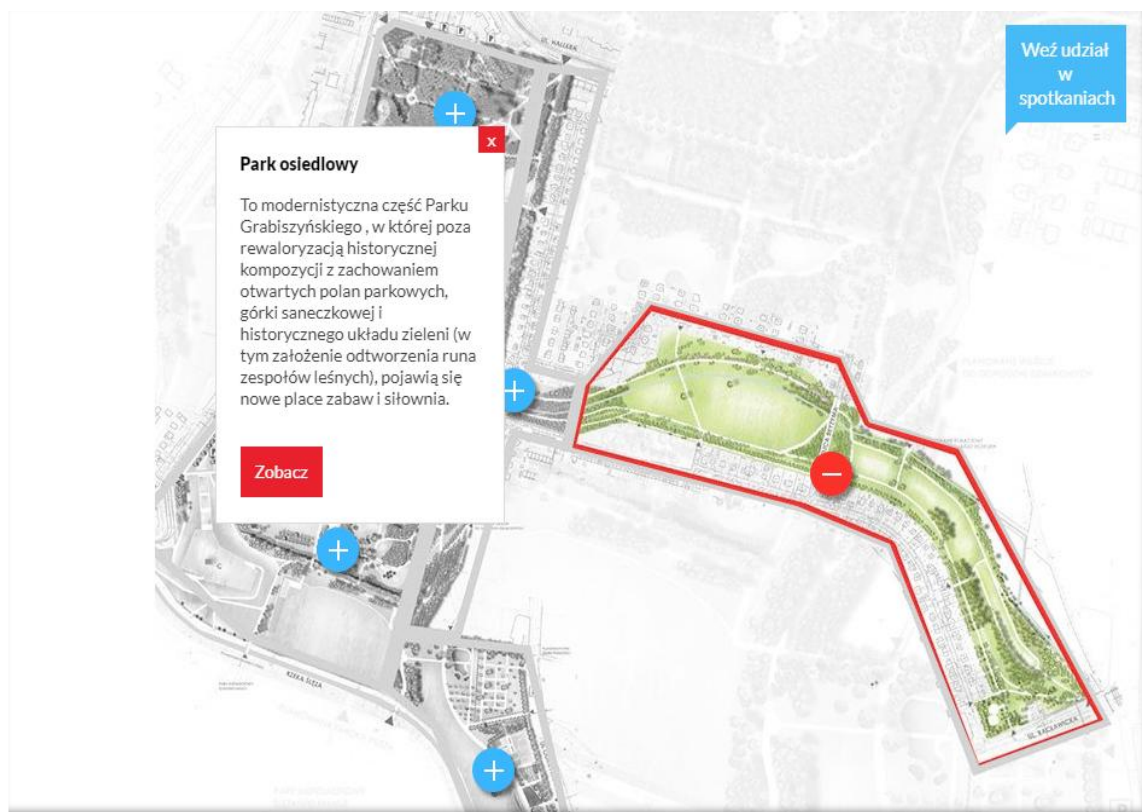
Jednocześnie podkreślono, że należałoby lepiej wyeksponować i wykorzystać naturalny charakter tego miejsca m.in. poprzez stosowanie drewna jako budulca, wprowadzanie bardzo dyskretnych oznaczeń dla biegaczy, zmniejszenie liczby proponowanego oświetlenia, ograniczenie sieci ścieżek, zapewnienie możliwości obserwacji zwierząt, zapewnienie właściwego użytkowania tego obszaru (np. zróżnicowanego koszenia łąk). W proponowanej przez uczestników spotkania strefie biocenotycznej na wschód od łąki festynowej trzeba koniecznie zachować zróżnicowaną strukturę przestrzenną (kompleks zarośli krzewów, zadrzewień i polan) zapewniającą różnorodność siedlisk (gęste krzewy w części zadrzewionej mogą być dobrym siedliskiem dla ptaków, np. słowika). Minimalizację obecności człowieka można uzyskać dzięki wyłącznie wąskim ścieżkom (wśród nie skoszonych traw).

Wskazano też, iż zabrakło w planach dodatkowych nasadzeń, brak inwentaryzacji przyrodniczej łąk i skupin krzewów, brak atrakcji dla dzieci starszych, czy też propozycji połączenia tej strefy z Pakiem Mamuta. Wspomniano o tym, iż dla parku mogłoby być ważne odzyskanie obecnego pola golfowego (jakkolwiek zdania co do pola golfowego były podzielone, część uczestników spotkania uważała, iż obecna funkcja nie oddziałuje negatywnie na resztę parku i można ją utrzymać, natomiast należy uregulować należy tylko kwestie dojazdu do pola golfowego, bo te stanowią problem).

Dłuższa dyskusja dotyczyła lokalizacji toalety (czy blisko placu zabaw czy z dala od niego), zdania w tym wypadku były podzielone oraz wyniesienia ścieżek ponad zieleń (*była mowa o tym, by budować nawierzchnię ścieżek bez korytowania – nawierzchnie nadwieszane lub nadsypane*). ☒

Zwrócono uwagę na kwestię pielęgnacji drzewostanu (tak aby nie stanowił zagrożenia dla użytkowników, ale też żeby prace nie były wykonywane tam gdzie nie ma bezwzględnej konieczności), usuwania jemioły (aby regularnie takie prace wykonywać), możliwość poprowadzenia w tej strefie ścieżki przyrodniczej.

MODERNISTYCZNY PARK OSIEDLOWY

Ryc. **Modernistyczny Park Osiedlowy – część zachodnia i część wschodnia** - nr rysunku 3.5 oraz 3.6, źródło: <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje>

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Co cię podoba?

- Otwarta przestrzeń
- Rewitalizacja runa
- Schowanie ścieżki zdrowia (obecnie zakłóca oś)
- Nieuwzględnienie toru dla rowerzystów
- Zielen wzdłuż Grabiszyński, roślinność nadwodna i makrohydrofity
- Dobór gatunków (nawiązanie do istniejącego charakteru zieleni, uzupełnienie zaprojektowanych niegdyś zbiorowisk roślinnych)
- Zachowanie obecnego układu ścieżek
- Układ ławek, ekspozycja na stronę słoneczną oraz w zacieleniu
- Ścieżka w kierunku projektowanej promenady Hugo Richtera
- Oczyszczenie ciek, obniżenie brzegu (wał Grabiszynki)
- Sowy na górze (bez oświetlenia, oświetlenie gasić o 22:00)
- Jedna (tylko) nitka oświetlenia (ta już zrealizowana)
- Roślinność zimozielona – sosny
- Słupki ograniczające wjazd

Co niepotrzebne?

- Błotniste ścieżki i aleje (odpowiednie obrzeża) – ścieżki wymagają remontu, a przede wszystkim zrównoważonej gospodarki wodą opadową
- Częste koszenie

- Barierki powinny być stylizowane
- Taśmy ograniczające wejście na trawniki
- Wykazanie Grabiszynki
- Zbyt duża ilość tablic informacyjnych/reklamowych (np. reklamy radio dla biegaczy)

Czego brakuje (zabrakło)?

- Drenaż u podnóża górki, tak aby woda nie stała oraz zmniejszenie spływu powierzchniowego z górki
- Toaleta
- Tablica informacyjna
- Barierki słupki zgodne z charakterem
- Rekompozycja stref wejściowych
- Brakuje runa i podszytu, krzewów (miejscowo)
- Izolacja zielenią od ulicy placów zabaw
- Sięgnięcia poza teren parku – być może tereny ogródków można by włączyć do parku (?) dz. Nr 36 ogródki działkowe w kierunku Hugo Richtera
- Otwieranie na park terenów ogródków
- Odtworzenie altany na górze
- Na Bezymia i odkrywców wyznaczenie przejść dla pieszych

Dodatkowe głosy z sali:

- Na niższym tarasie przed podwyższeniem górki była maks. do 1930 drewniana altana
- Nie ma zgody na asfaltowanie ścieżki
- Wstrzymanie WBO 2017 do końca konsultacji
- Opiniowanie WBO 2018 po konsultacjach

PODSUMOWANIE

W Strefie „Modernistyczny Park osiedlowy” podoba się propozycja zachowania pierwotnej kompozycji i eliminacja elementów zaburzających tę kompozycję (jak schowanie ścieżki zdrowia, czy eliminacja tablic „reklamowych”).

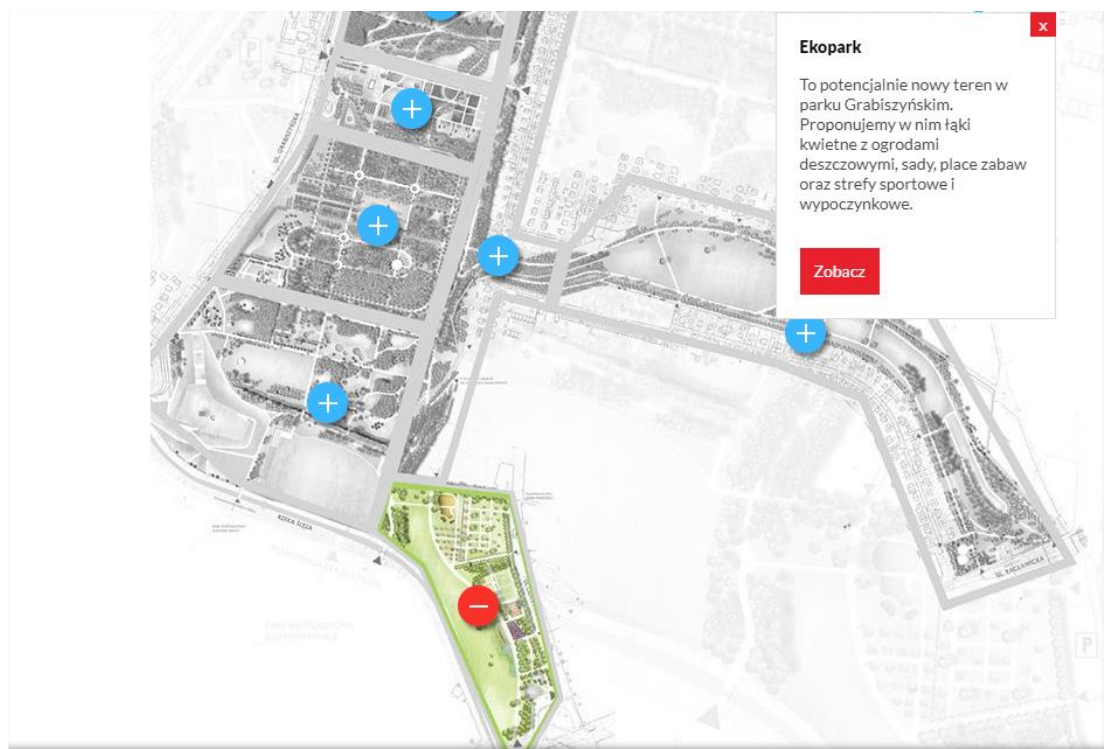
Jak w poprzednich strefach istnieje potrzeba uszanowania istniejących wartości przyrodniczych, dotyczy to m.in. ograniczenia elementów oświetlenia, w tym w szczególności na Górze Skarbowców ze względu na występowanie tam sów, czy wprowadzenia nasadzeń krzewów w miejscach gdzie ich brakuje. Górka pozostawała w strefie szczególnego zainteresowania uczestników spotkań ze względu na odbywający się tam ruch rowerowy, który nie jest uporządkowany i niszczy darń i poszycie. Masterplan nie odnosi się właściwie do tego zagadnienia. Uczestnicy spotkania podnieśli też kwestię możliwości otwarcia ogrodów działkowych na park, co też nie było przedmiotem ustaleń planu.

Sformułowano wskazówki do użytkowania łąk: późne koszenie w strefie biocenotycznej (wilgotne łąki w części pn.-zach.) selektywne koszenie w części grillowej z pozostawianiem fragmentów nieskoszonych. Ewentualne dosiewanie gatunków łąkowych w celu zwiększenia różnorodności biologicznej (owady!).

Wskazano na konieczność uporządkowania przestrzeni poprzez eliminację (lub poprawę estetyki) tablic reklamowych, np. dla biegaczy. Z drugiej strony w odniesieniu nie tylko tej strefy, ale całego parku wskazywano potrzebę lokalizacji tablic informujących o przyrodzie i wartościach kulturowych parku.

Podkreślono też wagę i potrzebę odzyskania powierzchni parku zajętych przez prywatnych właścicieli w rejonie ul. Odkrywców oraz na ul. Bezymia i odkrywców wyznaczenie przejść dla pieszych.

EKOPARK

Ryc. Koncepcja Zagospodarowania terenu – Park Grabiszyński – **EKOPARK**, nr rysunku 3.7-1, 3.7-2, <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/park-grabiszynski-konsultacje>

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Co cię podoba?

- Dołączenie tej części do Parku
- Wyznaczenie strefy sportowo-rekreacyjnej (zdania podzielone, gdyż część uczestników podkreślała konieczność ograniczenia strefy sportowo-rekreacyjnej i przeniesienie jej do Park Mamuta.)
- „Wyznaczenie części sadowej” – projektowany sad
- Słusznie nie inwestuje się w część wzdłuż rzeki
- Wloty (?) zsynchronizowano z planami zabudowy (mpzp)
- Szpaler drzew od strony osiedla
- Niewyznaczenie parkingów
- Podoba się wariant z wykupem gruntu (i stworzenie korytarza ekologicznego wzdłuż całej rzeki Ślęzy).
- Elementy związane z retencją
- Oś główna
- Łąki („są pozytywne”)

Co niepotrzebne ?

- Powinno się zostawić przyrodzie a nie zagospodarowywać
- Łąki + fragment leśny, który się tworzy
- Strefa sportowa, szczególnie boisko (niepotrzebne nic oprócz pumpruka)
- Działki Prywatne
- Oświetlenie
- Mała retencja zaprojektowana

- Dodatkowa infrastruktura typu place zabaw
- Miejsce usytuowania WC

Czego zabrakło?

- Propozycja wyznaczenia parkowania na pętli (np. pośrodku) jak w pętli Oporów
- Zieleń na projektowanych parkingach wzdłuż ulicy Odkrywców
- Ścieżka rowerowa wzdłuż rzeki wałem
- Propozycja grilli publicznych lub przynajmniej kosze na śmieci (problem dzikich grilowisk)
- Zamiast pomostu – mostki na przedłużeniu osi dające dostęp do łąki i rzeki
- Teren powinien zachęcać by być w nim, a nie „przechodzić przez niego”
- Oświetlenie inteligentne
- Oświetlenie osi drogi w kierunku wzgórza, a nie oświetlenie całego terenu

Dodatkowe głosy z sali:

- Zachować dęby / pozwolić na naturalne odtworzenie się lasu grądowego, którego załączki już są widoczne.
- Odtworzyć starorzecze rzeki Ślezy i naturalnie pozwolić zbierać się wodzie

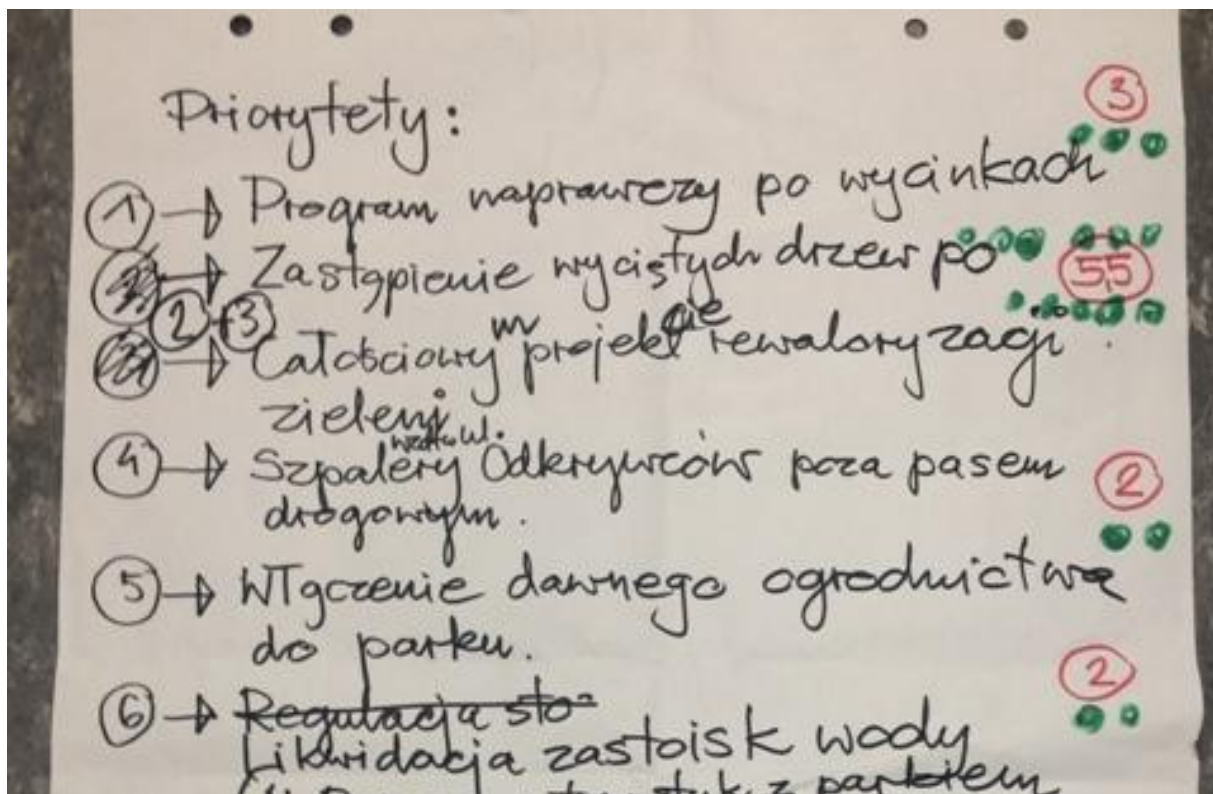
PODSUMOWANIE

Mieszkańcy entuzjastycznie podchodzą do pomysłu połączenia tej części z parkiem, jednak od razu zaznaczono by nawiązując do jej nazwy mniej inwestować a więcej oddać przyrodzie. Zwrócono uwagę by nie była to strefa sportowo-rekreacyjna. Istotnym dla uczestników faktem był brak projektu ścieżki rowerowej wzdłuż wału, co zwiększyło by zainteresowanie tym odcinkiem Parku. Elementy związane z retencją wody spotkały się z aprobatą interesariuszy.

Fot. Park Grabiszyński, źródło: Społeczna Rada Parku Grabiszyńskiego, fot. Joanna Stoga

DRUGIE SPOTKANIE WARSZTATOWE – PRIORYTETY INWESTYCYJNE

Drugie spotkanie dotyczące Parku Grabiszyńskiego, odbyło się w dniu 10.04.2018 w Centrum Historii Zajezdnia. W spotkaniu, poza organizatorami, uczestniczyło ok. 40 osób. Pracowaliśmy w grupach nad ustaleniami PRIORYTETÓW INWESTYCYJNYCH przewidzianych do realizacji w ramach MasterPlanu. Następnie dyskutowaliśmy o PLANOWANIU, ZARZĄDZANIU, PIELĘGNACJI i OPIECE nad parkiem, w podziale na tematy:

- infrastruktura liniowa i mała architektura w parku (utrzymanie, planowanie, wprowadzanie),
- utrzymanie i pielęgnacja drzew i krzewów,
- strefy biocenotyczne w parku (wyznaczenie stref, określenie zasad użytkowania, prowadzenia prac w strefach),
- opieka nad Parkiem z uwzględnieniem udziału społecznego.

Rozmawiano m.in. o drodze rowerowej wzdłuż ulicy Grabiszyńskiej, oświetleniu, parkingach. Ustalenia dotyczące priorytetów inwestycyjnych dla parku odbyło się w **4 grupach**. Przedmiotem analizy był cały obszar parku. Poszczególne grupy przyjęły odmienny sposób pracy – bądź kolektywnie ustalano ważność poszczególnych zapisów, bądź też po sporządzeniu listy priorytetów przeprowadzono wewnętrzne głosowanie ustalając w ten sposób ich wagę.

PRIORYTETY DLA PARKU

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

GRUPA A

(kolejność według ważności)

- I. ŚCIEŻKI – rama całego założenia; integracja obszarów dawnych z nowymi (Ekopark, Ogród Wrażeń); bardzo ważna technologia nieinwazyjna i ukształtowanie ścieżki; uwzględnić małą

- retencję wzdłuż ścieżek; zabezpieczenie przed wjazdem samochodów do parku; bezpieczne przejścia Odkrywców, Beyzyma (spowolnienie ruchu, np. przejścia wyniesione)
- II. ZIELEŃ – szczególnie ważna trójwarstwowa roślinność, odtworzenie i/lub pielęgnacja podszytu oraz runa
 - III. GÓRKA SKARBOWCÓW – zabezpieczenie zieleni, nasadzenia warstwy krzewów, zatrzymanie erozji
 - IV. GRABISZYŃKA – oczyszczenie i renaturalizacja (oczyszczająca rola roślinności)
 - V. ZAGOSPODAROWANIE OGRODÓW WRAŻEŃ / EKOPARK – połączenie z innymi częściami parku, minimalne uporządkowanie, w Ekoparku głównie alejka i wykaszanie

GRUPA B

(według ważności, kolejność zgodna z numeracją)

1. Włączenie terenów dawnego ogrodnictwa (oraz działek od ul. Odkrywców)
2. Realizacja decyzji konserwatora + plan naprawczy
3. Rewaloryzacja zieleni w zakresie nasadzeń i naprawa głównych dróg + drogi techniczne
4. Wycofanie projektów związanych z rozbudową oświetlenia
5. Rewaloryzacja Górki Skarbowców w zakresie zabezpieczenia i odtworzenia zieleni
6. Ustalenie standardów pielęgnacji zieleni
7. Oczyszczenie i naturalizacja Grabiszynki
8. Maksymalizacja nasadzeń w strefie ozdobnej (ochrona przed uderzeniem wiatru)
9. Zadbanie o retencję (Ślęza i Grabiszynka)
10. Grodziowanie osiedli (ochrona przed odpływem wody z parku)
11. Edukacja przyrodnicza na każdym poziomie (tablice, spacer)
12. Ekocentrum w budynku na terenie „ogrodów wrażeń”

GRUPA C

(kolejność według liczby głosów)

1. Zastąpienie wyciętych drzew (5,5)
2. Całościowy projekt rewaloryzacji zieleni (5)
3. Odciążenie zabytkowych części parku poprzez urządzenie (na zewnątrz) nowych terenów rekreacyjnych (4)
4. Program naprawczy po wycinkach (3)
5. Odtworzenie kompozycji ścieżek spacerowych (3)
6. Włączenie dawnego ogrodnictwa do parku (2)
7. Szpalery wzdłuż ul. Odkrywców poza pasem drogowym (2)
8. Likwidacja zastoisk wody (Al. Romera w tym styk z parkiem modernistycznym i al. Wędrowców) (2)
9. Oczyszczenie Grabiszynki (2)
10. Górka Skarbowców – zatrzymanie dewastacji przez rowerzystów. Ochrona zboczy, nasadzenia roślinami okrywowymi (1)

GRUPA D

(kolejność według ilości głosów)

1. Ścieżki- naprawa / rewitalizacja i odtworzenie (6)
2. Połączenie ogrodów wrażeń z parkiem (5)
3. Zagospodarowanie wód (wodami?) w parku (5)

4. Część środkowa – plan naprawczy (4) 5. Ogrody wrażeń (3) 6. Mniej budów tym lepiej (3) 7. Kosze na śmieci – naprawa i opróżnianie (3) 8. Zajęcie się terenami łąk – ekstensywne (3)
9. Dodanie warstwy pośredniej (podszyt) w części północnej (2)
 10. Bramawjazdowa (1)
 11. Sprzątanie śmieci (1)
 12. Usuwanie jemioty (1)
 13. Rozważenie etapowania realizacji części szkółki (1)
 14. Włączenie rzeki Ślęzy do masterplanu (1)
 15. Sadzenie roślin ozdobnych w północnej części parku (0)
 16. Nasadzenie żywopłotów wzdłuż ścieżek (0)

UWAGI Z SALI:

- Wskazanie nadrzędnej funkcji Parku (przyrodnicza z priorytetem ochrony przyrody), określenie funkcji przyrodniczych i rekreacyjnych – priorytetów zgodnych z celami ochrony jako determinanty dla inwestycji,
- zmiana sposobu użytkowania – scalenie wszystkich terenów w jeden park (uwzględnienie w Studium, MPZP, rejestr zabytków) / może jako Zespół Przyrodniczo - Krajobrazowy – tak jak dla Wielkiej Wsipy,
- Rada parku czuwa nad ochroną przyrody, opiniuje projekty inwestycyjne
- Wskazanie renaturyzacji rzeki Ślęzy
- Wskazane włączenie ogródków działkowych wzdłuż Ślęzy do parku

W praktyce omawiano nie tylko priorytety wynikające z Masterplanu, ale też dyskutowano o wizji parku i kierunkach rozwoju jego zagospodarowania. Generalnie z prac w grupach oraz konsultacji ze SPOŁECZNĄ RADĄ PARKU GRABISZYŃSKIEGO zarysował się następujący **obraz PRIORYTETÓW**:

- I. OKREŚLENIE NADRZĘDNEJ FUNKCJI PARKU – KONSTITUCJI PARKU:
 - Ochrona przyrody i walorów historycznych, którym podporządkowane są pozostałe funkcje (np. rekreacyjna, sportowa).
- II. WŁĄCZENIE NOWYCH TERENÓW DO PARKU I ZMIANA ICH PRZEZNACZENIA W MPZP.
 - ogrody wrażeń,
 - ekopark,
 - bunkier na Odkrywców,
 - zabezpieczenie terenów działkowych, przed przejęciem ich przez deweloperów.
- III. WYPRACOWANIE STANDARDÓW OCHRONY I PIELĘGNACJI ZIELENI, WRAZ Z ODTWORZENIEM TRÓJWARSTWOWEJ STRUKTURY PARKU
 - uzupełnienie nasadzeń, odtworzenie i pielęgnacja podszytu oraz runa, posadzenie nowych drzew w zamian za wycięte,
 - plan naprawczy po wycinkach, ustalenie standardów pielęgnacji zieleni,
 - wzmocnienie funkcji edukacji przyrodniczej (np. centrum edukacji przyrodniczej w budynku na terenie ogrodów wrażeń, ścieżki przyrodnicze)
 - ochrona najcenniejszych przyrodniczo części parku w strefach biocenotycznych.
- IV. OCZYSZCZENIE I RENATURALIZACJA GRABISZYŃKI ORAZ REWALORYZACJA GÓRKI SKARBOWCÓW (zabezpieczenie przed erozją)

- V. REWITALIZACJA I ODTWORZENIE GŁÓWNYCH ŚCIEŻEK (w technologii nie inwazyjnej i nie szkodzącej korzeniom drzew, uwzględniające retencję/spływ wody), WYTYCZENIE DRÓG TECHNICZNYCH, ZABEZPIECZENIE WJAZDÓW PRZED NIEUPRAWNIONYMI POJAZDAMI.
- VI. ZAPRZESTANIE KOLEJNYCH INWESTYCJI, NIEZWIĄZANYCH Z NADRZĘDNĄ FUNKCJĄ PARKU, ZE WZGLĘDU NA OSIĄGNIĘTE JUŻ MAKSYMALNE NASYCENIE TEGO TYPU OBIEKTAMI.
- VII. KONSULTACJE SPOŁECZNE OSTATECZNEJ WERSJI MASTERPLANU, PRZED WDROŻENIEM DO REALIZACJI.
- VIII. ZAPEWNIENIE SKUTECZNEJ, SPOŁECZNEJ (niezależnej) KONTROLI NAD STANEM PARKU.
- IX. ODZYSKANIE ZAWŁASZCZONYCH TERENÓW - część działki nr 33/4 AM36 obręb Grabiszyn - od strony ul. Odkrywców.

PLANOWANIE, ZARZĄDZANIE, PIELĘGNACJA I OPIEKA NAD PARKIEM

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

MAŁA ARCHITEKTURA ? – INFRASTRUKTURA LINIOWA:

- Oświetlenie powinno być minimalne – obecny stan jest zadowalający, bo funkcja przyrodnicza nadrzędna.
- Oświetlenie kompleksowo ze ścieżkami
- Zabezpieczenie wjazdu do parku (kluczyk tylko dla obsługi)
- Drogi techniczne w Masterplanie są ok, ale muszą być respektowane (używane tylko jako drogi techniczne)
- Duże kosze przy drogach technicznych, regularne opróżnianie
- Grabienie liści na ścieżkach regularne w miarę potrzeby.
- Rutynowa renowacja ścieżek
- Mała architektura dostosowana do charakteru terenu dawnego cmentarza
- Tablice z regulaminem oraz info o wartościach przyrodniczych i zabytkowych
- Toalety tak, ale estetyczne (w strefach rodzinnej, modernistycznej, Ogrodu Wrażeń).
- Obrzeża przy ścieżkach np. roślinne, aby chronić strefy roślinne (biocenotyczne), również w formie kłód (z wyciętych drzew); rozwiązania naturalne – nie krawężnik czy obrzeża metalowe.
- Rów permakulturowy przy Górcie Skarbowców - kompleksowe zabezpieczenie zboczy i zwiększenie retencji wody, jeden rów/wał/ nie załatwi sprawy
- Ławki przede wszystkim wzdłuż Al. Romera
- Tablice edukacyjne w strefie biocenotycznej (nie za placem zabaw i siłownią) – przy ścieżkach
- Zróznicowanie szerokości ścieżek
- Mała Architektura ujednolicona pod względem materiału – dostosowanie jednak do stref, projektowanie indywidualne
- Place zabaw zaprojektowane indywidualnie, dostosowane do charakteru i z bezpieczną dla dzieci nawierzchnią (nie żwir czy pylący miął)
- Ekopark – odwołać się do rz. Ślęzy w formie tablic informacyjnych oraz dostosowanej małej architektury (np. Ślężanie (?))
- Zaplanować spójną identyfikację w parku – dla tablic w parku
- Ograniczyć ilość małej infrastruktury
- Kosze przy Al. Romera i w stronę Ślęzy do łąki / w miejscach piknikowania pomysł na beczki dowożone czasowo (np. na weekendy) a nie montowane na stałe
- Informacja sugestywna o nieśmieceniu
- Sprzątanie parku ze śmieci pozostałych wszędzie – dlaczego firma tego nie robi??
- Ławki nie powinny być wszędzie – nie w części środkowej i strefach biocenotycznych (ławek raczej nie brakuje)

- Forma bramy do Ogrodu Wrażeń bardziej estetyczna
- Mniej tablic
- Przy ścieżkach (budowie) nie uszkadzać korzeni drzew
- Skuteczny nadzór nad prowadzonymi pracami / dobre praktyki poszanowania przyrody / nadzór dendrologiczny i przyrodniczy ogólnie we wszystkich inwestycjach
- Projektowanie zintegrowane
- Odnowienie „psiegoparku”
- Niektóre ścieżki w strefie biocenotycznej wyniesione – np. drewniane pomosty lub inne rozwiązania (nie śliskie)
- W strefie środkowej dawnego cmentarza nie odtwarzać rond i ścieżek – nie inwestować nadmiernie
- Remont zabytkowego muru M. Berga
- Usunięcie tablic dla biegaczy (pomysł oznaczeń jak na szlakach (malowanie na drzewach – a nie tablice na słupkach), tablice tylko przy wejściu z planem całości

OPIEKANADPARKIEM

- Stworzenie funkcji „oficera parkowego” (osobny dla każdego parku, zawodowy – funkcja płatna plus dodatkowo monitoring społeczny) / uwaga „oficer” dla większych parków i kilku „szeregowych parkowych” opiekujących się konkretnymi parkami.
- Regulamin parku + telefony alarmowe przy wejściach
- Przywrócenie patroli policji
- Kodeks dobrych praktyk + materiały instruktażowe wykorzystywane w SIWZ
- ZZM informuje mieszkańców i rady osiedli oraz SRPG o wszystkich inwestycjach w parku: planowane nasadzenia, programy naprawcze, wycinki...
- Podporządkowanie projektów WBO funkcji parku – priorytet ochrona przyrody!!!
- Centrum edukacyjne w ogrodzie wrażeń – miejsce / przestrzeń interakcji i spotkań zarządcy parku i strony społecznej, mieszkańców. Budynekna centrum społeczne.
- Organizowanie akcji sprzątnięcia parku 2 x w roku – połączony z integracją mieszkańców
- Szerzenie wiedzy: spotkania, spacer z ekspertami: przyrodnikami, entomologami, ornitologami ... (małegranty).
- Monitoring tylko społeczny – bez kamer.
- Nadzór nad realizacją zapisów SIWZ – w tym właściwe jakościowo rośliny.
- Metryka każdego drzewa (na dalszym etapie).
- Kontrola kwalifikacji personelu pielęgnującego park – nadzór ZZM, Zielonego Departamentu, Konserwatora Zabytków.
- Nadzór dendrologiczny nad wszelkimi wycinkami oraz pielęgnacją drzew i krzewów.
- Społeczna grupa przy Radzie Osiedla.
- Ogrody społeczne sadzone przez mieszkańców.
- Odzyskanie terenów nieprawnie zajętych przez osoby prywatne (wzdłuż Odkrywców – ogrody prywatne).
- Szczegółowa i publicznie dostępna inwentaryzacja fauny i flory.
- Respektowanie sezonu lęgowego w parku. Ogólnie stosowanie się do zapisów ustawy o ochronie przyrody!
- Park to żywy ekosystem – wszystkie osoby, które zajmują się pielęgnacją (podwykonawcy) i które ją zlecają powinni uczestniczyć w regularnych szkoleniach, warsztatach etc. na
- Nadzór specjalistów (przyrodników) nad realizacją wszystkich inwestycji.

STREFYBIOCENOTYCZNE:

- Wyznaczenie w Masterplanie stref biocenotycznych (na rysunkach w czasie warsztatów wyznaczono przybliżone zasięgi proponowanych takich stref biocenotycznych, linia zielona ciągła oznacza granicę strefy, linia przerywana oznacza strefę przejściową)
 - a. W części cmentarnej parku (rys. 3.3) strefa biocenotyczna (granice do dyskusji) nawiązująca do naturalnej granicy wydzielen cmentarnych wraz ze strefami przejściowymi, obszar strefy ograniczony aleją lipową z utrzymaniem osi do pomnik pamięci (bardziej intensywne utrzymanie/strefa „mniej dzika”),*cały Stary Cmentarz za wyjątkiem terenu przy pomniku i Samej alei Lipowej powinien być strefą biocenotyczną.*
 - b. część północna parku (rys.3.1) – strefa biocenotyczna wzdłuż cieku wodnego, ponadto nasadzenia izolacyjne wzdłuż dużych ulic (np. grupy krzewów),
 - c. Postulowane tereny biocenotyczne wzdłuż Grabiszynki (rys.3.5)– brzegi obsadzone olchami, zatoczki ze spowolnieniem przepływu wody +schronienie dla kaczek
 - d. Strefa dla rowerów poza strefą biocenotyczną – na terenie nowoprojektowanego ekoparku (górnka rowerowa) (rys. 3.7-1)

- Sposób pielęgnacji stref biocenotycznych/sposób postępowania (zasady generalne, wymagają sprecyzowania w zależności od lokalizacji):
 - a. Brak koszenia lub ograniczone koszenie, koszenie z przesunięciem 3-4 tygodni (nie w jednym terminie), koszenie raz do roku
 - b. Nieusuwanie powalonych drzew (do pewnego stopnia też tych na terenie dawnych cmentarzy)
 - c. Niegrabienieliści
 - d. Na terenie Parku Modernistycznego wprowadzenie strefy zgodnie z charakterem tej części założenia („częściowa biocenoza”)
 - e. Zakaz używania ciężkiego sprzętu, ręczne prowadzenie prac tam gdzie dopuszcza się ich prowadzenie
 - f. Odbudowa runa na terenie całego parku oraz ograniczenie grabienia liści (byliny i niskie krzewy)

UTRZYMANIE I PIELĘGNACJA DRZEW I KRZEWÓW:

- Zaprzestanie przycinania drzew we wszystkich strefach parku z uzasadnionymi wyjątkami (aleja Grabowa – do miejsca pamięci) pod ścisłą kontrolą arborysty i dendrologa,
- Cięcia krzewów zgodnie ze sztuka ogrodniczą (zaprzestanie brutalnych cięć, odtworzenie naturalnego pokroju)
- Delikatne formowanie wzdłuż ciągów komunikacyjnych (chodniki) dla utrzymania skrajni
- Stanowcza ochrona ściółki parkowej (pozwolić na jej akumulację – opadłe liście i tam gdzie ściółka jest zniszczona-mulczowanie) ściółka jako siedlisko różnych organizmów – poprawa jakości siedlisk,
- Pozwolenie siewkom i podrostom na swobodny rozwój . Zdrowe siewki – dobry materiał dla parku,
- “Dać przyrodzie podziać”,
- Dosadzenie warstwy podszytu (zgodnie z charakterem parku i siedliskiem) (krzewy) w miejscach szczególnie zdewastowanych i odsłoniętych .Naturalna ochrona parku dzięki krzewom (3 piętra),
- Na części powierzchni parku – pozostawiać martwe drewno. Pozostawianie „świadków”
- Strefy biocenotyczne – pozwalamy na naturalne procesy (w tym swobodne obumieranie drzew i krzewów) w tych strefach można składować też martwe drewno z innych części parku,
- Współpraca z grupą oficera parku,
- Ścisły nadzór specjalistów nad wykonawcami prac pielęgnacyjnych,
- Minimalizacja użycia inwazyjnego sprzętu i maszyn (preferowanie narzędzi ręcznych – dokładność wykonywanych prac) cięcia krzewów, grabienie liści,
- Publiczne raporty (!) i informacje (!) o stanie bieżącym parków (zieleni) wynikającym z kontroli
- Pozostawienie pniaków (nie frezujemy!) - wyjątki: tam, gdzie kompozycja wymaga posadzenia drzewa w tym samym miejscu, strefa północna
- W niektórych (wyznaczonych) ważnych biocenotycznie strefach , nie robimy nic pozwólmy działać (odtworzyć się) naturze
- W trybie pilnym odtworzenie bariery z krzewów wzdłuż dawnych murów (zgodnie z projektem rewaloryzacji)
- Odpowiedni, co do jakości i wielkości materiał szkółkarski
- Szpaler krzewów od strony Hallera oraz skarbowców (nie przycinać)
- Pozostawianie „Świadków” - przycięcie drzew do bezpiecznej wysokości (świerki, sosny, modrzewie)
- Regularne usuwanie jemioly (lepiej robić strefowo)!
- Usunięcie jeżyny z tarnin nad Grabiszynką (przy boisku)
- Dosadzenie drzew zimozielonych na górze skarbowców
- Dosadzenie zanikających a obecnych dawnej drzew i krzewów (antypka , dereń jadalny, kalina, głogi, tarnina- kontrola rowerzystów)

PODUMOWANIE

Podczas dyskusji nad poszczególnymi tematami (omówionymi poniżej) po raz kolejny wyraźnie wskazano na konieczność minimalizacji inwestycji i przedsięwzięć w parku. Dotyczyło to zarówno oświetlenia, jak i technologii wykonywania dróg i ścieżek, wprowadzania nowych atrakcji, pielęgnacji zieleni (mniej koszenia, grabienia i pielęgnowania drzew). Za bardzo ważne uznano wskazanie nadrzędnej funkcji Parku (przyrodnicza z priorytetem ochrony przyrody), określenie funkcji

przyrodniczych i rekreacyjnych – priorytetów zgodnych z celami ochrony jako determinanty dla inwestycji. Za istotne uznano też wprowadzenie informacji o atrakcjach przyrodniczych i kulturowych (w formie stonowanej i estetycznej i spójnej dla Parku) zawierające też treści dydaktyczne/edukacyjne. Park ma wiele wartości, a większość z nich nie jest powszechnie znanych.

Fot. Park Grabiszyński Wiosna, źródło: Społeczna Rada Parku Grabiszyńskiego, fot. Joanna Stoga

TRZECIE SPOTKANIE WARSZTATOWE – PARTYCYPACJA SPOŁECZNA

Trzecie spotkanie dotyczące Parku Grabiszyńskiego, odbyło się w dniu 21.04.2018 w Centrum Historii Zajezdnia. Pracowano w rotacyjnie w 4 grupach nad następującymi tematami: udział społeczny w zarządzaniu parkiem (wizja, formuła), komunikacja pomiędzy mieszkańcami a Urzędem Miasta, Wrocławski Budżet Obywatelski – jak traktować w kontekście tworzonego Masterplanu dla Parku oraz sprawy innej. Omówiono projekty wybrane do realizacji z WBO2016, 2017, dano możliwość dopytania o każdy szczegół projektu, poruszono też kwestię projektów zgłoszonych do WBO2018. W spotkaniu, poza organizatorami, uczestniczyło ok. 37 osób. Poniżej prezentujemy rezultaty prac w grupach wraz z krótkim podsumowaniem.

RELACJE URZĄD MIEJSKI A MIESZKAŃCY

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Ustalenia z prac grupy:

- Bardzo potrzebny jest szybki i sprawny kontakt.
- Zdarzają się incydenty – wtedy potrzebna jest możliwość sprawdzenia czy zostało zgłoszone: do Straży Miejskiej, do Zarządu Zieleni Miejskiej, do Miejskiego Konserwatora Zabytków?
- MAM – Mobilny Asystent Mieszkańca wskazana rozbudowa modułu o zieleni (obecnie można zgłaszać nieskoszoną trawę i zagrażające gałęzie) – potrzebna jest promocja, np. QR kod.
- Tablice informacyjne – powinny być wyraźne.
- Dostępna powinna być informacja o tym, że Park to zabytek – wskazana edukacja w tym zakresie.
- Inspektor z Zarządu Zieleni Miejskiej odpowiada za zbyt dużo parków, powinien mieć mniej by częściej bywać w Parku i reagować.
- Wprowadzić informacja o Parku na google map.
- Wskazana edukacja dla straży miejskiej, pożarnej, policji – szkolenia, przygotowanie informacji na co zwracać uwagę, jak reagować.
- Tablice informacyjne w każdej strefie – co wolno, czego nie wolno.
- Strażnicy Miejscy dla łatwiejszej kontroli nad dużym terenem mogliby poruszać się rowerami.
- Ważne informacje zwrotne do mieszkańców o podjętych działaniach i przeciwdziałaniu – da poczucie, że coś się dzieje i że są efekty.
- Można wykorzystać media społecznościowe (np. profil FB Zielony Wrocław lub utworzyć profil ZZM – również jako kanał raportowania o działaniach miasta (skorzystać z przykładu Warszawy, Krakowa).
- Potrzebny stały kontakt Rad Osiedla z ZZM i Społeczną Radą Parku – planowanie, raportowanie.
- Potrzeba informowania zawczasu, na etapie planowania a nie realizacji, np. informacja o przetargach (współpraca w przygotowaniu).
- Pomysł Centrum Edukacyjnego przy Parku – dotowane przez Gminę.
- Potrzeba zrozumienia (z obu stron: miejskiej i społecznej) sposobu funkcjonowania Parku i celów jego ochrony.
- Obecnie potrzebna jest informacja o odpowiedzialności za to co się stało (wycinki drzew w Parku) i zapobieganie takim sytuacjom w przyszłości.
- Postulowany większy wpływ Rady ds. Zieleni na funkcjonowanie Parku i terenów zielonych.
- Postulowane większe zaangażowanie Ogrodnika Miejskiego w działania realizowane w Parku.

Dodatkowe uwagi zgłaszane z sali:

- Wskazana edukacja o Parku w szkołach
- Przydatna byłaby aplikacja dla mieszkańców edukująca o Parku

PODSUMOWANIE:

Celowe jest stworzenie systemu informującego mieszkańców o działaniach planowanych i podejmowanych w Parku – z wykorzystaniem różnych form i kanałów komunikacyjnych. Ważną kwestią jest utrzymywanie kontaktu pomiędzy Urzędem Miejskim a stroną społeczną (Rada Osiedla, Społeczna Rada Parku). Istotne jest również wykorzystanie Parku w edukacji, w tym prowadzenie w Parku zajęć edukacyjnych, a w przyszłości stworzenie Centrum Edukacyjnego. Celowe byłoby wprowadzenie podobnych rozwiązań informacyjno-edukacyjnych również dla innych parków w mieście.

UDZIAŁ SPOŁECZNY W ZARZĄDZANIU PARKIEM - RADA PARKU

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Ustalenia z prac grupy:

- Rada reprezentuje dobro Parku i przyrody go stanowiącej.
- Celem rady jest ochrona terenu Parku w jego aspektach przyrodniczych i kulturowych z umożliwieniem funkcji edukacyjnej oraz rekreacyjnej.
- Wszystkie pozostałe funkcje parku muszą być podporządkowane celowi ochrony terenu Parku.
- Celem Rady nie jest „dogadanie” wszystkim.
- Konieczne jest stworzenie regulaminu/konstytucji Parku.
- Rada Społeczna pełni funkcję kontrolną dla realizacji konstytucji/master planu /regulaminu, którego celem będzie ochrona dóbr przyrodniczych.
- Rada składa się z przedstawicieli grup działających /związanych z parkiem - eksperci są potrzebni, ale nie wystarczają.
- Rozważano relację pomiędzy Radą Społeczną a Radą Osiedla (np. czy Rada Społeczna mogłaby być komisją RO?) – nie wypracowano jednak w tym temacie żadnej zgodnej rekomendacji.
- Rozważano możliwość wprowadzenia kadencyjności składu Rady – nie wypracowano jednak w tym temacie rekomendacji.
- Rozważano możliwość dokooptowania do Rady „liderów” grup, ruchów społecznych, przedstawiciele nie zrzeszonych/mieszkańców – nie wypracowano jednak w tym temacie rekomendacji.

Dodatkowe uwagi zgłaszane z sali:

- Po co Park? – najważniejsza jest wizja dla Parku.
- Głosowanie nie jest najlepszą metodą wyboru przedstawicieli społecznych.
- Dla zaangażowania społecznego warto wykorzystać szkoły. Szkoły są dobrym kanałem informacyjnym.
- Można rozważyć organiczny rozwój formuły społecznego udziału w zarządzaniu Parkiem (uwaga indywidualna zgłaszana przez Pana Tomasza Ossowicza): w następujących fazach: I okres działania Społecznej Rady Parku Grabiszyńskiego (formuła otwarta, ale Rada uznawana przez Prezydenta); II okres - na podstawie doświadczeń z pracy z okresu I zastanowić się nad formułą (m.in. w aspekcie poszerzenia Rady, odświeżania, etc.); III okres - zarejestrowanie organizacji reprezentatywnej (jedna organizacja zajmująca się konkretnym parkiem) – model działający np. w USA.

PODSUMOWANIE:

Uczestnicy spotkania uznali Społeczną Radę Parku Grabiszyńskiego jako reprezentatywną inicjatywę, której udział społeczny powinien być ważny w procesie zarządzania Parkiem. Celem Rady jest ochrona terenu Parku w jego aspektach przyrodniczych i kulturowych z umożliwieniem funkcji edukacyjnej oraz rekreacyjnej. Rada pełni społeczną funkcję doradczą i kontrolną w zakresie zarządzania Parkiem i realizacji ustaleń dla Parku. W chwili obecnej Rada nie jest sformalizowana instytucjonalnie – jest niezależną inicjatywą zainteresowanych mieszkańców.

Działanie podobnych ciał społecznych byłoby wskazane również dla innych parków Wrocławia – jednak ich powstanie uzależnione jest od aktywności ludzi.

WROCLAWSKI BUDŻET OBYWATELSKI W RELACJI DO MASTERPLANU I PARKU

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Ustalenia z prac grupy:

- Masterplan nadrzędny wobec WBO. Projekty WBO powinny być ściśle to tak "z uzgodnioną wersją Masterplanu i konstytucją Parku, która zawiera opis jego nadrzędnej funkcji oraz priorytetów,
- Najważniejsza jest funkcja przyrodnicza oraz kulturowa parku. Projekty WBO kolidujące z charakterem przyrodniczym, zabytkowym i historycznym Parku nie powinny być realizowane – nie poddawane głosowaniu, wstrzymywane na etapie weryfikacji.
- Koncepcje wynikające z dyskusji są bardziej wartościowe od głosowania WBO
- Głosy ekspertów są ważne
- Wstrzymanie projektów WBO do czasu uchwalenia Masterplanu. Przy czym były głosy przeciwne, mówiące by akceptować te projekty, które zgodne są z Masterplanem – problematyczne jest jednak to, że Masterplan jest w trakcie konsultacji. Były też głosy aby do czasu przyjęcia Masterplanu wyłączyć projekty inwestycyjne, dopuścić natomiast zielone obejmujące pielęgnację i nasadzenia.

Dodatkowe pomysły:

- Zmiana zasad WBO (dopuszczenie głosów sprzeciwu).
- Więcej zielonych inwestycji w WBO. Oddzielny Budżet WBO na projekty przyrodnicze o odpowiednio zwiększonym budżecie.
- Projekty WBO powinny być opiniowane przez fachowców – w tym specjalistów w zakresie przyrody
- Nadrzędna powinna być wartość przyrodnicza w przypadku projektów zgłaszanych do WBO również w innych parkach

PODSUMOWANIE:

Masterplan dla Parku Grabiszyńskiego, po jego przyjęciu powinien być nadrzędny wobec WBO. Projekty WBO powinny być ściśle zgodne z Masterplanem. Do czasu przyjęcia Masterplanu celowe jest wstrzymanie projektów WBO na terenie Parku. Projekty realizowane w ramach WBO na terenie wrocławskich parków nie powinny kolidować z ich walorami przyrodniczymi i kulturowymi.

SPRAWY INNE

NOTATKI ZE SPOTKANIA (zapisy z plansz):

Ustalenia z prac:

W TEMACIE GASTRONOMII:

- Gastronomia stacjonarna: do rozważenia tylko w wybranych miejscach np. w lokalizacji stare ogrodnictwo (np. kawiarnia). Pętla przy Raławickiej też możliwa, ale połączone z kompensacją przyrodniczą.
- Mobilna gastronomia: wózki rowerowe w wyznaczonych punktach (proponowane lokalizacje: pętla tramwajowa, place zabaw, górka skarbowców), ograniczona liczba tych punktów i wózków, zakaz wjazdu na trawniki.
- Nie dla foodtrucków samochodowych, ewentualnie na pętli tramwajowej przy górze żołnierzy, ale absolutny zakaz wjazdu na łąkę i w głąb parku!
- Gastronomia otwarta także dla psów.

W TEMACIE SANITARIATÓW I SPRZĄTANIA:

- Potrzebne sanitariaty – proponowane lokalizacje: stare ogrodnictwo, pętla tramwajowa, górka skarbowców,
- Do rozważenia dodatkowe toalety „samoczyszczące” (np. kompostowe) w sezonie letnim do rozważenia (ale nie typu toi-toi)
- Potrzebne sprzątanie parku, regularne opróżnianie koszy

W TEMACIE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO

- konieczność zmiany planu miejscowego tj. pozostawienie terenów zielonych w miejscu obecnych ogródków działkowych przy ul. Odkrywców ZAMIAST planowanej obecnie zabudowy mieszkalnej. Opcjonalnie -zdecydowane zmniejszenie zagęszczenia i zdecydowane obniżenie wysokości planowanej zabudowy tj. zabudowa jednorodzinna.
- Proponowana zmiana planów miejscowego zagospodarowania w celu zablokowania przedłużenia ul. Odkrywców do Raclawickiej i dalej.
- Proponowane wyłączenie tranzytu międzysiedlowego pomiędzy północą a południem Grabiszynką.

POZOSTAŁE KWESTIE

- Pozytywna opinia dla centrum kulturalnego /ogrodniczego /edukacyjnego na terenie starego ogrodnictwa (wystawy, warsztaty, spotkania, kawiarnia, etc.)
- Pasieka jako zorganizowana hodowla pszczół dopuszczalna w Parku, jednak ze względu obawy przed niebezpieczeństwem użądlenia - w miejscu oddalonym/oddzielnym (bezpieczeństwo pszczół i ludzi). Równolegle dopuszczalne tzw. „hotele” dla dzikich pszczół.
- Konieczne czyszczenie Grabiszynki!!!
- NIE dla głośnej muzyki, alkoholu, imprez, śmieci, typowej restauracji, „styp”, etc
- Celowe otwarcie ogródków działkowych
- Psi park – potrzebny remont i modernizacja

PODSUMOWANIE:

Istotne jest ustalenie dla Parku kwestii formuły gastronomii oraz lokalizacji sanitariatów. Z uwagi na przyrodniczy i kulturowy charakter stosowane powinny być rozwiązania mało inwazyjne – typu rowerowe wózki, zamiast samochodowych foodtrucków zlokalizowane na obrzeżach i nie niszczące zieleni. Potrzebne są w Parku sanitariaty – również w miejscach nie kolidujących z funkcjami przyrodniczymi i nie burzące estetyki oraz założeń kulturowych parku. Ważne jest wzięcie pod uwagę szerszego otoczenia Parku i zapewnienie jej harmonijnego rozwoju – również z uwzględnieniem zmian w planach zagospodarowania przestrzennego.

SPACERY BADAWCZE

Spacery badawcze przeprowadzone w parku w dniach 25.05.2018 oraz 26.05.2018. W trakcie spacerów odnoszono się do projektu Masterplanu - uwzględniając uwagi wypracowane w czasie kwietniowych warsztatów. Spacery były ukierunkowane tematycznie – tematyka przyrodnicza (dzień pierwszy) i kulturowa (dzień drugi). W każdym ze spacerów uczestniczyło ok. 25 osób. Poniżej przedstawiono notatki powstałe w trakcie spacerów – w odniesieniu do poszczególnych obszarów.

Fot. Spacery badawcze, źródło: Społeczna Rada Parku Grabiszyńskiego

ALEJA ROMERA

Rozmowa przy miejscu, które jest rozdeptywane przez ludzi (robiących skróty, gdyż ścieżką nie da się przejść, gdy pada deszcz). Postulaty, aby ogrodzić i zostawić – runo się samo odtworzy, a „błotną autostradę” jakoś zabezpieczyć – nasypanie ścieżki. Ważne, by skanalizować przejście, aby nie zadeptywać parku. Może warto posadzić drzewa lub krzewy? Był też pomysł z ułożeniem kłód – wzdłuż skanalizowanych dróg oraz wzdłuż granic posesji, z dala od Alei, żeby „przytrzymały” opadłe liście, a nie były bardzo widoczne. Ważna strefa przejścia przez dawny płot do strefy cmentarnej – tu rozlewające się przeddepty – trzeba to ograniczyć.

Potencjalny konflikt pomiędzy placem zabaw przy alei i szybkim ruchem rowerowym po alei. Jak zabezpieczyć? Czy progi zwalniające były ok?

Ograniczenie sprzątania liści, bo liście to ściółka, która w czasie mrozów osłania ziemię a później rozkłada się i użyźnia glebę (darmowy nawóz).

Suche modrzewia (15 szt.) przy ścieżce – zostawić ścięte pnie, aby była podpora dla bluszczu i innych organizmów. Ucięte czubki drzew można wykorzystać w Parku do zabezpieczenia Górki Skarbowców oraz obramowań ścieżek.

Konieczne oczyszczenie Grabiszyńki – z możliwą jej (choćby częściową) renaturyzacją.

STREFA OZDOBNA

Część ozdobna parku – wg uczestników spaceru od 3 lat ciężki sprzęt jeździ po trawnikach np. g sezonie zimowym lub po deszczu. Walce do trawy niszczą rośliny. Trawniki i runo są niszczone przez ciągniki. Brak roślin piętra średniego na skutek wykaszania runa i nieprawidłowych cięć. Piotr Tyszko Chmielowiec – należy posadzić duże drzewa i podlewać je. Te, które były sadzone w 2015 roku trzeba było wymienić.

Ta część parku położona jest najwyżej w porównaniu z resztą parku (różnica nawet 2 m). Przed wojną teren ten był drenowany przy budowie ul. Raclawickiej i odcięto dopływ Grabiszynki – stąd problem z niedoborem wody. Sprawdzają się nasadzenia z daglezi i choin. Bardzo ważne są drzewa oraz krzewy, rosnące od ul. Grabiszyńskiej, bo one chronią przed hałasem, wiatrem.

Zmiana w przetargach w podlewaniu drzew. Zapisy mają chronić drzewa. Podlewanie przez co najmniej 3 lata. Worki do podlewania – Monika Pec-Święcicka obecnie czekamy na informacje z Krakowa, który testuje te worki (w chwili obecnej obserwacje wskazują, iż nie jest to najlepszy sposób, bo drzewa się zaparzają).

OGRODY WRAŻEŃ

Stare ogrody (szkółka dla cmentarza) – teren ogrodzony. Jeden z budynków ma charakter historyczny – wyremontować, rozbudować i otworzyć teren.

Priorytetowo usunąć ogrodzenie i zapewnić bezpieczeństwo (uwaga na budowle) lub raczej wymienić betonowe ogrodzenie na szpaler grabowy z przejściami, by uniknąć zdeptania lub żywopłot z cisa, choiny, grabu, buka, klona polneo w zależności od warunków świetlnych.

STREFA PAMIĘCI

ALEJA LIPOWA (teren dawnego cmentarza) – brak możliwości odpoczynku dla starszych ludzi. „Przemysłane siedziska” (może w ramach WBO – ławki i tablice informacyjne?)

Pomysły:

- ✓ Naturalistyczne np. kłoda, kamień
- ✓ Wygodne dla osób starszych
- ✓ Nie burzące kompozycji, ułożone okazjnie – wtopienie w przestrzeń
- ✓ Obawy, że ławki przyciągną ludzi, którzy będą grillować, śmiecić

Teren po wyciętych drzewach – wywóz nagrobków m.in. w latach 40, 70 i 80 – przyroda się odtworzyła. Bluszcz, paprocie to relikty cmentarne (w naturalnych lasach nie ma tak dużej ilości bluszczu). Przez prowadzoną wycinkę na początku br. została naruszona struktura gleby, co zwiększa możliwość rozwoju roślin ekspansywnych. Wprowadzono również nowy materiał – z glebą niewystępującą w parku nasiona roślin, jest więcej prześwietlonych miejsc. Ciekawe, jak będzie wyglądało to miejsce? Będzie to bogaty, ale sztuczny ekosystem.

Otulina części cmentarnej – co zrobić z łąką przy żywopłocie grabowym? Propozycja, aby kosić 1 raz w roku.

„Rondka” – pytanie co z nimi zrobić. Miejsca te już dawno się zmieniły i odtworzenie ich wymagałoby to dużo prac i wycinek drzew/ krzewów, które same wyrosły. Obecnie nie ma już czego akcentować i czym – w projekcie były brzozy, świerki – wypadają obecnie a bukszpan zjada ćma bukszpanowa.

„Rondka” są umieszczone na mapie, w terenie już ich nie widać. Odtworzyć je symbolicznie, np. poprzez dobór odpowiednich siedzisk (sporo osób zgadzało się z tym pomysłem, ale nie wszystkie – temat ten wzbudzał kontrowersje). Inny pomysł, który wzbudzał większą akceptację – to podkreślenie rondki poprzez nasadzenia – nie muszą one nawiązywać do wcześniejszych nasadzeń. Uczestnicy

spacerów jednak stanowczo podkreślali swoją negatywną opinię odnośnie odtwarzania rondk w formule pierwotnej.

Na „rondkach” i na ścieżkach sugerowane nieinwazyjne nawierzchnie.

Temat siedzisk na „rondkach” pojawił się na obu spacerach i pragnę przypomnieć, że nie jest on moim indywidualnym pomysłem. Dyskutowaliśmy o tym w szerszym gronie i nie chciałabym, byśmy zlekceważyli głosy tych osób. Może więc podajmy jako priorytet nieinwazyjne nawierzchnie, bo i o tym mówiliśmy, a także podkreślmy jako najważniejsze nasadzenia roślin. Dajmy jednak prawo do zapisania innych wniosków, ale zaznaczmy, że koncepcja tworzenia POJEDYNCZYCH siedzisk jednym się podoba, a dla innych budzi poważne kontrowersje. 51 stanowczo protestuje przeciw siedziskom na skrzyżowaniach.

Tablice informacyjne powinny pojawić się również przy wejściach do parku + więcej koszy na śmieci.

Wg dr Iwony Bińkowskiej park powinien mieć swojego ogrodnika, który będzie tworzył jego koncepcję, planował nasadzenia. Dawniej ogrodnicy charakteryzowali się specjalistycznymi szkoleniami w tworzeniu ogrodów cmentarnych, efektem czego ogrody cmentarne projektowane były zgodnie z zasadami sztuki. Cmentarz żołnierzy włoskich – wzorowo utrzymany i zaprojektowany: odpowiedni dobór gatunków, łąka kwietna, drzewa – aleja, pomnik w centralnej części cmentarza. Postulat uczestników spotkania – tablica informacyjna na temat cmentarza przed wejściem.

STREFA RODZINNA

Koszenie na łące rekreacyjnej jak najbardziej sensowne. Warto pozostawiać na poboczach części nieskoszone, np. wokół skupin krzewów, pod drzewami.

Tylne łąki koszenia rzadsze. Koszenie raz w roku by nie dopuścić do zarastania. Ścieżki utrzymywane poprzez ich wykaszanie.

Tylne łąki dobrą przestrzenią do rekreacji „surwiwalowej” – w trakcie spotkania napotkano na „obozowisko” harcerzy. Taka forma akceptowalna, podobnie jak odbywające się tu zajęcia z Tai-chi.

Buk – pomnik przyrody – martwe korzenie-efekt użycia ciężkiego sprzętu wykorzystywanego do koszenia trawy. Jest też problem z konarami, które zostały poparzone przez słońce (na skutek obłamania części konaru). Drzewo wymaga sprawdzenia osadzenia w gruncie oraz przycięcia bocznych konarów przez arborystę. Podwieszenie lub podparcie gałęzi, wiązania zabezpieczające, ograniczenie ruchu ludzi podczas wiatru.

Przy buku warto nadsypać ścieżkę (NIE KORYTOWAĆ), gdyż przez to, że robi się błoto (gdy spadnie deszcz), to ludzi skracają drogę i rozdeptują korzenie buka.

Pomysł – posadzenia drugiego drzewa, aby zastąpiło w przyszłości buka, który zamiera.

Plac zabaw przy buku – pomysł w masterplanie, aby przenieść na polanę, która nie posiada cienia. Dodatkowo jest tam ciekawa roślinność. Uczestnicy spaceru uważają, iż pomysł jest bezsensu – dzieci nie będą bawiły się na placu zabaw, który zlokalizowany jest w miejscu nieocienionym. Sugestia – nie przenosić placu zabaw, który jest. Polanę zostawić z ograniczonym koszeniem.

Górka Cmentarz: postulat mieszkańców – brak koszy na śmieci!

Nie kosić trawy w obrębie cmentarza – murawy kserotermiczne się tworzą, nagrobki zatopione w trawie. Nie kosić nadmiernie zboczy górki. Koszenie podczas suszy, a zwłaszcza koszenie tak krótko, doprowadziło do całkowitego wymarcia części roślin. Południowe stoki są tyse. Zbocza – koszenie należy konsultować. Wg dr Piotra Redy koszenie należy kontynuować, pierwsze koszenie pod koniec czerwca i następne w sierpniu oraz we wrześniu. Ważne by przy koszeniu nie niszczyć murawy –

koszenie, które zaobserwowaliśmy miało znamiona zniszczenia. Pan Piotr. Reda poinformował o konieczności koszenia skarp co powoduje, że się umacniają.

Może utrzymywać górkę jako murawy kserotermiczne? – w jakiś sposób te informacje sprzedać ludziom, aby zaakceptowali taką roślinność na górcie (bez koszenia).

Posadzić na polanie pomiędzy górką a rzeką pojedyncze drzewa dające cień.

MODERNISTYCZNY PARK OSIEDLOWY

Polana – „dzikie” nasadzenia, z którymi powinno się walczyć – psują kompozycję. Wg Iwony Bińkowskiej mieszkańcy powinni mieć wydzielone miejsca do nasadzeń drzew na swoich osiedlach. Nasadzenia powinny odbywać się pod opieką specjalisty. Ważne, aby walczyć o nowe tereny zielone.

Istniejące drzewa na łące: większość osób (pomimo obiekcji, że nie były zasadzone zgodnie z pierwotnym założeniem) sugeruje aby zostawić (są one dobrym miejsce do rekreacji rodzinnej – „na kocyku”).

Przy mniej intensywnym koszeniu łąk powstanie pokos – jeśli będzie on suszony na łące pytanie jak zabezpieczyć przed przypadkowym pożarem?

Tor saneczkowy – kwestia ekstremalnego wykorzystania łąk przez rowerzystów. Funkcja toru saneczkowego jest już dawno nieaktualna, gdyż zmienił się klimat, bardzo mało jest opadów śniegu i co dalej z torem? Może go w jakiś sposób zagospodarować – by umożliwić dwufunkcyjność: zimą sanki, poza sezonem zimowym – tor dla rodzinnych zjazdów rowerem.

Trasy do zjazdów ekstremalnych na stromych bokach Górki Skarbowców należy absolutnie zlikwidować – gdyż zagrażają drzewom (postępująca erozja) i bezpieczeństwu ludzi. Ważny odpowiedni dobór gatunków, aby zapobiec erozji: podszyt, aby ratować drzewa, krzewy z kolcami np. jeżyny – tam, gdzie rosną, nie jeżdżą rowerzyści.

Pytania dotyczące terenu wojskowego przylegającego do parku – teren został sprzedany deweloperowi – pytanie czy można go udostępnić? Jest tam staw, który został odcięty od reszty parku. Staw należał do parku, był jedną z większych jego atrakcji. Dla okolicznych mieszkańców odzyskanie i udostępnienie tego terenu byłoby kluczowe, zwłaszcza że liczba ludności wzrasta.

EKOPARK

Patrząc z góry na dolinę Ślęzy, widać już etapy sukcesji roślin na gruntach rolnych: nawłóć i rdestowce (nawłóć i rdestowce to pierwszy, chwilowy etap sukcesji. Oczywiście z rdestowcem należy walczyć aktywnie, a w Ekoparku należałoby odtworzyć tak cenne zbiorowiska, jak łąki świeże i wilgotne).

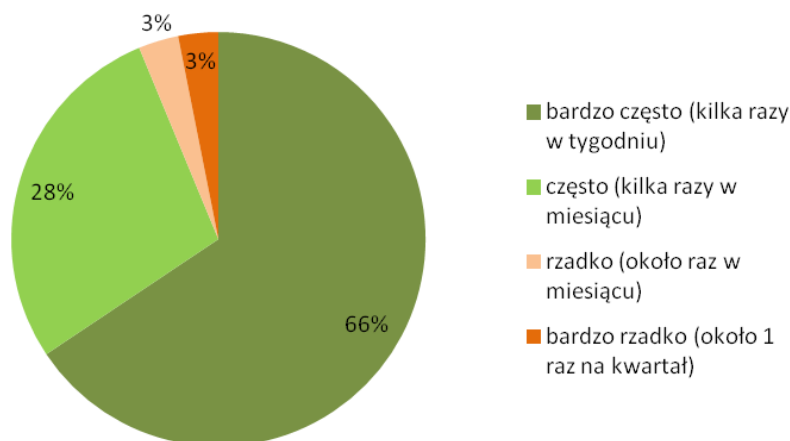
Jeśli nowe funkcje sportowo-rekreacyjne gdzieś lokalizować to właśnie w Ekoparku.

Zapytanie w jaki sposób można połączyć park Mamuta z parkiem Grabiszyńskim, aby był jeden korytarz?

INFOPUNKT

W dniu 25.05.2018 (piątek) oraz 26.05.2018 (sobota) prowadzono w parku tzw. Infopunkt przy pawilonie ESK na polanie w Parku Grabiszyńskim. Wyłożone zostały wydruki plansz MasterPlanu oraz przeprowadzona została ankieta wśród odwiedzających Park mieszkańców mająca na celu określenie kwestii ważnych dla użytkowników Parku. Zebrane zostały wnioski i uwagi przechodniów.

KTO ODPOWIADAŁ NA PYTANIA

Ryc. Odpowiedzi na pytanie „Jak często Pani/Pan spędza czas w Parku Grabiszyńskim”

Wśród przebadanych zdecydowanie dominowali stali bywalcy Parku. Ankiety wypełniły 32 osoby, z czego 21 (66%) zadeklarowało, iż spędzają czas w Parku kilka razy w tygodniu. Wśród tych osób pojawili się również uczestnicy spotkań warsztatowych, a także rowerzyści użytkujący Park i Górkę Sarboców.

Fot. Infopunkt, źródło: Społeczna Rada Parku Grabiszyńskiego, fot. JoanaStoga

Jak często Pani/Pan spędza czas w Parku Grabiszyńskim				
a) bardzo często (kilka razy w tygodniu)				
b) często (kilka razy w miesiącu)				
c) rzadko (około raz w miesiącu)				
d) bardzo rzadko (około 1 raz na kwartał)				
e) prawie wcale (około 1 raz w roku)				
Na ile ważne jest dla Pani/Pana:				
	bardzo ważne	ważne	nieważne	to czy pomysł
Wprowadzenie informacji o historii miejsca i walorach przyrodniczych				
Poprawienie nawierzchni i odtworzenie głównych ścieżek				
Zastąpienie wyciętych drzew, uzupełnienie zieleni				
Włączenie do Parku terenu byłego ogrodu/wa				
Włączenie terenów nad Śląz (ekopark)				
Dzyszczenie Grabiszyńki				
Zabezpieczenie Górk Sarboców przed erozją				
Zapewnienie społecznej kontroli nad Parkiem				

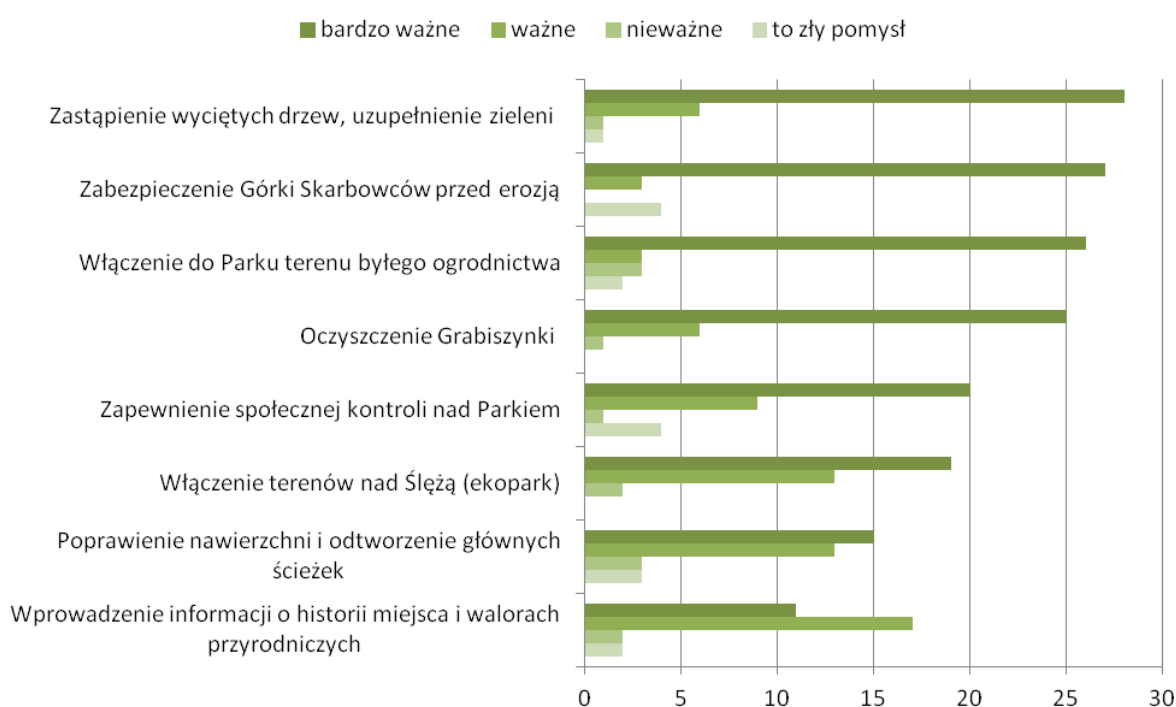
inne uwagi: * odpowiednio rozwinąć ścieżki z asfaltu i betonem i kolorowymi słupkami
* odpowiednio dedykować miejsca rekreacji (miejsca zabaw) i strefy dla zwierząt

CO JEST NAJWAŻNIEJSZE DLA ANKIETOWANYCH

W świetle udzielonych odpowiedzi na pytanie dotyczące ważnych kwestii dla użytkowników Parku zdecydowanie dominowały tematy poruszane wcześniej na spotkaniach warsztatowych jak:

- Zastąpienie wyciętych drzew, uzupełnienie zieleni,
- Zabezpieczenie Górki Skarbowców przed erozją,
- Włączenie do Parku terenu byłego ogrodnictwa,

Ryc. Odpowiedzi na pytanie „Na ile ważne jest dla Pani/Pana”

Również często za najważniejszy aspekt działań uznano oczyszczenie Grabiszynki. Oprócz zebrania opinii w formie ankiety prowadzono też swobodne rozmowy z mieszkańcami pytając o ich preferencje i komentarz do rozwiązań zawartych w Masterplanie. **Generalnie większość osób uznała, iż cenią Park**

Grabiszyński ze względu na jego walory przyrodnicze, dzikość, rozległość (która pozwala na odbywanie długich spacerów). Właściwie wszyscy zgodzili się, iż plany inwestycyjne dotyczące parku powinny być zminimalizowane i nie drogie w utrzymaniu. Wskazywano na konieczność właściwego utrzymania infrastruktury już istniejącej i sugerowano by na tym się skupić, a nie na tworzeniu nowych inwestycji. **Użyto sformułowania „część patrol zamiast fontanny” oraz „nie jest nam potrzebny drugi Park Południowy”.** Za ważne uznano właściwe i ciekawe informowanie o walorach przyrodniczych i kulturowych (np. tabliczki „tu mieszkają następujące gatunki trzmieli”), zwracano też uwagę na potrzebę wprowadzenia wody do Parku, ale w sposób naturalny, np. staw.

Pojawiły się następujące opinie:

- *Park Grabiszyński jest ewenementem we Wrocławiu, ingerujemy w niego z rozwagą, nie róbmy z niego drugiego Parku Południowego*
- *Górka Skarbowców- ważne dla wielu mieszkańców jest zachowanie tam funkcji MTB , w szczególności serpentyna z przodu góry oraz wyznaczenie i zabezpieczenie trasy pomiędzy drzewami. Górka obecni brdziej pełni funkcję MTB niż saneczkową.*
- *Należy zachować półdziki charakter*
- *Włączenie terenu byłego ogrodnictwa tak, ale z zastrzeżeniem by ta część pełniła funkcję edukacyjną*
- *Włączenie terenów na Ślęzą tak, ale jako półnaturalne łąki*
- *Mapa 3.4 – zachować plac zabaw i siłownię w miejscu gdzie są, nie przenosić, nie zamieniać lokalizacji*
- *Rozsądne oświetlenie – ważne,*
- *Potrzebne punkty gastronomiczne, szczególnie naprzeciwko wejścia na cmentarz (tam gdzie była restauracja)- park pełni funkcję również dla osób odwiedzających cmentarze (często starszych).*
- *Place zabaw są przepełnione!!!*
- *Toalety przenośne w sezonie letnim są bardzo potrzebne, ale blisko placów zabaw (tam są najbliżej potrzebne)*
- *Oświetlenie może być uciążliwe nie tylko dla zwierząt, ale też dla ludzi, zatem powinno być wyłączone*
- *Strefy „bio” nie powinny być oświetlane*
- *Plac zabaw dla dzieci w części centralnej ma złą lokalizację – dzieci wybiegają z placu wprost pod koła rowerów*
- *Należy odnowić i powiększyć wybieg dla psów lub zrobić jeszcze jeden w innym miejscu*
- *Nasadzenia odpowiednie – zgodnie z zaleceniami przyrodników i historycznym charakterem*
- *Odpowiednia technologia wykonywania nawierzchni – właściwa dla miejsca*
- *Z Górki Skarbowców korzysta bardzo wielu kolarzy, nie należy ich lekceważyć*
- *Inwestycje tak, ale żeby nie było drogo w utrzymaniu !!!*

Istotny poruszonym wątkiem było wykorzystanie parku, a w szczególności Górki Skarbowców, przez rowerzystów MTB. Istnieje wyraźny konflikt pomiędzy dotychczasowym, nieuporządkowanym ruchem rowerowym a ochroną zboczy góry przed erozją. Wielokrotnie wnioskowano w czasie spotkania o organizację roboczych spotkań poświęconych temu tematowi. W trakcie dyskusji w Infopunkcie uznano, iż:

- nie ma możliwości całkowitej eliminacji ruchu rowerowego z góry, ale też potrzeby (bo odbyłoby się ze szkodą dla dzieci rozwijających tam swoje umiejętności),
- należy uporządkować ruch /wyznaczyć trasy/ stosując nowe techniki utwardzania nawierzchni (jak w przypadku tzw. singiel tracków),
- zabezpieczyć zbocza i drzewa tam rosnące.

Organizator konsultacji

Biuro ds. Partycypacji Społecznej Urzędu Miejskiego Wrocławia

Dyrektor: Bartłomiej Świerczewski

Koordynator konsultacji

Krzysztof Ziental

Wsparcie merytoryczne

Zarząd Zieleni Miejskiej we Wrocławiu

Dyrektor: Jacek Mól

Zastępca Dyrektora: Monika Pec-Święcicka

Zespół: Lidia Kaczewska

Eksperti zewnętrzni

dr Iwona Bińkowska, prof. Tomasz Ossowicz
dr Piotr Reda, dr Justyna Rubaszek dr Elżbieta Szopińska

Fundacja EkoRozwoju

Sabina Lubaczewska, Krzysztof Smolnicki

Współpraca

Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej S.A.

Opracowanie raportu

Krzysztof Ziental

Współpraca

Barbara Celebucka, Rafał Florczak, Mariola Józków, Kacper Klima
Przemysław Leszyński, Michał Malickiewicz, Patrycja Przybylska

Wrocław | listopad 2018

**WROCŁAW
ROZMAWIA**